

Osho-Patanđali Izreke o jogi

Deset knjiga predavanja Oshoa o
Patanđalijevim *Joga sutrama*,
održanih od 25.12.1973. do
10.5.1976. godine,
izdatih pod nazivom:
Yoga, The Alpha and the Omega

Knjiga treća

Prevod:
Ivan Antić
Ivana Beker

Lektura, korektura i napomene:
Ivan Antić

PREDGOVOR

Kao da je posle više hiljada godina sam Patanjđali ponovo došao i progovorio o svojim čuvenim *Joga sutrama*, ali sada sve što nije prvi put rekao, sve što treba reći tako da ništa ne preostane, tako da i savremenom čoveku budu savršeno jasne. Takav se utisak stiče dok čitamo ove Oshove komentare.

Patanjđalijeve *Izreke o jogi* ili *Joga sutre* su "Biblija za meditante", apsolutno neophodne svakome ko namerava da meditira, ko već meditira i onome ko misli da je već savladao meditaciju. Samo ovde može saznati suštinu i svrhu prave meditacije i duhovnosti.

Joga sutre su najznačajnije delo na svetu koje iznosi ljudsku suštinu i praksu za njenu aktuelizaciju ili konačno ostvarenje. Nigde nije tako objektivno i precizno u reči pretoče-

na suština ljudskog duha i svrha ljudske egzistencije kao u teorijskim postavkama Sankhye, i nigde nije tako precizno dato rešenje za ostvarenje smisla egzistencije u samom čoveku, korak po korak, usavršavanjem čoveka da on sam bude oličenje ishoda stvarnosti, praktičnom primenom postavki Sankhye u jogi, kao što je to sačinio Patanjđali u ovom delu, *Joga sutre*.

Ovo je jedini tekst u kome je suština duhovnosti izneta potpuno objektivno, kao nauka. Patanjđali je suštinu duhovnosti i religioznosti - i praksu njenog ostvarenja u čoveku - izrazio na naučno precizan i izvodljiv način. Savremena nauka tek danas otkriva neke istine o čoveku i svesti koje je on opisao tako davno. Zapravo, u tim vremenima, pre oko pet hiljada godina, duhovnost je i bila samo nauka i praksa: joga. Tek kasnije je degradirana u religijske kultove, mitove i rituale sa dolaskom Veda na

indijski potkontinent. Vede predstavljaju degradaciju i propast duhovne prakse probuđenja koja se razvijala pre toga kod starosedelaca u dolini Inda, a ostala je delimično očuvana i specifično prikazana samo u tradiciji sufija, đaina, jogina i budista, kao doktrina probuđenja, ili čovekove pobede nad nesvesnim uslovljavanjem. Ta degradacija je zatrla tu čistu praksu čovekovog probuđenja, i donela procvat religija i teologija, od hinduizma do judeo-hrišćanstva i masovne kontrole uma koju danas imamo na delu u mnogim oblicima.

Zahvaljujući Osho-vim prosvetljenim uvidima Patanjđalijeve *Izreke o jogi* su u ovoj knjizi postale najveća riznica svih znanja i uvida u sva iskustva bivstvovanja koja ljudsko biće mora da prođe da bi došlo do konačnog uvida, oslobođenja ili probuđenja. Onom čoveku koji je dozreo do takvog uvida i oseća neodoljivu težnju za meditacijom i duhovnom

posvećenošću, ova će knjiga pružiti konačnu podršku i nepogrešive, detaljne završne smernice na tom putu oslobođenja. Onima koji još nisu stigli do kraja tog puta, ali napreduju na njemu, koji još uvek imaju neke sumnje i iskustva koja moraju da prožive, ali ih istinska duhovnost sve jače privlači, ova će knjiga pružiti neophodan pregled i kontekst celog tog procesa i snažno će ubrzati njihovo sazrevanje i buđenje.

Daleko bolje od svih drugih komentatora Patanjđalijevih *Joga sutri*, Osho je ovde pokazao da o iskonskom putu čovekovog probuđenja može da svedoči samo onaj koji ga je prošao. Samo takav čovek može snažno da povuče i druge da ostvare sopstveno probuđenje. Možda više nego u ijednoj drugoj knjizi svojih govora, Osho je ovde dokazao da je najveći, božanski propovednik. Jedinostvenost Oshoa je u tome, u ovoj knjizi snažno izražena kao i u

celokupnom njegovom delu, što sve druge tradicije duhovnost nameću u principima i okvirima svoje tradicije, dok Osho stalno i na sve načine beskompromisno naglašava da se jedina prava duhovnost nikako ne može prenositi i nametati tradicijom i verom, da je ona samo rezultat ličnog probuđenja kroz proces individualizacije ili samospoznaje.

I kao da nije slučajno što se ovakav savršeni svetionik od knjige javlja danas, kada je opšte buđenje čovečanstva u pogledu svih verskih, ideoloških i političkih manipulacija, i prirode samog sveta u kome živimo, veće i jače nego ikada.

Ivan Antić
Swami Anand Kapila

Osho

JOGA: ALFA I OMEGA

Knjiga treća

Poglavlje 1

ODBACIVANJE KRUŽENJA

1. mart 1975. pre podne u dvorani Buddha

I, 38: *svapnanidrajnanalambanam va.*

- ili [se pak taj mir javlja] iz spoznaja što se rađaju potpomognute bilo snovima ili [smirujućim iskustvom] spavanja bez snova.

I, 39: *yathabhimatadhyana dva.*

- ili [se pak mir o kome je reč javlja] kroz kontemplaciju (*dhyana*) predmeta koji nam je drag.

I, 40: *paramanuparamamahattvanto 'sya vašikarah.*

Tako pročišćen um u stanju je da dominira i najsuptilnijim [tj. onim što nadilazi moć običnog čulnog opažanja] (*paramanu*) kao i onim beskrajno velikim (*paarmamahattva*).

Čovek spava gotovo jednu trećinu svog života, otprilike dvadeset godina. Međutim spavanje je zanemarivano, užasno zanemarivano. Niko ne razmišlja o tome, niko ne meditira o tome. Ovo se dogodilo jer je čovek posvetio preveliku pažnju svesnom umu.

Um ima tri dimenzije. Isto kao što i materija ima tri dimenzije, um takođe ima tri dimenzije. Samo jedna dimenzija je svesno, druga dimenzija je nesvesno, a još jedna dimenzija koja postoji je nadsvesno. Ove tri dimenzije uma su kao i (dimenzije) materije, jer um je duboko dole takođe materija. Ili, možete reći i drugačije, da je materija takođe um. To mora da bude tako jer samo jedno postoji.

Um je suptilna materija; materija je grub um. Inače običan čovek živi samo u jednoj dimenziji, svesnoj (na javi). Spavanje pripada nesvesnom; sanjanje pripada nesvesnom. Meditacija, ekstaza, pripada nadsvesnom, isto kao što budnost (java) i razmišljanje pripadaju svesnom. Stoga, moramo ulaziti polako u fenomen uma.

Prva stvar u vezi uma koju treba zapamtiti je da je on kao ledena santa - najviši deo je na površini; možete ga videti, ali

je to samo jedna desetina od celine. Devet desetina je sakriveno ispod. Ne možete ih videti dok se ne spustite u dubinu. Međutim ovo su samo dve dimenzije. Postoji treća dimenzija - kao da je deo ledene sante ispario i postao mali oblak na nebu. Teško je stići do nesvesnog; gotovo je nemoguće stići do tog oblaka - naravno, dela iste sante leda, ali isparenog.

Zbog toga je meditacija tako teška, a *samadhi* tako nepristupačan. To oduzima svu čovekovu energiju. To zahteva čovekovu potpunu predanost. Samo onda postaje moguće vertikalno kretanje u oblaku sličnoj pojavi nadsvesnog. Svesnost je prisutna, vi slušate mene iz svesnog. Ako razmišljate o tome šta ja govorim, ako unutra stvarate neku vrstu dijaloga s svim onim šta ja govorim, unutra se odvija neka vrsta komentara; to je svestan um.

Inače vi me možete slušati bez razmišljanja - u dubokoj ljubavi, od srca srcu, ne verbalizujući ni na koji način šta ja govorim, ne sudeći šta ja govorim, da li je ispravno ili pogrešno, ne. Nema vrednovanja - jednostavno slušate u dubokoj ljubavi, kao da je um predan, a srce sluša i kuca s radošću. Onda nesvesno sluša. Onda šta

god ja kažem ide duboko do vašeg korena.

Međutim postoji treća mogućnost da možete slušati kroz nadsvesno. Onda je čak i ljubav smetnja - vrlo suptilno, ali čak i ljubav je ometanje. Onda nema ničega, nema misli, nema osećanja. Vi jednostavno postajete prazni, jedna praznina od početka do kraja. A u tu prazninu pada sve što ja kažem, i sve što ja jesam. Onda vi slušate iz nadsvesti.

Ovo su tri dimenzije. Dok ste budni, živite u svesnom - radite, mislite, radite ovo i ono. Kada se uspavate, svesno više ne funkcioniše, ono se odmara, a druga dimenzija započinje da deluje, nesvesno. Onda ne možete da mislite, ali možete sanjati. Tokom cele noći postoji gotovo osam ciklusa neprekidnog sanjanja. Samo za nekoliko trenutaka vi ne sanjate, inače sanjate.

Patanjđali kaže:

Takođe, meditirajte na znanje koje dolazi tokom spavanja.

Vi jednostavno padate u san kao da je to neka vrsta odsustva. Nije - to ima svoje vlastito prisustvo. Spavanje nije samo

negacija budnosti. Da jeste, onda ne bi bilo ničega da se meditira. Spavanje nije kao tama, odsustvo svetla, ne. Spavanje ima svoju vlastitu pozitivnost. Ono postoji, a postoji isto onoliko kao vaše budno vreme. A kada budete meditirali i misterija spavanja vam se otkrije, videćete da ne postoji razlika između budnosti i spavanja. Oboje postoje u svom vlastitom pravcu. Spavanje nije samo odmor od budnosti, to je različita vrsta aktivnosti; otuda snovi.

San je ogromna aktivnost, mnogo snažnija od vašeg mišljenja, mnogo sadržajnija i značajnija takođe, jer on pripada dubljem delu vašeg bića nego što je mišljenje. Kada se uspavate, um koji je funkcionisao celog dana umoran je, iscrpljen. To je vrlo sićušan um, jedna desetina u poređenju s nesvesnim, koje je devet puta veće, veće i moćnije. A ako to uporedimo sa nadsvesnim, poređenje nije moguće, jer nadsvesnost je beskonačna, nadsvesnost je svemoćna, sveprisutna, sveznajuća. Nadsvesnost je ono šta je Bog. Čak i upoređena s nesvesnim, svesnost je vrlo mala. Ona se umori, potreban joj je odmor da ponovo osnaži. Svesnost odlazi; ogromna aktivnost započinje u spavanju, to je sanjanje.

A zašto je ona zanemarena? Zato što je um treniran da bude identifikovan sa svesnim, tako da mislite da više niste u spavanju. Zbog toga spavanje izgleda isto kao mala smrt. Vi jednostavno nikada ne mislite o tome šta se dešava. Patanjđali kaže: "Meditirajte na tome i mnoge stvari će biti otkrivene u vašem biću."

Malo vremena će uzeti da se preselite u spavanje jer vi niste čak ni svesni kada ste budni. Vi se krećete, zapravo, u vašoj budnosti takođe kao da ste u dubokom spavanju, kao mesečar; onaj ko se kreće u snu zaista nije sasvim budan. Samo zato što su oči otvorene, nemojte misliti da ste budni. Buđenje označava da šta god radite ili šta god se događa iz trenutka u trenutak, radite u potpunoj pažljivosti i promišljenosti. Čak i kada podignem ruku da vam mahnem, činim to u potpunoj svesnosti. To se može učiniti na robotu sličan način, mehanički; vi niste svesni šta se dešava u ruci. Zapravo, uopšte je niste pomerili; sama se od sebe pomerila, to je nesvesno. Zbog toga je tako teško prodreti u svoje vlastito spavanje.

Ali ako čovek pokuša... Prvi napor koji treba učiniti jeste: Dok ste budni budite više budni, jer odatle nastojanje treba da

započne. Hodajući na ulici, hodajte pažljivo i promišljeno, kao da radite nešto veoma važno. Svaki korak treba da bude načinjen u potpunoj svesnosti. Ako to možete učiniti, samo onda možete svesno ući u spavanje. Sada vi imate vrlo nejasnu svesnost. Onog momenta kada se vaš svesni um udalji, ta nejasna svesnost iščezava kao mali talasić. Ona nema energiju; ona je vrlo nejasna i slaba, samo treperenje, isto kao fenomen nultog napona. Treba da unesete više energije u nju, toliko energije da kada se svesni um udalji, svesnost se nastavlja sama od sebe - a vi se uspavate sa svesnošću. Ovo se može dogoditi ako radite druge aktivnosti sa svešću - hodanje, jedenje, spavanje, kupanje. Celog dana, šta god da radite, to postaje jedan izgovor za unutrašnje treniranje pažljivosti i promišljenosti. Stoga aktivnost postaje sekundarna; svesnost kroz tu aktivnost postaje primarna. Kada tokom noći odbacite svu aktivnost i odete da spavate, ta svesnost se nastavlja. Čak i dok se uspavljujete svest postaje posmatrač toga, da se telo uspavljuje. Uskoro, telo se opušta. Vi to ne verbalizujete, vi jednostavno posmatrate. Ubrzo, misli iščezavaju. Posmatrate procepe, praznine. Uskoro, svet je

vrlo, vrlo udaljen. Vi se premeštate u temelj vašeg bića, u nesvesno. Ako se možete uspavati sa svesnošću, samo onda će postojati kontinuitet tokom noći. To je ono što Patanjđali misli: "Meditirajte na znanje koje spavanje daje."

Spavanje može dati mnogo znanja jer je to vaša riznica, vaš temelj mnogih, mnogih života. Tamo ste nagomilali mnoge stvari. Prvo pokušajte da budete svesni dok ste budni, dok ste u budnom stanju, a onda, sama od sebe, svest postaje tako moćna da nije važno šta zapravo radite - da li stvarno hodate, ili hodate u snu, nema razlike. A kada se po prvi put uspavate sa svesnošću, videćete kako se brzine menjaju. Čak ćete osećati škljocanje kada budnost iščezava, um se udaljio, drugo područje započinje. Brzine postojanja su se promenile. A između ove dve brzine postoji mali procep neutralne brzine. Jer kad god se brzina menja, mora da pođe iz neutralnog prolaza. Ubrzo ćete postati svesni ne samo promene brzine, nego i procepa između dve, a u tom procepu imaćete svoje prvo letimično sagledavanje nadsvesti.

Kada se svesni um promeni u nesvesni, upravo za vrlo sićušan deo trenut-

ka, moći ćete da vidite nadsvesnost. Ali to je docnije poglavlje u priči; spomenuo sam to samo usput. Prvo, postaćete svesni nesvesnog, a onda ćete uneti ogromnu promenu u svoj život.

Kada počnete da posmatrate svoje snove, otkrićete da se pet tipa snova dešavaju. Prvi tip sna je samo otpad. Mnogo hiljada psihoanalitičara upravo rade na tom smeću. To je jednostavno beskorisno. To se dešava jer tokom celog dana, radeći celog dana, vi sakupite mnogo utisaka koji su otpad. Upravo kao što telo sakupi prašinu i treba vam kupanje, tako i umu treba automatski mehanizam da odbaci svu prašinu, smeće. San nije ništa drugo do dizanje prašine koju baca um - prvi tip sna - a ovo je najveći deo snova, gotovo devedeset procenata. Gotovo devedeset procenata snova su jednostavno prljavština koja se odbacuje; ne posvećujte im mnogo pažnje. A ubrzo, kada vaša svesnost poraste, vi ćete moći da vidite šta je prljavština.

Drugi tip sna je neka vrsta ispunjenja želje. Ima mnogo potreba, prirodnih potreba, ali sveštenici i takozvani religijski učitelji su otrovali vaš um. Oni vam neće dozvoliti da zadovoljite ni svoje osnovne

potrebe. Oni su ih osudili potpuno i krivica je ušla u vas, tako da vi žudite za mnogim vašim potrebama. Ove žuđene potrebe zahtevaju ispunjenje. Drugi tip sanjanja nije ništa drugo do ispunjenje želja. Bilo šta - zbog sveštenika i trovača - što ste uskraćivali vašem biću, u snovima um pokušava to na ovaj ili onaj način da ispuni.

Jednog dana je došao mladić - vrlo senzitivan vrlo osetljiv - i pitao me: "Došao sam da vam postavim vrlo značajno pitanje - jer čitav moj život zavisi od toga. Moji roditelji me prisiljavaju da se oženim, a ja u tome ne vidim nikakvo značenje, stoga sam došao da vas pitam da li je brak značajan ili ne? Treba li da se oženim ili ne?" Odgovorio sam mu: "Kada osećate žeđ, pitate li da li je značajno pijenje vode ili ne? Treba li da pijem vodu ili ne? Pitanje značenja se ne postavlja. Pitanje je da li ste žedni ili niste. Možda nema značenja u vodi i nema značenja u pijenju, ali to je irelevantno. Značajna stvar je da li ste žedni ili ne. A ja znam da čak i ako pijete često, postaćete žedni. Dakle, um može reći kakvo je značenje u tome, kakva je svrha toga - pijući stalno, opet postajete žedni - izgleda da je to samo navika. Izgleda da u tome nema značenja."

Ovo pokazuje kako je svesni um pokušavao da dominira celim vašim bićem, jer značenje pripada svesnom umu. Nesvesno ne zna značenje. Ono zna glad, ono zna žed, ono zna potrebe; ne zna značenje. Zapravo, život nema značenje. Ako pitate, vi pitate za samoubistvo. Život nema značenje; on jednostavno postoji, a postoji tako lepo bez značenja da nema potrebe. Koje je značenje postojanja drveta, ili uzdizanja sunca svaki dan ujutru, ili meseca u noći? Koje je značenje kada drvo dođe do cvetanja? Koje je značenje kada ptica peva ujutro, a rečne struje nastave da teku, i talasi, ogromni talasi na okeanu nastavljaju da se razbijaju o stene opet i opet, stalno? Koje je značenje?

Značenje nije o celini. Celina postoji tako lepo bez značenja. Zapravo, ako bi bilo ikakvog značenja, celina ne bi bila tako lepa. Jer sa značenjem dolazi kalkulacija, sa značenjem dolazi lukavost, sa značenjem dolazi rasuđivanje, razum, razboritost, sa značenjem dolazi podela; ovo je značajno, ovo je beznačajno, ovo je više značajno, ovo je manje značajno. Celina postoji bez ikakvih odlika i obeležja. Sve je apsolutno lepo ne zbog ikakvog značenja, već samo

zato što je tu, što postoji. Ne postoji svrha.

Stoga sam ja rekao mladom čoveku: "Ako pitate o značenju, postavljate pogrešno pitanje, i bićete odvedeni na pogrešan put." Na taj način su sveštenici postali tako moćni; vi ste postavljali pogrešna pitanja, a oni su davali pogrešne odgovore. Rekao sam mu: samo posmatrajte svoje vlastito biće. Da li vam je potrebna žena da vas ispuni, zadovolji? Da li celo vaše biće žudi za ljubavlju? Jer ljubav je glad, žeđ. Kada vidite lepu ženu kako prolazi u blizini, da li se nešto iznenada dešava u vama - talas, nešto nevidljivo, neka promena? Ili se ne dešava ništa? Nastavljate da se krećete na isti način kako biste se kretali ako žena ne bi prolazila. Ako se krećete putem i lepa žena prolazi, a vi nastavljate da se krećete na isti način kao što ste se kretali pre nego što je ona došla, ništa se nije dogodilo, nema talasa u vašem biću, nema čak ni talasica, onda nema potrebe za ženidbom. Međutim, nemojte pitati za značenje. Ako se nešto dogodi, vi započinjete da hodate malo brže, ili započinjete da pevušite melodiju, ili započnete da gledate u lepu ženu, ili započinjete da je izbegavate... ako se nešto dešava na ovaj način ili onaj način - za

mene nije važno da li počinjete da se krećete u istom pravcu za njom, ili počinjete hodati u suprotnom pravcu, da je izbegnete, to nije relevantno - ako se nešto dogodi onda imate potrebu, i ta potreba treba da se zadovolji. Jer potreba postoji da bi se ispunila. Možda će doći neki dan kada ćete prolaziti putem i žena neće činiti nikakvu razliku. To je takođe dobro, isto je ovo takođe dobro. Sve je pobožno i sveto. Postoji vreme da se bude u ljubavi a postoji vreme i da se bude iznad nje. Postoji vreme da se bude u odnosu i uživa u uzajamnom odnosu, i postoji vreme da se bude sam i uživa u lepoti da se bude sam. I sve je lepo."

Inače čovek treba da gleda potrebe, a ne značenje. Značenje je od svesnog uma, potreba je od nesvesnog, a to je način kako drugi tip sna nastaje: vi nastavljate da uskraćujete, napuštate svoje potrebe, onda ih um ispunjava u snu. Možda se nećete oženiti, jer ste čitali izvanredne knjige i otrovani ste od mislilaca, i oni su oblikovali vaš um na određenim obrascima. Pa više niste otvoreni samoj egzistenciji; filozofi su vas oslepeli. Onda ćete započeti da režete svoje potrebe. Onda će ove potrebe zažuboriti, izaći na površinu u snu, jer nesvesno ne

zna filozofe; nesvesno ne zna značenje, ne zna svrhu. Nesvesno zna samo jednu stvar: šta je potrebno vašem biću da bude zadovoljeno.

Onda nesvesno prisiljava njegovo vlastito sanjanje. Ovo je drugi tip sna; vrlo je značajno razumeti to i meditirati na tome. Zato nesvesno pokušava da komunicira s vama: "Ne budite budala! Paticete zbog toga. Ne izgladnjujte vaše biće. Ne budite samoubilački, ne nastavljajte da izvršavate sporo samoubistvo ubijajući svoje potrebe."

Zapamtite: želje su od svesnog uma, potrebe od nesvesnog. Razlika je vrlo, vrlo značajna; vrlo je značajno razumeti to.

Želje su iz svesnog uma. Nesvesno ne zna za želje, nesvesno se ne brine za želje. Šta je želja? Želja dolazi iz vašeg mišljenja, treniranja, uslovljavanja. Vi ćete želeti da budete predsednik zemlje; nesvesno ne brine za to. Nesvesno nije zainteresovano da bude predsednik zemlje, nesvesno je zainteresovano samo da bude ispunjeno organsko jedinstvo. Inače svesni um kaže: "Postani predsednik, a ako postajući predsednik morate žrtvovati svoju ženu, onda žrtvujte. Ako morate žrtvovati svoje telo - žrtvujte. Ako morate žrtvovati odmor - žrt-

vujte. Prvo postanite predsednik zemlje." Ili sakupljanje prevelikog bogatstva; to je od svesnog uma. Nesvesno ne zna za bogatstvo. Nesvesno zna samo prirodno. Ono je nedirnuto društvom. Ono je kao životinje ili ptice, ili kao drveće. Nesvesno nije uslovljeno društvom, od političara. Ono ostaje još čisto.

Slušajte drugi tip sna i meditirajte na tome, i to će vas obavestiti koja je vaša potreba. Ispunite potrebe i ne brinite o željama. Ako zaista želite da budete blaženi, zadovoljite potrebe i ne brinite o željama. Ako želite da budete jadni, odbacite potrebe i sledite želje.

Tako ste vi postali jadni. To je jednostavan fenomen, bilo da ste jadni ili blaženi; vrlo je jednostavan fenomen. Čovek koji sluša svoje potrebe i sledi ih, isto kao što reka teče u okean... Reka ne pita da li da teče prema okeanu ili prema zapadu, ona jednostavno traži put. Istok ili zapad ne čine razliku. Reka tekući u okean ne zna za želje; zna samo svoje potrebe. Zbog toga životinje izgledaju tako srećno - nemajući ništa, tako su srećne; a vi imate tako mnogo stvari, a tako ste jadni. Čak i životinje vas nadmašuju u svojoj lepoti, u svom blažens-

tvu. Šta se dešava? Životinje nemaju sves-
tan um da kontrolišu i manipulišu nesves-
nim, one ostaju nepodeljene.

Drugi tip sna ima mnogo da vam
otkrije. S drugim tipom započinjete da
menjate svoju svest, počinjete da menjate
svoje ponašanje, počinjete da menjate obra-
zac svog života. Slušajte svoje potrebe, šta
god da nesvesno govori. Uvek zapamtite:
nesvesno je u pravu, jer ono ima mudrost
vekova. Milionima života ste vi postojali.
Svesno pripada ovom životu; ono je treni-
rano u školama i univerzitetima; a porodica
i društvo u kojima ste rođeni, slučajno ste
rođeni. Međutim, nesvesno nosi sva iskus-
tva iz svih vaših života. Ono nosi iskustvo
kada ste bili stena, ono nosi iskustvo kada
ste bili drvo, nosi iskustvo kada ste bili
životinja - ono nosi sve, čitavu prošlost.
Nesvesno je strahovito mudro, a svesnost je
iznenađujuće glupa - mora to biti tako, jer
svesno je samo ovaj život, vrlo mali, bez
iskustva; ono je vrlo detinjasto. Nesvesno je
večna mudrost. Slušajte ga.

Sada čitava psihoanaliza na Zapadu
radi samo ovo i ništa više: sluša drugi tip
snova i shodno tome menja obrazac vašeg
života. Psihoanaliza je pomogla mnogim

ljudima. Ona ima svoja vlastita ograničenja, ali je pomogla jer barem ovaj deo, slušanje drugog tipa snova, čini vaš život mnogo opuštenijim, manje napetim.

Onda postoji treći tip sna. Ovaj treći tip sna je komunikacija iz nadsvesti. Drugi tip sna je komunikacija s nesvesnim. Treći tip sna je vrlo redak, jer smo izgubili svaki kontakt sa nadsvesnim. Ali ipak to dolazi jer nadsvesno je vaše. Možda je to postalo oblak i preselilo se na nebo, isparilo, možda je rastojanje vrlo udaljeno, ali ono je još usidreno u vama.

Komunikacija iz nadsvesnog vrlo je retka. Kada postanete vrlo, vrlo budni, samo tada ćete početi da osećate to. Inače, biće izgubljena u prašini koju um baca u snovima, i ispunjenju želje o čemu um nastavlja da sanja - stvarima nepotpunim, potisnutim. To će biti izgubljeno. Ali kada postanete svesni, to je isto kao sijanje dijamanata - sasvim različito od sveg okolnog kamenja.

Kada možete osetiti i naći san koji dolazi iz nadsvesnog, pogledajte to, meditirajte na tome, jer to će postati vaše uputstvo, to će vas voditi do vašeg majstora, to će vas voditi do načina života koji vam

odgovara, to će vas voditi do prave discipline. San će postati ozbiljno vođenje iznutra. Sa svesnim vi možete naći majstora, ali majstor neće biti ništa više od učitelja. S nesvesnim vi možete naći majstora, ali majstor neće biti više od ljubavnika - zaljubićete se u određenu ličnost, u određen tip. Međutim, samo nadsvesnost vas može odvesti do pravog majstora. Onda on nije učitelj; vi niste zaljubljeni onim šta on kaže, vi niste zavedeni onim šta on jeste. Pre, nasuprot tome, vi ste upućeni od svoje nadsvesti da će vam taj čovek odgovarati, da će taj čovek biti prava mogućnost da s njim rastete, da taj čovek može postati vaša zemlja.

Onda postoji četvrti tip sna koji dolazi iz prošlih života. Ne vrlo retko - mnogo puta on dolazi, ali sve je zbrkani i zamršeni nered u vama; ne možete načiniti nikakvo raspoznavanje. Vi niste tu da pravite razlike.

Na Istoku smo vrlo naporno radili na ovom četvrtom tipu sna. Zbog ovog sna mi smo se spotakli na fenomenu reinkarnacije. Od ovog sna vi postajete uskoro svesni svojih prošlih života. Vi se krećete unatrag, nazad u vremenu. Onda mnoge stvari poči-

nju da se menjaju u vama, jer se možete setiti, čak i u snu, ko ste bili u prošlom životu, mnoge stvari će postati beznačajne, a mnoge stvari će postati značajne. Čitav obrazac će se promeniti, vas *geštalt*¹ će se promeniti.

Zato što ste akumulirali previše bogatstva u prošlom životu, umrli ste kao najbogatiji čovek u zemlji, a duboko dole ste prosjak, i opet radite isto u ovom životu... Iznenada *geštalt* će se promeniti. Ako se setite šta ste uradili i kako sve to nije dovelo do ničega, ako se možete setiti mnogih života, mnogo puta ste opet radili istu stvar - vi ste kao pokvarena gramofonska ploča, nečistog ili neispravnog kruga; opet počinjete isto i završavate isto - ako se možete sećati nekoliko svojih života bićete odjednom iznenađeni da niste ni jednu jedinu novu stvar uradili. Opet i opet akumulirate bogatstvo, opet i opet pokušavate da bude politički moćni; opet i opet postajete previše obrazovani; opet i opet vi se zaljubite, opet i opet ista patnja koju ljubav

¹ *Gestalt* - izraz iz psihologije koji ukazuje na formu (ili konfiguraciju) svojstava, koja se ne može izvesti sumiranjem njenih sastavnih delova. Ukazuje na poledinu ili širi kontekst neke pojave.

donosi. Kada vidite ovo ponavljanje, kako možete ostati isti? Onda se odjednom ovaj život iznenada preobrazi. Ne možeš nikad više ostati u istoj kolotečini.

Zbog toga na Istoku opet i opet ljudi pitaju, milenijumima: "Kako da se izađe iz kruga života i smrti?" To izgleda isti krug. Izgleda da se ista priča stalno ponavlja. Ako ne znate to, onda mislite da radite nove stvari, i tako ste mnogo uzbuđeni. A ja mogu videti da često radite ove iste stvari.

Ništa nije novo u životu; to je točak (krug); on se kreće na istoj putanji. Zato što nastavljate da zaboravljate prošlost, zbog toga osećate tako veliko uzbuđenje. Jednom kada se setite, svo uzbuđenje otpada. U tom sećanju dešava se *sannyas*.

Sannyas je jedan napor da se izađe iz kolotečine *samsare*. To je jedan napor da se iskoči iz kruga. To je da se kaže sebi: "Dovoljno je, dovoljno! Uopšte više neću učestvovati u istoj staroj besmislici. Izlazim iz toga." *Sannyas* je savršeno ispadanje iz kruga - ne iz društva, nego iz vašeg vlastitog kruga života i smrti. Ovo je četvrti tip sna.

Onda postoji peti tip sna, ili poslednja vrsta. Četvrta vrsta odlazi natrag u vašu

prošlost, a peta ide napred u budućnost. Retko, vrlo retko - to se dešava samo ponekad; kada ste vrlo, vrlo ranjivi, otvoreni, fleksibilni, prošlost daje nagoveštaj i budućnost daje nagoveštaj, reflektuje se u vama. Ako možete postati svesni svojih snova, jednog dana ćete postati svesni ove mogućnosti takođe: da budućnost gleda u vas. Onda se iznenada otvaraju vrata i budućnost ima komunikaciju s vama.

Ovo su pet vrsta snova. Moderna psihologija razume samo drugi tip. Ruska psihologija razume samo prvi tip. Tri tipa, druga tri tipa su gotovo nepoznata, ali *joga* ih razume sve.

Ako meditirate i postanete svesni svog unutrašnjeg bića u snovima, mnoge više stvari će se dogoditi. Prvo, ubrzo, što više postanete svesni svojih snova, bićete manje i manje ubeđeni u realnost svojih budnih časova. Otuda hindus kaže da je svet kao san. *Sada je baš suprotan slučaj; zato što ste tako mnogo ubeđeni u realnost sveta u svojim budnim satima, vi mislite dok sanjate da su ti snovi takođe realni.*² Niko

² Koliko pridajemo važnost i realnost zbivanjima na javi, toliko pridajemo važnost i realnost zbivanjima za vreme sanjanja i upravo zato ne možemo da se

ne oseća dok sanja da je san nestvaran. Dok sanjate to izgleda savršeno, to izgleda sasvim realno. Ujutru naravno, možete reći da je to bio samo san, ali to nije stvar jer sada drugi um funkcioniše. Ovaj um uopšte nije bio svedok; ovaj um je samo čuo žamor. Ovaj svesni um, koji se ujutru budi i kaže da sve to bilo sanjanje, ovaj um uopšte nije svedok (i na javi i u snu). Stoga kako išta ovaj um može reći? Jednostavno je čuo žamor, glas. Kao kada ste uspavani a dve osobe razgovaraju, a vi upravo - u svom spavanju, jer govore tako glasno - čujete neke reči odavde ili odande i samo preostaju zbrkani utisci.

Ovo se dešava: dok nesvesno kreira snove i ogromna se aktivnost odvija unutra, svesno je uspavano i samo čuje žamor, a ujutru kaže: "Sve je to lažno. To je bio samo san." Odmah sada, kad god sanjate vi osećate da je to apsolutno stvarno, nelogične stvari izgledaju realno, jer nesvesno ne zna za logiku. Hodate putem u snu, vidite da dolazi konj, i iznenada konj više nije konj, konj je postao vaša žena. A ništa se ne događa vašem umu, kao: "Kako je to

oslobodimo iluzije sna. I na javi i u snu mi dajemo realnost zbivanjima.

moguće? Konj je postao moja žena?" Nikakav problem se ne pojavljuje, nikakva sumnja ne nastaje. Nesvesno ne zna za sumnju. Ako se veruje i u jednu tako apsurdnu pojavu, ubeđeni ste u realnost.

Upravo suprotna stvar se dešava kada postanete svesni snova i osetite da su snovi samo snovi - ništa nije stvarno, samo drama uma, psihodrama. Vi ste na pozornici, vi ste glumci, i pisac ste priče, a i režiser, i vi ste producent, a i gledalac - niko drugi nije tu, samo kreacija uma. Kada postanete svesni ovoga, onda ceo ovaj svet dok hodate promeniće svoj kvalitet. Onda ćete videti tako i ovde, na javi, isti je slučaj na većoj pozornici, ali san je isti.

Hindusi ovaj svet takođe zovu *mayom*, iluzijom, jednakom snu, građenom od strane uma. Šta oni misle? Da li misle da je svet nestvaran? Ne, on nije nestvaran. Ali kada se vaš um pomeša u njemu, vi stvarate svoj vlastiti nerealan svet. Mi ne živimo u istom svetu; svako živi u svom vlastitom svetu. Ima toliko svetova koliko ima umova. Kada hindusi kažu da su ovi svetovi *maya*, oni misle da realnost plus um jeste *maya*. Realnost, kakva jeste, mi ne znamo. Realnost plus um jeste iluzija, *maya*. Kada

neko postane potpuno probuđen, Buda, onda zna realnost minus um. Onda je to istina, *brahman*, najviše. Plus um, i sve postaje san, jer um je građa koja stvara snove. Minus um, ništa ne može biti san, samo realnost ostaje u svojoj kristalnoj čistoći. Um je isto kao ogledalo. U ogledalu se svet reflektuje. Refleksija ne može biti realna, ta refleksija je samo odsjaj, odraz. Kada više nema ogledala, refleksija iščezava. Sada možete videti realno.

U noći punog meseca dok je jezero mirno, mesec se reflektuje u jezeru i vi pokušavate da ga uhvatite. To je sve što je svako radio za mnogo života - pokušavajući da uhvati mesec u ogledalu jezera. Naravno da nikada niste uspeli - ne možete uspeti - to nije moguće. Čovek treba da zaboravi na jezero i da gleda u sasvim suprotnom pravcu, u sam Mesec. Ne u njegov odraz.

Um je jezero u kome svet postaje varljiv. Bilo da spavate sa zatvorenim očima, ili sanjate sa otvorenim očima, nema razlike. Ako um postoji, sve što se dešava jeste san. Ovo će biti prva realizacija ako meditirate na snove.

Druga realizacija će biti da ste vi svedok; san postoji ali vi niste deo toga. Vi

niste deo vašeg uma, vi ste transcendentalni. Vi ste u umu, ali niste um. Vi gledate kroz um, ali niste um. Vi koristite um, ali niste um. Odjednom ste svedok - više niste um. Ovo svedočenje je konačna, najviša realizacija. Onda, bilo da sanjate dok ste uspavani, ili bilo da sanjate dok ste na javi ne čini razliku, ostajete svedok. Ostajete u svetu, ali svet nikad više ne može ući u vas. Stvari postoje ali um nije u stvarima, i stvari nisu u umu. Iznenada svedok ulazi unutra i sve se menja.

To je vrlo, vrlo jednostavno jednom kada znate veštinu toga. Inače, to izgleda vrlo teško, gotovo nemoguće - kako da se probudite u isto vreme dok sanjate? Izgleda nemoguće ali nije; tri do devet meseci će trebati, ako svake noći odete da spavate - dok se uspavljujete, pokušavajte da budete budni i da posmatrate to. Ali zapamtite, ne pokušavajte da budete budni u aktivnom smislu, inače nećete biti u stanju da se uspravate. Pasivna budnost; nevezanost, prirodna opuštenost, samo posmatranje sa strane, ne aktivirati se previše oko toga, samo pasivna svesnost, ne previše zainteresovana. Sedite sa strane, reka protiče pored, a vi je jednostavno nepristrasno posmatrate.

Ovo traje tri do devet meseci. Onda jednog dana, odjednom se san spušta kao tamni pokrov, kao tamna zavesa, kao da je sunce zašlo i noć se spušta. To nastaje svuda oko vas, ali duboko unutra plamen nastavlja da gori. Vi posmatrate - smireno, pasivno. Onda svet sna započinje. Onda naiđu mnoge predstave, mnoge psihodrame, a vi nastavljate da posmatrate. Ubrzo nastaje razlikovanje - sada možete videti koji je tip sna. Onda odjednom, jednog dana shvatate da je to isto kao dok ste budni. Nema razlike u kvalitetu. Čitav svet je postao iluzoran. A kada je svet iluzija, samo svedok jeste realan.

To je ono što Patanjđali misli kada kaže, *takođe meditirajte na znanju koje dolazi tokom spavanja* - i to će vas učiniti ostvarenim čovekom.

Takođe, meditirajte na svemu što vam se dopada.

Meditirajte na izgledu svoje omiljene zamisli. Ako volite cveće, meditirajte na ruži. Meditirajte o mesecu, ili bilo čemu što vam se dopada. Ako volite hranu, meditirajte o hrani. Zašto Patanjđali kaže "... svemu

što vam se dopada"? Jer meditacija uopšte ne treba da bude prinudno nastojanje. Ako je prinudna, ona je od samog početka osuđena na neuspeh. Prinudna stvar nikada vas neće učiniti prirodnim. Dakle, od samog početka, otkrijte našto što vam je privlačno. Nije potrebno da stvarate nepotreban konflikt. Ovo treba razumeti, jer um ima prirodnu sposobnost da meditira ako mu date objekte koji su mu privlačni.

U školi dete sluša, ptice cvrkuću na drveću i ono sluša, ono sluša ushićeno - ono je u odnosu, u vezi. Zaboravilo je na učitelja, zaboravilo je razred. Ono više nije tu; ono ima zanesenu pažnju. Meditacija se dogodila. Onda učitelj kaže: "Šta radiš? Da li spavaš? Usredsredi se ovde na školsku tablu!" Onda dete mora da pokuša, da uložiti napor. One ptice nisu detetu nikada rekle: "Vidi, mi pevamo ovde. Budi usredsređen!" Jednostavno se to dogodilo jer je detetu bilo veoma privlačno. Ova školska tabla izgleda vrlo ružno i ovaj učitelj izgleda tako strašno, a cela stvar je prisilna. Ono će pokušati, ali uz pomoć nastojanja niko ne može meditirati. Često će um šmugnuti. Toliko mnogo stvari dešavaju se izvan sobe; odjednom pas počinje da laje ili prosjak prolazi pevajući,

ili neko svira na gitari. Tako mnogo miliona stvari se dešavaju spolja, a ono mora da vodi svoju pažnju stalno na tablu, na ružnu školsku učionicu.

Mi smo načinili škole sličnim zatvorima. U Indiji, školske zgrade i zatvori imaju istu boju, crvenu. Školske učionice su ružne. Ništa tamo nije privlačno, nema igračka, nema muzike, nema drveća, nema ptica, ničega. Školska učionica je namenjena da prinudi vašu pažnju. Morate naučiti da se koncentrišete.

Ovo je razlika između koncentracije i meditacije: koncentracija je prisilna stvar, meditacija je prirodna. Patanjđali kaže:

Takođe, meditirajte na svemu što vam se dopada.

Onda čitavo vaše biće spontano započinje da napreduje. Samo pogledajte u lice vaše voljene osobe. Na njenim očima, meditirajte.

Obični religijski učitelji će reći: "Šta radiš? Je li to meditacija?" Oni uče da ne mislite o svom voljenom dok meditirate. Oni misle to je poremećaj, skretanje. Ovo je suptilno mesto koje treba razumeti; u svetu

ne postoje poremećaji. Ako vršite neprirodne napore, onda postoje poremećaji, vi ih stvarate. Čitavo vaše biće će želiti da postamatra lice vaše žene, supruga, vašeg deteta, a religijski učitelj kaže: "To su iskušenja, to su poremećaji, skretanja. Idite u hram, u crkvu, meditirajte na krst." Dok meditirate na krst, stalno se sećate svog voljenog. Sada lice voljenog postaje skretanje, poremećaj. Nije to skretanje - nema ničega posebnog u meditiranju na krst; vi ste jednostavno glupi. Od kakve je koristi da se ide i meditira na krst? Ako vas to privlači to je dobro, ali to nije nužno. Nema specijalnog kvaliteta u krstu. U stvari, kad god se meditacija dogodi, postoji poseban kvalitet. Meditacija daje poseban kvalitet. To nije u objektima, to je u vama. Kada meditirate na nečemu, dajete tome svoje unutrašnje biće. Odjednom to postaje duhovno, sveto. Stvari nisu svete; meditacija ih čini svetim. Vi možete meditirati o steni, i odjednom stena postaje hram. Nijedan Buda nije tako lep kao ta stena kada vi meditirate na njoj. Šta je meditacija? To je obasipanje stene s vašom svešću. To je kretanje oko stene, tako apsorbovano, tako duboko u odnosu, da most postoji između vas i stene. Jaz iščezava vi ste pre-

mošćeni. U stvari, vi ne znate sada ko je posmatrač, a ko je posmatrano. Posmatrač postaje posmatrano, posmatrano postaje posmatrač. Sada vi ne znate ko je kamen a ko je meditant. Odjednom, energije se sreću i mešaju, i eto hrama. Nemojte nepotrebno stvarati poremećaje - onda postajete jadni.

Neko je bio ovde i koristio određen tip *mantra* za mnogo godina, pa je rekao: "Stalno nastaju poremećaji." Ja sam pitao: "Šta je smetnja?" Njegova žena je umrla a on ju je veoma mnogo voleo. Ja sam tu ženu znao; bila je zaista divna osoba. Nikada se nije ponovo ženio. Zaista ju je voleo. Nijedna druga žena nije ga nikada privlačila. Dakle ona je umrla i nastupio je vakuum, on je osećao usamljenost. Zbog te usamljenosti otišao je kod nekog učitelja i pitao: "Kako da se oslobodim sećanja na moju ženu?" Tako mu je on dao *mantru*. Dakle, on je pevao *mantru* najmanje tri godine, ali odjednom, dok je stalno pevao *mantru* kao robot, žena bi dolazila, njeno lice se pojavljivalo. Nije mogao da je zaboravi. *Mantra* se nije pokazala dovoljno jakom, stoga se on našao ovde, vrlo jadan. Rekao je: "Prošle su tri godine i uvek me lovi sećanje na nju, izgleda da se ne mogu

toga osloboditi. Čak mi ni ova *mantra* nije pomogla. Tri godine, zaista sam radio s njom." Rekao sam: "Ti si budala. Nije potrebno da koristiš tu *mantru*. Ponavljaj ime svoje žene, načini ga *mantrom*. Drži njenu sliku ispred sebe; gledaj u nju i načini je likom božanstva." On je rekao: "Šta kažete? Ona skreće moju pažnju." Onda sam ja rekao: "Načini to skretanje pažnje ili ometanje svojom meditacijom. Zašto stvarati konflikt?" Skretanje pažnje ili poremećaj može da se načini samim objektom meditacije. Skretanje postoji zbog postojanja neke privlačnosti duboko ispod, neke harmonije. Zbog toga se *mantra* pokazala nemoćnom, jalovom jer ona je nametnuta. Neko kaže neku reč i vi je ponavljate, a reč vam nije po ukusu. Nikada ranije za vas nije postojala, nema korena u vama. Žena je vrlo duboko. Ljubav je dublja nego *mantra*, stoga zašto gubite svoje vreme? On je rekao: "Pokušaću." Odmah posle nekoliko dana napisao mi je pismo: "Ovo je silno. Osećam se tako spokojno i mirno. Zaista, moja žena je lepa. Ne treba da mislim da me ona remeti."

Zapamtite ovo, jer vi možda radite mnoge stvari slične tome. Kad god osećate

da nešto smeta, to jednostavno pokazuje da ste prirodno privučeni prema tome, ništa drugo. Stoga, zašto biste kreirali konflikt? Krećite se u istom pravcu: načinite to objektom meditacije. Budite prirodni, nemojte gušiti i ne stvarajte sukob, i imaćete postignuće.

Niko ne može imati postignuće kroz konflikt. Konflikt će stvoriti rascep ličnosti. Krećite se prema prirodnoj privlačnosti; onda ste jedno, onda ste celina, onda ste zajedno. Onda ste jedna celina, ne kuća podeljena protiv sebe. A kada se krećete kao celina ima plesa u vašem koraku i nema ničega što nije božansko.

Možete biti iznenađeni - to se dogodilo: jedan veliki budistički monah, Nagarđuna, boravio je u malom selu. Neko je došao... neko je bio veoma privučen njim. Ali čovek je rekao: "Vaš stil života, način kako se krećete kao car u odeći prosjaka, jako mi se dopada. Ja bih takođe želeo da postanem religiozan čovek, ali postoji nevolja. Ja imam kravu, i volim je previše. Ona je tako lepa. Ne mogu da je ostavim." Samo kravu... on nije imao ženu, nije imao decu, nikada se nije ženio, ali je voleo kravu. Osećao se malo glupavo dok je to govo-

rio. Rekao je: "Zato što znam da ćete me razumeti, zato vam to govorim. Inače to je sva moja nevolja; tako velika vezanost za ovu kravu. Ja sam je odgajio, postala je veoma sjedinjena sa mnom i voli me. Dakle, šta da radim?" Nagarduna je odgovorio: "Nije potrebno nigde da ideš. Ako neko nekoga tako duboko voli, nije potrebno nigde da se seli. Načini ovu ljubav svojom meditacijom. Meditiraj o kravi."

Nemojte stvarati nikakav konflikt. Zapamtite, ako su ljubav i meditacija u konfliktu, meditacija će biti osujećena. Ljubav će biti pobedonosna, jer ljubav je tako lepa. Meditacija može biti pobedonosna samo na krilima ljubavi. Koristite ljubav kao vozilo.

To je ono što Patanjđali misli kada kaže:

Takođe, meditirajte na svemu što vam se dopada.

Šta god da je to; ja ne pravim razliku. Nema potrebe da se vezujete uz jedan predmet, jer objekti se mogu promeniti. Ovog jutra možete osećati kao da volite svoje dete; sutra možda to nećete osećati. Onda ne stvarajte nikakav konflikt. Uvek

otkrijte kuda vaša ljubav teče; plivajte na svojoj ljubavi. Danas je to cvet, sutra dete, prekosutra mesec - to nije problem; svaki objekat je lep - gde god da vas privlači, tecite prirodno, plivajte na tome, meditirajte na tome. Akcenat je da se bude celovit, nepodeljen. U vašem nepodeljenom biću, meditacija cveta.

Tako, jogin postaje majstor svega, od beskonačno malog do neograničenog.

Od najmanjeg do najvećeg, on postaje majstor svega. Meditacija je kapija za beskonačnu snagu. Meditacija je kapija do nadsvesnosti.

Svesni - vi jeste; uđite u dubine nesvesnog. To je ulazak u temelj vašeg bića. Sakupite više i više svesnosti tako da možete ući u spavanje, u san. Započnite sakupljati svesnost u svojim budnim satima; to će vam pomoći da uđete u nesvesno. Onda sakupite više svesti u nesvesnom; to će vam pomoći da se premestite u nadsvesnost. Energija će biti potrebna. Upravo sada je vaša energija kao treperenje, svetlucanje - nije dovoljna. Stvorite više energije kroz svesnost.

To je upravo kao grejanje vode, ili kada grejete led. Ako grejete led se topi. Na određenom stepenu toplote on postaje voda. Onda morate grejati više ako želite da ispari. Ako nastavite da grejete - onda na određenom stepenu, na sto stepeni, odjednom provri i isparava. Kvantitet se menja u kvalitet. Kvantitativnost postaje kvalitativnost. Ispod određenog stepena postoji kao led, a iznad određenog stepena on postaje voda. Do određenog stepena, opet on postoji kao voda, a iznad tog stepena ispari, postaje para. Kada je led, voda je gotovo mrtva, zatvorena je i mrtva, nije dovoljno topla da bude živa. Kada je (led) voda, tečniji je, više živ, nije zatvoren. Led se otopio, topliji je. Inače voda teče naniže. Kada ona ispari, dimenzija se promenila; više nije horizontalna, postaje vertikalna; ide naviše.

Prvo postanite sve više i više čili i budni u budnim satima. To će vas dovesti do određenih stepena toplote. To je zaista određeni stepen unutrašnje toplote, određena temperatura vaše svesnosti. To će vam pomoći da se premestite u nesvesno. Onda postanite sve više i više svesni u nesvesnom. Više nastojanja će biti potrebno, više energije će biti stvoreno. Onda odjednom

jednog dana naći ćete da se krećete naviše; postali ste bez težine. Sada gravitacija ne utiče na vas. Postajete nadsvesnost.

Nadsvesnost ima svu snagu; ona je svemoćna, sveznajuća, sveprisutna. Nadsvesnost je svuda. Nadsvesnost ima svaku moć koja je moguća, nadsvesnost vidi sve - ona ima apsolutnu jasnoću vizije.

To je ono što Patanjđali kaže:

*Tako, jogin postaje majstor svega,
od beskonačno malog do neograničenog.*

PRIVLAČNOST EGA

2. mart 1975. u Buddha dvorani

Prvo pitanje:

Osećam konflikt između biti nevezan i prirodan, i biti svestan.

Ne postoji konflikt, ali ga vi možete stvoriti. Čak i kada ne postoji konflikt um stvara konflikt, jer um ne može postojati a da ne bude u konfliktu.

Bivanje nevezanim i prirodnim daje vam spontanu svesnost. Nije potrebno da vršite nikakav napor za svesnost; to će slediti kao senka. Ako ste nevezani i prirodni, ona će doći. Nije potrebno da činite nikakav napor za to, jer bivajući *nevezanim* i prirodnim automatski procveta u bivanje svesnim. Ili, ako ste svesni, onda ćete postati *nevezani* i prirodni. Oni oboje idu zajedno. Ali ako nastojite i pokušate oboje, onda ćete stvoriti konflikt. Nije potrebno da nastojite za oboje zajedno.

Šta znači kada kažem: budite nevezani i prirodni? To znači: ne ulažite napor. Upravo budite šta god jeste. Ako ste nesve-

sni, onda budite nesvesni, onda budite nesvesni jer to je ono šta vi jeste u vašem nevezanom i prirodnom stanju. Budite nesvesni. Ako ulažete neki napor, onda kako možete biti nevezani i prirodni? Jednostavno se opustite, i prihvatite kakav god da je slučaj, i prihvatite takođe svoje prihvatanje. Ne pomerajte se odatle. Vreme će proći pre nego što se stvari srede, zasnuju. U tom prelaznom periodu, možda nećete biti svesni da se stvari nameštaju. Jednom kada su stvari nameštene, sređene i tok je prirodan, odjednom ćete se iznenaditi. Neočekivano, jednog jutra naći ćete da ste svesni - nije potrebno da ulažete ikakav napor.

Ili, ako radite kroz svesnost - a obe metode su različite, one započinju s različitim stanovišta - onda ne mislite o tome da budete nevezani i prirodni. Vi jednostavno odrađujete to kroz svoj napor da budete svesni... To traži dugo vreme... da svest postane prirodna i da nikakav napor nije potreban. Dok ne dođe do ove tačke, gde nikakav napor nije potreban, svest još nije dostignuta. Kada možete zaboraviti na sve napore i jednostavno biti svesni, samo onda se to dostiže. Onda uporedo, otkrićete pojavu nevezanosti i prirodnosti. Ove (pojave)

dolaze zajedno. Uvek se dešavaju zajedno. One su dva aspekta iste pojave, ali ih vi ne možete ostvariti zajedno.

To je isto kao da se čovek penje na planinu. Ima mnogo staza; sve dosežu do vrha, sve se završavaju na vrhu. Ali vi ne možete hodati na dve staze istovremeno. Ako pokušate, poludećete i nikada nećete stići do vrha. Kako možete hodati na dve staze istovremeno, a znajući dobro da obe vode do istog vrha? Čovek treba da hoda samo na jednoj. Konačno, kada stigne do vrha, naći će da se sve staze završavaju na vrhu. Za hodanje birajte samo jednu stazu. Naravno, kada stignete, sve staze će stići do iste tačke, na isti vrh.

Da se bude svestan, različit je tip procesa. Buda je sledio to. On je to zvao samoprisećanjem, ili postojanom pažnjom³. U ovom stoleću drugi Buda, Georgij Gurđijev je sledio to; nazvao je to samosećanjem. Drugi Buda Krišnamurti, nastavlja da govori o svesti, budnosti. Ovo je jedna staza. Tilopa pripada drugoj stazi, stazi da se bude nevezan i prirodan - čak i da se ne mari za svesnost - samo da se bude šta god vi jeste, da se ne čine napori ni za kakvim poboljša-

³ Satipatthana

njem, unapređenjem. Ja vam kažem, Tilopino gledište je više nego Budino, Gurđijevljevo i Krišnamurtijevo, jer on ne stvara konflikt. On jednostavno kaže: "Budi ono što jesi." Ne, čak ni duhovni napor... jer to je takođe deo ega. Ko pokušava da poboljša, unapredi? Ko pokušava da postigne prosvetljenje? Ko je to u vama? Opet je to isti ego. Isti ego koji je pokušavao da postane predsednik zemlje ili premijer, sada pokušava da postigne *budinstvo*.

Sam Buda je prosvetljenje nazivao "poslednja noćna mora". Prosvetljenje, poslednja noćna mora, jer je to opet san... Ne samo da je san nego je i noćna mora, jer patite kroz to. Tilopino gledište je najviše gledište. Ako možete razumeti to, onda nije potrebna nikakva vrsta napora. Jednostavno se opustite i budite, a sve sledi samo od sebe. Čovek jednostavno mora da bude nedelujući, *da sedi smireno, a proleće dolazi i trava raste sama od sebe*.

Pitanje drugo:

Zna se da su u prošlosti, mnoge škole joge učile uglavnom kroz uzdržanost. Sasvim mali broj je postigao kroz to. Zar nije moguće da čak i danas, tehnika uzdr-

žavanja može odgovarati određenom tipu osobe?

Prva stvar: nikada! Niko ko zna, nikada nije podučavao uzdržanost, ugušivanje.

Drugo: nikada niko nije postigao (*jogu* ili prosvetljenje) kroz to.

Ali svuda lažni novčići postoje. Put da se bude prirodan vrlo je jednostavan, ali vama izgleda težak jer ego želi nešto teško da se bori, da bude izazvan, da pobedi to. Ego postoji kroz konstantno divljenje, izazivanje, osporavanje. Ako je nešto apsolutno jednostavno, ego pada dole. Ako nemate šta da radite izuzev da sedite smireno i pustite stvari da postoje, i pustite stvari da se kreću gde se one kreću, nema aktivnosti s vaše strane, kada i kako će onda ego postojati? Ne postoji mogućnost. U bivanju nevezanim i prirodnim, čitav ego se ruši. On iščezava jer njemu treba neprekidna aktivnost. Ego je sličan voženju bicikle; morate stalno okretati pedale. Ako prestanete da okrećete, može ići nekoliko stopa ili jardi zbog ranijeg zamaha, ali ona mora pasti. Bicikla i vozač će pasti. Bicikla traži neprekidno okretanje pedala. Čak i ako

okrećete pedale vrlo lagano, vi ćete pasti. Ona traži određeno neprekidno napajanje energijom.

Ego je upravo sličan vožnji bicikla - morate ga neprekidno 'hraniti'; ovaj izazov, onaj izazov, ova aktivnost, ona aktivnost - nešto mora da se postigne. Everest mora biti osvojen, morate stići na mesec - uvek nešto u budućnosti. Morate okretati pedale, i onda ego postoji. Ego postoji u aktivnosti... u neaktivnosti bicikla jednostavno pada, a biciklista takođe. Odmah čitava aktivnost iščezava, a s njom i ego.

Zbog toga jednostavna stvar za ego izgleda teška, a teška stvar izgleda jednostavna. Ako vam kažem da je staza vrlo, vrlo naporna, odmah ćete biti spremni da sledite. Ako kažem da je vrlo jednostavna, tako je jednostavna da ne treba da načinite ni jedan jedini korak, tako jednostavna da ne treba nigde da idete, samo da sedite u svojoj kući i to će imati svrhu. Jednostavno ćete zaboraviti na mene i šta sam govorio. Jednostavno ćete se udaljiti od mene kao da me uopšte niste slušali. Otići ćete kod nekog ko govori neke besmislice i kreira neke teškoće za vas. Zbog toga je nastalo uzdržavanje, jer to je najteža stvar u svetu da se potisne,

suzbije - gotovo nemoguća, jer nikada to nije uspjelo, to je uvek promašaj, neuspeh.

Kako možete potisnuti deo vašeg bića pomoću drugog dela? To je upravo kao pokušavanje vaše desne ruke da pobedi levu ruku. Možete se pretvarati. Tokom male aktivnosti možete se pretvarati da je desna odozgo a leva je savladana. Da li mislite da je savladana ili je poražena? Kako možete poraziti deo svog vlastitog bića pomoću drugog dela? Samo pretvaranje. Ako vi suzbijate seks, *brahmacharya* će biti pretvaranje, licemerje. To je isto kao desna ruka. Leži i čeka tamo, pomažući vam da se pretvarate. Svakog momenta to se može sve opet osujetiti - i to će osujetiti. Ono što ste osvojili treba da se osvaja stalno, jer to nije stvarna pobeda. Na kraju, nalazite da ste se borili celog života i ništa nije postignuto. Zapravo, samo ćete biti poraženi, ništa drugo. Čitav vaš život će biti poražen.

Nijedan majstor koji zna, nijedan majstor koji je prosvetljen nikada nije propovedao gušenje, uzdržavanje. Međutim oni su propovedali nešto što može izgledati kao uzdržavanje ljudima koji ne znaju, stoga dopustite mi da objasnim razliku. Na primer - razlika je vrlo suptilna - Buda i

Mahavira su obojica učili o postu, obojica su učili o *brahmacharyi*, celibatu. Jesu li oni podučavali gušenje, uzdržanost. Nisu mogli i nisu podučavali.

Kada Buda kaže: "Nastavi da postiš", šta on misli? Uguši svoju glad? Ne. On kaže: "Posmatraj svoju glad." Telo će reći, "Ja sam gladan". Jednostavno sedite u svom biću i posmatrajte. Ne činite ništa, bilo da hranite telo ili da gušite glad. Jednostavno posmatrajte glad. Nikakva aktivnost nije potrebna s vaše strane, a gušenje je jedna aktivnost. Kada vi gušite glad, šta ćete raditi? Nećete moći da je posmatrate. U stvari, to je jedina stvar koju ćete izbeći.

Osobe koje žele da uguše glad i koje su krenule da poste, kao što *đaini* čine svake godine, šta će one raditi? Pokušaće da odvrate um na nešto drugo tako da se glad ne oseti. Oni će pevati *mantr*e, ili će ići u hram i recitovati *sut*re, ili će odlaziti kod svog religijskog lidera da ga slušaju, tako da um bude angažovan, a da ne posvećuju pažnju gladi koja je prisutna. To je gušenje. Gušenje označava da je nešto ovde, a vi ne gledate u to i pretvarate se kao da nije ovde. Ako ste zauzeti duboko u umu, onda glad ne može prodreti i ne može privući vašu

pažnju sebi. Glad će nastaviti da kuca na vrata ali vi recitujete *mantru* tako glasno da ne čujete kucanje. Gušenje označava skretanje vašeg uma od realnosti vašeg postojanja.

Vi ste dali zavet celibata ili ste preuzeli život *brahmacharje*; šta ćete onda uraditi kada se probudi seksualna želja i lepa žena prođe pored vas? Počecete da pevate mantru *Ram, Ram, Ram*. Vi izbegavate, klonite se. Navlačite zavesu preko svojih očiju. Pretvarate se kao da žena nije tu. Ali ona je tu i zbog toga vi pevate ime Rame, i to tako glasno.

U Indiji ljudi moraju preduzeti jutarnje kupanje. U mom selu postoji vrlo lepo jezero, reka, i ljudi odlaze tamo na svoje jutarnje kupanje. Tamo, u mom detinjstvu, po prvi put sam bio svestan trika gušenja. Reka je hladna - naročito zimi - a ljudi dolaze da se kupaju... Posmatrao sam ih i leti kako se kupaju, i oni ne bi pevali: "*Rama, Hari Krišna, Hari Krišna.*" Ali zimi, zato što je reka tako hladna, oni pevaju glasno da zaborave reku. Urone i izrone. Njihov um je angažovan u pevanju. Što je hladnije jutro, veće će biti pevanje o Bogu.

U detinjstvu, posmatrajući tamo lju-

de, po prvi put sam postao svestan ovog trika - šta oni rade. Video sam iste ljude koji se kupaju leti i ne mare za Ramu, Hare Krišnu ili ikoga. Ali zimi odjednom postaju religiozni. Oni su naučili trik - kako da izbegnu činjenicu - a činjenica je tu, kuca, udara i živi.

Okrenite svoj um negde drugde; jeste li videli ljude koji hodaju kroz napuštenu ulicu u noći kada je mrak? Oni započinju da pevaju pesme, zvižde, ili mrmljaju. Šta oni rade? Isti trik. Mrmljajući oni zaboravljaju tamu. Glasno pevajući pesmu slušaju svoj vlastiti glas i osećaju da nisu sami. Glas im daje osećanje da nisu sami. Predani svom vlastitom glasu, za njih tama iščezava. Inače, ako se kreću tiho napuštenom ulicom, njihovi koraci proizvode strah, kao da ih neko sledi. Ovo je jednostavan trik.

Mahavira i Buda ne mogu govoriti i ne mogu učiti takve obmane. Oni uče o postu, ali njihov post je totalno, kvalitativno različit. Na površini oba isposnika će biti ista, ali u dubini dole postoji razlika. Duboko ispod, osoba koja sledi Mahavira ili Budu postiće i neće vršiti nikakvu aktivnost u umu. Ona će posmatrati i posvetiće svu pažnju gladi. Onda se javlja vrlo, vrlo lepa

pojava: ako ukazujete pažnju gladi, ona iščezava. Bez ikakve hrane, ona iščezava. Zašto? Šta se događa u ukazivanju pažnje gladi?

Kada se seksualna želja probudi, čovek jednostavno ukazuje potpunu pažnju njoj, ne kazujući ovo je dobro ili loše, ne kazujući ovo je zlo, ne kazujući da je provokacija od đavola. Ne - bez ikakvog vrednovanja; sva vrednovanja pripadaju umu, a svedočenje nije od uma. Dobro, loše - sve razlike pripadaju umu, a svedočenje je nepodeljeno, jedno. Ono nije ni dobro ni loše, ono jednostavno jeste. Čovek ukazuje pažnju gladi, ili seksualnoj želji, totalnu pažnju - a totalna pažnja je jedna takva energija, to je vatra - glad jednostavno izgori. Šta se dešava? Kakav je mehanizam unutra?

Vi osećate glad. U stvari, nikada niste bili gladni. Telo je bilo gladno, vi nikada niste bili gladni, ali ste se identifikovali s telom: "Ja sam telo". Zbog toga osećate kao da ste vi gladni. Kada ukažete pažnju gladi distanca se stvara, identitet, ličnost se slama. Identifikacija više ne postoji. Više niste telo; telo je gladno, a vi ste posmatrač. Odjednom nastaje u vama bla-

žena sloboda: "Ja nisam telo, nikada nisam bio telo. Telo je gladno; ja nisam gladan."

Most je srušen - vi ste odvojeni.

Telo ima želju za seksom jer telo je nastalo iz seksa. Telo ima želju za seksom jer je svaka ćelija u telu seksualna. Vaša majka i vaš otac, u snažnoj seksualnoj aktivnosti, stvorili su vaše telo. Prve ćelije vašeg tela došle su iz jake seksualne strasti; one nose kvalitet toga. A ove ćelije su umnožavale sebe; na taj način je stvoreno čitavo vaše telo. Čitavo vaše telo je seksualna žudnja, strast. Želja se pojavljuje. Prirodno je za telo, ništa nije grešno u tome. Telo je seksualna energija i ništa drugo.

Brahmacharya nije moguća za telo. Seksualnost je prirodna za telo. Seksualnost je prirodna za telo, a za vas, samo *brahmacharya* je prirodna; seks je za vas neprirodan, apsolutno neprirodan. Zbog toga celibat mi zovemo *brahmacharya*. Reč *brahmacharya* je izvedena iz korena *brahma*. Reč *brahmacharya* označava da ste vi uspeli da postignete, došli ste do saznanja da ste *brahma*, najveće, Božansko - vi ste sam Bog.

Kada čovek počne da oseća ovo, da je on sam Bog onda postoji pravi celibat.

Jer onda nema problema. A šta se dešava, šta je čudesno... kada ste vi razdvojeni, kada je most srušen, niste identifikovani s telom, vi ne kažete: "Ja sam telo." Vi kažete: "Ja sam u telu, ali nisam telo." Ja živim u ovoj kući, ali nisam kuća. Ja sam u ovoj odeći, ali odeća nije ja." Kada ste došli do ovog postignuća - ja kažem postignuća, jer intelektualno vi već to znate, to nije poenta; vi niste realizovali to. Kada budete svesni u dubokoj pažnji prema gladi, ili seksu, ili bilo čemu - vi shvatite, odjednom most iščezava između tela i otelovljene duše. Kada procep postoji i vi ste postali svedok, onda telo živi i traje kroz vašu saradnju.

Telo ne može živeti bez vaše saradnje. To je ono što se dešava kada telo umre: telo je apsolutno isto, samo vaša saradnja više ne postoji. Vi ste otišli van kuće, zbog toga je telo mrtvo. Inače, telo je svagda već mrtvo. Telo je isto, ali telo zavisi od vaše energije. Neprekidno morate telo hraniti energijom. Ono živi s vašom saradnjom, ono nema svoju vlastitu egzistenciju. Ono ne prolazi kroz vas, vi ste zajedno. Inače oronulo bi i raspalo se. Vi ste centar i kristališući faktor u njemu.

Kada u gladi, čovek posmatra glad,

saradnja ne postoji. To je privremena smrt. Vi ne podržavate telo. Kada ne podržavate telo, kako telo može osećati glad, jer telo ne može osećati ništa: osećanje je od vašeg bića. Glad može postojati u telu, ali telo ne može osećati, ono nema onoga koji oseća.

Dakle, upravo tokom ove dekade, neurolozi su postali svesni određenih vrlo misterioznih pojava; da u mozgu, koji oseća sve, da nema osećaj o svom vlastitom nervnom sistemu. Možete ležati potpuno svesni i budni na hirurškom stolu, glava vam može biti otvorena i on može rezati moždano tkivo - a da vi to nećete osetiti. Nije potrebna nikakva anestezija. Može vam načiniti prozor u glavi, može izbušiti rupu u glavi; osetićete bušenje samo na lobanji, ali jednom kada dopre unutra tamo uopšte nema osećanja. Ako kompletno iseče vaš mozak, ne biste znali, a savršeno ste svesni.

Mnogi ljudi na zapadu se kreću s mnogim isečenim delovima - oni ne znaju. Mnogi ljudi se kreću s izvesnim elektrodama pričvršćenim u njihovom mozgu - ne znaju i ne mogu osetiti... Kamen može biti stavljen unutra u vašu glavu, a vi nikada nećete osetiti da je on tamo, jer u mozgu ne postoji osećaj. Odakle onda dolazi osećaj?

Mozak je najsuptilniji deo tela, najdelikatniji; a on čak nema osećaje, Osećaj dolazi iz vašeg bića. Njega telo pozajmljuje. Telo nema svoje vlastito osećanje. Jednom kada posmatrate glad - ako je realna, autentična, ne izbegavate je - glad iščezava.

Post Mahavira i Bude potpuno je različit od posta *đaina* i *budista*. Mahavirin *brahmacharya* je potpuno drugačiji od *brahmacharye đainskih* sveštenika. Mahavira nije izbegavao to, on je to jednostavno posmatrao. Posmatranjem, to iščezava. Svedočenjem, to se tu ne nalazi. Izbegavanjem, to sledi vas. U stvari, ne samo da vas sledi, to vas lovi. Nijedna *joga* ne uči potiskivanje, ni gušenje - ne može učiti - ali uvek ima *jogina* koji uče. Oni su učitelji; oni nisu realizovali svoje unutarnje (najskrivenije) biće. Dakle, ne postoji čak nijedna osoba koja može postići *budhinstvo* kroz gušenje. To nije moguće, to jednostavno nije moguće. Kroz svest čovek to postiže, ne kroz potiskivanje ili suzbijanje.

Treće pitanje:

U meditaciji poremećaj je često fizička bol. Hoćete li govoriti o meditiranju na bolu u isto vreme dok se bol dešava?

To je ono o čemu sam govorio. Ako osećate bol, budite pažljivi prema njoj, ne radite ništa. Pažnja je sjajan mač - ona seče sve. Vi jednostavno iskažete pažnju bolu.

Na primer, vi sedite u poslednjem delu meditacije smireno, nepokretno, i osećate mnoge probleme u telu. Osećate da je noga utrnula, ima nekog svraba u ruci, osećate da mravi gmižu po telu; mnogo puta ste pogledali - a mrava nema. Taj osećaj je iznutra, nije spolja. Šta ćete učiniti? Osećate da je noga utrnula - budite pažljivi samo predajte svoju potpunu pažnju tome. Ako osećate svrab - ne češite se. To neće pomoći. Samo iskažite svoju pažnju. Čak i ne otvarajte svoje oči. Samo iskažite svoju pažnju unutrašnjem, samo čekajte i posmatrajte, i za nekoliko sekundi svrab iščezava. Šta god da se dogodi - čak i ako osećate bol, ljuti bol u stomaku ili glavi, to je moguće jer u meditaciji čitavo telo se menja. Ono menja svoju hemiju. Nove stvari počinju da se događaju; telo je u haosu. Ponekad će stomak biti spopadnut, jer u stomaku ste potisnuli mnoge emocije, i one se sve pokreću. Ponekad ćete osećati kao povraćanje, gađenje. Ponekad ćete osetiti

oštar bol u glavi, jer meditacija menja unutrašnju strukturu vašeg mozga. Vi ste zaista u haosu prolazeći kroz meditaciju. Ubrzo, stvari će se srediti. Ali zasada, sve će biti nemirno i nestalno.

Dakle šta treba da radite? Jednostavno kad osetite bol u glavi, posmatrajte to. Budite posmatrač. Samo zaboravite da ste počinilac, i uskoro, sve se stiša tako lepo i tako milo da ne možete verovati dok to ne upoznate. Ne samo da bol iščezava iz glave - jer energija koja ja kreirala bol, ako se posmatra ... bol iščezava i ista energija postaje uživanje. Energija je ista.

Bol ili uživanje, dve su dimenzije iste energije. A ako možete ostati smireno sedeći i obraćati pažnju na poremećaje, poremećaji iščezavaju. Kada svi poremećaji iščeznu, odjednom ćete postati svesni da je celo telo iščezlo.

U stvari šta se dogodilo? Zašto su se te stvari događale? Kada ne meditirate one se ne događaju. Celog dana ste tu i nema svraba, nema bolova u glavi, stomak je savršen, noge su u redu. Šta se zapravo događa? Zašto odjednom započinju te stvari u meditaciji?

Telo je bilo dugo gospodar, a u

meditaciji vi svrgavate telo s njegovog gospodarenja. Ono se drži čvrsto; pokušava na svaki način da ostane gospodar. Ono će stvoriti mnoge stvari da vas omete, tako da meditacija ne uspe, da se napusti. Bićete izbačeni iz ravnoteže i telo je opet na tronu. Do sada je bilo gospodar, a vi ste bili rob. Kroz meditaciju, vi menjate celu stvar; to je veliki prevrat. I naravno, vladar želi da budete zbačeni s njegove vlasti. Telo se bavi politikom - to je ono što se dešava. Kada ono stvara imaginarni bol, svrab, gmiženje mrava, telo pokušava da vas poremeti. To je prirodno, jer telo je vladalo toliko dugo; za mnogo života ono je bilo car, a vi ste bili rob. Sada sve menjate naopake. Vi vraćate svoj tron, i prirodno je da će telo pokušati sve što može da vas uznemiri. Ako postanete uznemireni, izgubljeni ste. Obično ljudi potiskuju ove stvari. Počće da pevaju *mantru*; neće paziti na telo.

Ja vas ne učim nikakvoj vrsti potiskivanja. Samo podučavam svesnost. Samo posmatrajte, obratite pažnju, i ono što je lažno, to će iščeznuti. Kada iščeznu svi bolovi, sav svrab i gmiženje mrava u telu, telo se smestilo na pravom mestu da bude rob, odjednom nastupa tako mnogo bla-

ženstva da ga ne možete suzbiti. Iznenada se budi toliko slavlja u postojanju i biću da ne možete to izraziti; preplavljeni ste mirom koji prevazilazi razumevanje, blaženstvom koje nije od ovoga sveta.

Četvrto pitanje:

Govoreći juče o ljubavi, vi ste rekli da je to osnovna potreba koju trebamo pokušati da zadovoljimo. Takođe ste rekli da to ponovo donosi bol. Kako onda čovek može živeti sadržajno ako se naši pokušaji da zadovoljimo želju za ljubavlju uvek završavaju u bolu?

Svi vaši poduhvati uvek se završavaju u bolu. Ne samo pokušaji načinjeni prema ljubavi - sva vaša nastojanja, bez obzira koja, završavaju se u bolu, jer sva nastojanja proizilaze iz ega. Nikakvo nastojanje neće uspeti jer činitelj je uzrok sveg bola. Ako možete biti u ljubavi a da ljubavnik ne bude tu, onda neće biti bola.

To izgleda vrlo teško; kako da se bude u ljubavi a da ljubavnik ne bude tu? Ljubavnik prouzrokuje bol, ne ljubav. Ljubavnik započinje stvari koje se završavaju u paklu. Svi ljubavnici podbace, a ja ne pra-

vim nikakav izuzetak, ali ljubav nikada ne izdaje. Stoga morate razumeti; ne treba da budete tu u vašoj ljubavi. Ljubav treba da postoji, ali bez ikakvog ega u njoj. Vi treba da jedete, ali subjekt ne treba da bude tu. Treba da budete sve što se zahteva, ali počinilac ne treba da bude tu.

Ovo je čitava disciplina. Ovo je jedina disciplina u religiji. Religiozan čovek nije čovek koji pripada nekoj religiji. U stvari, religiozan čovek nikada ne pripada nijednoj religiji. Religiozan čovek je onaj ko je odbacio počinioaca i živi prirodno, i jeste upravo tu.

Onda ljubav ima različit kvalitet - ona nije posesivna, ona nije ljubomorna. Ona jednostavno daje. Ona nije cenjkanje; vi ne trgujete u njoj. To nije proizvod ili roba - ona je bujanje, prelivanje vašeg bića. Vi delite to. U stvari, u tom stanju postojanja gde ljubav postoji a ne ljubavnik, nije da ste vi u ljubavi s nekim, a niste u ljubavi s nekim drugim; vi ste jednostavno u ljubavi. To nije pitanje objekata.

To je isto kao disanje. Ma s kim da ste, vi jednostavno dišete. Ko god je s vama nije razlog; upravo slično tome, s kim ste u ljubavi postaje nevažno, vi ste jednostavno

u ljubavi - ko god da je s vama! Ili, može da ne bude nikog. Možda sedite u praznoj sobi, ali ljubav nastavlja da teče. Sada ljubav nije jedna aktivnost, to je vaše biće. Vi ga ne možete zaodenuti i odložiti - to ste vi. Ovo je paradoks.

Kada iščeznete, onda ste vi ljubav; kada vi niste, onda samo ljubav jeste. Na kraju, potpuno zaboravite o ljubavi, jer ko je tu da se seća nje? Onda je ljubav isto kao cvetanje cveta, uzdizanje sunca, zvezde ispunjavaju noćno nebo - upravo se to dešava. Štaviše, čak i ako dodirnete stenu, vi je dotičete s puno ljubavi. To je postalo vaše biće.

To je značenje Isusove izreke: "Volite neprijatelje svoje." To nije pitanje voljenja neprijatelja, već da se postane ljubav. Onda ne možete činiti ništa drugo. Čak i ako neprijatelj naiđe, morate voleti. Ništa drugo nema da se čini. Mržnja je tako besmislena jer povređujete drugog, i štetite sebi više nego drugom. To je besmisleno zato što će vam se svo povređivanje vratiti natrag. Vraćiće se vama natrag mnogo puta više. Bićete smrvljeni padom. To je jednostavno besmisleno, idiotski. Svi gresi ili prestupi besmisleni su i idiotski.

Zbog toga na Istoku mi znamo samo jedan greh, a to je neznanje. Sve drugo je samo uzgredni proizvod. Kada govorim o ljubavi, govorim o ljubavi gde ljubavnik nije. A ako vam vaša ljubav donosi bol, znajte dobro da to nije ljubav. To je vaš ego koji donosi bol. Ego truže sve, šta god da dodirnete. To je kao kralj Mida;⁴ sve što je on dotakao postalo je zlato. Ego je isto kao kralj Mida - šta god on dotakne postaje otrovano. A vi znate u koje teškoće i nevolje je Mida pao! Stvari su se pretvarale u zlato, i čak onda je on bio jadan, toliko bedan kao što nijedan čovek nije nikada bio na ovoj zemlji. On je dodirnuo svoju ćerku koju je voleo, ona je postala zlato. Dotakao je svoju ženu i ona je postala zlato. Nije mogao piti, nije mogao jesti, nije mogao spavati, nije mogao voleti, nije se mogao kretati. Njegovi vlastiti rođaci su pobjegli. Sluge su stajale daleko, jer ako bi mu prišle i slučajno ga dotakle, bili bi zlato. Kralj Mida mora da je sasvim poludeo.

Dakle, šta je sa vama? Sve što dodirnete postaje otrovano. Živite u bedi,

⁴ Po helenskom mitu, kralj u Frigiji; bogovi su mu ispunili ludu želju, da sve što dodirne pretvori u zlato.

ali morate pronaći uzrok. Uzrok je u vama; činilac, ego, "ja". Ali vi ćete morati da prođete kroz to. Ne možete naučiti iz mog iskustva.

U *zenu* kažu bilo da možete znati da li je voda hladna ili ne, samo ako pijete. Moje kazivanje da ego preobražava sve u otrov neće biti od velike pomoći. Vi morate posmatrati. Morate biti na osmatranju. Morate osećati i razumeti svoj vlastiti ego - šta je on vama uradio.

Inače ego je vrlo lukav. On uvek kaže... kad god si u bedi on uvek kaže: 'neko drugi je prouzrokovao to'. To je podvala kojom ego štiti sebe. Ako ste u patnji, nikada ne mislite da ste vi uzrok - uvek je to neko drugi. Muž pati zato što mu žena to stvara; žena je u nevolji jer joj muž stvara bol - ego uvek baca odgovornost na nekog drugog - otac pati zbog sina.

Video sam ljude koji pate zato što imaju decu, a video sam i ljude koji pate zato što nemaju decu. Video sam ljude u bedi zbog ljubavi - njihov odnos im je prouzrokovao mnogo bola, nemira, tuge - a video sam i ljude u bedi jer nisu u ljubavi, bez ljubavi su nesrećni. Izgleda da ste apsolutno predodređeni da budete u bedi. Kakav

god da je slučaj, vi stvarate bedu. Međutim, nikada ne pogledate unutra. Mora nešto postojati unutra šta prouzrokuje to - taj ego koji mislite da vi jeste, ideja o sebi. Što je veća ideja o sebi, veća će biti beda.

Deca su manje u bedi jer njihov ego još nije razvijen, a onda, čitavog svog života ljudi nastavljaju da misle da je život bio raj u detinjstvu. Jedini razlog je jednostavan: egu treba vreme da se razvije. Deca nemaju mnogo ega. Ako pokušate da se setite svoje prošlosti negde ćete naći prepreku. U dobu od oko četvrte ili treće godine, iznenada se pamćenje tamo zaustavlja. Zašto?

Psihoanalitičari su istraživali tu misteriju i sada su došli do zaključka. Oni kažu da ega nije bilo. Ko bi, dakle, prikupio sećanja? Sakupljač nije bio tu. Sviri su se dogodile, iskustvo se dogodilo, jer do treće godine dete nije prazan list hartije. Milioni stvari su se dogodile. Detetu se mnogo više stvari događaju nego starom čoveku, jer ono je radoznalije, i svaka mala stvar je za njega velika stvar. Milioni stvari su se dogodile u ove tri godine, ali zato što nije bilo ega, nikakav trag nije ostao. Ako se čovek hipnotiše, može se setiti. Može ići

izvan prepreke.

U mnogim eksperimentima hipnotisana osoba se setila ne samo stvari koje su se dogodile posle rađanja, nego i stvari koje su se desile pre rođenja, kada je bila u materici majke. Majka je bila bolesna, ili je imala jake stomačne bolove, a dete je patilo. Ili, kada je dete bilo u majčinoj utrobi, u sedmom ili osmom mesecu a majka je vodila ljubav, dete se toga seća. Jer kada majka vodi ljubav dete se unutra guši.

Tako je na Istoku to potpuno zabranjeno. Kada je majka trudna ne treba da se vodi ljubav - svaka seksualna aktivnost je opasna za dete, jer disanje deteta zavisi od majke. Kiseonikom ga snabdeva majka, a kada je majka u seksualnoj aktivnosti, gubi se ritam disanja. Ne postoji više neprekidni ritam disanja; dete se guši, ne znajući šta se događa. Dok se ima seks, majka apsorbuje više kiseonika - sada su to naučne činjenice - a kada majka apsorbuje više kiseonika, dete ne može dobiti kiseonik. Ponekad je čak moguća smrt; dete može umreti. Dete se seća svih ovih stvari. Vi se takođe sećate svih ovih stvari; one su tu, ali zato što ego nije bio tu, one vam nisu postale breme.

Prosvetljena osoba se seća stvari

isto ovako. Ona nema centar za pamćenje. Ona ima akumulirano pamćenje, ali to nije breme, nije teret. Ako želi, može pogledati u pamćenje i naći stvar iz njega, ali nije opterećena. Sećanja njoj ne dolaze sama. Ona ih može nadzirati, može naći, ali normalno ostaje slična praznom nebu. Ništa ne dolazi od sebe.

Vi ćete se držati svog vlastitog iskustva, ne onoga šta ja kažem. Sagledajte nevolju i uvek pokušajte da nađete uzrok; otkrićete da je uzrok uvek u vama. Jednom kada otkrijete da je uzrok u vama, pitanje preobražaja je sazrelo. Sada se možete preokrenuti, sada se možete promeniti - vi ste spremni. Dok nastavljate da prebacujete odgovornost na druge nikakva promena nije moguća. Jednom kada ostvarite da ste vi odgovorni za svu patnju koju ste stvorili - vi ste svoj vlastiti pakao - onda se svakog trenutka dešava veliki preokret. Odmah postajete svoje vlastito nebo (raj).

Zbog toga vam kažem da se krećete u uzajamnom odnosu u svetu; da iskusite, da postanete zreli, da sazrite, da postanete prilagođeni. Samo onda, šta god ja kažem biće za vas sadržajno i značajno. Inače, intelektualno vi ćete razumeti, ali egzisten-

cijalno nećete shvatiti.

Peto pitanje:

Ja ne mogu izgleda osećati za vas kao da ste ljubavnik. To je osećanje da ste vi baš pravi za mene. Da li je to zbog mojih vezivanja sa muškarcima? Da li neko mora biti u ljubavi s vama kao preduslov za sledeću vrstu odnosa?

Vi uopšte ne razumete mene. Od vas se ne zahteva da budete moja ljubavnica. Od mene se ne traži da budem vaš ljubavnik. Inače ja razumem vašu teškoću. Ne možete razumeti da je ljubav moguća a da se ne bude ljubavnik. Možete me voleti a da mi ne budete ljubavnica; to je najviša vrsta ljubavi, najčistija ljubav.

Ovo se mora razumeti, jer odnos između majstora i sledbenika nije od ovoga sveta. On nije ni vaš otac ni vaš brat, niti muž, ni vaša žena, niti vaše dete. Ne, svi odnosi koji postoje u svetu su neprimenljivi između majstora i sledbenika. U nekom smislu on je sve, a u nekom smislu niko. U izvesnom smislu on može biti očinski. U određenom smislu on može biti za vas baš kao dete. Kada kažem u izvesnom smisli on

će biti očinski za vas, on ne mora biti stariji od vas; on može biti vrlo mlad, ali u određenom smislu će biti očinski za vas jer daje i prima. Zato što on živi na vrhu brda, a vi u dolini, on ne mora biti stariji od vas u vremenu, ali je beskonačno stariji nego vi u večnosti. U određenom smislu on će biti isto kao dete za vas, jer je opet postao dete. Odnos je vrlo komplikovan, vrlo složen. On ne može biti vama suprug jer vas ne može posedovati i ne možete ga posedovati. Ali u određenom smislu, on je kao suprug. Bez posedovanja vas, vi ste posedovani. Bez ikakvog nastojanja s njegove strane, vaše držanje prema njemu nužno će biti slično držanju voljene. Zato što je nužno da odnos između majstora i sledbenika bude na takav način da sledbenik mora biti žensko, jer on je primalac i mora da bude otvoren. U stvari, mora da zatrudni s majstorom. Samo onda će biti moguće ponovno rođenje.

U izvesnom drugom smislu, majstor je kao supruga jer je vrlo nežan. Svi oštri uglovi su iščezli u njegovom životu. Postao je sve više i više okrugao. Čak i u svom telu, u svom biću, on je više žensko. Zbog toga Buda izgleda nežan, kao žensko.

Niče je kritikovao Budu samo zbog

ovoga; da je on ženstveni muškarac. Niče je rekao da je on stvorio celu porodicu u Indiji, jer za njega, muškarac je snažan element - a ženski znači slab. U izvesnom smislu on je u pravu, jer Buda je ženski, ali nije slab. Ili, slabost ima svoju vlastitu snagu koju nikakva moć ne može ikada imati. Dete je slabo, ali ono ima snagu koju nijedan stari čovek ne može imati.

Kamen je vrlo jak, a baš pored njega je cvet - vrlo slab. Ali cvet ima snagu koju nijedan kamen ne može nikada imati. Cvet je sigurno slab; ujutru se on rascveta, a uveče nestane. On je tako prolazan, on je tako privremen, tako trenutlan. Međutim cvet ima snagu drugačijeg značenja, različitog kvaliteta jer je on tako osetljiv. U stvari, on umire tako brzo jer živi tako intenzivno. Sama žestina života u cvetu iscrpljuje ga do uveče. Stena nastavlja da živi jer ona živi tako ravnodušno. Život nije intenzivan; vrlo je inertan, lenj, pospan. Kamen spava, cvet živi.

Majstor je slab u određenom smislu, jer njegova slabost je njegova vlastita snaga. On je ženstven u određenom smislu jer sva agresija je nestala, svako nasilje je iščezlo. On je više kao majka nego kao otac.

Stvar je vrlo kompleksna i od nikoga se ne zahteva da bude ljubavnik, od svakog se traži da bude u ljubavi.

Izgleda da ja ne mogu osećati da ste vi kao ljubavnik. To je upravo osećanje da ste baš pravi za mene.

Kako hladno! *Baš pravi!* Baš pravi nije dovoljno. Dok nisam *više nego pravi* za vas, ništa se neće dogoditi. Baš pravi je previše proračunato; baš pravi je manje nego dovoljno. Baš pravi znači samo na periferiji se ja susrećem s vama, ne u središtu. Kada kažete: "Vi ste baš pravi za mene," uporedo, ovo ne može biti od srca. To je baš od uma - proračunato, mudro, oštromno, uporedo, ne upuštajući se u opasnosti odnosa srca, ostajući na periferiji uvek spremna da nestane. To znači: "baš pravi" - a "upravo pravi" nema u sebi energije, to je hladno.

Dakle, ako ne možete rasti izvan, bez ovoga, bolje je da me napustite, jer ništa se neće dogoditi. Nemate dovoljno energije. Ako se ne krećete brzo prema meni ja se ne mogu kretati prema vama. To nije moguće, morate se kretati. Odnos između

sledbenika i majstora nije proračunat odnos. Kada majstor postane jedini majstor za vas - ne da je on jedini majstor, ima ih mnogo, ali u tome nije poenta - kada za učenika majstor postane *jedini* majstor, kada čitava istorija, prošlost i budućnost, postanu blede pred tim čovekom; sve izbledi i samo taj čovek ostaje u vašem srcu, samo onda je nešto moguće.

Zbog ovoga se javljaju mnogi problemi. Neko se zaljubi u Buda. Onda on govori da je Buda jedini prosvetljen čovek. Onda on kaže: "Okej - Isus je tu, Krišna je tu, ali ne kao Buda." Onda se Isus i Krišna odbacuju na periferiju. U centru, u samom srcu oltara, ili u oltaru srca, samo Buda postoji. Za sledbenika je to savršeno istinito. Kada se neko zaljubi u Isusa, Isus postaje centar; Buda, Mahavira i Muhamed su svi periferija. Kada majstor postane kao sunce, vi se krećete oko njega kao zemlja, kao planeta; on postaje vaš centar, sam centar vašeg života. Samo onda je nešto moguće, nikada pre toga.

"Baš pravi" nije uopšte pravo. Baš pravi znači skoro pogrešan. Pokušajte da se izbavite iz zamke "baš pravi". Bujajući, ako dođete kod mene, samo onda ćete me naći.

Jureći, ako dođete k meni, trčeći brzo koliko možete, samo onda ćete me naći. Previše je poslovno kada kažete, "upravo pravi". Ili izrastite izvan toga ili idite od mene. Možda negde drugde s nekim drugim, možete se zaljubiti. Jer nije pitanje da li se zaljubite u majstora A ili majstora B - nije to u pitanju. Pitanje da li se zaljubite. Gde god se to dogodi, idite tamo. Ako je odnos "baš pravi", onda ja nisam vaš majstor, onda vi niste moj sledbenik.

Da li je to zbog mojih kačenja za muškarce i zavisnosti od muškaraca?

Ne, nije to zbog vaših vezivanja, vaše zavisnosti od muškaraca. To je zbog vas, vašeg ega, a vaša vezivanja za muškarce su takođe zbog vašeg ega; ta vezivanja ili zavisnosti su takođe zbog toga. Ako se žena ne može podati, ili predati muškarcu, nije to zbog nedostataka muškaraca ili što muškarac nije tu. To je samo zato što žena nije sazrela, jer samo sazrela žena se može predati, samo odrasla žena može biti hrabra dovoljno da se preda. Ako je žena ostala detinjasta, retardirana, sa svakim čovekom će onda postojati problem.

Ako se ne možete predati u ljubavi, biće vam teško da se uopšte predate. Uz majstora takođe ima predanosti, veće predanosti nego što je ikada neki muškarac može tražiti ili je ikada neka žena traži. Čovek zahteva predavanje vašeg tela, ako je povezan s vama zbog seksa. Ako vas takođe voli, onda traži predavanje vašeg uma. Međutim, majstor traži od vas - um, telo, dušu - totalno vaše biće. Manje od toga neće biti dovoljno.

Postoje tri mogućnosti. Kad god dođete kod majstora, prva mogućnost je da budete povezani s njim intelektualno, kroz glavu. To nije mnogo. Možete voleti njegove ideje ali to ne znači da volite njega. Naklonost prema idejama, njegovom ponašanju, nije naklonost prema njemu. Možete uzeti ideje odvojeno. Nije potrebno da ulazite u neki odnos s majstorom. To je ono šta se dešava pitaocu; odnos je intelektualan; zbog toga je to "baš pravi".

Postoji druga mogućnost; vi se zaljubite srcem. Onda nema pitanja šta on kaže, šta traži; pitanje je on sam. Ako ste intelektualno povezani sa mnom, pre ili docnije vi ćete morati da odete. Jer ću ja nastaviti da protivrečim sebi - jedna ideja

vam odgovara, druga možda ne odgovara. Ovu ideju volite, onu ideju ne volite - a ja ću nastaviti da budem nedosledan. Ja sam nedosledan iz posebnog razloga: jer želim samo one ljude oko mene koji su u ljubavi, ne one koje sam intelektualno ubedio. Da bi ih udaljio moram ostati neprekidno paradoksalan.

To je zaštita, vrlo suptilna zaštita. Nikada vam ne kažem "odlazite". Vi obično nastavite po svom vlastitom; ne osećate se dobro jer, "ovaj čovek je protivrečan", tako da odlazite. Samo oni koji su povezani sa mnom svojim srcem neće mariti za protivrečnosti. Neće brinuti šta ja kažem; oni gledaju direktno u mene. Oni me znaju, tako ih ja ne mogu obmanuti, zavesti. Oni me znaju direktno, ne kroz ono šta ja kažem - govorenje nije mnogo važno.

Pogledajte razliku: osoba koja je ubedena u moje ideje, povezana je sa mnom kroz moje ideje; osoba koja je u ljubavi sa mnom biće povezana s mojim idejama, ali kroz mene, a to čini veliku razliku.

Onda postoji treći tip uzajamnog odnosa koji je moguć samo posle događanja drugog tipa odnosa. Kada ste zaista u ljubavi, ljubav postaje tako prirodna da iščezava.

Kada kažem "iščezava" ja ne mislim da iščezava, samo mislim da niste više svesni da je tu. Jeste li svesni svog disanja? Kada nešto krene pogrešno, da - kada jurite brzo, disanje je teško i ostajete bez daha, da. Ali kada se odmarate u svojoj stolici i sve je dobro, jeste li svesni disanja? Ne, nema potrebe. Samo kada imate glavobolju postajete svesni glave; nešto ide nepravilno. Kada je glava savršeno zdrava, vi ste bezglavi. Ovo je definicija zdravlja; kada je telo savršeno zdravo, vi ga ne znate... kao da ne postoji; postajete bestelesni. To je takođe definicija savršene ljubavi. Ljubav je krajnje, najviše zdravlje, jer ona čini čoveka celim. Kada volite majstora, uskoro sasvim zaboravite o ljubavi. To je postalo tako prirodno, kao disanje.

Kada nastane treći tip odnosa, on nije ni iz glave ni iz srca, nego iz samog vašeg bića. Srce i glava su dva sloja: skriveno iza njih je vaše biće, bivstvo. Možete ga nazvati *atman*, Sopstvo, duša ili kako god želite. Jer tamo nije od značaja više nikakva razlika reči. Možete ga nazvati nesopstvo, *anatma* - to će takođe biti dovoljno, odgovaraće. Glava je početak; nemojte se prilepiti tamo. Srce je prolaz - prođite

kroz njega, ali takođe ne gradite ni tamo dom. Bivajući u bitku - tamo onda nema granica. Onda zapravo, sledbenik i majstor nisu dvoje. Oni postoje kao dvoje, ali jedna svest teče od jedne obale do druge.

Peto pitanje:

Rekli ste da kada školarac gleda kroz prozor, on je u meditaciji. Kada sam to činio uvek sam mislio da sam sanjar, a daleko od meditacije. Jesam li bio u meditaciji sve to vreme i ne znajući?

Da, dete je u meditaciji. Ali ova meditacija je zbog neznanja; ona će morati da ode. Ono što niste zaradili ne može ostati kod vas. Samo ono što ste zaradili postaje vaše. Dete je meditativno jer je neuko, neupućeno. Ono nema mnogo misli da mu skreću pažnju. Dete je meditativno, jer prirodno, kad god um nađe uživanje, ono dozvoljava umu da se pokreće.

U stvari, još nije deo društva. Dete je još primitivno, slično životinji. Ali seme raste. Pre ili kasnije ono će biti u društvu. A onda, sva meditacija će biti izgubljena, nevinost detinjstva će biti izgubljena. Dete je u rajskom vrtu isto kao Adam i Eva. Oni

će morati da padnu. Oni će morati da počine greh. Moraće biti bačeni u svet, jer samo iz iskustva sveta javlja se meditacija koja je dozrela, koja se ne može izgubiti.

Dakle, postoje dva tipa nevinosti: jedna usled neznanja, druga zbog svesti. Buda je sličan detetu, a sva deca su slična Budi, ali ogromna razlika postoji. Sva deca će biti izgubljena u svetu. Njima treba iskustvo, treba im da budu bačena u svet. A kroz njihovo iskustvo ako dođu do meditacije, opet do nevinosti i detinjstva, onda ih niko ne može baciti. Dakle naučila su to iz iskustva. To nije više kroz neukost, već kroz njihovo vlastito doživljavanje. Sada je to njihovo vlastito blago.

Ako sve ide u redu, onda ćete opet postati deca na kraju vašeg života. To je cilj svih religija. To je značenje ponovnog rođenja; to je značenje hrišćanskog uskrsnuća. Uskrsnuće nije tela, to je uskrsnuće duše. Opet čovek postaje kao dete; opet je nevin, ali ta nevinost je utemeljena u iskustvu. Ako umrete a opet ne postanete dete, proživeli ste svoj život na besplodan način; živeli ste beskorisno. Niste iskoristili mogućnost, i moraćete opet da se vratite natrag - sve ćete nastaviti da odbacujete

opet i opet...

Ovo je čitavo učenje reinkarnacije; jer dok ne naučite to sami, celina nije zadovoljna s vama. Dok ne postanete dete u svojoj vlastitoj ispravnosti - ne zbog svog tela, već usled svog bitka (Sopstva, Bića, Jastva); ako postignete bezazlenost, a bezazlenost se postiže uprkos svim poremećajima, uprkos svemu što je bilo tu da je uništi - moraćete često da budete bačeni natrag.

Život je učenje, to je disciplina. Dakle, ne samo vi, nego svako dete je bilo meditativno, a onda je to izgubljeno. A dete nije izgubljeno zbog drugih, ali postoji jedna suštinska unutrašnja nužnost; ono mora izgubiti tu nevinost. To nije dovoljno duboko. To ne može proći kroz poremećaje. To je plitko, površno.

Samo mislite o tome; dete je nevino, ali vrlo plitko. Ono nema dubinu. Sve njegove emocije su plitke. Ovog momenta ono voli, sledećeg momenta ono mrzi. Ovog trenutka je ljuto, sledećeg momenta oprašta, potpuno je zaboravilo. Ono živi vrlo plitak život, iščupan iz korena - ono nema dubinu. Dubina dolazi kroz iskustvo.

Buda ima dubinu, beskonačnu dubinu. Na površini je isto kao dete, ali u dubini

svog bića uopšte nije sličan detetu. Sva iskustva iz mnogih života osposobila su ga, sazrela. Ništa njega ne može poremetiti, ništa ne može uništiti njegovu bezazlenost - ništa, apsolutno ništa. Sada je njegova nevinost tako duboko ukorenjena da oluje mogu doći - u stvari, one su dobrodošle, i drvo neće biti iščupano iz korena. Uživajte u nailasku oluje. Uživajte u samom nastojanju oluje da ga iščupa iz korena, a kada oluja prođe, biće jače zbog toga, ne slabije.

Ovo je razlika: bezazlenost detinjstva dar je prirode; nevinost koju postižete kroz svoj vlastiti napor, nije dar prirode, vi ste je zaradili. Uvek zapamtite da sve što ste zaradili jeste vaše. Nije lopovluk moguć u egzistenciji, nema pljačke, nema krađe. I vi to ne možete pozajmiti od nekog drugog.

Sedmo pitanje:

Mnogo pitanja je postavljeno o snovima: Neko je pitao:

Jesu li vizije takođe snovi? Kako biti budan u spavanju i sanjanju? Ponekad osećam da dolazite u moje snove, šta treba da mislim o takvim snovima?

Da, vizije su snovi, nisu od ovoga sveta, već iz drugog sveta. Ponekad imate vizije, a ako meditirate, imaćete ih više i više. One će doći; vrlo uobičajena pojava.

Onda je neko postavio osmo pitanje:

Jesu li vizije takođe snovi?

Da, one su snovi, ne iz ovog sveta nego iz drugog sveta, one su viši snovi. Ne bave se stvarima, nego unutrašnjim pojavama. Međutim, još su snovi, stoga ne prijanjajte uz njih. Čovek mora da ode izvan njih takođe. Ako vidite Budu u svojoj viziji, zapamtite da je taj Buda takođe deo sna - naravno, lep, spiritualan, vrlo, vrlo koristan u vašem traganju - ali ne lepите se uz njega.

Zen majstori su vekovima govorili: ako sretnete Budu, odmah ga ubijte! Ne čekajte ni za jedan trenutak. Ako ga ne ubijete, on će ubiti vas. I oni su u pravu. Vizije su lepe, ali ako počnete da uživati u njima previše, one mogu biti opasne. Onda ste opet prionuli uz neko iskustvo. A kada vidite Budu to je zaista lepo i izgleda mnogo realnije, i ima takvu lepotu. Samo videvši viziju osećate se unutra tako mirni i tihi. Kada vidite Krišnu s njegovom flautom,

kako peva pesmu, ko ne bi želeo da prione uz to? Čovek bi želeo da se veže uz to. Voleo bi da se ova vizija stalno ponavlja. Onda Buda ubija vas.

Zapamtite, ovo je kriterijum: ko god da se vidi u viziji treba da se tretira kao san; samo fizički viđen čovek je realan. Sve što se vidi u viziji jeste san - dobar, loš, religiozan, nereligiozan, seksualan, duhovan - nema razlike. Postoji seksualna pornografija u snovima, a takođe postoji i duhovna pornografija u snovima, ali obe su pornografske. Čovek mora da odbaci sve. *Svako iskustvo je san; samo onaj ko ima iskustvo je stvaran.* Morate doći do tačke gde se ništa ne vidi, ništa se ne čuje, ništa de se omiriše, ništa da se dodirne - samo široki prostor, i samo vi. Samo preostaje vidilac. Svi posetioци su otišli; gosti su otišli, samo je domaćin ostao. Kada ovaj trenutak dođe, samo onda se realno događa. Pre toga, sve drugo je san.

Postavljeno je još jedno, deveto, pitanje:

Kako biti budan u spavanju i sanjanju?

Osoba koja je postavila ovo pitanje

kaže da, kad god pokuša da bude svesna, ne može spavati. Ili, ako spava dolazi i odjednom se seća da mora biti budna, spavanje se prekida, a onda ne može da se uspava - to je teško.

Svesnost istovremeno sa spavanjem se ne može izdejstvovati direktno. Prvo morate raditi sa budnošću. Ne pokušavajte to direktno, inače vaše spavanje će biti poremećeno i celog dana ćete biti uznemiravani i osećate se utučeno, lenjo, pospano. Ne činite to.

Zapamtite, uvek postoji red, i čovek mora da se kreće korak po korak. Prvi korak je da se bude svestan dok ste budni. Ne mislite uopšte o spavanju. Prvo morate biti svesni dok ste budni tokom dana. Kada sakupite dovoljno energije od svesnosti, onda se samo može preduzeti drugi korak. Onda zaista neće biti napora. *Sama energija koju ste sakupili tokom dana, ostaće budna unutra.* Onda neće biti potreban trud. Ako je trud potreban, onda će spavanje biti poremećeno jer napor je protiv spavanja.

Ovo se događa svuda u svetu; milioni ljudi pate od nesanice. Od sto, devedeset devet slučajeva su takvi, da oni pate jer ulažu neki trud da se uspavaju. Trud, nasto-

janje je protiv spavanja. Oni pokušavaju na mnogo načina da se uspavaju, a samo nastojanje je protiv spavanja. Napor vas čini budnim, nastojanje vas čini napetim, a spavanje je nenaporan fenomen. Jednostavno se uspavate. Ne treba da činite ništa. Ako nešto činite, spavanje neće biti moguće. Jednostavno stavite svoju glavu na jastuk i ne činite ništa, nemojte čak ni čekati spavanje, jer ako očekujete da se uspavate vi činite nešto - čekate. Jednostavno legnite na krevet, ugasite svetlo, zatvorite oči i san dolazi. Ne možete dovesti san, to se događa; to nije neka akcija.

Da bi se razumela priroda spavanja treba razumeti mnogo stvari. *Samadhi* je sličan tome. Zbog toga će Patanjđali kasnije reći da spavanje i *samadhi* imaju nešto zajedničko. Ovo im zajednički pripada: spavanje dolazi, *satori* takođe; *samadhi* takođe dolazi, ne možete učiniti ništa da to privučete, dobijete. Ako pokušate, neće vam poći za rukom. Ako ne želite da to izgubite, jednostavno budite to, i to dolazi.

Dakle, ne ulažite nikakav napor da budete svesni dok odlazite u san. Narušićete spavanje i nećete zadobiti svesnost. Samo odradite tokom dana. Kada ste danju sve

više budni, sama struja budnosti prelazi u spavanje svojom vlastitom energijom. Uspavate se a još osećate centar u sebi, posmatrajući. Svetlost - malo svetlo u početku - gori unutra, i vi možete posmatrati. Ali ne započinite to kad padate u san. Radite dok ste budni, i to će se desiti samo dok ulazite u spavanje.

Poslednje, deseto pitanje:

Mnogi ljudi osećaju ponekad da dolazite u njihove snove, šta da se misli o takvim snovima?

Oni nisu iste vrste. To zavisi od vas. Ponekad to može biti prva vrsta sna koju ja nazivam smećem. Jer me slušate pažljivo, izvestan utisak preostane u umu. A vi me slušate neprekidno svakog dana i meditirate, pa jedan utisak ostane u umu. Mogu postati težak. Ponekad um mora da izbaciti to, kao smeće.

Mogu biti takođe druge vrste; da biste želeli da mi budete bliži. A ja sam stvorio tako mnogo prepreka; nije vam dozvoljeno da mi budete mnogo bliži. Ujutru me možete videti; i to takođe iz daljine. Uveče možete doći, i to takođe s teškoćom.

Stoga morate to da potisnete. To potiskivanje može prouzrokovati drugi tip sna. Možete sanjati da vam dolazim, ili da ste došli kod mene i razgovarate sa mnom.

Snovi mogu biti i treće vrste; to može biti komunikacija iz nesvesnog. Ako su trećeg tipa, to je značajno. To vam jednostavno pokazuje da pokušavate da pobegete od mene. Dođite bliže. Nesvesno jednostavno kaže: "Ne pokušavaj da pobegneš, i ne pokušavaj da ostaneš na periferiji; dođi bliže."

Mogu biti i četvrte vrste; nešto iz vašeg prošlog života, jer mnogi od vas su živeli sa mnom; san može biti fragmenat iz prošlosti. Vaš um se kreće na koloseku prošlosti.

San može biti i pete vrste; mogućnost iz budućnosti. Svi tipovi su mogući. Postoji pet tipova snova. To takođe može biti vizija, koja je takođe vrsta sna. Ja ne govorim o tome jer ima drugačiji kvalitet. Ona ima kvalitet budnog života; to je takođe san. Budni život je takođe ogroman san. Inače vizija ima kvalitet budnog života. Ponekad vam ja i dođem, ali retko, jer morate zaraditi to. Ako me vidite sto puta, devedeset devet puta to će biti nešto od pet

vrsta snova. Ali stoti put, ja vam dolazim kada ste to zaslužili. Onda je to vizija.

Međutim, ubrzo vi treba da budete svesni šta je šta. Odmah sada ja vam ne mogu dati kriterijum kako da sudite šta je šta. Moraćete da ih okusite sami.

Dakle, prvo postanite svesni dok ste budni, danju. Sakupite više i više energije svesnosti. Načinite je jednom nabujalom strujom da kada se uspavate, uspava se vaše telo, uspava se vaš um, ali energija, stalan tok svesti je tako snažan da se nastavlja. Onda ćete moći da izvršite razlikovanje. A kada čovek postaje sposoban da vrši razlikovanje u snovima, to je veliko postignuće.

A onda ubrzo, smeće otpada, izostaje. Prvi tip sna iščezava, jer čovek svesnosti živi tako kompletno danju da ne sakuplja besmislice, tričarije. Tričarije su nepotpuna iskustva. Vi jedete; hrana je bila ukusna, ali ne možete pojesti previše jer ste bili gost - šta će ljudi misliti? Nepotpuno iskustvo je sada postalo otpad, tričarija. Stoga, sanjaćete da ponovo jedete. Moraćete da upotpunite iskustvo, inače um će ići dalje i dalje.

Nešto nepotpuno um ne voli. Um je perfekcionista; sve što je nepotpuno on ne voli. Ispadne vam jedan zub, a onda jezik

stalno ide tamo jer nešto je nepotpuno. Dakle um konstantno... apsurd, jer dodirivanjem jezika ništa se neće dogoditi, ali um stalno... nikada nije pokušavao to ranije kada je zub bio tu. Sada je nešto nepotpuno.

Psiholozi kažu da majmuni - jer oni takođe imaju um kao vi - ako nacrtate pola kruga i ostavite kretu tamo, oni će ga dovršiti. Majmuni! - jer oni ne mogu tolerisati nedovršen krug, odmah će ga upotpuniti.

Um uvek pokušava da kompletira stvari... Prvi tip sna iščezava kada postanete svesni. Živite li život tako kompletno potreba ne postoji. A onda, drugi tip sna ubrzo iščezava, jer ne živite u željama. Čovek koji je svestan živi kroz potrebe, ne kroz želje; tako da nema potrebe želeći ispunjavanje ičega. On nema ništa, tako da nikada ne postaje predsednik zemlje u snu. On nema želja, nema ambicija. On živi vrlo obično. Prirodan tok života je dovoljan. Jedenje hrane, zasićenje osećanja, dobro spavanje - to je dovoljno. Više se ne traži.

Onda treći tip sna iščezava. Sa iščezavanjem prva dva tipa, svesno i nesvesno su postali bliži, nema potrebe da prenose išta snu. U stvari, nesvesno započinje da saopštava dok ste potpuno budni. Onda

stvari postaju jednostavne, komunikacija postaje egzaktna. Onda četvrti tip sna iščezava. Kada ste tako spokojni s vašim životom, svesni savršene zasićenosti, prošlost potpuno otpada. Nije potrebno da se za to ide u prošlost. Vi živite u trenutku, tako svesni, tako potpuno svesni, za vas ne postoji budućnost.

A kada svih pet tipova sna iščeznu - sve nestvarno iščezava, iluzije iščezavaju. Sada po prvi put stižete do realizacije stvarnog, do *brahmana*.

PERIFERIJA I SREDIŠTE

3. mart 1975. u dvorani Buddha

I, 41: *kšinavrtterabhijatasyeva
manergrahitrgrahanagrahyešu tatsthatada-
njanata samapattih.*

Gde su "uzmuvanosti" (*vriti*) nestale, tamo, kao u slučaju prozirnog kristala [gde svetlost, svetlucanje i on sam postaju jedno isto, i u mudračvoj duši] dolazi do [jedne izuzetno homogene] "sjedinenosti" (*samapatti*) u kojoj se izjednačuje "onaj koji s-hvata" (*grahitr*) "shvatanje samo" (*grahana*) i "ono shvaćeno" (*grahya*).

I, 42: *tatra šabdarthajnanavikalpaih sam-
kirna savitarka samapattih.*

Ova "sjedinenost" (*samapatti*) gde dominiraju afektivna povodenja (*vikalpa*) bilo [da je reč o onom koje polazi] za verbalnim znakom (*šabda*), bilo pak za označenim (*artha*), bilo za spoznajom (*jnana*), [naziva se] - "diskurzivna" [ili pojmovna] (*savitarka*).

Šta je um? Um nije stvar, on je jedan događaj, zbivanje. Stvar u sebi ima supstancu, a događaj je samo proces. Stvar je slična steni, a događaj je sličan talasu, on postoji ali nije supstancijalan. On je isto kao događaj između vetra i okeana; proces, fenomen.

Ovo je prva stvar koju treba razumeti: da je um proces, zbivanje, sličan talasu ili kao reka, ali nema supstancijalnost u sebi. Ako bi bio supstancijalan, onda ne bi mogao biti rastvoren, poništen. Ako nema čvrstu supstancu može iščeznuti, ne ostavljajući za sobom nikakav trag. Kada talas iščezne u okeanu, šta ostaje iza? Ništa, čak ni trag. Dakle oni koji su saznali, oni kažu da je um kao ptica koja leti nebom - ne ostavlja za sobom otiske stopala, nema čak ni traga. Ptica leti ali ne ostavlja stazu, ne ostavlja otiske stopala.

Um je upravo proces. U stvari, ne postoji um, već samo misli; misli se kreću tako brzo da mislite i osećate da tu nešto postoji u kontinuitetu. Jedna misao dođe, druga misao dođe, drukčija, i one se nastavljaju.

Procep je tako mali da ne možete videti jaz između jedne misli i druge.

Dakle, dve misli postaju spojene, one postaju kontinuitet, a zbog tog kontinuiteta vi mislite da postoji um. Postoje misli - ne um - isto kao što postoje elektroni, nema materije. Misao je elektron uma. Isto kao skupina, mnoštvo... mnoštvo postoji u jednom smislu, ne postoji u drugom; samo individue postoje. Inače mnogo individua zajedno daju osećanje kao da su oni jedno. Nacija postoji i ne postoji. Samo individue postoje. Individue su elektroni nacije, zajednice, mnoštva.

Misli postoje, um ne postoji. Um je samo pojava, privid. Kada pogledate dublje u um, on iščezava. Onda ima misli, ali kada um iščezne a individualna misao postoji, mnoge stvari se odmah rešavaju. Prva stvar; odmah saznajete da su misli kao oblaci - one dolaze i odlaze - a vi ste nebo. Kada nema uma, odmah dolazi opažanje da vi više niste angažovani u mislima. Misli postoje, prolaze kroz vas kao što oblaci prelaze preko neba, ili kao što vetar prolazi kroz drveće. Misli prolaze kroz vas, a one mogu proći jer ste široka praznina. Ne postoji prepreka, nema smetnje. Nijedan zid ne postoji da ih spreči.

Vi niste obzidani, niste opasani

zidom. Vaše nebo je beskonačno otvoreno; misli dolaze i odlaze. Kada jednom počnete osećati da misli dolaze i odlaze, a da ste vi posmatrač, svedok, um je pod kontrolom.

Inače um ne može biti kontrolisan. Na prvom mestu, zato što nije, (jer ne postoji) kako ga možete kontrolisati? Na drugom mestu, ko će kontrolisati um? Zato što niko ne postoji izvan uma. Kada kažem da niko ne postoji, mislim da niko ne postoji izvan uma - (to je) nepostojanje. Ko će kontrolisati um? Ako neko kontroliše um, onda će to biti da samo jedan deo uma kontroliše drugi deo uma. To je ono što je ego.

Um ne može biti kontrolisan na taj način. On nije, i nema nikog da ga kontroliše. Unutrašnja praznina može videti, ali ne može kontrolisati. Ja mogu posmatrati, ali ne mogu kontrolisati. Inače samo gledanje je kontrola, sama pojava posmatranja, svedočenja, postaje kontrola jer um iščezava. To je isto kao tamna noć, vi trčite brzo zato što ste se uplašili nekog ko vas sledi, a taj neko nije niko drugi do vaša vlastita senka. Što više trčite, senka vam je bliža. Koliko god brzo da trčite nema razlike, senka je tu. Kad god pogledate unatrag, senka je tu. To nije način da se pobegne od nje, i nije način

da se ona kontroliše. Moraćete da se zagledate dublje u senku. Ostanite mirni i pogledajte duboko u senku; senka iščezava jer senka nije, to je samo odsustvo svetla. **Um nije ništa do odsustvo vašeg prisustva.** Kada sedite smireno, kada se zagledate duboko u um, um jednostavno iščezava. Misli će ostati, one su egzistencijalne, ali um neće biti nađen.

Kada um ode onda druga percepcija postaje moguća: možete videti da misli nisu vaše. Naravno one dolaze, ponekad one počivaju na kratko u vama, a onda odu. Možete biti njihovo prebivalište, ali one ne nastaju u vama. Jeste li ikada zapazili da čak nijedna misao nije nastala iz vas? Nijedna misao nije došla kroz vaše biće. One uvek dolaze spolja. One ne pripadaju vama. Nestabilne, bez korena, beskućne one lebde. Ponekad počivaju u vama, to je sve; kao oblak koji počiva na vrhu brda. Onda se kreću same po svome; ne treba da činite ništa. Ako jednostavno posmatrate, kontrola je postignuta.

Reč kontrola nije dovoljno dobra, jer reči ne mogu biti dovoljno dobre. Reči pripadaju umu, svetu misli. Reči ne mogu biti vrlo, vrlo prodorne; one su senka. Reč

'kontrola' nije dobra jer nema nikoga da kontroliše i nema nikoga da bude kontrolisan. Ali eksperimentalno to pomaže da se razume određena stvar koja se događa. Kada gledate duboko, um je kontrolisan. Odjednom ste postali gospodar. Misli su tu ali više nisu vaši gospodari, ne mogu vam učiniti ništa; jednostavno dođu i odu. Ostanete netaknuti isto kao lotosov cvet usred kiše; kapi vode padaju na latice ali nastavlja da klize, čak i ne dotiču. Lotos ostaje netaknut.

Zbog toga je na Istoku lotos postao toliko važan, postao je tako mnogo simboličan. Najveći simbol koji je došao sa Istoka jeste lotos. On nosi svo značenje istočne svesti. On kaže: "Budite kao lotos, to je sve. Ostanite netaknuti, i vi ste pod kontrolom. Ostanite netaknuti i vi ste gospodar."

Još nekoliko stvari o umu pre nego što uđemo u Patanjđalijeve *sutre*. S jednog stanovišta, um je sličan talasima - uzburkanost. Kada je okean miran i tih, neuzburkan, talasi ne postoje. Kada je okean uzburkan u oluji, ili na jakom vetru onda se ogromni talasi podižu i cela površina je u haosu, um s jedne tačke gledišta... Ovo su sve metafore samo da bi vam se pomoglo

da razumete određene unutarnje kvalitete koje se ne mogu iskazati rečima. Ove metafore su poetske. Ako pokušate da ih shvatite sa osećajem, doći ćete do razumevanja. Ali ako pokušate da ih razumete logično, propustićete suštinu. One su metafore.

Um je uzburkanost svesti, isto kao što je okean sa talasima uzburkan. Nešto strano je ušlo - vetar. Nešto spolja je pomoglo okeanu - vetar, ili svesti - misli, i eto haosa, zbrke. Ali kaos je uvek na površini. Talasi su uvek na površini. Nema talasa u dubini, ne može ih biti, jer vetar ne može ući. Dakle sve je samo na površini. Ako se krećete unutra, postiže se kontrola. Ako se krećete unutra s površine, idete u centar; odjednom, površina može biti još uznemirena, ali vi niste uznemireni.

Čitava *joga* nije ništa drugo do usredsređivanje, kretanje prema središtu, biti ukorenjen tamo, boraviti tamo. Odatle se čitava perspektiva menja. Sada još talasi mogu biti tamo, ali oni ne stižu do vas. Možete dakle videti da oni ne pripadaju vama, sukob je samo na površini sa nečim stranim. A iz centra, kada gledate, ubrzo konflikt prestaje. Uskoro, vi se opuštate. Ubrzo, prihvatate da, naravno, postoji jak

vetar i talasi će se podići; niste zabrinuti; a kada niste zabrinuti čak i u talasima se može uživati. Ništa nije pogrešno u njima. Problem nastaje ako ste vi takođe na površini. Vi ste u malom čamcu na površini, a jak vetar dolazi i to je oluja; ceo okean poludi. Naravno, vi ste zabrinuti; smrtno ste uplašeni. Vi ste u opasnosti. Svakog momenta talas može baciti vaš mali čamac; svakog momenta se smrt može pojaviti. Šta možete učiniti s malim čamcem? Kako ga možete kontrolisati? Ako počnete da se borite s talasima bićete pobeđeni. Borba neće pomoći. Moraćete prihvatiti talase. U stvari, ako možete da prihvatite talase i pustite svoj čamac, ma koliko mali, krećete se s njima ne protiv njih, onda nema opasnosti.

To je značenje Tilope: "nevezan i prirodan". Talasi su tu; vi ih jednostavno odobravate. Vi jednostavno dopuštate sebi da se krećete s njima, ne protiv njih. Onda se dešava ogromna sreća. To je čitava umećnost surfovanja; kretanje s talasima - ne protiv, s njima - toliko da niste različiti od njih. Surfovanje može postati odlična meditacija. Može vam dati letimično sagledavanje unutrašnjeg jer to nije borba, to je prepuštanje. Jednom kada znate da se čak i u

talasima može uživati - i to se može znati tek kada čitav fenomen gledate iz centra.

Baš kao da ste putnik a oblaci su se sakupili, ima i mnogo munja, a vi ste zaboravili gde ste krenuli; zaboravili ste stazu i žurite prema kući. To je ono šta se dešava na površini; putnik je izgubljen; mnogo oblaka, mnogo munja... Uskoro će započeti strašna kiša. Tražite kuću, sigurnost doma. Onda iznenada stižete do kuće. Onda sedite unutra, čekate za vreme kiše, sada možete uživati. Sada munja ima svoju sopstvenu lepotu. Nije bila takva kada ste bili napolju, izgubljeni u šumi. Ali sada sedeći u kući čitava pojava je veoma lepa. Sada kiša pada i vi uživate. Sada su munje tu i vi uživate, velika grmljavina u oblacima i vi uživate, jer ste unutra sigurni. **Jednom kada dođete do središta, počnete da uživate šta god da se dogđa na površini.** Stoga čitava stvar nije u tome da se borite na površini, nego bolje da kliznete u centar. Onda postoji kontrola, kontrola koja nije prisilna, kontrola koja se dešava spontano kada ste usredsređeni.

Usredsređivanje u svesti jeste kontrola uma. Stoga, ne pokušavajte da kontrolišete um. Jezik može da vas zavede. Niko

ne može kontrolisati, a oni koji pokušaju da kontrolišu, poludeće; jednostavno će postati neurotični, jer pokušavanje da se kontroliše um nije ništa drugo nego da jedan deo uma pokušava da kontroliše drugi deo uma.

Ko ste vi da pokušavate da kontrolišete? Vi ste takođe talas, religijski talas naravno, koji pokušava da kontroliše. Postoje i nereligijski talasi. Postoji seks, postoji ljutnja, ljubomora, posesivnost i mržnja, i milioni nereligijskih talasa. Onda postoje religijski talasi; meditacija, ljubav, saosećanje. Ali oni su svi na površini, sa površine. A na površini, religijski i nereligijski talasi ne čine nikakvu razliku.⁵

Religija je centar i u perspektivi, to se dešava kroz centar. Sedeći unutar vašeg Sopstva gledate na svoju vlastitu površinu. Sve se menja jer vaša perspektiva je nova.

⁵ Sva kultura, svetovna i religiozna, koja ne sadrži praksu meditativne discipline dolaženja do Sopstva ili središta ovde opisanog, je talasanje na površini; podela uma u lažnoj kontroli. To su svi etički kodeksi i moralni zahtevi i "zapovesti" kojih se niko ne pridržava - jer talase izazvane spoljašnjim uticajima niko ne može da kontroliše. Zapravo, održavanjem takve podele uma u lažnoj kontroli, neko drugi kontroliše čovekov um. Zato sve religije služe i za kontrolu uma.

Odjednom vi ste kontrola. U stvari, tako ste mnogo u kontroli da ne ostavljate nekontrolisanu površinu. Ovo je suptilno. Vi ste toliko ukorenjeni da niste zabrinuti o površini... Zapravo voleli biste talase i plimu i oluju - to je lepo, daje energiju, to je snaga - nema šta da se brine o tome; na slabašnjima je da brinu o mislima. Samo slabašni brinu o umu. Jači ljudi jednostavno apsorbuju, celovito i potpuno, i oni su bogatiji za to. Jači ljudi obično ne odbacuju ništa. Odbacivanje je iz slabosti - vi se bojite. Jači ljudi bi želeli da apsorbuju sve što život daje. Religijski, nereligijski moral, nemoral, božansko, đavolje - nema razlike; jaka osoba apsorbuje sve, i ona je zbog toga bogatija. Ona ima totalno različitu dubinu. Obični religiozni ljudi ne mogu to imati; oni su siromašni i plitki.

Pogledajte obične religiozne ljude koji odlaze u hram, u džamiju i u crkvu. Uvek ćete naći vrlo, vrlo plitke ljude, bez dubine. Zato što su odbacili delove sebe samih, oni su postali obogaljeni, sa smanjenim kapacitetom. Na određen način su paralizovani.

Ništa nije pogrešno u umu, ništa nije nepravilno u mislima. Ako je išta pogrešno,

to ostaje na površini, jer onda ne znate celi-
nu i nepotrebno patite zbog deljenja i deli-
mičnog opažanja. Čitava percepcija je pot-
rebna, a to je moguće samo iz centra, jer iz
središta možete gledati svuda okolo u svim
dimenzijama, svim pravcima na čitavoj
periferiji vašeg bića. A ono je široko. Zap-
ravo, isto je kao periferija same egzistenci-
je. Jednom kada ste usredsređeni, ubrzo
postajete širi i obuhvatniji, veći i veći, i
završavate postajući *brahman*, ne manje od
toga.

S druge tačke gledišta um je kao
prašina koju putnik sakupi na svojoj odeći.
A vi ste putovali, putovali i putovali milio-
nima života, a nikada se niste kupali. Mno-
go prašine se sakupilo, prirodno - ničega
nema pogrešnog u tome; mora biti tako - to
su slojevi prašine a vi mislite da su oni vaša
ličnost. Postali ste tako mnogo poistovećeni
s njima, živeli ste s tim slojevima prašine
toliko dugo da oni izgledaju kao vaša koža.
Postali ste identifikovani.

Um je prošlost, sećanje, pamćenje,
prašina. Svako mora da je sakupi. Ako
putujete vi ćete sakupiti prašinu. Ali ne tre-
ba da se identifikujete s njom, nije potrebno
da postanete jedno s njom, jer ako postanete

jedno, onda ćete biti u nevolji jer niste prašina, vi ste svesnost. Omar Kajam kaže: "Um je isto što i prašina." Kada čovek umre, šta se događa? - prah se vraća prahu. Ako ste samo prah, onda će se sve vratiti u prah, ništa neće preostati iza. Ali jeste li vi samo prašina, slojevi prašine, ili je nešto u vama što uopšte nije prašina, što uopšte nije od zemlje? To je vaša svesnost, vaša svest.

Svest je vaš bitak, svesnost je vaše postojanje, a prašina koju svest sakupi oko to je vaš um. Postoje dva načina da se bavite s tom prašinom. Običan religijski put je da se čisti odeća, da se snažno istrlja vaše telo. Međutim ove metode ne mogu mnogo pomoći. Kako god čistili svoju odeću, odeća je postala tako prljava da joj nema spasa; ne možete je očistiti. Nasuprot tome, šta god da uradite, možete je učiniti još nečistijom.

To se dogodilo. Mula Nasrudin je jednom došao kod mene pijan. Ruke su mu se tresle, pijući čaj sve se prolilo po njegovoj odeći, tako da je njegovo odelo bilo umrljano čajem i sadržajem iz tave. Rekao sam mu: "Zašto ne odeš na hemijsko čišćenje odeće? Imaju rastvore kojima se te mrlje mogu oprati?"

Otišao je tamo. Posle sedam dana se vratio, a njegova odeća je bila u još lošijem stanju, gorem nego ranije. Pitao sam: "U čemu je stvar? Jesi li išao na hemijsko čišćenje?" On je odgovorio: "Išao sam. Da, tada je rastvor divno delovao. Sve mrlje od čaja su uklonjene. Sada mi treba drugi rastvor, jer je onaj rastvor ostavio svoje vlastite mrlje."

Religiozni ljudi vas snabdevaju sapunima i hemijskim rastvorima kako da očistite, kako da obrišete nečistoću, ali onda ti rastvori ostavljaju svoje vlastite mrlje. Zbog toga jedna nemoralna osoba može postati moralna, ali ostaje prljava, sada na moralan način, ali ostaje prljava. Ponekad je čak situacija lošija nego pre.

Nemoralan čovek je na mnogo načina nevin, manje egoističan. Moralni čovek ima sve nemoralnosti unutar uma. Samo je nove stvari sakupio: to su moralistička, puritanska, egoistična stanovišta. On se oseća superiorniji. Oseća da je izabran, a svaki drugi je osuđen na pakao. Samo on odlazi u raj. Sva nemoralnost ostaje unutra, jer ne možete kontrolisati um sa površine - ne postoji način. To se jednostavno ne događa na taj način. Samo jedna kontrola

postoji, a to je kontrola iz centra.

Um je kao prašina sakupljena kroz milione putovanja. Pravo religijsko stanovište, radikalno religijsko gledište nasuprot običnog, jeste da se jednostavno baci odeća. Ne brinite o njenom pranju, ne može se oprati. Jednostavno izađite kao zmija iz svoje stare kože, i čak se ne osvrćite nazad. To je ono što jeste tačno *joga*; kako se osloboditi vaših ličnosti. Te ličnosti su odeća.

Reč "ličnost" je vrlo interesantna. Ona dolazi iz grčkog korena *persona*. To označava masku koju je glumac koristio u drevnoj grčkoj drami da sakrije lice. Ta maska se zvala *persona*, a vi odatle imate personalnost, identitet ili ličnost. Personalnost je maska, a ne vi. Personalnost je lažno lice, da se pokaže drugima. Posredstvom ljudi i mnogih svojih iskustava vi ste kreirali mnoge personalnosti, mnoga odela; sva ona su postala prljava. Koristili ste ih toliko mnogo, i zbog njih, prvobitno izvorno lice je potpuno izgubljeno.

Vi ne znate kakvo je vaše izvorno lice. Obmanjujete druge i postali ste žrtva vaših vlastitih prevara. Odbacite sve ličnosti, jer ako prionete uz ličnost ostaćete na

površini. Odbacite sve ličnosti i budite samo prirodni, onda možete teći prema centru. *Jednom kada gledate iz centra onda nema uma. U početku misli se nastavljaju, ali ubrzo, bez vaše saradnje, one dolaze manje i manje. Kada se vaša kooperacija izgubi, kada jednostavno ne saradujete s njima, one prestaju da vam dolaze. Ne da ih više nema; one su tu, ali vam ne dolaze.*⁶

Misli dolaze samo kao pozvani gos-

⁶ Misli nisu naše, ali naše je držanje za njih, njihovo stalno ponavljanje i kombinovanje sadržaja. To je mehanička ili formativna funkcija uma. Mi smo identifikovani sa mislima i zato ih ponavljamo i kombinujemo. Misli su deo prirode, to je kategorija *manas* u teoriji *sankhye*, priroda sama sebe osmišljava pomoću svojih najfinijih vibracija, a to su informacije, koje se u mozgu, *manasu*, aktuelizuju kao misli. Naš je mozak samo najfiniji organ koji može da reflektuje te vibracije. One se reflektuju u našoj glavi i samo zato nam izgleda kao da su naše. Priroda se aktuelizuje tako što se oblikuje (*rupa*) u svom zbivanju, a krajnji ishod njenog zbivanja je stvaranje uslova za pojavu svesnog subjekta kao ishoda sveg zbivanja. U svesnom subjektu ishod sveg oblikovanja se odražava tako što se daju imena (*nama*) oblicima, ustanovljavaju se. Tako mozak ne proizvodi misli nego ih samo odražava, upija kao utiske (*samskara* i *vasana*) i ponavlja usled nesvesne navike. Samo zbog tog ponavljanja misli koje nisu naše izgledaju kao naše.

ti. One nikada ne dolaze nepozvane, zapamtite to. Ponekad mislite: "ovu misao nikada nisam pozvao", ali mora da niste u pravu. Na neki način, ponekad - možda ste potpuno zaboravili to - mora da ste je pozvali. Misli nikada ne dolaze nepozvane. Prvo ih pozovete; samo onda dolaze. Kada ih ne pozovete, ponekad upravo zbog stare navike, zato što ste bili stari prijatelj, one mogu pokucati na vaša vrata. Ako ne sarađujete, ubrzo one zaboravljaju na vas, neće vam dolaziti više. A kada misli prestanu same od sebe da dolaze, to je kontrola. Ne da vi kontrolišete misli - jednostavno stižete do unutrašnjeg oltara vašeg bitka, i misli su pod kontrolom same od sebe.

S drugog gledišta, um je i prošlost, pamćenje, svo akumulirano iskustvo, u smislu: sve što ste uradili, sve što ste mislili, sve što ste želeli, sve što ste sanjali - sve, celokupna vaša prošlost, vaše pamćenje. Pamćenje je um. Dok se ne oslobodite sećanja, nećete moći da kontrolišete um.

Kako se osloboditi pamćenja? Ono je uvek tu, sledi vas. U stvari, vi ste pamćenje, dakle kako se osloboditi njega? Ko ste vi izuzev vašeg pamćenja? Kada pitam: "Ko ste vi?" vi mi kažete svoje ime. To je

vaše pamćenje. Vaši roditelji su vam neka-
da ranije dali to ime. Ako vas pitam: "Ko
ste vi?" govorite o svojoj porodici, o svom
ocu, majci. To je memorija. A ja vas pitam:
"Ko ste vi?" a vi mi govorite o obrazovanju,
vašoj diplomi, položaju; da te stekli diplo-
mu na umetničkoj akademiji, da ste doktori-
rali, ili ste inženjer, ili arhitekta. To je pam-
ćenje.

Kada vas pitam: "Ko ste vi?" ako
zaista pogledate unutra, jedini vaš odgovor
može biti: "Ne znam." Šta god da kažete
biće sećanje, ne vi. Jedini pravi autentični
odgovor može biti: "ne znam," jer da neko
zna sebe, poslednja je stvar. Mogu odgovo-
riti ko sam ja, ali ja neću odgovoriti. Vi ne
možete odgovoriti, "ko ste vi", ali ste spre-
mni, pripravnici s odgovorom.

Oni koji znaju, čute o tome. Jer ako
se svo pamćenje odbaci, i sam jezik se
odbaci, onda 'ko sam ja' se ne može reći.
Mogu gledati u to, mogu vam dati gest,
mogu biti s vama, s vašim totalnim bićem -
to je moj odgovor. Ali odgovor se ne može
dati rečima jer sve što je dato rečima biće
deo pamćenja, deo uma, ne svesti.

Kako se osloboditi pamćenja? Pos-
matrajte pamćenja, svedočite ih. Uvek imaj-

te na umu: "Ovo se dogodilo meni, ali to nisam ja. Naravno, vi ste rođeni u određenoj porodici, ali to niste vi; to vam se dogodilo, jedan događaj izvan vas. Naravno, neko vam je dao ime. Ono je od koristi, ali ime niste vi. Razume se, vi imate oblik, ali oblik niste vi. Oblik je samo kuća u kojoj se desilo da jeste. Oblik je samo telo u kome se desilo da ste. Telo je vama dato od vaših roditelja. To je dar, ali to niste vi.

Posmatrajte i razlikujte. To je ono što na Istoku zovu *viveka*, razlikovanje ili diskriminacija; neprekidno vršite diskriminaciju. Nastavite s oštromnim razlikovanjem i doći će momenat kada ćete eliminisati sve što niste: porodica, telo, um. U toj praznini, kada sve što nije bilo vi bude odbačeno, vaš bitak odjednom izlazi na površinu. Po prvi put susrećete sebe, a taj susret postaje kontrola.

Reč "kontrola" je vrlo ružna. Ja ne bih želeo da je koristim, ali ništa ne mogu učiniti jer ju je Patanjđali koristio - jer u samoj reči izgleda da neko kontroliše nekog drugog. Patanjđali to zna, i docnije će reći da postižete pravi *samadhi* samo kada nema kontrole i neme kontrolora. Sada ćemo ući u *sutre*.

Kada je aktivnost uma pod kontrolom, um postaje kao čist kristal, reflektujući podjednako, bez izobličavanja, opažaoća, opažanje i opažanog.

Kada je aktivnost uma pod kontrolom... Sada razumete šta ja smatram "pod kontrolom": da ste u središtu i pazite na um odatle; da sedite u kući i odatle gledate u oblake, grom, munju i kišu; da ste odbacili svu svoju odeću - prašnjavu i prljavu odeću; jer zapravo nema odeće, samo slojevi nečistoće, tako da ih ne možete očistiti. Odbacili ste je van, odbacili je odmah bez ustezanja. Jednostavno ste nagi i ogoljeni u svom bitku, ili postojanju. Ili ste eliminisali sve ono sa čim ste se identifikovali. Sada ne kažete ko ste vi; oblik, ime, telo, um; sve je eliminisano. Samo je ono tu što ne može biti odstranjeno.

To je metoda iz *Upanšada*. One to nazivaju *neti-neti*. One kažu: "Ja nisam to, ja nisam ni to," i nastavljaju s tim dalje i dalje... Nastupa momenat kada samo svedok ostaje, a svedok se ne može poreći. To je poslednji sloj vašeg bića, sama njegova srž. Ne možete ga osporiti, jer sada dvoje ne

postoje, samo jedan. Onda nema kontrole. Onda je aktivnost uma pod kontrolom. To nije kao kada je malo dete prinuđeno od roditelja da bude u ćošku i kada mu je rečeno: "sedi tamo tiho" - da izgleda da je pod kontrolom, ali ono nije. Ono izgleda da je pod kontrolom, ali je besno, nespokojno, izveštačeno, unutra je veliki nemir, komešanje.

Malo dete je prisilila majka. Trčalo je svuda okolo, a onda mu je ona tri puta rekla da sedi tiho. Onda četvrti put - poslednji put - ona je rekla: "Sada sedi mirno ili ću doći i prebiću te!" Tada je dete razumelo šta majka stvarno misli. Tako je ono shvatilo. Selo je tamo, ali misli: "Spolja izgleda da sedim u ćošku, ali unutra još trčim."

Možete prisiliti svoj um spolja da "sedi"; iznutra će on nastaviti da juri. U stvari, juriće brže jer se opire kontroli. Sva ko se opire kontroli. Ne, to nije način. Možete ubiti sebe na taj način, ali ne možete postići večni život. To je vrsta sakaćenja. Kada je Buda sedeo tiho nije bilo unutrašnjeg "trčanja", ne. U stvari, unutra je postao tih, a ta smirena tišina se izlila u njegovu spoljašnost, ne obrnuto.

Vi pokušavate prisiliti sebe da bude-

te tihi u spoljašnjosti, i mislite da će smirivanjem spolja, unutrašnjost postati mirna. Ako ste iznutra mirni, spoljašnost će biti preplavljena time. Ona jednostavno sledi unutrašnje. Periferija sledi centar, ali ne možete učiniti da centar sledi periferiju - to je nemoguće. Stoga uvek zapamtite da je čitavo religijsko traganje iz unutrašnjeg prema spoljašnjem, a ne obratno.

Kada je aktivnost uma pod kontrolom, um postaje kao čist kristal.

Kada postoji savršena tišina, vi ste unutra ukorenjeni i usredsređeni, sada posmatrate sve što se događa. Ptice pevaju, čuje se buka; prisutan je saobraćaj na putu, galama se čuje. Isto je vaš unutrašnji saobraćaj tu iz uma - reči, misli, izvestan unutrašnji govor. Saobraćaj će se čuti, ali vi sedite mirno ne radeći ništa - suptilna ravnodušnost. Samo posmatrate ravnodušno. Ne brinete se na ovaj ili onaj način da li misli dolaze ili ne, za vas je to isto. Niste ni zainteresovani za njih, niti ste protiv njih. Jednostavno sedite, a saobraćaj uma se odvija. Ako možete sedeti ravnodušno... biće teško, trebaće vreme - ali jednom kada znate ume-

šnost da budete ravnodušni... To nije tehnika, to je majstorija. Tehnika se može naučiti, majstorija se ne može naučiti. Jednostavno treba da sedite i osećate. Jednog dana u pravom trenutku kada ste mirni, odjednom znate kako se to dogodilo, kako ste postali ravnodušni. Barem za jedan trenutak saobraćaj je bio prisutan, a vi ste bili ravnodušni, i odjednom je nastupila velika udaljenost između vas i vašeg uma. Um je bio na drugom kraju sveta. Ova udaljenost pokazuje da ste bili u središtu tog momenta. Ako ste došli do osećaja ove veštine, onda u svako vreme, možete jednostavno skliznuti u središte. Možete navratiti i odmah nastupa ravnodušnost, neizmerna opuštenost vas okružuje. U toj ravnodušnosti vi ostajete nedirnuti umom. Postajete majstor.

Ravnodušnost je put da se postane majstor, i um je kontrolisan. Šta se onda događa? Kada ste u središtu, pometnja uma iščezava. Pometnja je zato što ste na periferiji. Um nije stvarna pometnja; um plus vi na periferiji jeste pometnja. Kada se krećete prema unutra, ubrzo, vidite da um gubi svoju pometnju. Stvari se podešavaju, stvari dospevaju u red. Javlja se određen red.

Um postaje kao čist kristal.

Svi poremećaji, pometnje, svi prolasci kroz zamršene struje misli, stalože se. Vrlo je teško razumeti ovo da je čitava zbrka zbog vas što ste na periferiji. A vi, u vašoj 'mudrosti', pokušavate da izravnate pometnje ostajući tamo na periferiji.

Mnogo puta sam pričao jednu kratku priču. Buda je išao putem u podne kada je bilo vrlo toplo i osećao je žeđ. Rekao je svom sledbeniku Anandi: "Vrati se natrag. Upravo smo prešli malu rečicu na dve do tri milje. Donesi mi malo vode." Tako se Buda odmarao ispod drveta a Ananda je otišao na rečicu po vodu. Ali tada je nastupila teškoća, jer upravo kada je prišao vodi, nekoliko volovskih kola je prelazilo preko nje. Rečica je bila vrlo plitka i mala. Usled prolaska volovskih kola, bila je vrlo prljava. Sva prljavština koja je bila na dnu izašla je na površinu - staro prljavo lišće, i sva druga prljavština. Voda nije bila za piće. Ananda je probao isto što biste vi probali - ušao je u rečicu i pokušao da je smiri kako bi voda opet postala bistra. Uprljao je još više. Šta da radi? Vratio se natrag i rekao: "Ta voda nije za piće, ali ja znam jednu reku napred.

Otići ću i zahvatiti vodu iz nje." Ali Buda je insistirao, rekao je: "Vrati se natrag, želim vodu iz te rečice." Kada je insistirao, šta je Ananda mogao učiniti? Preko volje se vratio natrag. Odjednom je shvatio stvar, jer dok je stigao do rečice pola mulja se opet sleglo. Bez ikakvog pokušavanja da je izbistri, sama od sebe se izbistrila. Razumeo je stvar.

Tada je seo ispod drveta i posmatrao proticanje rečice, jer je još bila pola zamućena, nekoliko suvih listova je bilo još na površini. Čekao je. Čekao je, posmatrao i ništa nije činio. Ubrzo je voda postala kristalno bistra, suvo lišće je nestalo i prljavština se slegla na dno. Vratio se trčeći i plešući. Pao je pred Budinim stopalima i rekao: "Razumeo sam, to je ono što sam radio s mojim umom čitavog života. Upravo ću sada razborito seći ispod drveta i pustiti struju uma da prolazi pored, neka se namiri sam od sebe. Sada neću skakati u struju i pokušavati da načinim stvari... neću pokušavati da ih dovedem u red. "

Niko ne može uvesti red u um. Samo uvođenje reda stvara kaos. Ako možete posmatrati, čekati i gledati ravnodušno, stvari se uređuju same. Postoji određen

zakon: stvari ne mogu ostati neuređene za dugo vreme. Ovaj zakon morate zapamtiti. To je jedan od temelja, vrlo bitan, da stvari ne mogu ostati u neuređenom stanju, jer neuređeno stanje nije prirodno. To je neprirodno. Uređeno stanje stvari je prirodno; a neuređeno stanje stvari nije prirodno. Dakle neprirodno se može dogoditi privremeno, ali ne može ostati zauvek. U vašoj žurbi, u vašem nestrpljenju, stvari možete učiniti gorim.

U Japanu imaju određenu metodu, u *zen* manastirima, za lečenje poremećenih ljudi. Na Zapadnu nisu još mogli da otkriju ništa. Još uvek pipaju u mraku. Čak i običnim ludacima izgleda da se ne može pomoći. Psihoanaliza traje tri godine, pet godina, sedam godina. A onda takođe, iz toga se ništa mnogo ne postigne. Prekopate čitave Himalaje i ništa ne nađete, ništa iz toga ne proizađe. Samo vrlo bogati ljudi mogu to sebi priuštiti, kao luksuz. Psihoanaliza je luksuz. Ljudi se hvale time da su bili na psihoanalizi kod sjajnog psihoanalitičara - neprekidno pet godina, kao da je to neko postignuće - a ništa se nije dogodilo. Ljudi idu od jednog psihoanalitičara do drugog.

U Japanu imaju vrlo jednostavnu

metodu. Ako neko poludi dovode ga u manastir. Imaju vrlo malu kolibu odvojenu od manastira, u uglu. Onda čoveka ostavljaju tamo. Niko nije mnogo zainteresovan za njega - nikada se mnogo ne interesujete za mahnitog, jer interesovanje postaje hrana, ludak želi pažnju čitavog sveta; zbog toga je lud. Na prvom mestu, on je lud jer zahteva pažnju. To ga je dovelo do ludosti.

Dakle, niko ne čini mnogo... Oni se brinu, ali ne iskazuju pažnju. Daju mu hranu i obezbeđuju mu udobnost, ali niko ne ide kod njega da razgovara. Čak i ljudi koji se staraju za hranu i druge potrebe ne govore s njim. Nije dozvoljen razgovor, jer lud čovek voli razgovor. U stvari, previše razgovora ga je i dovelo do tog stanja.

To je upravo suprotno od psihoanalize; psihoanalitičar nastavlja da govori i dozvoljava pacijentu da govori satima, a ljudi mnogo u tome uživaju - a neki tako pažljivo slušaju - to je lepo!

U *zen* manastiru niko ne govori ludom. Niko ne obraća nikakvu pažnju, nikakvu posebnu pažnju. U suptilnoj ravnodušnosti, oni se staraju, to je sve. Za tri sedmice niko ne razgovara s njim, a zato što niko ne govori s njim on može razgovarati

sa sobom, to je sve. On se opušta, sedi ili leži tiho dole na krevetu, i ne radi ništa - u stvari nema lečenja - a u roku od tri sedmice sasvim je u redu.

Sada su zapadni psihoanalitičari postali za to zainteresovani, jer je to nemoguće - samo prepustiti ludaka sebi. Međutim, to je budistički odnos, stanovište *jogina*; da ostave stvari, jer ništa ne može ostati nesređeno za dugo ako ga ostavite sebi. Ako to ne ostavite, može ostati za dugo poremećeno jer ćete ga neprekidno opet i opet remetiti.

Priroda se užasava haosa. Priroda voli red. Sva priroda je red, tako da haos može biti samo povremeno, prolazno stanje. Ako možete razumeti ovo, onda ne činite ništa s umom. Neka ovaj ljudi um bude prepušten sebi. Vi jednostavno posmatrajte. Ne obraćajte nikakvu pažnju. Zapamtite: u posmatranju i obraćanju pažnje postoji razlika. Kada obraćate pažnju, vi ste previše zainteresovani. Kada jednostavno posmatrate, vi ste ravnodušni.

Buda zove ravnodušnost - apsolutnu potpunu ravnodušnost - *upekkha*. Samo sedenje sa strane, a reka teče pored i stvari se sređuju, prljavština se vraća natrag na

dno, a suvo lišće odlazi. Odjednom, rečica je kristalno bistra.

To je ono što Patanjđali kaže:

Kada je aktivnost uma pod kontrolom, um postaje kao čist kristal...

A kada um postane kao čist kristal, tri stvari se reflektuju na njemu.

...reflektujući podjednako, bez izobličavanja, opažaoca, opažanje i opažanog.

...objekat, subjekat, i odnos između to dvoje.

Kada je um savršeno jasan, čist, on postaje uredan, nije više u pometnji, stvari su sređene, tri stvari se reflektuju na njemu. On postaje ogledalo, trodimenzionalno ogledalo. Spoljašnji svet, svet objekata se reflektuje. Unutarnji svet, svet subjektivnosti, svest, reflektuje se. Usto i uzajamni odnos između to dvoje, percepcija... takođe bez izobličavanja.

Zbog prevelikog mešanja u umu, nastupa izobličavanje. Šta je izobličavanje? Um je jednostavan mehanizam, isto kao oči; gledate kroz oči i svet se reflektuje. Ali oči imaju samo jednu dimenziju; one mogu

reflektovati samo svet, ne mogu reflektovati vas. Um je isto trodimenzionalan fenomen, vrlo dubok. On reflektuje sve, i to bez izobličavanja. Obično on izobličava. Kad god vidite stvar, ako ne razlikujete sebe od uma, stvar će biti izobličena. Videćete nešto drugo. U tome ćete pomešati svoju percepciju, svoje ideje. Nećete gledati u to čistim viđenjem. Gledaćete s idejama, a vaša ideje će biti projektovane na to. Ako ste rođeni u afričkom plemenu, mislite da tanke usne nisu lepe; debele... U mnogim afričkim plemenima pokušavaju da načine usne debljim i debljim. Načinili su razne izume da naprave usne debljim i debljim, posebno žene, jer ideja je da su debele usne lepe. To su održali tokom čitave istorije rase. Ako je devojka rođena sa tankim usnama, oseća se inferiorno.

U Indiji vole tanke usne. Ako su one malo deblje, misli se da su ružne. Lepo i ružno su zapravo izobličjenja. To su vaše ideje, a onda ih mešate u realnosti.

Postojala su plemena koja uopšte nisu cenila zlato, nisu bila opsednuta zlatom. Docnije čitav svet je bio opsednut zlatom; jednostavno idejom zlato je postalo vrlo vredno.

U svetu stvari, u stvar-nosti, ništa nema veću ili manju vrednost. Vrednovanje donosi um, donosite ga vi. Ništa nije lepo, ništa nije ružno. Stvari su kakve jesu. U njihovoj takvosti one postoje. A kada ste na površini, postanete opijeni idejama i započnete kazivati: "Ovo je moja ideja o lepoti, ovo je moja ideja o istini" - onda se sve izobličiti.

Kada se premestite u središte i um je ostavljen sam, a vi iz središta gledate u um, više niste identifikovani s njim. Ubrzo sve ideje iščezavaju. Um postaje kristalno čist. A u odrazu trodimenzionalnog ogledala uma, celina se reflektuje; i objekat, subjekat i percepcija; opažalac, opažanje i opažano.

Savitarka samadhi je samadhi u kome jogin još uvek ne može da razlikuje između pravog znanja; znanja zasnovanog na rečima, i znanja zasnovanog na razumevanju ili čulnom opažanju; koja sva ostaju u umu u pomešanom stanju.

Postoje dva tipa *samadhija*; jedan Patanjđali naziva *savitarka*, drugi naziva *nirvikalpa*, ili *nirvitarka*. Ovo su dva stanja. Prvo čovek postiže *savitarka samadhi*, a to

je kada logični um još funkcioniše - *samadhi* zasnovan na racionalnom gledištu - razum još funkcioniše, vi vršite diskriminaciju. Ovo nije najviši *samadhi*, samo prvi korak. Ali je to vrlo, vrlo teško jer za to je takođe potrebno da se ide malo prema središtu.

Na primer: periferija postoji, gde ste vi upravo sada, a i centar postoji, gde sam upravo ja sada; a između to dvoje, baš u sredini je *savitarka samadhi*. To znači da ste se udaljili od površine, ali još niste dostigli središte. Udaljili ste se od površine, ali centar je još daleko. Upravo ste u sredini; još nešto od starog deluje, nešto novo je ušlo - na pola puta. Kakva će biti situacija sa tim stanjem svesti na polu puta?

Savitarka samadhi je samadhi u kome jogin još uvek ne može da razlikuje između pravog znanja...

On neće moći još da razlikuje šta je realno, jer realno može da se zna samo iz središta. Ne postoji drugi način da se to zna. On ne može znati šta je pravo znanje. Nešto od pravog se uliva unutra, jer se pomerio sa površine, došao je bliže do centra; još nije

usredsređen, tek će doći bliže. Nešto od središta se uliva unutra - neka opažanja, neka letimična sagledavanja središta, ali stari um je još tu, nije sasvim otišao. Distanca postoji ali stari um još nastavlja da funkcioniše. *Jogin* je još nemoćan da pravi razliku između realnog znanja...

Pravo znanje je znanje kada ga um uopšte ne izobličuje, kada je um u nekom smislu potpuno iščezao. On je postao tako transparentan da, bilo da je tu ili ne, ne čini razliku. U srednjem stanju, *jogin* je u vrlo velikoj zabuni. Pometnja dolazi; nešto iz realnog, nešto iz njegovog znanja koje je sakupio u prošlosti od reči, spisa, učitelja - onih koji su takođe tu. Nešto od njegovog vlastitog razmišljanja, šta je ispravno a šta pogrešno, šta je istina a šta laž, nečega iz čulnih percepcija - očiju, ušiju, nosa - sve je tu, pomešano.

Ovo je stanje kada *jogin* može da poludi. Ako nema nikog da se pobrine o ovom stanju, *jogin* može poludeti jer se tako mnogo dimenzija sastaje u tako velikoj pometnji i haosu... U većem je haosu nego što je on ikada bio na površini, jer je nešto novo ušlo unutra.

Iz središta sada nadolaze neka

sagledavanja ka njemu, a on ne može znati da li dolaze iz znanja koje je sakupljeno iz spisa. Ponekad iznenada oseća *aham brahamasmi* "ja sam Bog." Sada je nemoćan da razlikuje da li to dolazi iz *Upanišade* koju je čitao, ili je on sam to smislio. To je racionalan zaključak: "ja sam deo celine, a celina je Bog, stoga, naravno, ja sam Bog"... bilo da je to logičan zaključak ili to dolazi iz čulnih opažanja...

Zato što se ponekad, kada ste vrlo smireni i vrata čula su čista, ovo osećanje javlja iz bića i traje. Slušanjem muzike, odjednom ste sve više i više ljudsko biće. Ako su vaše uši spremne i ako imate muzičku percepciju, odjednom se uzdižete na drugačiju ravan. Vodeći ljubav sa ženom vi volite - odjednom, na vrhuncu orgazma, osećate da ste postali bog. To se može dogoditi kroz čulna opažanja, to se može dogoditi kroz razumevanje. To možda dolazi iz *Upanišada*, iz spisa koje ste čitali, ili možda dolazi iz središta. A čovek koji je na polovini ne zna odakle to dolazi. Iz svih pravaca milioni stvari se dešavaju - neobične, nepoznate, poznate. Čovek može biti u pravom neredu.

Zbog toga su nužne škole gde mno-

go ljudi radi. Jer ovo nisu samo tri tačke, tri pojedinosti. Između periferije i središta ima ih mnogo. Škola podrazumeva da mnogo ljudi mnogih vrsta žive zajedno. Jednostavna škola; ljudi iz prvog razreda su tu, ljudi iz drugog razreda su tu, iz trećeg razreda su tu; osnovne škole, srednje škole, visoke škole, docnije univerziteta. Savršena škola je od vrtića do univerziteta. Neko postoji tamo na samom cilju, u središtu, koji je postao centar škole.

A onda mnogi ljudi, jer oni mogu biti korisni... vi možete pomoći nekome ko je upravo iza vas. Osoba iz srednje škole može doći u osnovnu školu i podučavati. Mali dečak iz osnovne škole može otići u vrtić i pomagati. Škola se podrazumeva; od periferije do centra, postoje mnogi stupnjevi, mnoge pojedinosti. Škola znači da mnogo tipova ljudi postoje zajedno u jakoj harmoniji, kao porodica, od prvog do poslednjeg, od početka do samog kraja, od alfa do omega. Mnogo pomoći je moguće na taj način, jer vi možete pomoći nekome ko je iza vas. Možete mu reći: "Ne budi zabrinut, samo nastavi. To dolazi i uređuje se samo od sebe. Ne budi previše uključen niti upleten u to. Ostani ravnodušan. To dolazi i

odlazi - neko isključivo pruža ruku da ti pomogne. Majstor je potreban, koji te može posmatrati kroz sve stupnjeve, od vrha do same doline, koji ima potpuno opažanje svih mogućnosti.

Inače, u ovom stadijumu *savitarka samadhija*, mnogi polude. Ili, mnogi postanu tako preplašeni da pobegnu iz centra i počnu da se lepe uz periferiju, jer tamo je barem neka vrsta reda. Barem nepoznato tamo ne ulazi, strano ne ulazi tamo. Vi ste obavešteni, familijarni; stranci ne kucaju na vaša vrata.

Inače onaj ko je postigao *savitarka samadhi* ako se vrati natrag na periferiju, ništa neće razrešiti, nikada neće biti opet isti, sada nikada ne može pripadati periferiji, tako da nije od velike pomoći. On nikada neće biti deo periferije i biće tamo sve više i više pometen, zbunjen; jer jednom kada ste nešto saznali, vi ste saznali. Možete izbegavati, možete zatvarati svoje oči, ali to je još tu i loviće vas čitavog vašeg života.

Ako škole nema i ako tu nema majstora; postaćete vrlo problematičan slučaj. Svetu vi ne možete pripadati, tržnica za vas nema nikakav smisao; a izvan sveta bojite se da krenete.

Savitarka samadhi je samadhi u kome jogin još uvek ne može da razlikuje između pravog znanja; znanja zasnovanog na rečima, i znanja zasnovanog na razumevanju ili čulnom opažanju; koja sva ostaju u umu u pomešanom stanju.

*Nirvitarka samadhi je dosezanje do centra; logika iščezava, spisi više nisu od značaja, čulna percepcija vas ne može zave-
sti. Kada ste u središtu, odjednom je sve samoočigledno, istinito. Ovu reč treba razumeti - "samoočigledno". Istine postoje na periferiji, ali one nikada nisu "samoočigledne". Neki dokaz je potreban, neko razumevanje je nužno. Ako kažete nešto, morate to dokazati. Ako na periferiji kažete "Bog jeste", moraćete dokazati to sebi i drugima. U središtu Bog "samoočigledno" jeste. Ne treba vam nikakav dokaz. Koji dokaz je potreban, kada otvorite svoje oči i vidite da se sunce rađa? Ali čoveku koji je slep potreban je dokaz. Kakav dokaz vam treba kada ste u ljubavi? Vi znate da to postoji, to je "samoočigledno". Drugi mogu zahtevati dokaz. Kako im možete dati ikakav dokaz? Čovek u središtu postaje dokaz;*

on ne daje nikakav dokaz. Sve što on zna postaje "samoočigledno". To je tako. On nije dospeo do toga kroz zaključak i razumevanje. To nije logički zaključak, on nije zaključio, jednostavno to je tako. On je spoznao.

Zbog toga u *Upanišadama* ne postoje dokazi, kod Patanjđalija nema dokaza. Patanjđali jednostavno opisuje, ne daje dokaz. Ovo je razlika: kada čovek zna, on jednostavno opisuje, a kada ne zna, prvo dokazuje ta je to tako. Oni koji znaju to, jednostavno daju opis tog nepoznatog. Oni ne daju nikakve dokaze.

Na Zapadu, hrišćanski sveti su dali dokaze za Boga. Na Istoku, mi se smejemo tome jer je to smešno. Smešno je da čovek pokušava dokazati Boga. Kako možete dokazati? I kada dokažete nešto kao što je Bog, pozivate ljude da opovrgnu to. Zbog ovih pokušaja hrišćanskih svetaca da dokažu Boga, čitav Zapad je ubrzo stao protiv Boga, jer ljudi uvek mogu opovrgnuti. Logika je mač sa dve oštrice, seče na obe strane. Ako išta dokažete, to može biti opovrgnuto, može se dokazivati protiv. Zbog hrišćanskih svetaca koji su dokazivali Boga, čitav Zapad je postao ateistički. Na

Istoku, nikada nismo pokušavali, nikada nismo davali neki dokaz. Pogledajte *Upani-šade*, ne postoji nijedan dokaz. One jednostavno kažu: "Bog postoji". Ako želite da znate, možete znati. Ako ne želite da znate, to je vaš izbor. Ali za to ne postoji dokaz.

To stanje je *nirvitarka samadhi*, *samadhi* bez ikakvog rasuđivanja. Taj *samadhi* po prvi put postaje egzistencijalan. Ali to nije poslednje, krajnje. Još jedan završni korak postoji. O njemu ćemo govoriti kasnije.

Poglavlje 4

NEOBAZIRANJE NA BIĆE

4. mart 1975. pre podne u dvorani Buddha

Prvo pitanje:

Rekli ste da se priroda užasava nereda, a nered se u pravo vreme uređuje sam automatski.

Zašto je onda svet uvek bio u haosu i neredu?

Svet nikada nije bio u haosu i neredu, samo um. Svet je sasvim uredan. To nije kaos, to je kosmos. Samo je um uvek u haosu, i uvek će biti u haosu.

Nešto treba razumeti: sama priroda uma treba da bude u haosu jer to je prelazna faza. Od prirode do natprirodnog uma to je samo prelazak, promena. Nijedna prelazna faza ne može biti u redu. Kako može biti u redu, u doslednosti? Kada se krećete od jedne faze do druge, međufaza će nužno biti u haosu.

Ne postoji način da se um dovede u red. Kada transcendirate prirodu i krećete se u natprirodu, promena iz spoljašnjeg u unu-

tarnje, promena od materijalnog do duhovnog, nužno je da bude procep između dvoje kada niste nigde, kada ne pripadate ovom svetu a još ne pripadate drugom. To je kaos - to treba da bude ostavljeno, a smrt još nije dostignuta. U sredini je sve u neredu. A ako ostanete u sredini, uvek ćete biti u haosu. Um mora da bude transcendiran. To nije nešto s čim treba da se živi.

To je kao most; mora da se pređe, druga obala mora da se dostigne. A vi ste načinili kuću na mostu. Počeli ste da živite na mostu. Postali ste vezani za um. Vi ste uhvaćeni u zamku, jer niste nigde. A kako se možete nastaniti na zemlji nedodijji?

Prošlost će nastavljati da vas poziva: "Vrati se natrag, vrati se natrag do obale koju si ostavio." Nema povratka natrag jer se ne možete kretati u vremenu unatrag. Postoji samo jedan put, a to je dalje, napred. Prošlost nastavlja da vrši jak uticaj na vas, jer ste na mostu, a čak i prošlost izgleda bolja nego biti na mostu. Čak i najmanja koliba je bolja nego biti na mostu. Barem je to kuća; niste na putu.

Neprekidno prošlost ljudskih bića, animalnost, ima izvesnu privlačnost. To kaže: "Vraćaj se natrag." To kaže: "Nema

odlaska odatle." Životinja u vama nastavlja da vas poziva: "Dođi nazad". A to ima privlačnost, jer je to bolje u poređenju s mostom. Inače, ne možete ići natrag. Svaki korak koji se načini, mora da se poništi. Jednom kada krenete napred, ne možete ići natrag. Možete negovati snove i traćiti svoju energiju, istu energiju koja bi vas vodila napred.

Inače povratak natrag nije moguć. Kako mladić može opet postati dete? Kako starac može ponovo postati mladić? To nije moguće, čak i ako biološki jednog dana postane izvodljivo kada nauka pomogne vašem telu da opet postane mlado. To je moguće, jer čovek je vrlo oštrouman i sposoban, i to može obmanuti ćelije tela. Može im dati novi program i one se mogu vratiti natrag, ali vaš um će ostati star. Vaše telo može ostati mlado, ali kako vi možete postati mladi? Sve što ste iskusili biće s vama. Ne može se odbaciti natrag. Čovek ne može nazad. Obala koja je ostavljena napuštena je zauvek. Ne možete opet postati životinja. Bolje je napustiti takvu sklonost i zaludečnost za povratkom natrag. Što pre to ostavite, bolje je. Čovek uživa u stvarima koje mu pružaju osećanje prošlosti, animalnosti.

Zbog toga seks ima tako veliku privlačnost. Zbog toga se ljudi predaju hrani, nastavljaju da jedu, opsednuti su hranom. Zbog toga zavist, ljutnja, ljubomora, mržnja imaju privlačnost; oni pripadaju animalnom kraljevstvu. Postoji obala koju ste napustili, obala animalnog kraljevstva, a postoji druga obala do koje još niste stigli, čak ni u svojim snovima - kraljevstvo božje. Između ova dva, vi stojite u umu. Ne možete se vratiti natrag. Teško je kretati se i napred, jer prošlost vas vuče a budućnost ostaje nepoznata, nejasna, slična izmaglici. Drugu obalu ne možete videti, nije vidljiva, ali ne zato što je mnogo daleko. Obala koju ste ostavili jeste vidljiva. Druga obala kojoj se približavate je nevidljiva po samoj svojoj prirodi - ne što je vrlo daleko; zbog toga što je nevidljiva. Čak i kada dospete do nje, ostaće nevidljiva. Takva je njena priroda.

Životinja je previše vidljiva. Gde je Bog? Da li je neko ikada video Boga? Niko. Nije u pitanju vaše viđenje ili neviđenje. Bog je nevidljivost, sama nesaznatljivost, sama neshvatljivost. Oni koji su ga dostigli takođe ga nisu videli, a postigli su!

Zato što Bog ne može biti jedan objekat. On je najdublji ponor vašeg vlasti-

tog bića. Kako vi to možete videti? Obala koju ste ostavili je u spoljašnjem svetu, a obala kojoj se približavate je u unutarnjem svetu. Obala koju ste ostavili bila je objektivna; obala kojoj se približavate je subjektivna. To je sama subjektivnost vašeg bića. Ne možete ga opredmetiti. Ne možete ga videti. To nije ništa što se može svesti na jedan objekat i što se može videti. To je vidilac, ne viđeno. To je saznavalac, ne znano. To ste vi u najdubljoj srži vašeg bića i postojanja.

Um me može ići natrag, a ne može ni shvatiti gde da ide napred. On ostaje u haosu, uvek iščupan iz korena, uvek se krećući, neznajući gde, uvek napredujući. Um je u potrazi. Samo onda kada se cilj postigne, traganje iščezava.

Zapamtite: pogledajte svet; on je kosmos. Sunce se rađa svakog jutra, bez prekida, nepogrešivo. Noć sledi dan, a dan sledi noć. A na noćnom nebu, milioni i milioni zvezda kreću se na svojim stazama. Sezone slede jedna drugu. Ako čovek nije tu, biva li kaos? Sve ide kako treba; okean će nastaviti da huči a nebo će nastavljati da se puni oblacima. Kiše će padati, zima, leto... sve će se kretati u savršenom kruže-

nju. Nema nigde haosa izuzev u vama, jer priroda je uređena svuda, gde god jeste. Priroda ne napreduje nigde. U prirodi ne postoji evolucija. U Bogu takođe nema evolucije. Priroda je srećna u svojoj nesvesnosti, a Bog je blažen u svojoj svesnosti.

Vi ste u nevolji između to dvoje. Napeti ste. Niti ste nesvesni, niti ste svesni - samo lebdite kao avet. Nigde niste usidreni. Bez ikakvog korenja, bez ikakvog doma, kako um može biti spokojan? On traga, pipa - ne nalazi ništa. Onda postajete više i više izigrani, više i više frustrirani, više i više razdraženi. Šta vam se događa? Vi ste uspaljeni. Ovo će se produžiti dok ne naučite nešto što vas može osloboditi uma, što može isprazniti um.

Zato postoji meditacija. Meditacija je način oslobađanja vašeg bića od uma, odbacivanja uma, premeštanja s mosta, kretanja u nepoznato, preduzimanje skoka u nepoznato. Zbog toga ja kažem ne računajte, jer proračuni su od uma. Zbog toga kažem da duhovno traganje ne ide korak po korak, duhovna potraga je iznenadan skok. To je hrabrost, nije proračun. To nije intelekt, jer intelekt je deo uma. To je više iz srca.

Što dublje idete, više ćete osećati da je to čak izvan srca. Nije to ni od mišljenja niti od osećanja. To je dublje i potpunije, egzistencijalnije od oboje. Kada jednom počnete delovati da biste postigli ne-um, samo onda će se ubrzo mir nastaniti u vama. Uskoro mir će se spustiti, i muzika će se čuti - muzika nepoznatog, muzika neiskazanog. Onda je sve opet u redu. To je prolaz kroz um, i mora tako biti jer vi odbacujete prošlost gde ste bili nastanjeni i ukorenjeni, i krećete se u novu budućnost gde ćete opet biti nastanjeni i ukorenjeni.

Inače čovek je u sredini. Čovek nije bivanje, čovek je kretanje, prolaženje. Čovek nije nešto; čovek je samo putovanje; uže razapeto između prirode i natprirode. Zbog toga je on napet. Ako ostanete ljudsko biće, ostaćete napeti. Ili morate pasti na nivo ispod ljudskog, ili morate uzdignuti sebe do nivoa iznad ljudskog.

Samo čovečanstvo je u haosu. Pogledajte prirodu - vrane grakću, vrapci cvrkuću, i sve je savršeno. U prirodi ne postoji problem. Problem nastaje s ljudskim umom, i problemi se rešavaju kada se ljudski um rastvori. Stoga ne pokušavajte da rešite problem života pomoću samog uma.

To se ne može uraditi. To je najbesmislenija stvar koju čovek može učiniti. Shvatite da je um most - obratite pažnju na to. On nije večan, on je trenutnan.

To je isto kao kada promenite kuću; nastanjeni ste bili u staroj kući, sve je bilo na svom mestu. Onda ste promenili kuću, docnije nameštaj, zatim tkanine, posle toga stvari... Sve što je bilo uređeno preuređeno je, i selite se u novu kuću. Sve je u haosu. Morate organizovati to opet. Kada menjate kuću, kuću u kojoj ste uvek živeli, a do druge kuće još niste stigli, vi ste upravo na putu u kamionu sa svim vašim prtljagom.

To je ono šta je um; on nije kuća. On je samo put koji treba proći. A jednom kada razumete ovo, nešto izvan je prodrlo u vas. Razumevanje je s one strane; nije iz uma. Znanje je od uma. Razumevanje nije iz uma. Posmatrajte zašto ste u haosu i izvesno razumevanje će započeti da se javlja u vama.

Drugo pitanje:

Posle nekoliko godina rada sa pročišćavajućim tehnikama, osećam da mi dolazi veća unutrašnja harmonija, ravnoteža i usredsređenost. Ali vi ste rekli da se

pre ulaska u završni stepen samadhija prolazi kroz veliki haos.

Kako ću znati da sam završio sa haotičnom etapom?

Prvo, stotinama života vi ste živeli u haosu. To nije ništa novo. To je vrlo staro. Drugo, dinamične metode meditacije, koje imaju katarzu kao svoju osnovu, dopuštaju da se sav haos izbací iz vas. U tome je lepota tih tehnika. Ne možete sedeti mirno, već možete vrlo lako raditi dinamičnu ili haotičnu meditaciju. Jednom kada se haos izbací, mir započinje da vam se događa. Onda možete sedeti smireno. Ako se ispravno radi, neprekidno radi, onda će katarzičke tehnike meditacije jednostavno rastvoriti sav vaš haos u spoljašnjem svetu. Nećete morati da prođete kroz ludi stadijum. U tome je lepota ovih tehnika. Ludost je već odbačena. To je ugrađeno unutra u tehnicí.

Ali ako budete sedeli smireno Patanjđali će preporučiti... Patanjđali nema pročišćavajuće metode; izgleda da u njegovo vreme nisu bile potrebne. Ljudi su prirodno bili vrlo tihi, smireni, primitivni. Um još nije delovao previše. Ljudi su spavali dobro, živeli su kao životinje. Nisu mnogo

razmišljali, logično, racionalno... više usredsređeni u srcu, kao što su čak i danas primitivni ljudi. A život je bio takav da je automatski dozvoljavao mnoge katarze.

Na primer, drvoseča ne mora da ima nikakve metode katarze; jer samim sečenjem drveća izbacuju se svi njegovi ubilački instinkti. Sečenje drveta je ubijanje stabala. Kamenorescu nije potrebna pročišćavajuća meditacija. Celog dana on to radi. Ali kod modernog čoveka stvari su se promenile. Sada živite u takvoj udobnosti da ne postoji mogućnost bilo kakve katarze u vašem životu, izuzev da ludački vozite.

Zbog toga na Zapadu više ljudi umire svake godine kroz saobraćajne nesreće nego od ičega drugog. To je najveća bolest. Ni od raka niti od tuberkuloze... nijedna druga bolest ne uzima takav danak od života kao vožnja kola. U drugom svetskom ratu, u jednoj godini umrli su milioni ljudi. Više ljudi umire u svetu upravo od ludih vozača.

Možda ste primetili, ako ste vozač, da kad god ste ljuti vozite brzo. Nastavljate da dajete gas, jednostavno zaboravljate na kočnicu. Kada ste vrlo pakosni, razdraženi, kola postaju sredstvo izražavanja. Inače

živite u takvoj udobnosti, pre svega radeći sve manje i manje telom, živeći više i više umom.

Oni koji znaju o dubljim centrima mozga, kažu da ljudi koji rade svojim rukama imaju manje briga, uznemirenosti, manje napetosti; oni spavaju dobro. Zato što su vaše ruke povezane s najdubljim umom, s najdubljim centrima u mozgu... vaša desna ruka s levim (delom) mozga, a leva ruka s desnim. Kada radite rukama, energija teče iz glave u ruke i izbacuje se. Ljudima koji rade svojim rukama ne treba pročišćenje. Međutim, ljudima koji rade svojim glavama treba mnogo pročišćenja jer akumuliraju mnogo energije, a ne postoji put u njihovom telu, nema otvora da ona izađe napolje. Ona nastavlja da se kreće u umu; um poludi.

Inače u našoj kulturi i društvu - u kancelariji, u fabrici, na tržnici - ljudi koji rade s glavama poznati su kao glavni, glavni službenik, glavni nadzornik; a ljudi koji rade rukama poznati su kao ruke (posluga),⁷ osuđeni. Sama reč "ruke" postala je za osudu.

Kada je Patanjđali radio na ovim

⁷ Hands znači ljudstvo od reči *hand*, ruka.

sutrama, svet je bio potpuno drugačiji. Ljudi su bili ruke. Nije bilo naročite potrebe za pročišćenjem. Sam život je bio pročišćavajući. Onda su oni mogli sedeti vrlo lako. Ali vi ne možete sedeti. Otuda sam ja izumeo pročišćavajuće metode. Samo posle njih možete sedeti mirno, ne pre.

Posle nekoliko godina rada s pročišćavajućim tehnikama, osećam dubok unutrašnji sklad, ravnotežu, dešava mi se usredsređenost.

Dakle ne stvarajte nevolju; pustite da se to dogodi. Sada um čeprka svoj vlastiti nos. Um kaže: "Kako to može da se desi? Prvo moram proći kroz kaos". Ova ideja može stvoriti kaos. Ovo je bilo moje zapažanje: ljudi čeznu za mirom, a kada počne da se dešava, ne mogu verovati to. Dobro je biti iskren. To je previše dobro da bi bilo istinito. Naročito ljudi koji su uvek krivili osuđivali sebe ne mogu verovati da se to njima dešava: "Nemoguće! To se možda dešavalo Budi ili Isusu, ali meni? Ne, to nije moguće." Oni mi dolaze; tako su mnogo uznemireni mirom, da se dešava: "Da li je to istina, ili ja to zamišljam?" Čak i ako

je to mašta, to je bolje nego zamišljanje ljutnje, to je bolje nego zamišljanje seksa, požude.

Ja vam kažem, niko ne može zamisliti tišinu. Imaginaciji treba neka forma; tišina nema formu. Imaginacija označava razmišljanje u slikama, a mir nema lik. Vi to ne možete zamisliti. Ne postoji mogućnost. Ne možete zamisliti prosvetljenje, ne možete zamisliti *satori*, *samadhi*, mir, ne. Imaginaciji treba neka osnova, neka forma, a tišina je bezoblična, neopisiva. Niko nikada nije naslikao sliku toga; niko to ne može naslikati. Niko nije odredio lik toga; niko ne može to učiniti.

Ne možete zamisliti tišinu. Um se igra trikovima. Um će reći: "To mora biti imaginacija. Kako to vama može biti moguće, tako glupi kakvi ste, a tišina da vam se desi?! - mora biti da zamišljate." Ili, "Ovaj momak Osho vas je hipnotisao. Mora da ste negde obmanuti." Ne stvarajte takve probleme. Život ima dovoljno problema. Kada se tišina događa, uživajte u njoj, slavite je. To znači da su haotične sile izbačene van. Um igra svoju poslednju igru. On igra do samog kraja, na samom kraju on nastavlja da se igra. U zadnjem momentu prosvet-

ljenja, koje će se upravo dogoditi, um onda takođe igra zadnji, jer to je poslednja bitka.

Ne brinite oko toga, da li je to realno ili nerealno, ili, da li će haos nastupiti posle toga ili ne. Jer razmišljajući na ovaj način vi ste već dovedeni u haos, a to je vaša ideja koja stvara haos. A kada je on stvoren, um će reći: "Dakle čuj, govorio sam ti ranije."

To je vrlo samoispunjavajuće. Prvo vam daje seme, a kada ono proklija um kaže, "Gledaj, govorio sam ti blagovremeno da si obmanut." Onda je haos nastupio, a njega je donela ideja. Stoga zašto brinuti o budućnosti, bilo da će haos tek doći ili ne, ili bilo da je prošao ili ne? Upravo ovog momenta vi ste smireni - zašto ne biste to slavili? A ja ću vam reći: ako slavite, to raste.

U ovom svetu svesnosti, ništa nije tako korisno kao proslavljanje. Proslavljanje je slično zalivanju biljke. Briga je upravo suprotna od slavljenja; to je kao sečenje korenja. Osećajte sreću! Plešite u vašem miru - ovog momenta je prisutan - to je dovoljno. Zašto tražiti više? Sutra će se brinuti o sebi. Ovog momenta je previše; zašto ne živeti to, slaviti to, deliti to, uživati

to? Neka to postane pesma, ples, poezija; neka to bude kreativno. Neka vaša tišina bude kreativna; učinite nešto s njom.

Milioni stvari su moguće jer ništa nije kreativnije od tišine. Nije potrebno da postanete veliki slikar, svetski poznati, Pikaso. Nije potrebno da postanete Henri Mur; nije nužno da postanete veliki pesnik. Ove ambicije da se bude veliki su iz uma, nisu iz tišine. Na vaš vlastiti način, ma koliko beznačajan, slikajte. Na vaš vlastiti način, ma koliko neznan, stvarajte *haiku*. Na vaš vlastiti način, ma koliko mali, pevajte pesmu, plešite malo, proslavljajte i naćete da sledeći momenat donosi više mira. Jednom kada znate da što više slavite, više vam se daje, više delite - više postajete sposobni da primete tišinu. Svakog momenta ona nastavlja da raste, postaje sve veća. Sledeći trenutak se uvek rađa iz ovog trenutka, stoga zašto brinuti o njemu? Ako je ovaj trenutak smiren, kako sledeći može biti kaos? Odakle će on doći? On će biti rođen iz ovog trenutka. Ako sam srećan ovog trenutka, kako sledećeg trenutka mogu biti nesrećan?

Ako želite sledećeg trenutka da budete nesrećni, moraćete da postanete nes-

rećni u ovom trenutku, jer iz ove nesrećnosti, nesrećnost se rađa. Šta god želite da žanjete u sledećem trenutku, moraćete da posadite odmah sada. Jednom kada se briga dozvoli i počnete da mislite da će haos doći, to će doći; vi ste ga već privukli. Sada ćete morati to da uberete; to je već došlo. Nije potrebno da čekate sledeći trenutak; ono je već tu.

Zapamtite ovo, ovo je zaista nešto neobično: kada ste tužni nikada ne mislite da to može biti imaginarno. Nikada nisam naišao na čoveka koji je tužan, i koji mi je rekao da je to potpuno imaginarno, uobraženo. Tuga je savršeno realna. A sreća? Odmah nešto krene nepravilno i počnete misliti: "Možda je to uobraženo." Kad god ste napeti, nikada ne mislite da je to uobraženo. Ako biste mogli misliti da su vaše napetosti i muke imaginarne, one bi iščezle. A ako mislite da je vaša tišina i sreća imaginarna, ona će iščeznuti.

Sve što se uzme kao realno, postaje realno. Sve što se uzme kao nerealno, postaje nerealno. Vi ste tvorac čitavog svoga sveta oko vas; zapamtite to. Tako je retko postizanje trenutka sreće, blaženstva - ne gubite ga u mišljenju. Ali ako ne radite niš-

ta, mogućnost za brigu je tu. Ako ne radite ništa... ako ne plešete, ako ne pevate, ako ne delite, mogućnost postoji. Ista energija koja bi bila kreativna stvorice brigu. Počeće unutra da stvara napetosti.

Energija mora da bude kreativna. Ako je ne koristite za sreću, ista energija će biti korišćena za nesreću. A za nesreću imate tako duboko ukorenjene navike, tok energije je vrlo labav i prirodan. Za nesreću je to jedan težak zadatak. Dakle za nekoliko dana moraćete biti konstantno svesni, a kad god postoji trenutak, pustite da vas zahvati, da vas zaposedne, i uživajte u takvoj totalnosti... kako sledeći trenutak može biti drugačiji? Odakle će biti različit? Odakle će to doći?

Vaše vreme se stvara unutar vas. Vaše vreme nije moje vreme. Postoje toliko mnogo vremena paralelno koliko ima umova. Ne postoji jedno vreme. Ako bi postojalo jedno vreme, onda bi bilo teškoće. Onda usred čitave ljudske vrste u patnji, niko ne bi postao Buda, jer mi pripadamo istom vremenu. Ne, ono nije isto. Moje vreme dolazi od mene - to je moj kriterijum. Ako je ovaj trenutak lep, sledeći trenutak će se roditi lepši - to je moje vreme. Ako je ovaj

trenutak tužan za vas, onda tužniji trenutak se rađa iz vas - to je vaše vreme. Milioni linija vremena postoje paralelno. Ima samo nekoliko ljudi koji postoje bez vremena - oni koji su postigli stanje ne-uma. Oni nemaju vreme, jer ne razmišljaju o prošlosti; ona je nestala; dakle samo budale misle o tome. Kada nešto prođe, prošlo je.

Postoji budistička *mantra*, *gate, gate, gate, gate, gate* - *swaha*, koja znači: "otišao, otišao, sasvim otišao; neka ode u vatru." Prošlost je otišla, budućnost još nije došla. Zašto brinuti o tome? Kada ona dođe, mi ćemo znati. Bićete ovde da je sretnete, stoga zašto brinuti o tome. Što je otišlo, otišlo je, što nije došlo, još nije došlo. Samo ovaj trenutak je preostao, čist, jake energije. Živite ga. Ako je on tišina, mir; budite zahvalni. Ako je on blaženstvo, zahvalite Bogu, imajte poverenje u to. Ako možete imati poverenje on će rasti. Ako sumnjate, već ste ga otrovali.

Treće pitanje:

Rekli ste da će sva činjenja s naše strane kreirati više problema, a mi treba da posmatramo, čekamo, opustimo se i pustimo da se stvari reše same.

Onda kako je joga prepuna stotinama tehnika i vežbi?

Zbog vas! To nije zbog Patanjđalija, to je zbog vas. Ne možete verovati da vam se najviše može dogoditi bez ikakvog rada s vaše strane - ne možete verovati! Vama treba da nešto radite. Baš kao što detetu trebaju igračke da se igra s njima. A zato što ne možete verovati da je Bog tako lagan i da je zaista neposredno moguć, tehnike su morale biti izmišljene. Ove tehnike vas neće voditi do Boga. Ove tehnike vam neće pomoći da dostignete najviše. Šta će onda učiniti? Jednostavno će vam pokazati vašu nerazumnost i jednog dana, iznenada shvativši šta radite, tehnike otpadaju i Bog je tu. Bog je uvek bio tu. To je zbog vas; vi zahtevate.

Ljudi mi dolaze, i ako im ja kažem da nije potrebno ništa da čine, oni kažu: "Ipak... još nešto. Barem neku *mantru* mi možete dati, tako da je možemo pevati." Kažu: "Nemoguće je samo sedeti mirno - moramo nešto raditi." Dakle, šta da se čini s takvim ljudima? Ako im ja kažem: "Sedite smireno," oni ne mogu sedeti. Onda nešto proizvoljno mora da se izmisli. Ja im dam

nešto da rade. Radeći to barem će biti zauzeti nekoliko sati. Sedeće radeći *Ram, Ram, Ram*. Barem uz pomoć te *mantr*e neće nikome naneti neko zlo. Sedeće; neće moći da čine neku štetu. Vršeći ovo *Ram, Ram, Ram* neprekidno, jednog dana će shvatiti šta rade.

Jedan *zen* majstor je otišao kod svog sledbenika. Sledbenik je zaista bio istinski tragalac, neprekidno je radio meditaciju i dostigao je poslednju tačku gde meditacija mora da se napusti. Sve tehnike moraju da se ostave. One su samo igračke, jer ne možete biti bez igračaka. One su vam dodate u nadi da ćete jednog dana shvatiti da su samo igračke. Sami ćete ih odbaciti i sedete smireno.

Majstor je otišao zato što je nastupio pravi trenutak, a sledbenik je sedeo nastavljajući svoje pevanje *mantr*e. Postao je obuzet time. Nije mogao to da ostavi. To je isto kao kada odnekuda naiđe određeni stih pesme koji nastavlja de se odvija u umu. Čak i ako želite da ga ostavite, ne možete ga izbaciti. On prebiva unutra; izlazi opet i opet. To nije ništa što ne znate. Kada osoba koristi *mantru* godinama, gotovo je nemoguće odbaciti je - to postaje sama njegova

srž - ne može to učiniti čak ni u spavanju. Dok spava možete videti kako njene usne rade *Ram, Ram, Ram*. To je kao struja ispod površine. Naravno to je igračka, meca, ali postaje tako mnogo bliska da se dete ne može uspavati bez nje.

Majstor je prišao i seo ispred učenika, koji je sedeo slično Budi, radeći svoju *mantru*. Majstor je uzeo ciglu i počeo da je trlja po kamenu: grrr, grrr, grrr. Nastavljao je da radi s tim kao s *mantram*. Učenik se prvo opirao iskušenju da pogleda ko mu pravi smetnju, ali to se nastavilo dalje i dalje; sati su prolazili. Učenik je otvorio oči i rekao: "Šta radite?" Majstor je odgovorio: "Pokušavam da izglačam ovu ciglu, da napravim ogledalo od nje." Učenik je rekao: "Vi ste glupi. Nikada nisam pomislio da vi, čovek koji ima reputaciju prosvetljenog, treba da radi takvu besmislenu stvar. Cigla nikada neće postati ogledalo, koliko god da je marljivo trljate na kamenu. Ona može potpuno da iščezne, ali neće postati ogledalo. Prestanite s tom besmislicom!" Majstor se nasmejao i rekao: "Takođe ti prestani, jer koliko god da trljaš ciglu uma, nikada neće postati unutarne Sopstvo. Ono može da se polira i polira i polira, ali još uvek neće

postati tvoja unutarnja realnost."

Um mora da bude ostavljen. Meditacije i tehnike su trikovi za to ostavljanje, a onda meditacija takođe mora da se ostavi. Inače, ona postaje vaš um. To je isto kao da postoji trn u vašoj nozi, a vi uzimate drugi trn da izvadi prvi trn iz noge. Drugi trn pomaže, ali je isto toliko trn kao prvi. Drugi nije cvet. A kada prvi treba da se izvadi uz pomoć drugog, šta ćete uraditi? Kad stavite drugi (trn) u ranu, jer to toliko pomaže, da li je taj trn tako sjajan da ga morate obožavati? Hoćete li obožavati drugi trn? Ne, bacite oba zajedno.

Ovo treba da se zapamti: um je trn; sve tehnike su trnovi koji treba da izvade prvi trn. Meditacija je takođe trn. Kada je prvi trn izvađen, onda oba treba da se bace. Štaviše, ako za jedan trenutak to ne uradite, drugi trn će biti na mesto prvog, i vi ćete biti u istoj nevolji.

Zbog toga je nužan majstor koji vam može reći: "Sada je pravi trenutak. Ostavite ovu meditaciju i ovaj besmisleni posao." Dok meditacija ne iščezne, meditacija nije dostignuta. Kada meditacija postane beskorisna, samo onda ste po prvi put postali meditant. Tehnike su bile izmišljene

za vas jer ste već imali trn. Već je trn tu. Neki izum je potreban da ga izvadi van. Ali uvek zapamtite, nikada ne zaboravite, drugi trn je isto toliko trn kao i prvi, oba treba da se odbace.

Zbog toga je tolika važnost data majstoru i da se živi s majstorom, jer nećete moći da znate. Kada se um ostavi meditacijom, odmah meditacija postaje um i vi ste opet opsednuti. U neopsednutom stanju, kada nema ni uma ni meditacije, u tom stanju totalno nezauzetom od uma, najviše se dešava - nikada ranije.

Dogodilo se da je veliki *zen* majstor, pre nego što je postao prosvetljen i nije postao *zen* majstor tražeći i istražujući, otišao kod svog majstora, a majstor je uvek govorio ljudima: "Meditirajte više, meditirajte više." Ko god da dođe dobiće isti savet: "Meditiraj više, unesi više energije u to." Tako je taj učenik uradio sve što je mogao uraditi. On je zaista sprovodio meditaciju onoliko potpuno koliko ljudsko biće može činiti. Otišao je da vidi majstora; majstor je slegnuo ramenima videvši ga, njegovo lice nije bilo srećno. Učenik je pitao: "U čemu je stvar? Ako kažete da radim više, ja ću pokušati. Međutim, zašto tako tužno gledate

u mene? Da li osećate da sam beznadežan slučaj?" Majstor je odgovorio: "Ne, baš obrnuto - ti radiš previše. Radi malo manje. Ti si u celini previše ispunjen meditacijom i *zenom*. Samo malo manje (meditacije) će delovati."

Čovek može biti opsednut meditacijom, a opsesija je problem. Vi ste bili opsednuti novcem, sada ste opsednuti meditacijom. Novac nije problem, opsesija je problem. Bili ste opsednuti tržištem, sada ste opsednuti Bogom. Tržište nije problem... već opsesija. Čovek treba da bude nevezan i prirodan, neopsednut ni sa čim, ni s umom niti s meditacijom. Samo onda, nevezan, neopsednut, kada jednostavno tečete, najviše vam se dešava.

Četvrto pitanje:

Vi govorite o ljubavi i kako je dobro meditirati na njoj, ali strah je mnogo bliži mojoj realnosti. Hoćete li nam govoriti o strahu i kakav odnos treba da imamo prema njemu?

Prva stvar: strah je druga strana ljubavi. Ako ste u ljubavi, strah iščezava. Ako niste u ljubavi, strah se javlja, ogroman

strah. Samo su ljubavnici neustrašivi. Samo u trenutku duboke ljubavi nema straha. U trenutku duboke ljubavi, egzistencija postaje dom - više niste stranac, niste autsajder, vi ste prihvaćeni. Ako ste makar prihvaćeni od jednog ljudskog bića, nešto se u dubini otvara - pojava slična cvetu u najdubljem biću. Prihvaćeni ste od nekog, vrednovani ste; niste бесплодни, nekorisni. Vi imate značaj, značenje. Ako u vašem životu ne postoji ljubav, onda ćete postati uplašeni. Onda će biti svuda straha, jer svuda ima neprijatelja, nema prijatelja, a čitava egzistencija izgleda da je daleka, strana; izgleda da ste slučajni, neukorenjeni, niste kod kuće. Čak i jedno ljudsko biće može vam dati tako dubok osećaj pripadanja u ljubavi, šta tek da mislite o tome kada osoba stigne do molitve?

Molitva je najviša ljubav; ljubav sa totalnošću, sa celinom. Oni koji nisu voleli ne mogu stići do molitve. Ljubav je prvi korak, a molitva poslednji. Molitva označava da volite celinu i celina voli vas. Kada se od jedne individue vama može dogoditi tako veliki procvat, šta da se misli o tome kada se oseti da vas voli celina? Molitva je kad vi volite Boga, i Bog voli vas. Ako lju-

bav i molitva nisu u vašem životu, onda samo strah...

Stoga strah je u stvari odsustvo ljubavi. Ako je za vas strah problem, to mi pokazuje da tražite na pogrešnoj strani. Ljubav treba da bude problem, ne strah. Ako je strah problem, to znači da treba da tražite ljubav. Ako je strah problem, problem ste zapravo vi; treba da budete s više ljubavi, tako da neko može biti s više ljubavi prema vama. Treba da budete više otvoreni prema ljubavi.

Međutim to je nevolja; kada ste u strahu vi ste zatvoreni. Započinjete da se osećate tako bojažljivo da prestajete da se krećete prema ljudskom biću. Vi biste želeli da budete sami. Kad god ima nekoga vi se osećate nervozno, jer drugi izgleda kao neprijatelj. Ako ste tako mnogo opsednuti strahom, to je izopačeni krug. Odsustvo ljubavi stvara u vama strah, a sada, zbog straha postajete zatvoreni. Postajete kao zatvorena ćelija bez prozora, jer se bojite da neko može doći kroz prozor, a ima svuda neprijatelja... bojite se da otvorite vrata, jer kada otvorite vrata sve je moguće. Dakle kada kucate i na vlastita vrata, vi nemate poverenje.

Onaj ko je duboko ukorenjen u strahu uvek se plaši da se zaljubi, jer onda vrata srca će biti otvorena i drugi će ući u vas, a drugi je neprijatelj. Sartr kaže: "Drugi je pakao."

Ljubavnici su upoznali drugu realnost; drugi je nebo, sam raj. Sartr mora da je živeo u duboko ukorenjenom strahu, bolu, uznemirenosti. On je postao jako uticajan na Zapadu. U stvari on se treba izbegavati kao bolest, opasna bolest. Ali on privlači jer šta god da kaže, mnogi ljudi osećaju isto u svom vlastitom životu. To je privlačno. Depresija, žalost, muka, strah; to su njegove teme, teme celog pokreta egzistencijalizma. Ljudi osećaju da su to njihovi problemi. A kada ja govorim o ljubavi, naravno vi osećate da to nije vaš problem; strah je vaš problem. Ali ja bih želeo da vam kažem da je ljubav vaš problem, ne strah.

To je baš ovako: kuća je mračna i govorim o svetlu, a vi kažete: "Vi nastavljate da govorite o svetlu. Bolje bi bilo ako biste govorili o mraku, jer mrak je naš problem. Kuća je ispunjena mrakom. Svetlo nije naš problem." Razumete li šta govorite? Ako je mrak vaš problem, govorenje o tami

neće pomoći. Ako je mrak vaš problem, ništa se ne može uraditi s mrakom direktno. Ne možete ga izbaciti, ne možete ga izgurati, ne možete ga odstraniti. Tama je izvesno odsustvo. Ništa se ne može uraditi s njom direktno. Ako morate učiniti nešto, morate učiniti nešto sa svetlom, ne s tamom.

Dajte više pažnje svetlu - kako da nađete svetlo, kako da stvorite svetlo, kako da zapalite sveću u kući. A onda odjednom nema tame.

Zapamtite, ljubav je problem, nikada strah. Vi gledate na pogrešnu stranu. Možete gledati na pogrešnu stranu za mnogo života i nećete moći da rešite. Uvek se setite da odsustvo neće napraviti problem, jer ništa se s tim ne može učiniti. Samo prisustvo će napraviti problem, jer onda nešto može da se učini i to može da se reši.

Ako se oseti strah, onda je ljubav problem. Postanite više zaljubljeni, postanite ljubazniji. Načinite nekoliko koraka prema drugom. Zato što je svako u strahu, ne samo vi. Vi očekujete nekoga da vam dođe i da vas voli. Možete čekati zauvek, jer drugi se takođe plaši. A ljudi koji su uplašeni postaju apsolutno uplašeni jedne stvari, a to je strah da budu odbačeni. Ako nastavim da

kucam na vaša vrata, mogućnost je da možete odbiti. Odbijanje će postati rana, stoga je bolje ne ići. Bolje je ostati sam. Bolje je kretati se sam, a ne uplitati se s drugim, jer drugi vas može odbiti. Onog momenta kada vi pristupite i uzmete inicijativu prema ljubavi, prvi strah dolazi da li će vas drugi prihvatiti ili odbiti. Mogućnost postoji, on može da odbije, ili da ona odbije.

Zbog toga žene nikada ne preduzimaju korak; one su više plašljive. One uvek čekaju na muškarca - on treba da priđe. One uvek kod sebe drže mogućnost odbijanja ili prihvatanja. Nikada ne daju mogućnost drugom jer se više plaše nego muškarci. Da, mnoge žene jednostavno čekaju čitavog svog života. Niko ne dolazi da pokuca na njihova vrata, jer osoba koja se boji, na izvestan način postaje tako zatvorena da odbija ljude. Upravo s pristupanjem bliže, uplašena osoba širi takve vibracije svuda okolo, da svako ko joj se približi bude odbijen. Uplašena osoba počinje da se kreće; čak i u pokretima...

Vi govorite ženi - ako na izvestan način osećate ljubav i naklonost prema njoj, vi biste želeli ba budete bliži i bliži. Vi biste

želeli da stojite blizu i razgovarate. Međutim pogledajte telo, zato što telo ima svoj vlastiti jezik; žena će se naginjati natrag, neznajući, ili će se jednostavno udaljavati natrag. Vi se približavate, a ona se povlači natrag. Ili, ako ne postoji mogućnost, postoji zid, ona će se nagnuti prema zidu. Ne naginjući se napred ona pokazuje "Odlazi." Ona kaže: "Ne približavaj mi se." Ljudi sede, ljudi hodaju - vi posmatrate. Ima ljudi koji jednostavno odbijaju svakoga; ko god dođe bliže, oni se plaše. A strah je energija ista kao ljubav, ali negativna energija. Čovek koji oseća ljubav iskri, žubori pozitivnom energijom. Kada pristupite bliže, kao da vas magnet privlači, želeli biste da budete s tom osobom.

Ako je strah vaš problem, onda mislite o vašoj ličnosti, posmatrajte je. Mora da ste zatvorili svoja vrata za ljubav, to je sve. Otvorite ova vrata. Naravno, postoji mogućnost da budete odbijeni. Ali zašto biste se bojali? Drugi može samo reći 'ne'. Pedeset posto postoji mogućnost za 'ne', ali samo zbog pedeset procenata 'ne', vi birate sto posto života bez ljubavi.

Mogućnost postoji, ali zašto brinuti? Ima tako mnogo ljudi. Ako jedan kaže ne,

ne primajte to kao povredu, ne primajte to kao bol. Jednostavno uzmite to - kao da se nije dogodilo. Jednostavno primite to - drugoj osobi se nije dopadalo da ide s vama. Niste odgovarali drugoj osobi. Vi ste različiti tipovi. On ili ona nije zaista kazala vama 'ne'; to nije lično. Vi niste odgovarali, krenite dalje. To je dobro što je osoba rekla 'ne', jer ako ne odgovarate osobi a ona kaže 'da', onda biste bili u pravoj nevolji. Vi ne znate - drugi je zaštitio čitav vaš život od problema! Zahvalite se njemu ili njoj i krenite napred, jer svako ne može odgovarati svakome.

Svaka individua je tako jedinstvena da je zapravo vrlo teško naći pravu osobu da vam odgovara. U boljem svetu, nekad u budućnosti, ljudi će imati više pokretljivosti, tako da će moći da se bore za pravu ženu i pravog čoveka za sebe. Ne bojte se činjenja grešaka, jer ako se bojite da pravite greške nećete se kretati uopšte, propustićete čitav život. Bolje je pogrešiti nego ne raditi. Bolje je biti odbijen nego jednostavno da ostanete sami sa sobom, uplašeni i ne preduzimajući nikakvu inicijativu - jer odbijanje donosi pozitivnost i prihvatanje; to je druga strana prihvatanja.

Ako neko odbije, neko će prihvatiti. Čovek mora da nastavi da se kreće i traži pravu osobu. Kada se prava osoba sretne, nešto klikne. Oni su stvoreni jedno za drugo. Oni odgovaraju jedno drugom. Ne da tu neće biti konflikta, ne da neće bi momenata mržnje i borbe, ne. Ako je ljubav živa, takođe neće biti konflikta. Ponekad će takođe biti momenata ljutnje. Ovo jednostavno pokazuje da je ljubav jedan živi fenomen. Nekada tuga ... jer kad god sreća postoji, nužno je da tuga bude tu.

Samo u braku nema žalosti, jer takođe nema ni sreće. Čovek jednostavno toleriše - to je sporazum, to je rukovođena pojava. Kada se stvarno krećete u životu, onda je takođe ljutnja tu. Ali kada volite osobu vi prihvatate ljutnju. Kada volite osobu vi takođe prihvatanje njenu ili njegovu tugu. Ponekad se udaljite upravo da biste opet prišli bliže. U stvari, postoji duboki mehanizam; ljubavnici se bore da se zaljube opet i opet, tako da stalno mogu imati male medene mesece. Ne plašite se ljubavi. Postoji samo jedna stvar koje čovek treba da se plaši, a to je strah. Plašite se straha i ničega drugog jer strah osakati. To je otrovno, to je samoubistveno. Pokrenite se! Iskočite iz

toga! Učinite šta god želite, ali nemojte se izmiriti sa strahom jer to je negativna situacija. A ako vam nedostaje ljubav...

Za mene, ljubav nije veliki problem jer ja unapred gledam dalje nego vi. Ako vam nedostaje ljubav neće vam poći za rukom molitva, a to je za mene pravi problem. Za vas to možda još nije problem, jer ako je strah problem, onda za vas ljubav još nije problem, kako možete misliti o molitvi? Ali ja vidim čitav redosled života, kako se on kreće. Ako ljubav nedostaje nikada ne možete moliti, jer molitva je kosmička ljubav. Ne možete mimoići ljubav i postići molitvu. Mnogi ljudi su pokušali, oni su mrtvi u manastirima. Svuda u svetu mnogi ljudi su pokušali. Zbog straha, oni su pokušali potpuno da izbegnu ljubav, i pokušavali su da nađu prečicu direktno iz svog straha do molitve.

To su monasi radili tokom svih vekova. Hrišćani, hindu, budisti - svi monasi su radili to. Oni su pokušavali da potpuno mimođu ljubav. Njihova molitva će biti lažna. Njihova molitva neće imati život. Njihova molitva se nigde neće čuti, i kosmos neće odgovoriti na njihovu molitvu. Oni pokušavaju da obmanu čitav kosmos.

Ne, čovek mora da prođe kroz ljubav. Iz straha premestite se u ljubav. Iz ljubavi vi ćete se pomeriti u molitvu, a iz molitve nastaje neustrašivost. Bez ljubavi strah; s ljubavlju neustrašivost, a konačna neustrašivost je molitva, jer onda čak i smrt uopšte nije strahovanje, onda ne postoji smrt. Vi ste tako jako duboko usaglašeni sa egzistencijom - kako može postojati strah?

Stoga molim vas, ne budite opsednuti strahom. Razborito iskočite van, i krećite se prema ljubavi. I ne čekajte zato što niko nije zainteresovan za vas; ako čekate, možete nastaviti da čekate. Ovo je moje iskustvo: ne možete mimoići ljubav; inače poćinićete samoubistvo. Ali ljubav vas može mimoići ako jednostavno čekate. Pokrenite se! Ljubav treba da bude strast. Ona treba da bude strasna, živa, vitalna. Samo onda možete privući nekoga da jurne prema vama. Mrtvi, ko mari za vas? Mrtvi, ljudi će želeti da se oslobode vas. Mrtvi, vi postajete dosadna pojava, ćamotinja. Svuda okolo vas, vi nosite prljavštinu ćamotinje, zbog toga svako ko vam priđe osetiće da je to nesreća.

Budite zaljubljeni, životni, neustrašivi - i napredujte. Život ima mnogo da vam

dâ ako ste neustrašivi. A ljubav vam može dati više nego što vam život može dati, jer ljubav je sam centar ovog života, a samo iz tog centra možete preći na drugu obalu.

Ova tri koraka zovem: život, ljubav i svetlost. Život je već tu. Ljubav morate postignuti. Možete je propustiti jer ona nije data; čovek mora da je stvori. Život je data pojava; vi ste već živi. Tamo se zaustavlja prirodna evolucija. Ljubav morate naći. Naravno postoje opasnosti, rizici, ali je oni čine lepom.

Morate naći ljubav. A kada nađete ljubav, samo onda možete naći svetlost. Onda nastaje molitva. U stvari, duboko u ljubavi, osobe, ljubavnici, ubrzo počnu da se kreću nesvesno prema molitvi. Jer najviši momenti ljubavi su najniži momenti molitve. Upravo blizu granice je molitva.

To se dešavalo mnogim ljubavnicima. Inače, retki su ljubavnici koji dok su u dubokoj ljubavi, odjednom počinju da se mole. Upravo sedeći jedno pored drugog u tišini, držeći se za ruke, ili ležeći zajedno na plaži, oni bi odjednom osetili podsticaj da idu dalje.

Stoga ne obraćajte mnogo pažnje strahu, jer to je opasno. Ako dajete mnogo

pažnje tome, on će rasti. Okrenite se od straha i krećite se prema ljubavi.

Peto pitanje:

Ako treba da stanemo i pustimo da se vode izbistre same od sebe, čemu sve aktivnosti oko meditacija?

Ako možete sedeti nema potrebe za meditacijama. U Japanu, za meditaciju oni imaju reč "zazen". To znači upravo sedeti, ne raditi ništa. Ako možete sedeti, ne radeći ništa, to je najviše u meditacijama. Nema potrebe ni za kakvom drugom stvari.

Međutim, možete li sedeti? Postoji teškoća u celom problemu. Možete li sedeti? Možete li samo sedeti ne radeći ništa? Ako je to moguće - samo sedenjem, ne radeći ništa - sve se odlučuje samo od sebe, sve jednostavno teče samo. Ne treba da radite ništa. Ali problem je - možete li sedeti?

Dogodilo se da je na malom brežuljku pokraj sela, stajao jedan čovek. Bilo je jutro i sunce je izašlo, a tri osobe su pošle u jutarnju šetnju i posmatrale su ga. Počeli su razgovarati iznoseći svoje mišljenje; šta taj čovek tamo radi. Jedan čovek je mislio da

mora da traži svoju kravu. "Ponekad kada izgubi kravu on odlazi na vrh brežuljka i traži je. Odatle može da vidi na sve strane." Drugi čovek je rekao: "Ali on ne gleda na sve strane. On jednostavno stoji, tako da to može biti cilj. Imam osećaj da je pošao u jutarnju šetnju s prijateljem, a prijatelj je ostao pozadi, tako da ga on čeka." Treći čovek je rekao: "To nije ispravno. Jer ako čekate nekoga, ponekad pogledate unatrag. On uopšte ne gleda nazad. Rekao je: "Ja mislim da on meditira. Pogledajte njegovu odeću; on je *sannyasin*. Mora da meditira." Njihova rasprava je postala tako žestoka da su rekli: "Sada ćemo otići na brežuljak i pitati ga šta tamo radi?"

Hodali su miljama da bi stigli do vrha. Prvi čovek je pitao: "Šta radite ovde. Mislim da ste izgubili kravu i da je tražite?" Čovek je otvorio oči i rekao: "Ne." Drugi čovek je prišao i pitao: "Onda mora da sam u pravu, čekate nekog ko je ostao pozadi?" On je odgovorio: "Ne." Onda je treći čovek bio srećan. Rekao je: "Onda sam ja apsolutno u pravu. Da li meditirate?" Čovek je rekao: "Ne." Sva trojica su pogrešila, pa su svi pitali: "Šta ste rekli. Za sve ste rekli ne! Onda šta radite?" Čovek je odgovorio:

"Samo stojim ovde ne radeći ništa."

Ako je to moguće, ovo je najviše u meditaciji. Ako nije moguće, onda ćete morati da koristite tehnike jer će samo kroz tehnike ovo postati moguće. Kroz tehnike, jednog dana ćete shvatiti svu apsurdnost. Sve tehnike meditacije su isto kao da pokušavate da se podignete naviše uz pomoć svojih vlastitih potisaka. Meditacija je apsurdna, ali čovek mora to da shvati. To je velika realizacija. Kada čovek shvati da je takva meditacija apsurdna, onda ona jednostavno otpada.

Postoji Mahariši Maheš Jogi, orijentisan na tehniku, kao da je tehnika sve. Postoji Krišnamurti, koji je apsolutno protiv tehnika. A ovde sam ja - za tehnike, a takođe i protiv. Tehnika vas vodi do tačke gde je možete odbaciti. Mahariši Maheš Jogi je opasan. On će pokrenuti mnoge ljude na stazi, ali oni nikada neće dostići cilj, jer uči da je staza tako važna. On je uveo milione ljudi u tehniku, a onda je tehnika postala tako važna, i nema načina da se ostavi. Onda postoji Krišnamurti - bezopasan, ali beskoristan takođe. On nikada nikome ne može škoditi. Jer kako može škoditi? - nikada ne pokreće nikoga na stazi; on govo-

ri samo o cilju, a vi ste, u suštini, vrlo daleko od cilja. Pašćete u zamku Mahariši Maheš Jogija. Krišnamurti može da vam se dopadne intelektualno, ali neće biti ni od kakve pomoći. On ne može škoditi. On je najbezopasniji čovek na svetu.

A onda sam ja ovde. Ja vam dajem stazu, upravo da je prodete. Dajem vam tehniku - ne jednu tehniku, mnogo tehnika - kao igračke da se igrate s njima. I očekujem trenutak kada ćete reći svim tehnikama: "*swaha*, idite u vatru!"

ČISTO POSMATRANJE

5. mart 1975. pre podne u dvorani Buddha

I, 43: *smrtipariśuddhau svarupa
śunyevartha matra nirbhasa nirvitarka.*

Oslobođen [ometajućeg] prisustva asociranja (smrti) kao u slučaju onoga koji [više] ne poseduje svoju vlastitost (svarupa) [oko koje bi se asociranje vršilo] i jedino još "sama stvar" (artha) zrači [značenjem - u pitanju je tada tzv.] "nediskurzivna sjedinjenost" (nirvitarka-samapatti).

I, 44: *etayaiva savicara nirvicara ca
sukṣmaviśaya vyakhyata.*

U slučaju ove ["nediskurzivne sjedinjenosti"] bilo da je ova karakterisana prisustvom "odlučujućeg pokreta duše" (savicara)⁸; bilo da je [čak] i ovaj

⁸ U YS I, 17, preveo sam *vicara* kao "razgonetnost". Na ovom mestu prevod sa "odlučujući pokret duše" insistira na aspektu *značaja* koji razgonetanje ima za onoga koji ga vrši. Naime, ono je neodeljivo

već umiren (*nirvicara*) - [u pitanju je] tzv. "u-suptilnom-počivajuća" (*sukšmavišaya*) [sjedinenost].

I,45: *sukšmavišavatvamcalingaparyavasana m.*

Suptilnost dostiže svoj najviši domet u "Nesvodljivom" (*alinga*).

Um je memorija, pamćenje; on je kao kompjuter. Da budemo tačni, to je bio-kompjuter. On akumulira sve što je doživljeno, znano. Kroz mnogo života, kroz milione iskustava um sakuplja pamćenje. To je široka pojava. Milioni i milioni uspomena su uskladištene u njemu. To je veliko skladište.

Svi vaši prošli životi su uskladišteni u njemu. Naučnici kažu da čak u jednom trenutku hiljade uspomena (memorija) se neprekidno skupljaju - bez vašeg znanja, um nastavlja da funkcioniše. Čak i dok ste uspavani memorija biva oblikovana. Čak i dok ste uspavani... neko plače i jadikuje,

od odlučujućeg, odluku-donosećeg uvida. U obliku nekog unutrašnjeg, rasterećujućeg "Aha!" ono je odgovor na problem i angažmana i pravca akcije i utočišta. (Komentar Z.Z.)

vaša čula funkcionišu u sakupljaju iskustvo. Možda ne možete toga da se setite ujutru, jer niste bili svesni, ali u dubokoj hipnozi se možete setiti. U dubokoj hipnozi, sve što ste ikada iskusili svesno ili nesvesno - sve se može prizvati natrag - vaši prošli životi takođe. Jednostavno širenje uma je zaista ogromno. Ova sećanja su dobra ako ih možete koristiti, ali su opasna ako započnu da koriste vas.

Čist um je onaj um koji je gospodar svog vlastitog pamćenja. Nečist um je onaj um koji je neprekidno pod pritiskom pamćenja. Kada posmatrate činjenicu, možete je gledati bez njenog tumačenja. Onda je svest direktno dodirnuta realnošću. Ili, možete posmatrati kroz um, kroz tumačenja. Onda niste u dodiru s realnošću. Um je dobar kao instrumenat, ali ako um postane opsesija i svesnost je potisnuta umom, onda će realnost takođe biti potisnuta od uma. Onda živite u *mayi*, u iluziji.

Kad god vidite činjenicu, ako je vidite direktno, ulazi odmah, bez uma i pamćenja ili sećanja, onda je to samo činjenica. S druge strane to postaje jedna interpretacija. A sve interpretacije su lažne, jer su opterećene vašim prošlim iskustvom. Ne

možete videti stvari koje nisu usaglašene s vašim prošlim iskustvom, a vaše prošlo iskustvo nije sve. Život je veći nego vaše prošlo iskustvo. Koliko god da je um velik, to je samo mali deo, ako imate u obzir čitavu egzistenciju - tako mali. Znano je vrlo malo; nepoznato je ogromno i beskonačno. Kada pokušate da saznate nepoznato kroz poznato, onda propuštate stvar. Ovo je nečistoća. Kada pokušavate da upoznate nepoznato uz pomoć nepoznatog unutar vas, onda postoji otkrivenje.

Dogodilo se da je Mula Nasrudin uhvatio vrlo, vrlo veliku ribu u reci. Skupila se gomila, jer nikada niko nije video tako veliku ribu. Mula Nasrudin je gledao ribu, nije verovao da je to moguće - tako velika riba! S raširenim očima kretao se oko ribe, ali još uvek nije mogao da veruje. Dodirnuo bi ribu ali nije mogao verovati, jer je slušao o tako velikoj ribi samo u ribarskim pričama. Gomila je takođe stajala tu s nevericom u očima. Onda je Mula Nasrudin rekao: "Molim vas pomognite mi da vratim ovu ribu natrag u reku. To nije riba, to je izmišljotina."

Sve je za vas istinito samo ako je to usklađeno s vašim prošlim iskustvom. Ako

nije usklađeno, onda je to za vas laž. Ne možete verovati u meditaciju jer ste uvek živeli na tržnici, i samo znate realnost trga, proračunatog uma, poslovnog uma. Ništa ne znate o slavljenju - čistom, jednostavnom, uopšte bez ikakvog razloga, neprouzrokovanom. Ako ste živeli u naučnom svetu, ne možete verovati da može biti ičega spontanog, jer naučnik živi u svetu uzroka i posledice. Sve je prouzrokovano, ništa nije spontano. Stoga kada naučnik čuje da je moguće nešto spontano - kada mi kažemo spontano, mislimo da nema uzroka; iznenada iz plave tnila neba - naučnik ne može verovati. On će reći: "To uopšte nije riba, to je izmišljotina. Bacite to natrag u reku."

Ali oni koji su radili u unutrašnjem svetu znaju da postoji fenomen koji je neprouzrokovan. Ne samo da oni to znaju, oni znaju da je čitava egzistencija neprouzrokovana. To je drugačiji, totalno različit svet od naučnog uma.

Bilo šta da vidite, čak i pre nego što ste to videli, interpretacija je ušla. Neprekidno posmatram ljude; govorim im - ako im to odgovara, oni ne govore ništa, daju mi jedan unutrašnji mig, odobravanje, 'da'. Kažu: "Ispravno". Ako ne odgovara njho-

vim gledištima, ne kazuju ništa, 'ne' je ispisano na njihovim licima. Duboko dole počeli su da govore: "Ne, to nije istina."

Upravo sam jedne noći razgovarao s prijateljem, koji je došao pre nekoliko dana. On je verovao u post, i kada sam mu rekao: "Post je vrlo opasan i ne treba da nastavljate s tim sami, treba da pitate eksperta. I ako me slušate, ja uopšte ne postim, jer post je vrsta potiskivanja. Telo je realno. Telesna glad je realna; telesna potreba je realna. Ne jedite previše, jer to je takođe protiv vašeg tela i neka vrsta savladavanja. To takođe nije u skladu s prirodom. Zbog toga to nazivam nerealnim."

Neko je opsednut jedenjem hrane - on je lud; i onaj ko je opsednut ne jedenjem hrane - on je takođe lud. Oboje uništavaju svoje telo - klistiranje - i post su se koristili kao trik.

Kad god nastavite da postite vaša energija se smanji; mora, jer hrana je potrebna da održava neprekidan tok. Posle tri, četiri dana posta, vaša energija je tako niska da um ne može dobiti ništa od preostale energije, jer um je obilje, luksuz. Kada telo ima previše, onda to daje umu. Um je docniji, napredniji; vrlo kasno je došao u svet.

Telo je osnovno i primarno. Prvo, telesne potrebe treba da budu ispunjene - samo onda um.

To je isto kao kada ste gladni; ne možete podržati filozofa u gradu. Kada ste gladni filozof mora da se makne odatle; on ne može živeti tu. Filozofija dolazi samo kada je društvo u obilju, bogato. Religija dolazi samo kada je društvo bogato, kada su osnovne potrebe zadovoljene. Ista je ekonomija u telu; prvo telo, zatim dolazi um. Ako je telo u nevolji i ne dobije nužan obrok za sebe, onda će obrok za um odmah biti ukinut.

Ovo je trik koji su ljudi izvodili u svojim vlastitim telima; kada je udeo za um ukinut, um ne može misliti, jer za razmišljanje je nužna energija. Ljudi misle da su postali meditativni, jer um više nema misli. To nije istina. Dajte im hranu i misli će se povratiti. Kada energija ne teče, um postaje kao letnje korito reke - reka ne teče ali obale su tu, sve je spremno. Kad god padne kiša, reka će opet poteći. Kad god bude energije, opet će zmija podići svoju glavu. Zmija nije mrtva - jednostavno je u komi jer nije snabdevena energijom.

Post je trik za stvaranje lažnog

meditativnog stanja. Post je takođe trik za stvaranje prividnog *brahmacharye*, celibata - jer kada postite, energija nije visoka, i seksualni centar ne može dobiti energiju.

Postoji opet pitanje ekonomije; individua živi kroz hranu; društvo živi kroz seks, rasa živi kroz seks. Vi ste ovde jer roditelji su se voleli, upustili su se u seks. Deca će biti ovde, vi ćete otići, ako se upustite u seks. Ako se ne upustite u seks, onda više neće postojati budućnost. Ne pomažete postojanje rase. Ako svako postane *brahmachari*, ili neoženjen, onda će društvo iščeznuti.

Kroz hranu individualno telo preživljava; a kroz seks telo nacije. Ali prva je individua, jer ako individue nema, kako onda može preživeti rasa? Dakle individua je primarna, rasa je sekundarna. Kada ste puni energije i telo se oseća dobro, onda se odmah seksualni centar snabdeva energijom. Sada imate dovoljno energije i možete je podeliti s rasom. Kada je slab protok energije, seks iščezava. Samo nastavite da postite deset dana i osetićete desetog dana da niste zainteresovani za žene. Ako nastavite s dužim postom od petnaest dana, petnaestog dana čak i ako bi vrlo lepi *Playboy*

i *Playgirl* magazini bili tu, nećete moći čak ni da ih otvorite. Ležaće tu i prašina će se skupljati na njima. Nećete biti dovedeni u iskušenje. Dalje od dvadeset prvog dana, ako nastavite da postite, čak i naga žena može plesati ovde, a vi ćete sedeti kao Buda. Niste vi postali kao Buda... samo dobra hrana za jedan dan, i sledećeg dana bićete zainteresovani za *Playboy* i *Playgirl*. Posle tri dana energija opet teče; vi ste zainteresovani za žene.

U stvari psiholozi su to načinili kriterijumom; ako čovek nije zainteresovan za žene, nešto nije u redu; slabo teče energija. Od sto slučajeva, devedeset devet slučajeva - tačno je, oni su u pravu. Samo u stotom slučaju oni ne bi bili u pravu, jer on će biti Buda - ne da energija slabo teče; energija je najviša, na svom vrhu, na svom maksimumu. Ali sada je on drugačiji čovek koji se kreće u različitoj dimenziji, gde on nije zainteresovan za druge, jer je postao ispunjen sobom. Nema pokretanja za drugim - ne da nedostaje energija.

Kada sam govorio tom novopridošlom početniku, video sam na njegovom licu da odmahuje glavom "ne".⁹ Nije rekao nije-

⁹ Nodding; klimanje glavom. Indijci kada kažu "ne"

dnu jedinu reč, ali sam znao da kazuje: "Ne mogu verovati ovo". A onda je rekao: "Ja verujem u post, i došao sam ovde jer verujem u post. Šta god da vi kažete, ne osećam da mogu biti saglasan s tim."

Vi ne možete slušati zbog sećanja; ne možete videti zbog sećanja, uspomena, ne možete posmatrati činjenično stanje sveta zbog pamćenja. Memorija ulazi unutra - vaša prošlost, vaše znanje, vaše učenje, vaša iskustva - oni boje realnost. Svet nije iluzoran, ali kada ga tumačite, vi živite u iluzornom svetu. Zapamtite to.

Hindusi kažu svet je *maya*, iluzija. Kada oni to kažu ne misle da svet ne postoji, jednostavno misle na svet koji je u vama, svet vaših interpretacija. Svet je činjenično stanje, nije nestvaran; to je sam *brahman*. To je vrhovna stvarnost. Ali ne i svet koji ste kreirali kroz svoj um i memoriju, i u kome živite, koji vas okružuje, kao atmosfera oko vas... a vi se krećete s njom i u njoj. Gde god da idete nosite je oko sebe. To je vaša aura i kroz nju gledate na svet. Onda u šta god da gledate nije stvarnost, to je samo jedna interpretacija.

klimaju glavom. Za razliku od nas; mi odmahujemo glavom kada iskazujemo neslaganje.

Patanđali kaže:

Nirvitarka samadhi se postiže kada se pročisti pamćenje, i um je sposoban da razume istinsku prirodu stvari bez smetnje.

Interpretacija je smetnja. Vi tumačite i realnost se gubi. Posmatrajte bez interpretacije i realnost postoji, uvek je bila tu. Realnost je svakog trenutka tu. Kako to može biti drugačije? Realnost označava ono što je stvarno. Ona se ne pomera sa svog mesta čak ni za jedan tren. Vi upravo sada živite u svojim interpretacijama i stvarate svoj vlastiti svet. Realnost je opšta, iluzija je privatna.

Mora da ste čuli priču, vrlo staru, drevnu indijsku priču. Pet slepih ljudi su došli da vide jednog slona. Nikada ga nisu videli, on je bio potpuna novost u gradu. Nije bilo slonova u tom delu zemlje. Svi su ga dodirivali, svi su osetili slona, i tumačili su ono što su osetili. Jedan čovek je rekao: "Slon je kao stub," jer je dodirivao noge slona i bio je u pravu. Dotakao je noge, sam, svojim vlastitim rukama, i onda se setio stubova - i sasvim je isti kao stubovi. Tako su redom oni tumačili zavisno od dela slona kojeg su dodirnuli.

Ovo se dogodilo u jednoj američkoj osnovnoj školi; učiteljica je deci ispričala ovu priču, ne rekavši im da su osobe bile slepe. Priča je toliko poznata, pa je očekivala da će deca razumeti. Onda je pitala: "Kažite mi sada, ko su ovih pet osoba, koje su došle da vide slona?" Jedan mali dečak je podigao ruku i rekao: "Eksperti."

Eksperti su uvek slepi. Taj dečak je bio pravi pronalazač. Ovo je suština cele priče. U stvari, oni su bili eksperti, jer ekspert zna previše o odviše malom. Samo u određenom pravcu on je sa očima; inače je slep. Njegovo viđenje postaje uže, uže i uže. Što je veći ekspert, uže je viđenje. Savršeni ekspert mora biti potpuno slep. Oni kažu da je ekspert čovek koji zna sve više i više o beznačajnom i sitnom.

Pre nekoliko vekova bili su lekari, doktori koji su znali sve o telu. Nije bilo eksperata. Sada, ako nešto nije u redu s vašim srcem, onda odlazite kod eksperta; ako nešto nije u redu s vašim zubima, odlazite kod drugog stručnjaka. Čuo sam priču da je čovek otišao kod doktora i rekao: "U velikoj sam nevolji. Ne mogu dobro videti. Sve izgleda da je zamagljeno". Doktor je rekao: "Prvo, kao prva stvar, kažite mi s

kojim okom imate teškoće, jer ja sam ekspert samo za desno oko, ako je vaše levo oko u nevolji, idite kod drugog eksperta koji je tu pored mene". Uskoro, eksperti za levo oko i eksperti za desno oko će se odvojiti. To mora biti tako, jer ekspertize postaju uže i uže. Svi eksperti su slepi, a iskustvo vas čini ekspertom.

Da biste znali realnost, ne treba da budete ekspert. Da biste znali realnost, ne treba da budete uski, isključivi. Da biste bili usaglašeni s realnošću, morate da smanjite svo vaše znanje, da ga stavite na stranu i gledate u njega očima deteta, ne s očima eksperta - jer ove oči su uvek slepe. Samo dete ima oči širokog pogleda, gledajući svuda, svuda okolo u svim pravcima - jer ono ne zna ništa. Ono se sve vreme kreće u svim pravcima. Onog momenta kada znate, vi ste negde upecani. Ako ponovo možete postati dete i možete gledati u realnost bez ikakve prepreke, interpretacije, iskustva, znanja, ekspertize, onda Patanjđali kaže, postignut je *nirvikalpa samadhi*. Jer onda nema interpretacije, pamćenje je pročišćeno i um je sposoban da vidi istinsku prirodu stvari.

Patanjđali deli *samadhi* u mnogo

slojeva. Prvo govori o *saviratka samadhiju*. To znači *samadhi* sa rasuđivanjem. Vi ste još misleća osoba, logična. Onda on naziva drugi *samadhi nirvitarka*, *samadhi* bez umovanja. Dakle, vi ne raspravljate o realnosti. Čak i ne gledate u realnost sa svojim znanjem. Jednostavno posmatrate realnost.

Čovek koji gleda na realnost s logikom, nikada umovanjem ne vidi realnost. On projektuje svoj vlastiti um na realnost. Realnost deluje kao ekran na koji on projektuje svoj um. Šta god projektujete naći ćete tamo. Prvo ćete staviti to tamo, a onda ćete tamo to i naći. To je obmana, jer prvo ste to sami tamo stavili, a onda ga nalazite tamo. To nije realno.

Nasrudin mi je jednom rekao: "Moja žena je najlepša na svetu". Ja sam ga pitao: "Mula, kako možeš znati to?" On je odgovorio: "Kako? - jednostavno. Rekla mi je moja žena." Tako se to odvija u umu; vi projektujete to u realnosti, a onda to nađete tamo. To je držanje *savitarka* uma. *Nirvikalpa* um, *nirvitarka* um, ne stavlja ništa; on jednostavno gleda u ono kakav god je slučaj.

Zašto nastavljate da unosite u realnost nešto iz svog uma? Jer se bojite real-

nosti. Postoji veliki strah od realnosti. Možda to nije iz vaše želje ili naklonosti. Možda je to protiv vas, vašeg uma. Zato što je realnost prirodna; ona ne mari ko ste vi. Vi se bojite, realnost možda nije ispunjenje vaših želja, prema tome bolje je ne videti je; nastavljate da gledate ono što želite. Tako ste izgubili mnoge živote - zaludjući se. A vi ne zaludjete nikoga drugog, zaludjete sebe, jer vašim interpretacijama i projekcijama realnost se ne može promeniti. Samo nepotrebno patite. Mislite da postoje vrata, a vrata ne postoje; to je zid i vi pokušavate proći kroz njega. Onda patite, onda ste uznemireni.

Dok ne vidite realnost, nikada nećete moći da nađete vrata koja su izlaz iz zatvora u kome ste. Vrata postoje; ako ostavite želje moći ćete da ih vidite. A u tome je nevolja: nastavljate da ispunjavate želje; upravo nastavljate da verujete i projektujete, stalno, i kada se vera razbije i projekcija padne. Zato će se to dogoditi mnogo puta jer vaša maštanja se ne mogu ispuniti u realnosti. Kad god se san razbije, duga iščezava, želja umire, vi patite. Ali odmah započinjete da stvarate drugu želju, drugu dugu svojih želja. Odmah započinjete da

stvarate dugin most između sebe i realnosti.

Niko ne može da hoda duginim mostom. Ona izgleda kao most, ali nije most. Zapravo duga ne postoji; samo izgleda da postoji. Ako odete tamo nikakvu dugu nećete naći. To je pojava slična snu. Zrelost se sastoji u tome da se dođe do ostvarenja: "Sada nema više projekcija, nema interpretacija. Sada sam spreman da vidim kakvo god da je stanje."

Vitgenštajn (Wittgenstein), jedan od vrlo oštih intelekta ovog doba, započinje svoju veoma vrednu knjigu *Traktati (Tractatus)* sa rečenicom: "Svet je sve što je slučaj, stanje. Možete nastaviti da sanjate oko njega, to neće pomoći. Prestanite da sanjate i vidite. Svet je sve šta jeste stanje." Ne traćite nepotrebno svoje vreme i energiju u pokušavanju da vidite nešto čega tu nema. Prestanite da sanjate i pogledajte u realnost.

To je značenje *nirvitarka samadhija*, *samadhija* bez ikakvog razmišljanja. To je samo čist pogled. Vi ne razmišljate o tome, jednostavno gledate u to. Ne činite ništa oko toga, jednostavno dozvolite tome da bude tu i da dospe u vas. U *savitarka samadhiju* vi pokušavate da prodrete u

realnost. U *nirvitarka samadhiju* vi dopuštate realnosti da prodre u vas U *savitarka samadhiju* pokušavate da realnost bude u skladu s vama. U *nirvitarka samadhiju* sami pokušavate da budete saobrazni realnosti.

Objašnjenje koje je dato za samadhije savitarka i nirvitarka takođe objašnjava viša stanja samadhija, ali u višim stanjima savićara i nirvićara samadhnija, objekti meditacije su mnogo suptilniji.

Onda Patanjđali uvodi dve nove reči: *savićara* i *nirvićara*. *Savićara* znači sa kontemplacijom, a *nirvićara* znači bez kontemplacije. To su viša stanja istog fenomena koje on naziva *savitarka* i *nirvitarka*. *Savitarka samadhi*, ako se sledi, postaće *savićara*.

Ako razmišljate o nečemu logično i nastavljate da razmišljate, dalje razmišljate, logika tome daje ograničenje. To nije bezgranično. Logika ne može biti bezgranična. U svojoj suštini, logika poriče svaku bezgraničnost. Logika je uvek u granicama. Samo u njima možemo ostati logični, jer sa beskonačnim ulazi nelogično; sa neograničenim ulazi tajanstveno, sa beskonačnim

ulazi čudesno. S ulaskom, Pandorina kutija se otvara. Stoga logika nikada ne govori o beskonačnom. Logika kazuje sve o ograničenom, konačnom, koje može biti definisano. Sve što je unutar granica može da se razume. Logika se uvek boji beskonačnog. Ono izgleda kao neizmerna tama; logika se usteže da uđe u to. Logika se drži glavnog puta, nikada ne zalazi u divljinu. Na autoputu je sve sigurno i znate kuda idete. Jednom kada iskoračite u stranu i krenete u divljinu, ne znate kuda idete. Logika je vrlo veliki strah.

Ako mene pitate, logika je najveća kukavica. Ljudi koji su hrabri uvek idu izvan logike. Ljudi koji su kukavice, uvek ostaju unutar ograničenja logike. Logika je zatvor, lepo dekorisan, ali nije kao prostrano nebo. Nebo je dovoljno samo sebi. Njemu ne treba slikar da ga oslika, ne treba mu dekorater da ga ukrasi. Samo prostranstvo je njegova lepota. Ali prostranstvo je strašno takođe, jer je tako ogromno. Um se jednostavno usteže i neodlučan je pred tim, on izgleda tako mali. Ego se poljulja, smrvi se pred njim, tako da ego stvara lep zatvor od logike, definicija - sve je jasno uokvireno, sve je poznato, iz iskustva - i zatvara svoja

vrata nepoznatom, stvara svet za sebe, odvojeni svet, privatni svet. Njegov svet ne pripada celini; on je odsečen. Svi odnosi sa celinom su odsečeni.

Zbog toga logika nikada nikoga ne vodi do božanskog, jer logika je ljudska, i ruši sve mostove sa božanskim. Božansko je divljina; ono je misterija i ogromnost. Ono je velika misterija i ne može se objasniti. Ne može se odgonetnuti jer je neobjašnjivo. Ono je tajna. Njegova priroda je takva da se ono ne može objasniti. Inače ako nastavite neprekidno da mislite logički, nastupa trenutak kada stižete do granice logike. Ako nastavite da mislite sve više i više, logično razmišljanje se menja u kontemplativno ispitivanje, u *vicharu*.

Prvi korak je logičko mišljenje i, ako nastavite, poslednji korak će biti kontemplacija. Ako filozof nastavi, nastavi da se kreće, ako se negde ne spotakne ili nabode, prinuđen je da postane pesnik jednog dana, jer kada se granica pređe, odjednom nastaje poezija. Poezija je kontemplacija; ona je *vichara*.

Mislite o tome na ovaj način; filozof logičar sedi u vrtu i posmatra ružin cvet. On ga objašnjava. On ga klasifikuje - zna koja

je to vrsta ruže, odakle potiče, fiziologiju ruže, hemiju ruže; o svemu logički razmišlja. On je klasifikuje, definiše, radi okolo i okolo, okolo i okolo - u stvari, uopšte nikada ne dotičući ružu. Logika je samo stvar glave. Glava ne može dodirnuti ružu. Ruža neće dati svoju misteriju glavi, jer glava je isto kao siledžija. Ruža se otvara samo na ljubav, a ne na silovanje.

Nauka je silovanje, poezija je ljubav. Ako neko tako nastavi, kao Ajnštajn, onda filozof, naučnik ili logičar postaje pesnik. Ajnštajn je postao pesnik u svojim poslednjim danima. Edington je postao pesnik u svojim poslednjim danima. Počeli su da razmišljaju o misterioznom. Došli su do granice logike. Ljudi koji uvek ostaju logičari, to su oni koji nisu dospeli do pravog opsega, do istinitog cilja svog logičkog razumevanja. Oni nisu zaista logični. Ako zaista budu dosledno logični, onda će nužno doći momenat gde se logika završava i poezija počinje.

Vichara je kontemplacija. Šta pesnik čini? On kontemplira. On upravo gleda u cvet, ne misli o njemu. To je razlika, vrlo suptilna; logičar razmišlja o cvetu, pesnik misli sam cvet, ne o njemu. A "o njemu"

nije cvet. Možete govoriti i govoriti o njemu, ali to nije cvet. Za pesnika, ruža je ruža, je ruža, je ruža - ne "o (ruži)". On se kreće unutra, u cvet. Dakle, pamćenje se ne unosi unutra. Um je ostavljen po strani; to je direktan kontakt.

Ovo je više stanje istog fenomena. Kvalitet je postao profinjen, ali pojava je ista.

Zbog toga Patanjđali kaže:

Objašnjenje koje je dato za samadhije savitarka i nirvitarka takođe objašnjava viša stanja samadhija, ali u višim stanjima savićara i nirvićara samadnija, objekti meditacije su mnogo suptilniji.

U *savichari*, pesnik - a svako ko uđe u *savicar*u postaje pesnik - misli cvet, ne o njemu, nego odmah i direktno, ali još postoji podela. Pesnik je odvojen od cveta. Pesnik je subjekat, a cvet je objekat. Postoji dualnost. Dualnost nije transcendirana; pesnik nije postao cvet, cvet nije postao pesnik. Posmatrač je posmatrač, a posmatrano je još uvek posmatrano. Posmatrač nije postao posmatrano; posmatrano nije postalo posmatrač. Postoji dualnost.

U *savićara samadhiu* logika je ostavljena, ali ne dualnost. U *nirvićara samadhiju* čak je i dualnost napuštena. Čovek jednostavno gleda u cvet, ne razmišljajući o sebi i ne razmišljajući o cvetu; uopšte ne razmišljajući. To je *nirvićara*; bez kontempliranja, izvan kontemplacije. Čovek jednostavno postoji sa cvetom, ne razmišljajući o (njemu), ne razmišljajući - ni kao logičar niti kao pesnik.

Sada dolazi mistik, mudrac, koji je potpuno sa cvetom. Ne možete reći da on misli o (cvetu), ili misli sam cvet. Ne, on je jednostavno s njim. On dozvoljava cvetu da bude tu i dopušta sebi da bude tu. U tom trenutku dopuštanja, odjednom neočekivano dolazi jedinstvo. Cvet više nije cvet, a posmatrač više nije posmatrač. Odjednom se neočekivano energije susreću, mešaju i postaju jedno. Onda je dualnost transcendirana. Mudrac ne zna ko je cvet, a ko ga posmatra. Ako pitate mudraca, mistika, on će reći: "Ne znam. Možda cvet posmatra mene. Možda ja posmatram cvet. To se menja," on bi rekao "To zavisi. A ponekad nema ni mene ni cveta. Oboje iščezavamo. Ostaje samo ujedinjena energija. Ja postajem cvet, a cvet postaje ja." Ovo je stanje

nirvicara, ili bez kontemplacije ali sa postojanjem.

Savitarka je prvi korak, *nirvitarka* je poslednji stupanj u istom pravcu. *Savićara* je prvi korak, *nirvićara* je poslednji korak u istom pravcu, na dve ravni. Međutim, Patanjđali kaže da se primenjuje isto objašnjenje. Najviši, bar do sada, je *nirvićara*.

Patanjđali će takođe doći do viših stanja, jer još nekoliko stvari treba da se objasni, a on se kreće vrlo lagano - jer ukoliko bi se kretao vrlo brzo, ne bi vam bilo moguće da razumete. On ulazi sve dublje i dublje svakog momenta. Vodi vas, ubrzo, do beskonačnog okeana, korak po korak. On ne veruje u brzo prosvetljenje - već postepeno, zbog toga je tako velika njegova privlačnost.

Postojali su mnogi ljudi koji su govorili o brzom prosvetljenju, ali se nisu dopali masama, jer je naprosto neverovatno da se brzo prosvetljenje može dogoditi. Tilopa može to da kaže, ali to nije stvar - da Tilopa kaže. Stvar je, da li iko to razume. Zbog toga je mnogo Tilopa iščezlo. Patanjđalijeva privlačnost traje, jer niko ne može razumeti one divlje cvetove kao što je Tilopa. Oni se iznenada pojavljuju kao da su

pali s neba i kažu: "Odjednom možete postati kao mi". Ovo je neshvatljivo. Pred njihovom magnetskom ličnošću, vi ih možete slušati, ali im ne možete verovati. Onog momenta kada ih ostavite reći ćete: "Ovaj čovek kaže nešto što je izvan mene. To van moje pameti."

Tilope su živeli, govorili, nastojali, ali nisu bili sposobni da pomognu mnogim ljudima. Retko je neko mogao da ih razume. Zbog toga je Tilopa morao da ode na Tibet da nađe sledbenike, ova zemlja je prostrana, a on nije mogao naći nijednog sledbenika - i Bodidarma je morao da ode u Kinu da nađe sledbenika. Ova drevna zemlja, hiljadama godina je radila na religijskim dimenzijama, a nije mogla naći nijednog jedinog učenika. Da... teško je to bilo Tilopi, teško Bodidarmi da nađe jednog sledbenika.

Teško je naći nekoga ko može razumeti Tilopu, jer on govori o cilju i kaže: "Ne postoji staza i nema metode." On stoji na vrhu brda i kaže: "Ne postoji put," a vi stojite u dolini, tamnoj, vlažnoj, u svojoj bedi. Gledate u Tilopu i kažete: "Možda... ali kako, kako čovek to dostiže?" Nastavljajte da pitate "kako?"

Krišnamurti nastavlja da govori ljudima da ne postoji metod, i posle svakog govora ljudi pitaju: "Onda kako? Kako onda doći?" On jednostavno slegne ramenima i razljuti se: "Rekao sam vam da ne postoji metod, stoga ne pitajte kako, jer kako je opet pitanje za metod." A to su novi ljudi koji pitaju. Krišnamurti ima ljude koji su ga slušali trideset, četrdeset godina. Vrlo stare, drevne ljude vi ćete naći na njegovim razgovorima. Slušali su ga neprekidno; slušali su ga religiozno. Uvek su dolazili – uvek kada je on tu, uvek su dolazili i slušali. Godinama, godinama i godinama su se mogla naći ista lica, opet su ga pitali iz svojih dolina, "ali kako?" Krišnamurti je jednostavno slegao svojim ramenima i govorio: "Ne postoji kako. Jednostavno razumete i dostignete. Ne postoji staza."

Tilopa, Bodidarma, Krišnamurti, oni dolaze i odlaze; oni nisu velika pomoć. Ljudi koji ih slušaju - iako dolaze do određenog intelektualnog razumevanja - oni ostaju u dolini. Ja sam sreo mnoge ljude koji su slušali Krišnamurtija, ali nisam video nijednu osobu koja je slušajući njega otišla izvan svoje doline. Ona ostaje u dolini, počinje da govori kao Krišnamurti, to je

sve; počinje da govori drugim ljudima da ne postoji put i da nema staze, a ostaje u dolini.

Patanjđali je bio od ogromne pomoći, neuoporedive. Milioni su prošli kroz ovaj svet uz pomoć Patanjđalija, jer on ne govori prema svom razumevanju, on se kreće s vama. A kako vaše razumevanje raste, on ide sve dublje i dublje. Patanjđali sledi sledbenika; Tilopa bi želeo da sledbenik sledi njega. Patanjđali dolazi vama; Tilopa bi želeo da vi dođete njemu. Patanjđali uzima vašu ruku i, ubrzo, odvodi vas na najviši mogući vrh, o kome Tilopa govori ali vas ne može odvesti, jer nikada neće doći u vašu dolinu. Ostaće na vrhu svog brega i nastavljaće odatle da doziva. Zapravo on će iritirati mnoge ljude, jer neće da prestane; nastavljaće da viče s vrha "Ovo je moguće. Ne postoji put, i ne postoji metod. Možete jednostavno doći. To se događa; ne morate ništa činiti". On nervira.

Kada ne postoji metod ljudi se nerviraju i želeli bi da ga zaustave, da ne viče. Jer ako nema puta, kako se kretati iz doline prema vrhu? Vi govorite besmislice! Ali Patanjđali je vrlo pametan, vrlo razborit, on se kreće korak po korak, uzima vas tamo

gde jeste, dolazi u dolinu, uzima vašu ruku i kaže: "Načinite korake, jedan po jedan".

Patanjđali kaže: "Postoji staza. Postoje metode". On je zaista vrlo, vrlo mudar. Uskoro će vas nagovoriti na kraju da odbacite metod i ostavite stazu - ne postoji ništa - već na samom cilju, na samom vrhu, baš kada treba da ga dostignete, tada će vas čak i Patanjđali napustiti, i neće biti problema; vi ćete dostići sami. U poslednjem trenutku on postaje besmislen. Inače, on je razborit. On je ostao tako razborit celim putem, da kada postane apsurdan, onda takođe privlači, onda izgleda vrlo pametan. Jer čovek kao Patanjđali ne može govoriti besmisleno. On je pouzdan.

Objašnjenje dato za samadhie savi-tarka i nirvitarka, takođe objašnjavaju viša stanja samadhija, ali u višim stanjima savićara i nirvićara, objekti meditacije su suptilniji.

Ubrzo, objekat meditacije mora da bude učinjen više i više suptilnim. Na primer, vi možete meditirati na steni, ili možete meditirati na cvetu, ili možete meditirati na mirisu cveta, ili možete meditirati na

meditantu. Onda stvari postaju tako suptilne, istančane i rafinirane. Na primer, možete meditirati na zvuku *aum*. Prva meditacija, da kažemo, jeste glasna tako da odjekuje svuda oko vas. To postaje hram zvuka svuda oko vas; *aum, aum, aum*. Stvarate vibracije svuda oko sebe - grube, u prvom koraku. Onda zatvarate svoja usta. Sada ne izgovarate glasno, nego u sebi; *aum, aum, aum*. Usnama nije dozvoljeno pokretanje, čak ni jeziku. Bez jezika i bez usana vi kažete *aum*. Sada stvarate unutrašnju atmosferu, unutrašnju klimu za to. Menjate položaj - od počinioca krećete se prema pasivnosti slušaoca. Na trećem stupnju, takođe unutra ne izgovarate *aum*. Jednostavno sedite i slušate zvuk. On dolazi jer je tu. Niste tihi; zbog toga ne možete da ga čujete.

Aum nije reč iz nekog ljudskog jezika. To ne znači ništa. Zbog toga ga hindusi ne pišu u uobičajenom azbučnom redu. Ne, načinili su posebnu formu za njega da bi ga razlikovali, da on nije deo azbuke. Postoji sam za sebe, odvojeno, a ne znači ništa. To nije reč iz ljudskog jezika. To je zvuk same egzistencije; zvuk bezvučnog, zvuk tišine. Kada je sve utišano, onda se on čuje. Prema

tome vi postajete slušalac. On se nastavlja dalje i dalje, sve suptilniji. A u četvrtom stupnju jednostavno zaboravljate na sve; počinioća i slušaoca, i zvuk - sve. U četvrtom stanju ne postoji ništa.

Mora da ste videli grupu od deset slika iz *zena*. Na prvoj slici čovek traži svog bika - bik je otišao negde u divlju šumu, nema znakova, nema tragova - gledajući, svuda okolo je samo drveće i drveće. Na drugoj slici on izgleda srećniji - našao je tragove. Na trećoj slici izgleda malo zbunjnjen - upravo je ugledao leđa bika pokraj drveta, ali teško ga je razlikovati. Šuma je divlja, gusta. Možda je to halucinacija da vidi leđa bika; možda je to samo deo drveta, a on možda to zamišlja. Onda na četvrtoj, ugledao je rep. Na petoj, bik je kontrolisan uz pomoć biča; sada je bik u njegovoj vlasti. U šestoj, on jaše na biku. U sedmoj, vraća se natrag prema kući s flautom, pevajući pesmu, jašući na biku. U sedmoj bik je u štali, on je u kući srećan; našao je bika. U osmoj nema ničega; bik je pronađen, pa su bik i tragalac, tragalac i traženo, oboje iščezli. Traganje je okončano.

U drevnim danima bilo je osam slika. To je bila kompletna celina. Praznina je

zadnja. Ali onda je veliki majstor dodao još dve slike. Devetu - čovek se vratio natrag, opet je ovde. A u desetoj, ne samo da se čovek vratio natrag, otišao je na tržnicu da kupi neke stvari, a ne samo stvari, on nosi i bocu vina. Ovo je zaista lepo. Ovo je kompletno. Ako se to završi u praznini, nešto je nepotpuno. Čovek se ponovo vratio, ne samo da se vratio, on je na tržnici. Ne samo na tržnici, on kupuje bocu vina.

Sve postaje mnogo, mnogo suptilnije, mnogo istančanije. Dolazi trenutak kada ćete osetiti da je to savršeno, najsuptilnije. Kada sve postaje prazno i nema slike, tragalac i traženo su oboje iščezli. Ali to zaista nije kraj, nije cilj. Postoji još istančanosti. Čovek se vraća u svet, totalno preobražen. On nije više staro biće - ponovo je rođen, a kada ste ponovo rođeni, svet takođe nije isti. To vino više nije vino, otrov više nije otrov, tržnica više nije tržnica. Sada je sve prihvaćeno. To je lepo. Sada on slavi. Simbol toga je vino.

Sve suptilnije i suptilnije postaje traganje, sve jača i jača postaje svesnost. Dolazi trenutak kada je svesnost tako jaka da živite kao obično biće u svetu, bez straha. Ali idući sa Patanjđalijem, korak po

korak. Objekti za meditaciju su sve više istančani.

Oblast samadhija koja je povezana sa finijim objektima pruža se do bezobličnog stadijuma suptilnih energija.

Ovo je osma slika. Delokrug *samadhija* koji je povezan sa ovim finijim unutrašnjim objektima postaje sve finiji i finiji, i dolazi momenat kada oblik iščezava i on je bezobličan.

... pruža se do bezobličnog stadijuma suptilnih energija.

Energije su tako suptilne da ne možete načiniti njihovu sliku, ne možete ih oblikovati; samo praznina ih može pokazati; nula - osma slika. Ubrzo ćete razumeti kako ove dve druge preostale slike ulaze unutra.

Patanjđali - ja njega zovem naučnikom religijskog sveta, matematičarem mističizma, logičarem nelogičnog. Dve suprotnosti se susreću u njemu. Ako naučnik čita Patanjđalijeve *Joga Sutre* on će ih odmah razumeti. Vitgenštajn, logični um, odmah

će osetiti naklonost prema Patanjđaliju. On je apsolutno logičan. A ako vas vodi prema nelogičnom, on vas vodi tako logičnim koracima da nikada nećete saznati kada je napustio logiku i odveo vas izvan nje. On se kreće kao filozof, mislilac, i gradi tako suptilne razlike, da onog momenta kada vas uvede u *nirvičara* stanje ne-kontemplacije, nećete biti sposobni da vidite kada je skok načinjen. On je isekao skok u mnogo malih koraka. Sa Patanjđalijem nikada nećete osećati strah, jer on zna gde ćete osećati strah. On odseca korake u sve manje i manje, gotovo kao da se krećete na ravnom tlu. On vas obuzima tako lagano da ne možete primetiti kada se skok dogodio, kada ste prešli granicu. On je takođe i pesnik, mistik - vrlo retka kombinacija. Mistici postoje, kao Tilopa; veliki pesnici postoje kao *rišiji* iz *Upanišada*, veliki logičari postoje kao Aristotel, ali ne možete naći Patanjđalija. On je takva kombinacija da pre njega nije bilo nikoga ko se može uporediti s njim. Vrlo je lako biti pesnik, jer vi ste iz jednog dela. Vrlo je lako biti logičar - načinjeni ste od jednog dela. Gotovo je nemoguće biti Patanjđali jer obuhvatate tako mnogo suprotnosti, a on spaja njih sve u tako lepom skladu.

Zbog toga je postao alfa i omega *joga* tradicije.

Zapravo, nije on bio taj koji je izumeo *jogu*; *joga* je daleko drevnija. *Joga* je postojala mnogo vekova pre Patanjđalija. On nije pronalazač, ali je gotovo postao pronalazač i osnivač baš zbog ove retke kombinacije njegove ličnosti. Mnogi ljudi su radili pre njega i gotovo je sve bilo poznato, ali je *joga* čekala na Patanjđalija. I odjednom, kada je Patanjđali progovorio o tome, sve se dovelo u red i on je postao osnivač. On nije bio osnivač, ali njegova ličnost je takav spoj suprotnosti, on je obuhvatao u sebi takve neuhvatljive elemente, da je postao je osnivač - gotovo osnivač. Sada će se *joga* uvek znati posredstvom Patanjđalija. Pre Patanjđalija, mnogi su radili i mnogi su dosegli nove oblasti sveta *joge*, ali Patanjđali ih nadvisuje kao Everest. Skoro je nemoguće da bi iko mogao da nadvisi Patanjđalija - gotovo nemoguće. Ova izuzetna kombinacija je nemoguća. Da se bude logičar i da se bude pesnik i mistik, i to ne običnih talenata... To je nemoguće; možete biti logičar, veliki logičar, i sasvim prosečan pesnik. Možete biti veliki pesnik i sasvim prosečan logičar, trećeg reda - to je

moguće, to nije mnogo teško. Patanjđali je genije logičar, genije pesnik, i genije mistik; Aristotel, Kalidasa i Tilopa, svi spakovani u jedno - otuda privlačnost.

Pokušajte da razumete Patanjđalija što je dublje moguće, jer će vam on pomoći. *Zen* majstori neće biti od velike pomoći. Možete uživati u njima - jer je to lep fenomen. Možete biti puni strahopoštovanja, možete biti ispunjeni divljenjem, ali vam oni neće pomoći. Retko će neko biti sposoban među vama da smogne hrabrosti i skoči u ambis. Patanjđali će biti od velike pomoći. On može postati sama osnova vašeg bića, i ubrzo vas može voditi. On vas razume više od bilo koga drugog. Gleda u vas i pokušava da vam govori jezikom koji bi i poslednji među vama mogao razumeti. On nije samo majstor, on je takođe i veliki učitelj.

Pedagozi znaju da veliki učitelj nije čovek koga može razumeti samo mali broj najviših učenika u razredu, samo prvi veslači u timu. To nije veliki učitelj. Veliki je učitelj onaj koga razumeju i zadnji veslači u timu. Patanjđali nije samo majstor, on je takođe i veliki učitelj. Krišnamurti je majstor; Tilopa je majstor - ali oni nisu učitelji.

Njih mogu razumeti samo najviši. Ovo je problem - najvišima oni nisu potrebni. Oni mogu ići sami. Čak i bez Krišamurtija svako ko krene ka okeanu stići će do obale; nekoliko dana pre ili kasnije, to je sve. Poslednji veslači koji se ne mogu kretati sami, Patanjđali je za njih. On započinje od najnižeg i doseže do najvišeg. Njegova pomoć je za sve. On nije za nekolicinu izabranih.

Poglavlje 6

UM U ŽURBI

6. mart 1975. popodne u Buddha dvorani

Prvo pitanje:

Kada govorite o Patanjđaliju, osećam da je to staza za mene. Kada govorite o zenu, onda je zen staza za mene. Kada govorite o tantri, onda je tantra za mene. Kako ću znati koja je staza za mene?

To je vrlo jednostavno - ako govorim o Patanjđaliju i vi osećate da je to staza za vas, a kada govorim o zenu, osećate da je zen staza za vas, i kada govorim o tantri, osećate: "*Tantra je staza za mene*", onda problem ne postoji - ja sam staza za vas!

Drugo pitanje:

Da li je bitno za tragaoca da prođe kroz sve stupnjeve samadhija? Može li prisustvo majstora pomoći da ga odbaci kroz te stupnjeve?

Ne, to nije bitno. Patanjđali je opisao sve stupnjeve jer su svi mogući, ali nisu

bitni. Možete zaobići mnoge. Možete čak ići od prvog koraka do poslednjeg, cela staza između jednostavno može biti zaobidena. To zavisi od vas, vaše snage, vašeg vatrenog traganja, vašeg potpunog angažovanja. Brzina zavisi od vas.

Zbog toga je moguće postići iznenadno prosvetljenje. Ceo postepen proces može biti odbačen. Upravo ovog trenutka možete postati prosvetljeni. To je moguće, ali to zavisi od toga koliko je intenzivno vaše traganje, koliko ste u tome. Ako je samo deo vas u tome, onda ćete i doseći samo deo, jedan korak. Ako je polovina vas u tome, onda ćete odmah dostići pola puta, i tamo ćete se zaglaviti. Ali ako je vaše totalno biće u tome, a vi ne uskraćujete ništa, jednostavno dozvoljavate da se čitava ta stvar dogodi upravo sada, odmah se to može dogoditi. Vreme nije potrebno.

Vreme je potrebno jer je vaš napor delimičan, fragmentaran; vi radite to polovično. Radite to, a takođe i ne radite. Krećete se jedan korak napred, a istovremeno jedan korak nazad. Desnom rukom nešto uradite, a levom rukom poništite. Onda će biti mnogo, mnogo stupnjeva, više nego što Patanjđali može da opiše. On je opisao sve

moguće stupnjeve. Mnogi mogu biti odbačeni, sve može biti odbačeno - **cela staza može da se odbaci ako unesete čitavo svoje biće u svoj napor.**

Može biti od ogromne pomoći da se bude blizu majstora, ali to takođe zavisi od vas. Možete živeti fizički pored majstora, a možete da ne budete uopšte blizu njega, jer da se bude s majstorom nije pitanje fizičke blizine; to je pitanje koliko ste otvoreni prema njemu, koliko imate poverenja, kolika je vaša ljubav prema njemu. Ako ste zaista bliski, to znači da imate poverenje i ljubav, onda nema druge bliskosti. To nije pitanje prostora, to je pitanje ljubavi. Ako ste zaista bliski majstoru, sve staze, sve metode mogu da se odbace jer bivajući bliski majstoru to je najviša metoda. Ništa ne postoji slično tome. Ništa se s tim ne može uporediti. Onda jednostavno možete zaboraviti sve metode, sve Patanjđalije; jednostavno možete zaboraviti na njih sve. Bivajući bliski majstoru i dozvoljavajući mu da uđe u vaše biće, postajete upravo prijemljivi, ne birate sa svoje strane, već ste otvoreni; onda je u tom trenutku moguć fenomen.

Želeo bih da vas podsetim da sve metode koje postoje u svetu, mnogi ljudi

nisu dostigli. Veliki broj ljudi ih je dostigao kroz prisustvo pored majstora - to je najveća tehnika. Ali na kraju, sve zavisi od vas.

To je problem, to je srž problema; to ne zavisi od mene. Inače vi biste se već predali; onda ne bi bilo problema. Jedan Buda bi bio dovoljan, i on bi vam dao sve, jer on ima beskonačno u svojim rukama; to ne možete iscrpsti. On može nastavljati da daje i daje, i uvek je spreman da daje, jer što više daje više dobija. Što više deli, više se nepoznatih izvora otvara, nepoznate struje započinju da teku prema njemu. Jedan Buda bi dao prosvetljenje svim bićima, ako bi to zavisilo od majstora. To ne zavisi. U vašem neznanju, u vašem egoističnom stanju uma, u vašem isključivom, utamničnom biću, vi ćete odbaciti to čak i ako bi Buda želeo da vam dâ. Dok ne želite to, odbacivaćete; ne može vam se dati protiv vas. Morate primiti to, to morate primiti vrlo svesno; budno i svesno. Samo u dubokoj svesti i dubokoj prijemčivosti to se može primiti.

Bivajući blizak sa majstorom, blizak u ljubavi i poverenju, i dozvoljavajući majstoru da čini sve što bi on pozeleo da učini, bez vašeg vlastitog izbora, onda nema pot-

rebe da činite ništa. Ali onda, ne očekujte; onda nemojte čak ni u najdubljem delu svoga uma zahtevati ni tražiti, jer će samo očekivanje i traženje biti barijera. Onda vi jednostavno čekajte. Čak i ako će se to dogoditi posle mnogo, mnogo života, čak i ako morate čekati večno, čekajte. Ovo čekanje ne treba da bude tužno, potišteno čekanje. Treba da bude slavljeničko čekanje; treba da bude veselo; to treba da bude ispunjeno radošću.

Dakle, tako stoje stvari; onda možete postati bliži i bliži, i iznenada dolazi dan kada plamen majstora i plamen vašeg bića postaju jedno. Odjednom nastaje skok; više nema vas, a nema ni majstora. U tom jedinstvu, sve što vam majstor može dati, on vam je dao. Izlio je sebe u vas.

Stoga tragaocu nije važno da prođe kroz sve stadijume *samadhija*. To postaje bitno samo zato što niste dovoljno tragalac... Onda ima mnogo stadijuma. Ako ste zaista jaki, iskreni, autentični, ako ste spremni da umrete baš ovog momenta, to se može dogoditi.

Treće pitanje:

Rekli ste da je Patanjđali savršena

kombinacija poezije, misticizma i logike. Nemate li vi tu savršenu ravnotežu?

Ne, ja sam baš suprotan Patanjđali-ju. Patanjđali ima savršenu kombinaciju poezije, misticizma i logike. Ja sam upravo *neti, neti* - ni ovo, niti ono. Ja nemam savršenu ravnotežu poezije, misticizma i logike. U stvari, nemam ni ravnotežu niti neravnotežu, jer savršeno uravnotežen čovek takođe ima pored, sa strane, neuravnoteženost. Jer ravnoteža može postojati samo kada neuravnoteženost postoji. Harmonija može postojati samo kada sa strane postoji nered. Ja sam kao neizmerna praznina bez harmonije, bez nesklada, bez ravnoteže, bez neuravnoteženosti, bez savršenstva i nesavršenstva - upravo jedna praznina. Ako dođete kod mene, uopšte me tamo nećete naći. Ja sebe nisam našao, kako ćete vi naći?

To se dogodilo u kući *sufijskog* mistika Bajazida, kada je ušao lopov. Bila je noćna tama i Bajazidova kuća je bila u potpunom mraku, jer je bio tako siromašan da nije mogao sebi priuštiti nijednu sveću. Tada to nije bilo ni potrebno, jer on nikada nije ništa radio noću, jednostavno je spavao. Kada je lopov ušao - a to nije bilo teško,

jer vrata su bila otvorena... Lopov je ušao, a Bajazid je, osetivši nečije prisustvo, rekao: "Prijatelju, šta tražiš ovde?" Upravo usled blizine majstora kakav je bio Bajazid, čak ni lopov nije mogao lagati - samo prisustvo je bilo takvo; on je osetio ljubav. A kada je Bajazid rekao: "Prijatelju, šta tražiš ovde?" čovek je odgovorio: "Žao mi je što ću reći, ali moram reći - ne mogu te lagati - ja sam lopov i došao sam da nađem nešto." Bajazid je rekao: "Napor ti je beskoristan jer ja živim u ovoj kući trideset godina, i nisam našao ništa. Ali ako ti nešto nađeš, javi mi."

Ako dođete kod mene, uopšte me tamo nećete naći, jer sam živio u ovoj kući mnogo, mnogo godina i nikoga ovde nisam našao. To je moje otkriće; to je ono šta sam ja našao - da nikoga nema unutra. Unutrašnje biće je ne-biće. Što dublje idete, manje ćete naći išta slično sebi. A kada dosegnete do najdublje srži toga, to je samo praznina, čista praznina, upravo široko nebo ničega. Dakle, kako tamo može postojati ravnoteža, i kako može postojati neuravnoteženost?

Patanjđali je jedan od najizuzetnijih ljudi; ja nisam. Patanjđali je baš suprotno. Ako kažete Patanjđaliju da govori o meni, on neće moći, on je previše pun sebe. Ali

ako tražite od mene da govorim o Patanjđaliju, o Tilopi, o Budi, o Mahaviri, Isusu Hristu - jednostavno je, vrlo jednostavno. Jer ja sam apsolutno prazan, mogu postati dostupan svakome; mogu dopustiti svakome da govori kroz mene. Baš kao izdubljeni bambus - svako može svirati melodiju kroz njega; on može biti flauta. Dakle ja nisam spoj poezije, misticizma, logike ili bilo čega. Ja nisam ravnoteža svega. Ali zapamtite, ja nisam ni neuravnoteženost; ja sam *neti, neti* - kako *Upanišade* nazivaju "ni ovo niti ono". Zbog toga sam dostupan svakome. Ako Patanjđali insistira, on može govoriti kroz mene; nema problema, nema protivljenja.

Zbog toga ste vi uvek u nedoumici kada ja govorim o Patanjđaliju. On je postao sam vrhunac sve egzistencije. Onda ja zaboravljam Budu, Mahavira, Isusa i Muhameda, kao da nikada nisu postojali, kao da je samo Patanjđali postojao, jer u tom momentu sam dostupan Patanjđaliju u mojoj totalnosti. Samo praznina to može učiniti. Dakle, ovo se po prvi put dešava. Inače, nećete naći Isusa da govori o Krišni, ili Krišnu da govori o Budi.

Mahavira i Buda su živeli u isto

vreme, u istoj zemlji, u istom delu zemlje. Četrdeset godina su se neprekidno kretali po maloj teritoriji u Biharu. Savremenici, ponekad su bili zajedno u istom selu. Jednom su stajali u istoj *dharmasali*, ali nikada nisu govorili jedan s drugim. Imali su nešto u sebi. Morali su da kažu nešto na svoj vlastiti način; oni nisu pristupačni drugima.

Ja nemam ništa da kazujem moje vlastito, baš kao šuplji bambus. Ako ikada želite da načinite moje statue, postoji vrlo jednostavan način: postavite samo šupalj bambus. To će biti moja statua, možete se sećati mene kroz to. Nije potrebno da načinite ništa od toga - upravo jedna praznina, samo široko nebo. Svaka ptica može da leti, a nebo neće uslovljavati: "samo labudovima sa Manasarovara će biti dozvoljeno, a vrana? - Ne, njima neće biti dozvoljeno". Nebo je dostupno svakome, galebu ili vrani. Lepa ptica ili ružna ptica - nebo ne pravi uslovljavanja.

Patanjđali ima poruku; ja nemam nijednu. Ili možete reći nepostojanje je moja poruka, i bivajući ništa vi ćete moći da mi se približite. Bivajući ništa vi ćete moći da me dosegete. I bivajući ništa vi ćete moći da me razumete.

Četvrto pitanje

Mnogi ljudi se osećaju sasvim beznadežno oko ljubavi, postoji li neki drugi način da se dostigne molitva?

Ne, ako se osećate sasvim beznadežno u pogledu ljubavi, treba da se osećate apsolutno beznadežno oko molitve, jer molitva nije ništa drugo nego sama suština ljubavi. Ljubav je kao cvet, a molitva je kao miris. Ako ne možete dobiti cvet, kako možete dospeti do mirisa? Niko ne može mimoići ljubav. I niko ne treba da pokuša, jer ga tu čeka neuspeh i ništa drugo.

Zašto ste beznadežni što se tiče ljubavi? Isti problem će doći s molitvom jer molitva znači ljubav s celinom, kosmosom. Stoga uđite dublje u problem ljubavi, i rešite ga pre nego što mislite o molitvi. Inače vaša molitva će biti lažna; to će biti obmana. Naravno, samo ste vi obmanuti, niko drugi. Nema Boga koji sluša vašu molitvu. Dok vaša molitva nije ljubav, celina će ostati gluva. Ona se ne može otvoriti ni na koji drugi način - ljubav je ključ.

Dakle, u čemu je problem? Zašto se čovek oseća tako beznadežno u vezi ljubavi?

vi? Previše ega vam neće dozvoliti da volite nikoga. Previše egocentričnosti, previše sebičnosti, zaokupljenosti samim sobom - onda ljubav neće biti moguća, jer čovek mora malo da se savije, mora malo da izgubi svoju teritoriju. Čovek mora malo da se preda u ljubavi. Koliko god malo, ali čovek mora delom da se preda. A u nekim momentima mora da se preda potpuno.

Problem je predati se drugom. Želeli biste da se drugi preda vama, ali drugi je takođe u istom položaju. Dva ega koja se sretnu, nastoje da se drugi preda, i oba pokušavaju isto. Ljubav postaje beznadežna stvar.

Ljubav nije prisiljavati drugog da se preda vama. Mržnja je ono što prisiljava drugog da se preda vama; to je priroda mržnje, jer prisiljavanje drugog da se preda vama je da bi se drugi uništio. To je vrsta ubistva. Ljubav je predavati sebe drugom ne zato što ste vi prinuđeni da se predate, ne; to je voljna stvar - jednostavno uživajte u tome - a ne da ste prisiljeni. Nikada se ne predajte nikome koji vas primorava da se predate, jer će to biti samoubistvo. Nikada se ne predajte nikome ko manipuliše s vama, jer to će biti ropstvo, ne ljubav. Pre-

dajte se sami svojevolutno, i kvalitet se odmah menja.

Postoji nekoliko reči kao: "molitva", "ljubav", "Bog", "meditacija". Ove reči možete koristiti, ali ne znate koje je njihovo značenje, jer njihovo značenje nije u rečniku. Inače možete konsultovati rečnik; to nije teško. Njihovo značenje je u određenom načinu života. Njihovo značenje je određena transformacija u vama. Njihovo značenje nije lingvističko; njihovo značenje je egzistencijalno. Dok ne saznate uz pomoć iskustva, vi ne znate - i ne postoji drugi način da se to zna. Kada se predate sami svojevolutno, neuslovljeno... jer ako postoji neki uslov to uopšte nije predanost; to je nagodba, cenjkanje. Čak i ako ovaj uslov postoji, "predaću se ja tebi ako se ti predaš meni," onda to takođe nije predanost. To može biti biznis, nagodba, ali ne predanost.

Predanost ne pripada tržištu. To uopšte nije deo ekonomije. Predanost označava neuslovljeno: "Predajem se jer uživam; predajem se jer je to lepo, predajem se jer u predavanju odjednom moja patnja iščezava." Kada se predajete, patnja nestaje jer patnja je senka ega. Kada ste predani,

ega nema. Kako patnja može postojati? Zbog toga je ljubav tako srećna.

Kad god je neko u ljubavi, odjednom kao da je proleće ušlo u srce, ptice su počele da pevaju koje su bile tihe i vi ih nikada niste čuli. Odjednom je sve u vama procvetalo i puni ste mirisa koji ne pripada ovoj zemlji. Ljubav je jedini zrak na ovoj zemlji koji dolazi s one strane.

Dakle, ne možete izbeći ljubav i stići do molitve, jer ljubav je početak molitve. To je kao da pitate: "mogu li izbeći početak, a doći do kraja?" To nije moguće. To se nikada nije desilo i nikada se neće desiti.

Šta je problem u ljubavi? Prvo, ne možete se predati. Ako se ne možete predati u ljubavi, kako se možete predati u molitvi, jer molitva zahteva totalnu predanost? Ljubav nije zahtevanje, traženje. Ljubav traži, ali čak i delimična predanost će delovati. Makar ako se možete predati delom, makar ako se možete predati ponekad, to će takođe delovati. Štaviše, za nekoliko sekundi se možete predati - u tih nekoliko sekundi vrata će se otvoriti i vi ćete na kratko sagledati drugi svet. Ljubav nije tako zahtevna. A ako ne možete ispuniti zahteve ljubavi, kako možete ispuniti zahteve molitve?

Molitva je apsolutno zahtevna. Ona vas neće prihvatiti ako se predate delom. Ona vas neće prihvatiti ako se ponekad predate, a ponekad ne. Molitva je vrlo zahtevna. Čovek mora da prođe kroz ljubav. Ako mene pitate, ljubav je škola za molitvu - trening, disciplina, postati spreman za viši skok. Ja sam apsolutno za ljubav.

Ljudi su pokušavali; to što pitate ljudi su pokušavali kroz vekove. Ljudi koji nisu mogli da vole, pokušavali su da mole. Svi manastiri su puni ovih ljudi - neuspešnih u ljubavi, osećajući beznadežnost u ljubavi, mislili su da mogu barem pokušati sa molitvom. Ali ako niste uspeali u ljubavi, kako možete moliti? U manastirima, hiljade ljudi svuda u svetu vrše svoje molitve, ali oni ne znaju šta je ljubav. Onda molitva postaje samo verbalno brbljanje. Oni onda jednostavno iz glave nastavljaju da govore Bogu. S Bogom, komunikacija je srcem. S Bogom ne možete govoriti kroz glavu, jer Bog ne zna nijedan jezik koji vaša glava zna. On zna samo jedan jezik, a to je ljubav.

Zbog toga Isus kaže "Bog je ljubav" jer ljubav je jedini način da se stigne do njega, ljubav je jedini jezik koji on razume. Ako govorite engleski, neće vas razumeti.

Ako govorite nemački, apsolutno ne... nije-dan jezik na zemlji.

Zašto ja kažem "ako govorite nemački, apsolutno ne" jer nemački je jezik namenjen muškarcima. Germani nazivaju svoju zemlju "fatherland". Čitav svet naziva njihovu zemlju "motherland".¹⁰ Što je više muški orijentisan jezik, manje Bog može da ga razume. U stvari, Bog razume više ženski um, jer ženski um je bliži srcu od muškog uma. Poeziju on razume više nego prozu. Zapravo, on razume emocije više nego misli. On više razume suze, osmehe više nego koncepte. Ako možete plakati iskreno, on će razumeti. Ako možete plesati, on će razumeti. Ali ako nastavite da govorite rečima, one bivaju samo bačene u prazninu - niko ih ne razume.

Bog razume tišinu, a ljubav je vrlo tiha. U stvari, kad god su dve osobe u ljubavi, želele bi da sede ćutke zajedno. Kada ljubav iščezne, onda samo jezik ulazi. Muževi i žene neprekidno govore, jer ljubav je iščezla; više ne postoji most. Na neki način oni stvaraju most jezikom. Govore o

¹⁰ *Fatherland* i *motherland* označavaju domovinu, otadžbinu, ali prva reč je u muškom rodu, a druga u ženskom.

bilo čemu - glasinama, ogovaranju - jer ne mogu podneti tišinu. Kad god su tihi, odjednom su sami. Žena nije tu, muž nije tu - postoji samo ogromna praznina. Kroz jezik se oni obmanjuju da nema praznine. U dubokoj ljubavi, ljudi su tihi. Nije potrebno da govore. Oni razumeju jedno drugo bez govorenja. Mogu držati jedno drugo za ruku i sedeti tiho. Molitva je takođe tiha, ali ako niste nikada bili tihi u ljubavi, kako možete biti tihi u molitvi? To je tišina između vas i celine.

Ljubav je tišina između dve osobe; molitva je tišina između jedne osobe i celine. Ta celina je Bog. Ljubav je trening; to je škola. Nikada vam neću predložiti da je izbegavate. Ako je izbegavate, nikada nećete dostići molitvu. A dok molite govorićete previše, ali srce neće biti sposobno da komunicira, da prisno opšti. Dakle, koliko god teška bila lekcija, koliko god da je teško slomiti led... nemojte pokušavati da izbegnete ljubav. Molitva nije bežanje od ljubavi; ne činite je bekstvom - mnogi su učinili to i pogrešili su. Možete otići u manastire svuda u svetu i videti budale koji nisu uspeli, nisu uspeli jer su pokušali da izbegnu ljubav.

Čovek mora da prođe kroz ljubav, inače ostaćete besni na život. Kako ćete moći da molite? Ostaćete u dubokom odbacivanju života. Kako ćete prihvatati i moliti? Ostaćete poricatelj; prihvatanje neće biti moguće. U ljubavi, po prvi put razumete da značenje postoji i da je život svrsishodan. U ljubavi, po prvi put osećate da ste kod kuće u svetu, ne stranac, ne autsajder. U ljubavi, po prvi put stvorena je mala kuća. U ljubavi, po prvi put osećate mir i da vas neko voli i oseća se srećan s vama; po prvi put vi prihvatate sebe takođe. Inače, kako biste prihvatili sebe na drugi način? U životu, od samog detinjstva vi ste naviknuti da osuđujete sebe, da odbacujete. "Ne čini ovo, ne budi takav" - svako vam pridikuje i svako se ljuti da apsolutno grešite i da sebe morate popraviti.

Dogodilo se da je Mula Nasrudinova žena bila vrlo bolesna. Bila je u bolnici. Mula je obično odlazio svakog dana i pitao bi doktore i sestre, a oni bi odgovarali "ona se oporavlja". Njeno stanje se pogoršavalo svakog dana, ali doktori i sestre su nastavljali "ona se oporavlja, ona se oporavlja." Ja sam imao običaj da pitam Mula Nasrudina, "kako je tvoja žena?" On bi rekao: "doktori

kažu, savršeno - ona se oporavlja. Sestre kažu ona se oporavlja, stoga mora biti da će ubrzo doći natrag kući." Onda je jednog dana ona iznenada umrla. Tada sam ga ja pitao, "šta se desilo Nasrudine?" Slegao je ramenima i rekao: "mislim da nije mogla da podnese sva ona poboljšavanja. To je bilo previše."

Svako vas popravlja; roditelji, sveštenici, društvo, civilizacija. Svako popravlja, niko ne može izdržati toliko poboljšavanja. Ukupan rezultat je da vi nikada ne uspevate da budete idealan čovek, jednostavno postajete osuditelj sebe. Idealno je nemoguće, ideal je zamišljen. Idealno jednostavno nije moguće, apstraktno je, nije prirodno. Svako je prisiljen, vučen i guran iz svakog pravca da se popravi. Sa svih strana stiže poruka da šta god da ste, vi ste grešni - popravite se. To stvara samoosuđivanje; vi odbacujete sebe, niste vredni - bezvredni ste, smeće, trulež. To je u umu.

Samo ljubav nikako ne pokušava da vas popravi, prihvata vas kakvi jeste. Kada vas neko voli, jednostavno ste savršeni, idealni, kakvi jeste. A ako ljubavnici takođe pokušavaju da poprave jedno drugo, oni nisu ljubavnici. Opet postoji čitava igra.

Ljubav vas prihvata kakvi jeste, a kroz ovo prihvatanje događa se transformacija. Po prvi put ste spokojni i možete se opustiti, i to će na kraju postati molitva.

Samo onda kada ste mirni i opuštteni, zahvalnost se javlja. Upravo zahvalnost da se postoji, tako je lepa i ekstatična. Vi ne zahtevate ništa u molitvi, jednostavno ste zahvalni. Molitva je iskazivanje zahvalnosti, blagodarenje; nije to prošnje nečega od Boga. Prosjaci nikada nisu ljudi koji mogu moliti. Blagodarenje, duboka zahvalnost: "šta god da si mi dao previše je, ja to zapravo nikada nisam zaslužio." Ceo život, kroz ljubav, postaje dar božanskog, i onda se osećate zahvalni. A iz zahvalnosti nastaje miris molitve.

To je vrlo suptilan proces; iz ljubavi prihvatanje vas samih i drugog; kroz prihvatanje ljubavi, transformacija i vizija da ko god, šta god vi jeste, vi ste savršeni i celina vas prihvata. Onda zahvalnost; onda se javlja molitva. To nije verbalno; jednostavno čitavo srce je ispunjeno zahvalnošću. Molitva nije čin, molitva je način postojanja. Kada postoji stvarna molitva, vi ne molite, vi ste molitva. Sedite u molitvi, stojte u molitvi, krećete se u molitvi, dišete u

molitvi.

Svetlucanje ili letimično sagledavanje će doći iz ljubavi. Jeste li ikada bili u ljubavi? Onda dišete u ljubavi, onda hodate u ljubavi. Onda vaš korak ima kvalitet plesa koji čak drugi mogu videti. Onda vaše oči imaju svetlost, različitu svetlost za njih. Onda vaše lice ima sjaj. Onda vaš glas u sebi ima pesmu.

Čovek koji nikada nije voleo hoda kao da se vuče. Čovek koji je voljen leti kao na krilima vetra. Čovek koji nikada nije voleo, ne može plesati, jer ne zna u svom unutrašnjem biću šta je ples. On gotovo nikada ne može biti ekstatičan - tužan, zatvoren, skoro mrtav, gotovo živeći u grobu. Ljubav vam dozvoljava da se krećete prema drugom, a kada se energija kreće prema drugom, vi postajete dinamični. Kada se energija kreće prema drugom, i od drugog prema vama, odjednom stvarate most između sebe i drugog. A taj most će vam dati prvo letimično sagledavanje, prvu skicu šta je molitva. To je most između vas i celine.

Ne mogu shvatiti kako je ikome moguće da dođe do molitve bez prolaska kroz ljubav, stoga ne budite preplašeni od ljubavi. Umrte u ljubavi kako biste se

mogli ponovo roditi. Izgubite sebe u ljubavi, tako da biste postali opet sveži i mladi. Inače ne postoji mogućnost za molitvu. Ne osećajte se beznadežno što se tiče ljubavi, jer to je jedina nada. Isus kaže: "Ako so izgubi svoju slanost, kako onda može ponovo posoliti?" A ja vam kažem, ako ljubav postane beznadežna, onda nema nade, jer ljubav je jedina nada. Odakle ćete onda ponovo zadobiti nadu?

Ne odbacujte napor, ne prihvatajte neuspeh. Neko postoji za vas; vi postojite za nekoga. Ako žeđ postoji, mora biti vode. Ako glad postoji, mora biti hrane. Ako želja postoji, mora biti način da se ispuni. Ne osećajte beznadežnost. Oživite svoju nadu ponovo, jer samo beznadežna osoba je nereligiozna; samo beznadežna osoba je ateista. Ljubav je jedina nada. Kroz ljubav mnoge nove nade će se javiti, jer ljubav je seme najviše nade - one koja je Bog. Uložite svaki napor; ne smeštajte se u toj beznadežnosti. To može biti naporno ali je vredno, jer bez toga ste nasukani i stalno ćete se vraćati natrag u život dok ne naučite lekciju ljubavi. A jednom kada se ljubav nauči, molitva je tako laka. Zapravo, nije potrebno da učite molitvu; ona dolazi sama u ljubavi.

Peto pitanje:

Na koji način bi Patanjđali radio sa neverovatnim neurozama modernog uma?

Isto kao ja! Šta ja ovde radim? Borim se s vašim neurozama. Ego je izvor svih neuroza, jer je ego središte svih lažnosti, svih perverzija. Čitav problem je s egom. Ako živite s egom, pre ili kasnije postaćete neurotični. Moraćete da postanete, jer ego je osnovna neuroza. Ego kaže: "Ja sam centar sveta," što je neistina, ludost. Samo Bog može reći: "Ja". Mi smo samo delovi, mi ne možemo reći "Ja". Sama tvrdnja "Ja" je neurotična. Odbacite Ja i sve neuroze iščezavaju.

Između vas i ludih ljudi u ludnici ne postoji velika razlika - samo je razlika u stepenu, ne u nekom kvalitetu ili kvantitetu. Vi možete biti devedeset osam procenata, a oni su otišli izvan sto. Uvek možete i vi takođe otići preko sto, razlika nije velika.

Idite ponekad u ludnice i posmatrajte, jer to može takođe postati vaša budućnost.

Posmatrajte ludaka. Šta se njemu dogodilo? To se događa i tebi delimično.

Šta se dogodilo ludaku? Njegov ego je postao tako stvaran, a sve drugo je postalo lažno. Čitav svet je obmanljiv; samo njegov unutrašnji svet, ego i njegov svet je pravi. Vi možete ići da vidite prijatelja u ludnici, a on vas možda neće ni pogledati; neće vas čak ni prepoznati, ali govori svom nevidljivom prijatelju - koji stoji sa strane pored njega. Vi niste prepoznati, ali izmišljotina njegovog uma je prepoznata kao prijatelj, i on mu govori i on odgovara.

Lud čovek je onaj čiji ga je ego potpuno zaposeo. Upravo je suprotan slučaj sa prosvetljenim čovekom, koji je potpuno odbacio ego. Onda je on prirodan. Bez ega vi ste prirodni, kao što reka teče prema okeanu, ili vetar prolazi kroz borove, ili oblak plovi po nebu. Bez ega vi ste opet deo ove ogromne prirode, opuštteni i prirodni. S egom postoji napetost. Sa egom vi ste odvojeni. S egom ste odrekli sebe od svih odnosa. Čak i ako se upustite u veze, vi to činite vrlo obazrivo. Ego vam neće dopustiti da se krećete ni u čemu potpuno. On uvek zadržava sebe.

Ako mislite da ste središte egzistencije, onda ste ludi. Ako mislite da ste samo talas u okeanu, deo celine, neko sa celinom,

onda nikada ne možete poludeti. Da je Patanjđali ovde, učinio bi istu stvar koju ja činim. Zapamtite dobro da se situacija razlikuje, ali čovek je skoro isti.

Sada postoji nova tehnologija. Toga nije bilo u Patanjđalijevim danima - nove kuće, nove sprave. Sve se promenilo oko čoveka, ali čovek je ostao isti. U danima Patanjđalija čovek je takođe bio isti, gotovo isti. Ništa se mnogo nije promenilo u čoveku. Ovo treba zapamtiti, inače čovek počinje da oseća da je moderan čovek na neki način osuđen, odbačen - ne. Može biti da ste ljudi za kolima; vi biste želeli sportska kola i vrlo ste napeti i željni toga. Naravno, nije bilo automobila u Patanjđalijevim danima, ali ljudi su bili ljudi za volovskim kolima. Čak i sada, ako odete u indijsko selo, čovek koji ima volovska kola upravo je kao čovek koji ima rols rojs u Londonu; zaprežna dvokolica ili rols rojs nema razlike; ego je ispunjen na isti način. U selu, volovska kola će činiti isto. Objekti ne čine veliku razliku. Um čoveka, ako je egocentričan, uvek će naći nešto, stoga to nije problem.

Moderan čovek nije moderan. Samo moderan svet jeste moderan. Čovek ostaje

vrlo drevan i star. Mislite li da ste moderni? Kada pogledam u vaša lica ja prepoznajem drevna lica. Bili ste ovde mnogo, mnogo života i ostali ste skoro isti. Niste naučili ništa jer opet radite isto - opet i opet ista navika. Objekti su se promenili ali čovek je ostao baš isti. Ništa se mnogo nije promenilo. Ništa se mnogo ne može promeniti dok vi ne preduzmete korake da to promenite. Dok transformacija ne postane vaše srce, dok preobražaj sasvim ne postane pulsiranje vašeg srca i dok ne razumete glupost uma, i ne razumete bedu njegovu... i onda načinite skok izvan njega.

Um je vrlo star. Um je vrlo, vrlo drevan. U stvari, um nikada ne može biti nov, nikada ne može biti moderan. Samo ne-um može biti nov i moderan jer samo ne-um¹¹ može biti svež, svakog momenta nov. Ne-um se nikada ne akumulira. Ogdalo je uvek čisto; nikakva prašina se ne sakuplja na njemu. Um je jedan akumulator; nastavlja da akumulira. Um je uvek star; um nikada ne može biti nov. Um nikada nije iskonski; samo ne-um je izvoran, iskonski.

¹¹ Odsustvo uma, stanje čiste svesti bez prisustva uma.

Zbog toga čak i naučnici osećaju da kada je načinjeno određeno otkriće, to nije načinjeno umom, već samo u procepima gde um ne postoji - ponekad u spavanju.

Isto kao Arhimed koji je pokušavao i pokušavao da reši određeni matematički problem i nije ga mogao rešiti - pokušavao je i pokušavao, naravno s umom, ali um vam može dati samo odgovore koje on već zna. Ne može dati ništa nepoznato. To je kompjuter; čime god ste ga nahranili, on može odgovoriti. Ne možete pitati ništa novo. Kako se od sirotog uma očekuje da kaže nešto novo? To je jednostavno nemoguće! Ako znam vaše ime, mogu ga zapamtiti, jer um je pamćenje i sećanje. Ali ako ne znam vaše ime i pokušavam i pokušavam, kako se mogu setiti onoga što nije tu?

Onda se odjednom to dogodilo. Arhimed je radio i radio, i to naporno, jer kralj je čekao na njega. A jednog jutra se kupao, nag, opušten u vodi, i odjednom je zaiskrilo, izbilo na površinu niotkuda. Iskočio je iz kupatila. Bio je u stanju ne-uma. Nije čak ni pomislio da je nag, jer je to deo njegovog uma. Nije mogao ni da pomisli da će sa izlaskom na ulicu bez odeće ljudi pomisliti da je lud. Taj um, koje mu je dalo

društvo, nije postojao, nije funkcionisao. On je bio u stanju bez-uma, u vrsti *satoria*. Istrčao je na ulicu izvikujući "Eureka, eureka!" - uzvikujući "otkrio sam," a ljudi koji su naravno pomislili da je poludeo, pitali su: "Šta si otkrio, go, trčeći po ulici?" Zadržan je na kapiji, jer je pokušavao da uđe u kraljevu palatu, vičući "Eureka!" Bio bi uhapšen da ga prijatelji nisu izbacili i odveli kući, pitajući: "Šta radiš? Čak i ako si pronašao nešto, onda idi u prikladnoj odeći, inače bićeš u nevolji."

Između dva trenutka uma uvek postoji procep bez uma. Između dve misli postoji praznina, interval bez misli. Između dva oblaka možete videti plavo nebo. Vaša priroda je ne-um (bez-uma); tamo nema misli, ničega... ogromna praznina, plavetnilo neba. Um upravo plovi na površini.

To se događalo mnogim ljudima; to se dogodilo gospođi Kiri (Curie); ona je dobila Nobelovu nagradu za trenutak bez uma. Ona je radila, opet na matematičkom problemu - naporno je radila. Ništa nije iz toga dolazilo; meseci su prolazili. Onda jedne noći, odjednom je ustala u snu, otišla do stola, napisala odgovor i vratila se natrag u krevet, i zaboravila sve o tome. Ujutru

kada je prišla stolu nije mogla ni da poveruje; odgovor je bio tu. Ko ga je napisao? Onda se ubrzo setila, kao u snu: "Dogodilo se tokom noći..." Ona je prišla i rukopis je bio njen.

U dubokom spavanju um odstupa; ne-um funkcioniše. Um je uvek star; ne-um je uvek svež, mlad, izvoran. Ne-um je uvek kao kap rose ujutru apsolutno svež, jasan. Um je uvek prljav. On to mora biti, on sakuplja nečistoću. Nečistoća je pamćenje.

Kada ja gledam u vas, vidim da je vaš um vrlo star, mnogi prošli životi su se sakupili tu. Ali ja takođe mogu videti dublje. Postoji i vaš ne-um, koji uopšte ne pripada vremenu, dakle niti je on star niti moderan. Čovek je uvek star, ali nešto postoji u čoveku - svesnost - koja nije ni stara niti nova, ili, ona je uvek apsolutno nova.

Šesto pitanje - i to veoma važno:

Mnogi od nas često se uspavamo tokom vaših predavanja ili ulazimo u pospano stanje. Vi ste sigurno videli da se to dešava. Da li je ta pospanost deo nekog kreativnog pozitivnog procesa? Treba li da dopustimo da se to događa bez osećanja krivice, ili treba da uložimo veliki napor da

ostanemo svesni?

To je malo komplikovano. Prvo, ima mnogo tipova. Postoji vrsta pospanosti koja dolazi ako me slušate vrlo pažljivo. Onda to nije kao spavanje, to je više slično hipnozi. Vi ste u tako dubokoj usklađenosti sa mnom da vaš um prestaje da funkcioniše. Jednostavno slušate mene, a upravo slušanje mene postaje kao uspavanka. Određena pospanost postoji ako je to slučaj, ali to će doći samo kada me slušate vrlo pažljivo. Onda to nije spavanje. To je lepo, i ne treba da se osećate krivi zbog toga. Ako to nastane slušanjem mene onda nema problema. U stvari, ovo treba da je slučaj, jer onda slušate sve dublje i dublje. Onda prodirem u vas vrlo, vrlo duboko a vi osećate nešto slično dremežu jer um ne funkcioniše. Vi ste opušteni. To je stanje prepuštanja. Dozvoljavate mi da prodirem u vas dublje i dublje. To je dobro, ničega nema pogrešnog u tome. Osećate dremež jer je to pasivnost; niste aktivni; a nije ni potrebno da budete.

Dok me slušate, nema potrebe da budete aktivni, jer ako ste aktivni vaš um će nastaviti da tumači. Ovo je lepo i ne treba da osećate krivicu - dopustite to - i nije pot-

rebno da ulažete nikakav napor da to ometate. Ja ću biti usađen duboko u vama. To je lepo.

U Indiji mi imamo specijalan izraz za to. Patanjđali to zove *joga tandra* - spavanje koje dolazi uz pomoć *joge*. Ako ikako uopšte to radite na pravi način, bićete potpuno opušteni, a ta opuštenost se oseća kao spavanje. To nije spavanje, to je više nalik hipnozi. Reč hipnoza takođe znači spavanje, ali različita vrsta spavanja, u kome su dve osobe u tako dubokoj usklađenosti... Ako vas ja hipnotišem, bićete sposobni da me slušate, i ništa drugo. Hipnotisana osoba sluša samo hipnotizera, nikoga drugog. Isključivo je na njega usredsređena. U ovoj isključivoj usredsređenosti, svesnost otpada a nesvesnost deluje. Vaša dubina sluša moju dubinu; to je komunikacija iz dubine prema dubini. Um nije potreban. Ali stvar koju treba zapamtiti je da treba mene slušati vrlo pažljivo; samo tada će se to dogoditi.

Onda postoji drugi tip spavanja; vi me ne slušate, samo sedite ovde toliko dugo da osećate pospanost, ne slušate me, ili šta god da ja govorim previše je za vas; osećate malo dosadu. Šta god da ja kažem, osećate tako monotono - to i jeste, jer sve što ja

kažem jeste jedna melodija, melodična pesma. Ja pevam jednu melodiju na milion načina; Patanjđali, Buda, Isus, samo su izgovori. Ja pevam jednu melodiju. To je monotono. Ako osećate da je to monotono i malo osećate dosadu, ili to ne možete razumeti; to je previše za vas, ili to ide iznad vaše glave, onda takođe možete spavati, ali to spavanje nije dobro. Onda ne treba da dolazite da me slušate, jer u stvari vi ne slušate, vi spavate. Stoga, zašto biste bili fizički ovde? Nema potrebe.

Postoji takođe treći tip. U drugom tipu vi morate zaista osećati kvalitet i učiniti veći napor da budete svesni i da me slušate. Onda je moguće prvi tip da se dogodi. Onda postoji treći tip koji nije povezan bilo sa slušanjem ili vašim bivanjem u stanju monotonije. To dolazi iz vaše fiziologije. Možda niste spavali dobro noću. Mali broj ljudi spava dobro, stoga kada niste dobro spavali noću malo ste umorni. Gladni ste spavanja, sedite ovde u jednom položaju stalno s istim čovekom, slušate stalno isti glas, vaše telo počinje da oseća pospanost. To dolazi iz vašeg tela.

U tom slučaju uradite nešto sa svojim spavanjem. Ono mora da se učini dub-

ljim. Nije mnogo u pitanju vreme - možete spavati za osam sati, ali ako to nije duboko osetićete glad za spavanjem, izgladnelost - u pitanju je dubina.

Svake noći pre nego što odete na spavanje uradite malu tehniku, a to će vam strahovito pomoći. Isključite svetlo, sednite u svoj krevet spremni za spavanje, ali sedite za petnaest minuta. Zatvorite oči, i onda počnite s bilo kojim monotonim besmislenim zvukom, na primer; la, la, la - i čekajte da um doda nove zvukove. Jedina stvar koju treba zapamtiti je da ovi zvukovi, ili reči, ne treba da budu ni iz jednog jezika koji znate. Ako znate nemački, engleski, italijanski, onda ne treba da budu italijanski, nemački, engleski. Svaki drugi jezik je dozvoljen koji ne znate - tibetanski, kineski, japanski. Ali ako znate japanski, onda on nije dozvoljen, onda je italijanski izvanredan. Govorite neki jezik koji ne znate. Bićete u teškoći za nekoliko sekundi, samo prvog dana, jer kako da govorite jezik koji ne znate? On se može govoriti, a jednom kada to započne, besmislenim rečima, samo da se odstrani svest i dozvoli nesvesnom da govori...

Kada nesvesno govori, nesvesno ne

zna nijedan jezik. To je vrlo, vrlo stara metoda. Dolazi iz Starog Zaveta. U tim danima se zvala *glossolalia*, a nekoliko crkava u Americi je još koriste. Oni to nazivaju "govorenje jezicima". To je divna metoda, jedna od najdubljih i prodire u nesvesno. Započinjete sa la, la, la, a onda sve što dođe vi nastavite. Samo ćete prvog dana osećati malo teškoće. Jednom kada to dođe, vi znate majstoriju toga. Onda za petnaest minuta, koristite jezik koji vam dolazi, a koristite ga kao jezik; zapravo vi govorite s njim. Ovo će opustiti svesnost tako duboko; petnaest minuta i onda ćete jednostavno leći i uspavati se. Vaše spavanje će biti dublje. Za nekoliko sedmica osetićete dubinu u svom spavanju, a ujutru ćete se osećati potpuno sveži. Onda, čak i ako pokušam, ja vas ne mogu uspavati.

Prvi tip je lep; treći tip je jedna vrsta fiziološkog gladovanja - to je bolesno. Treći tip mora da bude razmatran; prvi tip mora da bude dopušten. Zbog drugog tipa, vi se možete osećati krivim i učiniti svaki napor da izađete iz toga.

Poslednje, sedmo pitanje:

Pošto je moderan čovek u takvoj

žurbi, a Patanjđalijeve metode izgleda da uzimaju tako mnogo vremena, kome se vi obraćate ovim predavanjima?

Da, moderan čovek je u žurbi, i baš suprotno će biti korisno. Ako ste u žurbi, onda će Patanjđali biti koristan jer on nije u žurbi. On je lek. Vašem umu treba protivotrov. Pogledajte to na ovaj način; jer zapadni um naročito - a sada nijedan drugi um ne postoji, samo zapadni um je manje ili više svuda, čak i na Istoku - jeste u žurbi. Zbog toga je postao zainteresovan za *zen*, jer *zen* daje obećanje iznenadnog prosvetljenja. *Zen* izgleda kao instant kafa, i ima izvesnu privlačnost. Ali ja znam da *zen* neće pomoći, jer privlačnost nije od *zena*, privlačnost je zbog žurbe. A onda vi ne razumete *zen*.

Na Zapadu, šta god da se govori o *zenu* gotovo je neistina; to ispunjava potrebu uma koji je u žurbi, ali to nije pravi *zen*. Ako odete u Japan i pitate *zen* ljude, oni čekaju trideset godina, četrdeset godina da se dogodi prvi *satori*. Čak i za iznenadno prosvetljenje čovek mora naporno da radi. Prosvetljenje je iznenadno, ali priprema je vrlo duga. To je isto kao ključanje vode, grejete vodu; na određenom stepenu, na sto

stepeni, voda naglo isparava. Upravo isparavanje je iznenadno, ali grejanje morate da podignete do sto stepeni. Grejanje će trajati, i ono zavisi od vašeg intenziteta.

Ako ste u žurbi vi nemate nikakvo zagrevanje, jer u žurbi ćete morati da imate *zen satori*, ili prosvetljenje, upravo usput, ako može da se dobije, ako može da se kupi. Jureći, vi biste želeli da ga zgrabite iz nečijih ruku. To se ne može uraditi na taj način. Postoji cveće, sezonsko cveće; zasađite seme i za tri sedmice biljka postaje spremna, a za tri meseca procveta, nestane, iščezne. Ako ste u žurbi, biće bolje da se interesujete za droge nego za meditaciju, *jogu*, *zen*, jer droge vam mogu dati snove - trenutne snove - ponekad o paklu, ponekad o raju. Onda je marihuana bolja nego meditacija. Ako se žurite, onda ništa večno ne može da vam se dogodi, jer večnost traži večno čekanje. Ako tražite da vam se večnost dogodi, morate biti spremni za nju. Žurba neće pomoći.

Ovo su *zen* izreke: *Ako ste u žurbi, nikada nećete stići. Možete stići čak i sedeći, ali u žurbi nikada nećete stići. Samo nestrpljenje je prepreka.*

Ako ste u žurbi onda je Patanjđali protivotrov. Ako niste ni u kakvoj žurbi onda je *zen* takođe moguć. Ova tvrdnja će izgledati kontradiktorna, ali to je tako. Takva je realnost, kontradiktorna. Ako ste u žurbi, onda ćete morati da čekate mnogo života pre nego što vam se prosvetljenje dogodi. Ako niste u žurbi, onda se to odmah sada može dogoditi.

Ispričaću vam jednu priču koju veoma volim. To je jedna stara indijska priča. Narada, glasnik između neba i zemlje, mitološka figura, išao je na nebo. On je kao poštar: neprekidno ide gore i dole, donosi poruke odozgo, nosi poruke odozdo. On radi svoj posao. Išao je na nebo i baš je prolazio pored jednog vrlo, vrlo starog monaha koji je sedeo ispod drveta sa svojom *malom*, svojim brojanicama, pevajući Ramino ime. Pogledao je u Naradu i rekao: "Kuda ideš? Ideš li na nebo? Učini mi onda jednu uslugu. Pitaj Boga koliko još moram čekati" - čak i u samom pitanju, postojalo je nestrpljenje - "podseti ga takođe," rekao je monah, "da sam za tri života sprovodio meditaciju i uzdržavanje, i sve što se moglo uraditi, ima granice za sve." Zahtev, oče-ki-

vanje, nestrpljenje... Narada je rekao: "Idem i pitaću."

Baš pored starog monaha, pod drugim drvetom mlad čovek je plesao i pevao ime Boga. Šaleći se Narada ga je pitao: "Da li bi ti takođe želeo da pitam za tebe, koliko vremena će ti trebati?" Ali mladić je bio toliko u ekstazi da nije mario, nije ni odgovorio.

Posle nekoliko dana Narada se vratio natrag. Rekao je starcu: "Pitao sam Boga, on se nasmejao i rekao, najmanje još tri života". Stari čovek je bacio svoju *malu* i rekao: "To je nepravda! Sve što kaže Bog je pogrešno!" Bio je jako ljut. Onda je Narada prišao mladiću koji je još plesao i rekao: "Čak i ako ti nisi tražio, ja sam pitao, ali bojim se da ti sada kažem, jer se ovaj starac toliko naljutio, čak bi me i udario". Mladić je i dalje igrao, nezainteresovan. Narada mu je rekao: "Pitao sam njega, i Bog mi je rekao da kažem mladiću da izbroji lišće na drvetu ispod koga pleše, isti broj puta će se roditi ponovo dok ne dostigne..." Mladić je slušao, ušao u ekstazu, smejaio se, skakao i slavio. Rekao je: "Tako brzo?" Jer zemlja je puna drveća, miliona i miliona. A samo koliko je ovih ovde listova, toliko puta ću

se ponovo roditi? Tako brzo? Bog je beskonačno saosećajan, a ja nisam vredan toga!" Čim je to rekao odmah je postigao... Tačno tog momenta telo je otpalo. Baš tog trenutka on je postao prosvetljen.

Ako ste u žurbi, za to će trebati više vremena. Ako niste u žurbi, moguće je upravo ovog trenutka.

Patanjđali je protivotrov za one koji su u žurbi, a *zen* je za one koji nisu u žurbi. A baš se obrnuto događa: ljudi koji su u žurbi postaju zainteresovani za *zen*, a ljudi koji nisu u žurbi zainteresovani su za Patanjđalija. To je pogrešno. Ako ste u žurbi onda Patanjđali... jer on će vas povući dole i dovesti do vaših čula, a govoriće vam o stazi toliko dugo da će to biti šok za vas. A ako mu dozvolite da uđe u vas, vaša žurba će iščeznuti.

Zbog toga ja govorim; govorim o Patanjđaliju zbog vas. Patanjđali će sniziti vaše nestrpljenje; povući će vas dole, natrag u realnost. Dovešće vas do vaših čula.

MIŠLJENJE O NE-MIŠLJENJU

7. marta 1975. pre podne u Buddha dvorani

I, 46: *ta eva sabijah samadhih.*

Ove [gore navedene "sjedinenosti" (*samapatti*)] još predstavljaju [takozvane] "usredsređenosti s klicom" [nesavršenstva].

I, 47: *nirvicaravaišaradye
'dhyatmaprasadah.*

[Tek] kroz vedrinu (*vaisaradya*) proisteklu iz duševne nepomućenosti (*nirvicara*) javlja se "najdublji unutrašnji mir" (*adhyatmaprasada*).

I, 48: *rtambhara tatra prajna.*

Tek tada ["u tom miru"] Spoznaja (*prajna*) je istinosna (*rtambhara*).¹²

¹² Valja izričito naglasiti ovaj važan momenat jogističke "gnoseološke" koncepcije. Naime, tek tamo gdje je svaki unutarnji pokret zaustavljen, stvoreni su uslovi za usklađenje, poistovećenje, "Istinu" (*rta*) koja znači usklađenost. Jer, pokret, čak i onaj suptilni kao što je poimanje, intelektualno zahvatanje,

Kontemplacija nije meditacija. Postoji velika razlika, ne samo u kvantitetu nego i u kvalitetu. One egzistiraju na različitim ravnima. Njihove dimenzije su potpuno različite; ne samo različite, nego dijagonalno suprotne.

Ovo je prva stvar koju treba razumeti. Kontemplacija se bavi s nekim objektom; to je kretanje svesti prema (nečem) drugom. Kontemplacija je izlaženje pažnje, kretanje prema periferiji, odlaženje daleko od centra. Meditacija je kretanje prema centru, daleko od periferije, daleko od drugog, svega ostalog. Kontemplacija je uperena prema drugome, a meditacija prema sebi. U kontemplaciji postoji dualnost. Postoje dvoje: kontemplator i kontemplirano. U meditaciji postoji samo jedno.

krije u sebi mogućnost, rizik opiranja, nesklada, a samim tim i neugode, iščašenosti, bola (*duhkha*). Istina shvaćena kao sklad, kao poistovećenje sa izvesnom prestabiliranom "formom" (*dharma*) ili "oblikom", odnosno "prirodom" (*rupa*), kao nekakav primordijalni ritam (reč sa kojim *rta* ima i etimološku srodnost) - ne zbiva se, dakle, u poimanju (kao operaciji), a pogotovu ne na nivou diskurzivnog i verbalnog zaključivanja. Sledeći aforizam izričito naglašava ovaj vrlo specifičan smisao koji *prajna* poseduje. (Komentar Z.Z.)

Engleska reč "meditacija" nije sasvim dobra, ne daje pravi smisao *dhyane* ili *samadhija*, jer sama reč "meditacija" daje izgled kao da meditirate o nečemu. Dakle pokušajte da razumete, kontemplacija je meditiranje na nečemu; meditacija nije meditiranje na nečemu, nema kretanja dalje od centra, uopšte nema kretanja... upravo postojite samo vi, tako totalno da nema čak ni treperenja, unutrašnji plamen ostaje nepomičan. Drugi je iščezao; samo vi jeste. Ni jedna jedina misao ne postoji. Čitav svet je iščezao. Samo vi jeste, u svojoj apsolutnoj čistoti. Kontemplacija je kao ogledalo koje odražava nešto; meditacija je jednostavno samo odražavanje, ne odražavanje nečega - samo čista sposobnost, mogućnost da odrazi, ali ne stvarno odražavanje nečega.

Sa kontemplacijom možete dostići do *nirvičara samadhija* - do *samadhija* bez misli - ali u *nirvichari* jedna misao ostaje, a to je misao o nemanju misli. To je takođe misao, zadnja, sasvim poslednja, ali ona ostaje. Čovek je svestan da nema misli, zna da nema misli. Međutim šta je to znanje o nemanju misli? Ogromna promena se dogodila, misli su iščezle, ali sada, nijedna

misao nije sama postala objekat. Ako kažete "ja znam prazninu," onda to nije dovoljno praznina; misao o praznini postoji. Um još funkcioniše, funkcioniše na vrlo, vrlo pasivan, negativan način - ali još funkcioniše. Vi ste svesni da postoji praznina. Dakle, šta je ta praznina koje ste svesni? To je vrlo suptilna misao, najsuptilnija, poslednja izvan koje objekat potpuno iščezava.

Dakle, kad god sledbenik dođe kod *zen* majstora vrlo srećan sa svojim postignućem i kaže "postigao sam prazninu," majstor kaže, "idi i zbacij tu prazninu odmah, ne donosi je ponovo meni. Ako si zaista prazan, onda takođe ne postoji misao o praznini."

To je ono što se dogodilo u čuvenoj priči o Subhuti. On je sedeo ispod drveta bez misli, čak i bez misli o ne-misli. Odjednom je cveće počelo da pada. On je bio zapanjen "šta se događa?" pogledao je okolo; cveće i cveće je pljuštalo s neba. Videvši da je začuđen, bogovi su mu rekli: "Ne budi zaprepašćen. Čuli smo danas najveću propoved o praznini. Ti si je održao. Pravimo slavlje, i bacamo ovo cveće na tebe kao simbol, ceneći i slaveći tvoju besedu o praznini". Subhuti mora da je slegao svojim

ramenima i rekao: "Ali ja je nisam izgovorio". Bogovi su rekli: "Da, nisi je izgovorio, niti smo je mi čuli - to je najveća beseda o praznini".

Ako govorite, ako kažete "ja sam prazan," propustili ste stvar. Do mišljenja o nemanju misli jeste *nirvićara samadhi*, bez kontemplacije. Ali još zadnji deo... slon je prošao, ali rep je preostao - poslednji deo - a ponekad se rep pokazuje većim nego slon jer je tako tanan. Lako je da se odbace po strani misli. Kako da se odbaci praznina? Kako da se odbaci nemanje misli? To je vrlo, vrlo suptilno; kako shvatiti to? To je ono što se desilo kada je *zen* majstor rekao sledbeniku: "Idi i odbaci tu prazninu!" Sledbenik je pitao: "Ali kako da odbacim prazninu?" Onda je majstor odgovorio: "Onda je odnesi odavde; idi odbaci je, ali nemoj stajati ispred mene sa prazninom u svojoj glavi; uradi nešto!"

To je vrlo suptilno. Čovek se može lepiti uz to, ali onda vas um obmanjuje na poslednjoj stvari. 99.9% stvari vi ste postigli; još zadnji korak, sto stepeni se kompletira i vi isparite.

Do ovog mesta, Patanjđali kaže to je *samadhi* bez kontemplacije - *nirvićara*

samadhi. Ako postignete ovaj *samadhi*, vi ćete postati vrlo, vrlo srećni, smireni, bezbrižni. Bićete unutra uvek sabrani, bez prekida. Imaćete kristalizaciju; nećete biti običan čovek. Izgledaćete gotovo kao natčovek, ali ćete morati stalno da se vraćate natrag. Bićete rođeni, umrećete.

Točak reinkarnacije se neće zaustaviti jer nemanje misli je isto kao fino seme; mnogo života će proizaći iz njega. Seme je vrlo suptilno, drvo je veliko, ali celo drvo je skriveno u semenu. Seme može biti seme gorušice, tako malo, ali ga ono nosi u sebi. Ono je nabijeno, ono ima nacrt; ono stalno može donositi čitavo drvo. A iz semena mogu nastati milioni semenki. Jedno malo seme gorušice može ispuniti čitavu zemlju vegetacijom.

Nemanje misli je najsuptilnije seme. Ako ga vi imate, Patanjđali to naziva "*samadhi* sa semenom," *sabiđa samadhi*. Vi ćete nastaviti da dolazite, točak će nastaviti da se okreće - rađanja i umiranja, rađanja i umiranja. To će biti ponavljano. Još niste spalili seme.

Ako možete spržiti ovu misao o nemanju misli, ako možete spaliti ovu misao o ne-sebi, ako možete izgoreti ovu

misao o ne-egu, samo onda se dešava *nirbi-
đa samadhi*, *samadhi* bez semena. Onda
nema rađanja, nema smrti. Vi ste transcen-
dirali čitavo kruženje, otišli ste izvan. Sada
ste čista svesnost. Dualnost je odbačena, vi
ste postali jedno. Ovo jedinstvo, ovo otpa-
danje od dualnosti je otpadanje od života-i-
smrti. Ceo točak odjednom staje - vi ste
izvan noćne more.

Sada ćemo ući u *sutre*. One su vrlo,
vrlo lepe. Pokušajte da ih razumete. Dubo-
ko je njihovo značenje. Morate biti vrlo,
vrlo svesni da razumete suptilne nijanse.

*Ovi samadhiji koji rezultiraju iz
meditacije na objektu jesu samadnji sa
semenom, i ne daju oslobođenje od kruga
ponovnog rađanja.*

*Ovi samadhiji koji rezultiraju iz
meditacije na objektu... Možete meditirati
na bilo kom objektu, bilo materijalnom ili
svetom. Predmet može da bude novac, ili
predmet može da bude *moksha*, krajnje pos-
tignuće oslobođenja. Predmet može da bude
kamen ili *kohinor* dijamant; nema razlike.
***Ako objekat postoji, um postoji; s objek-
tom, um se nastavlja. Um ima kontinuitet****

kroz objekat. Um se neprekidno hrani kroz drugo. A kada drugo postoji, vi ne možete znati sebe; čitav um je usredsređen na drugo. *Drugo treba ukloniti, sasvim ukloniti, tako da ne postoji ništa za vas da mislite, da ne postoji ništa čemu biste dali svoju pažnju, da nikuda ne možete da se krećete.*

Sa objektom, Patanjđali kaže da ima mnogo mogućnosti; možete biti u odnosu sa objektom kao što razmišljanje biva; možete misliti logično o objektu - tome Patanjđali daje ime *savitarka samadhi*. To se događa mnogo puta; kada naučnik posmatra objekat on postaje potpuno smiren; nijedna misao se ne kreće na nebu njegovog bića; on je tako mnogo apsorbovan objektom. Ili ponekad je dete koje se igra svojom igračkom tako apsorbovano da se um potpuno, gotovo potpuno zaustavio. Postoji vrlo duboka smirenost. Objekat uzima svu vašu pažnju, ništa ne ostaje iza. Nije moguća uznemirenost, nikakva napetost nije moguća, nikakva muka nije moguća, jer ste potpuno apsorbovani u objektu, ušli ste u objekat.

Naučnik, veliki filozof... to se dogodilo Sokratu; on je stajao jedne noći; bila je noć punog meseca, i posmatrao mesec, pos-

tao je apsorbovan... Mora da je bio u onome što Patanjđali naziva *savitarka samadhi*, jer je bio jedan od najlogičnijih ikada rođenih ljudi, jedan od najracionalnijih umova, sam vrhunac racionalnosti. Razmišljao je o mesecu, o zvezdama, noći i nebu, zaboravio je sebe potpuno. Sneg je počeo da pada, ujutru je nađen gotovo mrtav, pola tela mu je bilo pokriveno snegom, smrznut, još je gledao u nebo. Bio je živ, ali smrznut. Ljudi su došli da saznaju gde je bio, a onda su ga našli kako stoji; čitave noći je stajao ispod drveta. Onda su pitali: "Zašto se niste vratili natrag kući? Sneg je padao i čovek može umreti." On je odgovorio: "Potpuno sam zaboravio na to. Za mene, on nije padao. Za mene vreme nije prolazilo. Bio sam toliko apsorbovan u lepoti noći, zvezdama, poretku egzistencije i kosmosa."

Logika je uvek apsorbovana s drugim, sa harmonijom koja postoji u univerzumu. Logika se kreće oko jednog objekta - nastavlja da se kreće okolo, okolo i okolo - i čitavu energiju uzima objekat. To je *samadhi* sa razumom, *savitarka*, ali objekat je tu. Naučni, racionalni, filozofski um dospeva dotle.

Onda Patanjđali kaže da postoji

drugi *samadhi*, *nirvitarka*, estetski um - pesnik, slikar i muzičar dosežu do njega. Pesnik ulazi direktno u objekat, ne okolo i okolo, ali još je objekat tu. On možda ne razmišlja o tome, ali njegova pažnja je usredsređena na to. Možda to nije delovanje glave, to može biti srce, ali objekat još postoji, drugo je tu. Pesnik može postići ta vrlo duboka, blažena stanja, ali krug ponovnog rađanja se neće zaustaviti, ni za naučnika ni za pesnika.

Onda Patanjđali dolazi do *savićara samadhija*; logika je otpala, ostala je samo čista kontemplacija - ne o tome - već samo gledanje u to, posmatranje toga, svedočenje toga. Dublja područja se otvaraju ali objekat ostaje tu, a vi ostajete opsednuti s objektom. Vi još niste u svom vlastitom Sopstvu - drugo je tu. Tada Patanjđali dolazi do *nirvićare*.

U *nirvićari* ubrzo objekat biva načinjen suptilnim. To je najvažnija stvar koju treba razumeti; u *nirvićari*, objekat je načinjen više i više profinjenim. Od grubih objekata vi se krećete do suptilnih objekata - od stene do cveta, od cveta do mirisa. Krećete se prema profinjenom. Ubrzo dolazi trenutak kada objekat postaje tako nežan,

gotovo kao da ga nema.

Na primer, ako kontemplirate na praznini, objekta skoro nema, ako meditirate na nepostojanju. Čovek mora da misli, mora da meditira, mora da primi u sebe ideju da ništa ne postoji. Neprekidno meditirajući na nepostojanju, dolazi trenutak kada objekat postaje tako suptilan da ne može zadržati vašu pažnju; tako je suptilan da ne postoji ništa na šta bi se kontempliralo, a čovek nastavlja dalje i dalje. Iznenada jednog dana svest odskoči sama od sebe. Ne nalazeći nikakvu redovnu osnovu tamo u objektu, ne nalazeći nikakvo čvrsto uporište, ne nalazeći ništa da prione, svest se odbija i odskače sama od sebe. Vraća se, ona se vraća natrag u svoj vlastiti centar. Onda ona postaje najviša, najčistija, *nirvičara*.

Najviše, *nirvičara*, je kada se svest odbija sama od sebe.¹³ Ako počnete misliti: "Ja sam postigao nemanje misli, i postigao sam nepostojanje", opet ste stvorili jedan objekat i svest se udaljila. Ovo se događa tragaocu mnogo puta. Neznajući unutrašnje

¹³ Postigavši zrelost da se odbija od svih objekata, u nižim oblicima *samadhija*, svest se odbija i od same sebe, ne vezuje se ni za samu sebe.

misterije, mnogo puta se bacate na samog sebe. Ponekada dodirnete svoj centar, i opet izlazite iz njega. Odjednom se javlja ideja: "Da, ja sam postigao". Osećate se tako blaženi, prirodno je da se ta ideja pojavi. Inače ako se ideja pojavi, opet ćete postati žrtva nečega što je objektivno. Čist subjekt se gubi; jedinstvo postaje dvoje. Opet ima dualnosti.

Čovek mora biti svestan da ne dozvoli ideju o nemanju misli. Nemojte pokušavati - kad god se nešto slično ovome dogodi, ostanite u tome. Ne pokušavajte da mislite o tome, ne pokušavajte da pravite ikakvu pretstavu o tome; uživajte u tome. Možete plesati, neće biti nevolje, ali ne dozvoljavajte verbalizaciju, ne dozvoljavajte jezik. Plesanje vam neće smetati, jer u plesu vi ostajete jedinstveni.

U *sufi* tradiciji, ples se koristi da se izbegne um. Na poslednjem stupnju, *sufi* majstori kažu: "Kad god dođete do tačke da je objekat iščezao, odmah započnite da plesate tako da se energija pomeri u telo, a ne u um. Odmah uradite nešto, ma šta, i biće od pomoći."

Zen majstori kada to dostignu počinju da se smeju pravim trbušnim smehom,

sličnim rikanju, lavovskom rikanju. Šta oni rade? Energija je tu i po prvi put je jedinstvena. Ako dopustite bilo šta drugo u umu, odmah tu postoji podela, podela u vašim starim navikama. To će potrajati za nekoliko dana. Skočite, trčite, plešite, izvršite koristan trbušni smeh, učinite nešto tako da se energija uputi u telo, a ne u glavu. Zato što energija je tu, i stari mentalni obrazac je tu, on može opet da se pokrene...

Mnogi ljudi mi dolaze, a kad god se to dogodi, nastaje najveći problem - kažem najveći, jer to nije običan problem. Um odmah zgrabi to i kaže: "Da, postigao si." Ego je ušao, um je ušao, sve se gubi. Jedna ideja i odmah postoji ogromna podela. Plesanje je dobro. Možete plesati - neće biti problema oko toga. Možete biti ekstatični, možete proslavljati. Otuda ja stavljam naglasak na slavlju.

Posle svake meditacije slavite, tako slavljenje postaje deo vas, a kada se krajnje dogodi, moći ćete da slavite.

Ovi samadhiji koji nastaju iz meditacije na nekom objektu jesu samadhiji sa semenom, i ne daju vam slobodu od kruga rađanja i umiranja.

Ceo problem je kako da se bude oslobođen od drugog, od objekta. Objekat je ceo svet. Vi ćete stalno iznova dolaziti ako objekat postoji, jer sa objektom postoji želja, s objektom postoji mišljenje, sa objektom postoji ego, sa objektom vi postojite. Ako objekat otpadne, vi ćete odjednom otpasti, jer objekat i subjekat mogu postojati samo zajedno. Oni su delovi jedan drugog; samo jedan ne može postojati. To je isto kao novčić; glava i pismo postoje zajedno. Ne možete sačuvati jedno, a baciti drugo. Ne možete sačuvati glavu, a odbaciti rep - oni su zajedno. Ili ih sačuvate zajedno, ili ih oboje odbacite. Ako odbacite jedno, drugo je isto odbačeno. Subjektat i objekat su zajedno; oni su jedno, aspekti jedne stvari. Ako objekat otpadne, čitava konstrukcija subjekta se odmah ruši; onda više niste stara osoba. Onda ste izvan, a jedino izvan je ono što je izvan života i smrti.

Moraćete da umrete, moraćete da budete ponovo rođeni. Dok umirete, isto kao drvo, sakupljate sve svoje želje ponovo u semenu. Ne idete vi u naredno rođenje; seme leti i odlazi u drugo rođenje. Sve željeno što ste živeli - vaše frustracije, vaši

neuspesi, vaši uspesi, vaše ljubavi, vaše mržnje - dok umirete, sva energija se sakuplja u seme. To seme je od energije, to seme iskače iz vas, pomera se u matericu. Opet to seme ponovo vas stvara, isto kao seme u drvetu. Kada će drvo umreti, ono sačuva sebe u semenu. Kroz seme drvo nastavlja da postoji; kroz seme vi nastavljate da postojite. Zbog toga Patanjđali to zove *sabiđa samadhi*. Ako objekat postoji vi ćete morati stalno da se radate, moraćete da prolazite kroz istu bedu, isti pakao koji je život, dok ne postanete bez semena.

A šta znači bez semena? Ako objekat više ne postoji, nema semena. Onda sve vaše prošle karme jednostavno iščeznu, jer u stvari ništa niste učinili. Sve je učinio um - ali vi ste bili identifikovani, mislili ste da ste vi um. Sve je učinilo telo - ali vi ste bili identifikovani, mislili ste da ste telo.

U samahiju bez semena, kada samo svest postoji u svojoj potpunoj čistoti, po prvi put razumete celu stvar: da nikada niste bili činilac. Nikada niste želeli ni jednu jedinu stvar. Nije potrebno da želite, jer sve je u vama. Vi ste glavni. Bilo je smešno s vaše strane da želite, a zato što ste želeli postali ste prosjak.

Obično mislite drugačije - mislite da zato što ste prosjak, zbog toga želite. Ali u samadhiju bez semena nastaje ovo razumevanje, da je to baš suprotno: zato što želite vi ste prosjak. Okrenuti ste potpuno naopako. Ako želja iščezne, jednostavno odjednom postajete car. Prosjak nikada nije postojao. To je bilo zato što ste želeli, zato što ste previše mislili o objektu, tako ste bili mnogo opsednuti objektom i objektima, da niste imali vremena ni mogućnosti, a ni prostora da gledate unutra. Potpuno ste zaboravili ono što je iznutra. Unutra je božansko, unutra je sam Bog.

Zbog toga hindusi nastavljaju da govore: "Aham brahmasmi." Oni kažu: "Ja sam najviše". Ali samo kazivanjem toga, to se ne može postići. Čovek mora da dostigne *nirvićara samadhi*. Samo onda *upanišade* postaju istinite, samo onda Bude postaju prave. Vi postajete svedok. Kažete: "Da, oni su u pravu," jer sada je to postalo vaše vlastito iskustvo.

Pri postizanju najviše faze čistoće samadhija, nastaje duhovna svetlost.

Nirvićara vaisharadye adhyatma prasadah. Ova reč *prasad* je vrlo, vrlo lepa. Ona označava milost. Kada je čovek u svom vlastitom biću namiren, došao kući, odjednom blagoslov... sve što je ikada želeo sada je ispunjeno. Sve što ste želeli da budete, odjednom vi jeste, a niste za to učinili ništa, niste uložili nikakav napor. U *nirvićara samadhiju* čovek dolazi do znanja da u samoj svojoj prirodi, najdubljoj prirodi, on je uvek ispunjen - ostvarenje pleše!

Pri postizanju najveće čistote...

Kakva je ta najviša čistota? Ona gde čak ni misao ni nemanje misli ne postoje. To je najveća čistota; gde je ogledalo jednostavno ogledalo, ništa se ne reflektuje na njemu - jer čak i refleksija je jedna vrsta nečistote. To zapravo ne čini ogledalu ništa, ali još uvek ogledalo nije čisto. Refleksija ne može učiniti ništa ogledalu. Neće ostaviti nikakve otiske, to neće ostaviti nikakve tragove na ogledalu, ali dok to postoji ogledalo je time ispunjeno, nečim drugim. Nešto strano je ušlo; ogledalo nije u svojoj najvećoj čistoti; ogledalo nije bezazleno - nešto je tu.

Kada je um potpuno nestao i kad nema ni ne-uma, nema ni jedne jedine misli ni o čemu, čak ni o stanju bivanja u takvom blaženom trenutku - vi ste jednostavno u toj najvećoj čistoti *nirvićara* stanja *samadhija* - postoji svitanje duhovne svetlosti; mnoge stvari se događaju.

To se dogodilo Subutiju; odjednom se cveće pojavilo bez ikakvog poznatog razloga, a on nije učinio ništa. Da jeste, onda ga cveće ne bi obasulo. On jednostavno nije bio svestan ničega, bio je toliko u sebi - čak bez talasića na površini svesnosti, nije čak bilo ni odraza u ogledalu, nije bilo čak ni oblaka na nebu - ničega.

Obasulo ga cveće... to je ono što Patanjđali kaže: *Nirvićara vaisharadye adhyatma prasadah* - odjednom se spustila milost. U stvari, ona se uvek spuštala.

Vi niste svesni; upravo sada cveće nebeske milosti vas obasipa, ali niste prazni tako da ga ne možete videti. Samo očima praznine cvetovi nebeski se mogu videti, jer oni nisu cvetovi iz ovog sveta, to su cvetovi iz drugog sveta.

Svi oni koji su to postigli slažu se u jednoj stvari: da u tom konačnom postignuću čovek oseća da je bez ikakvog razloga

sve već ispunjeno. Čovek se oseća blaženim, a da ništa nije učinio za to. Vi ste uradili nešto oko meditacije, uradili ste nešto oko kontemplacije, učinili ste nešto oko toga kako da se ne vežete za objekat, učinili ste nešto u tom pravcu, ali niste ništa učinili da vas iznenadno blaženstvo zapljusne. Niste učinili ništa da ispunite svoje težnje.

Sa objektom, beda postoji; sa željom - jadan um; sa zahtevajućim, sa jadikujućim umom - pakao. Iznenada kada objekat nestane, pakao takođe iščezava i nebo vas jednostavno zapljuskuje. To je trenutak milosti. Ne možete reći da ste postigli to. Jednostavno možete reći da ništa niste učinili. To je značenje milosti: *prasadah*. To se dešava bez činjenja ičega s vaše strane. Zapravo to se uvek događalo, ali vi ste to nekako propuštali. Tako ste mnogo zauzeti objektima da zbog toga ne možete gledati unutra, šta se tamo događa. Vaše oči nisu okrenute prema unutra, vaše oči se kreću spolja. Vi ste rođeni već ispunjeni. Ne treba vam ništa, ne treba da se pomerite nijedan korak. To je značenje *prasada*.

Postoji svitanje duhovne svetlosti.

Uvek ste bili okruženi tamom. Sa svešću koja se kreće prema unutra dolazi svetlost, i u toj svetlosti saznajete da nije ni bilo tame. Samo niste bili usaglašeni sa sobom; to je bila jedina tama.

Ako razumete ovo, samo sedeći smireno sve je moguće. Ne vršite putovanje i stižete do cilja. Ne radite ništa, a sve se dešava. Teško je razumeti to, jer um kaže: "Kako je to moguće? A ja sam činio tako mnogo. Čak ni onda blaženstvo se nije dogodilo, stoga kako se može dogoditi ako se ne radi ništa?" Svako je u potrazi za srećom, i niko je ne nalazi. I tada um kaže, sasvim logično, ako tako mnogo traganja nije pomoglo, kako može pomoći da se ne traži uopšte? Ljudi koji govore o ovim stvarima mora da su poludeli: "Čovek mora naporno da traži, samo onda je to moguće." A um nastavlja da kazuje: "Naporno traži, uložiti više napora, trči brzo, jer cilj je tako dalek."

Cilj je u vama. Nema potrebe ni za kakvom brzinom i nije potrebno nigde ići. Uopšte nije potrebno ništa činiti. Jedina potrebna stvar je da se sedi tiho u stanju nedelovanja, bez ikakvog objekta, samo da se tako potpuno bude sam sa sobom, tako

potpuno usredišten, da se čak ni talasić ne pojavi na površini. A onda se događa prasad, milost se spušta na vas, blagoslovi vas obasipaju, celo vaše biće je ispunjeno s nepoznatim blagoslovom. Onda sám ovaj svet postaje nebo. Onda sám ovaj život postaje božanski. Onda ničega nema pogrešnog. Onda je sve savršeno, kako treba da bude. S vašim unutrašnjim blaženstvom, osećate blaženstvo svuda. S novom percepcijom, s novom jasnoćom, ne postoji drugi svet, ne postoji drugi život, ne postoji drugo vreme. Ovaj trenutak, sama ova egzistencija je jedino što Jeste.

Dok ne osetite Sebe (kao Sopstvo), nastaviće da izostaju svi blagoslovi koje egzistencija daje samo kao dar.

Prasad znači da je to dar od egzistencije. Vi niste to zaradili, ne možete polagati pravo na to. Zapravo, kada tražilac ode, odjednom to je tu.

Za vreme postizanja stadijuma najviše čistote nirvičara samadhija, nastaje duhovna svetlost.

...a vaše unutarne biće je od prirode svetlosti. Svest je svetlost, svest je jedina

svetlost. Vi postojite vrlo nesvesno, radeći stvari, neznajući zašto; želeći stvari, neznajući zašto; tražeći stvari, neznajući zašto; besciljno u nesvesnom spavanju. Somnambulizam¹⁴ je jedina duhovna bolest - hodanje i življenje u spavanju.

Postanite više svesni. Počnite biti svesni s objektima. Gledajte u stvari s više budnosti. Prolazite pored drveta; pogledajte ga s više budnosti. Zaustavite se za časak, pogledajte u drvo; protrljajte svoje oči, pogledajte u drvo s više budnosti. Saberite svoju svest, pogledajte u drvo i vidite razliku. Odjednom kada ste budni, drvo je drugačije; više je zeleno, više je živo, lepše je. Drvo je isto, samo ste se vi promenili. Pogledajte u cvet kao da čitava vaša egzistencija zavisi od tog pogleda. Dovedite čitavu svoju svest na cvet, i odjednom, cvet se preobražava - on je sjajniji, on je blistaviji. On ima nešto od sjaja večnog, kao da je večno ušlo u prolazno u obliku cveta.

Pogledajte u lice vašeg supruga, vaše žene, vašeg prijatelja, vašeg voljenog, s budnošću; meditirajte na tome, i odjednom ćete videti ne samo telo, nego ono što je izvan tela, što dolazi iz tela. Postoji aura

¹⁴ Mesečarstvo.

oko tela, od duhovnog. Lice voljenog nije više lice vašeg voljenog; lice voljenog je postalo lice božanskog. Pogledajte u svoje dete. Pogledajte ga kako se igra s potpunom budnošću, svesnošću, i odjednom objekat je preobražen.

Prvo započnite da radite s objektima. Zbog toga Patanjđali govori o drugim *samadhijima* pre nego što govori o *nirvićara samadiju*, *samadhiju* bez semena. Započnite sa objektima i krećite se prema sve suptilnijim objektima.

Na primer, ptica peva na drvetu; budite budni, kao da u tom momentu vi postojite i pesma ptice - svet ne postoji, nije od važnosti. Usredsredite svoje biće prema pesmi ptice i videćete razliku. Saobraćajna buka više ne postoji, ili postoji na samoj periferiji egzistencije, daleka, udaljena, a mala ptica i njena pesma ispunjavaju potpuno vaše biće - samo vi i ptica postojite. A onda kada pesma prestane, slušajte odsustvo pesme. Onda objekat postaje suptilan, jer...

Pamtite uvek: kada pesma prestane ona ostavlja određen kvalitet u atmosferi - u odsustvu. To više nije isto. Atmosfera se potpuno promenila jer pesma je postojala i

onda je pesma iščezla... sada je odsustvo pesme. Posmatrajte to - čitava egzistencija je ispunjena odsustvom pesme. A to je lepše nego pesma, jer je to pesma tišine. Pesma je koristila zvuk, a kada zvuk iščezne, odsustvo koristi tišinu. Nakon što je ptica pevala, tišina je dublja. Ako možete posmatrati to, ako možete biti budni, vi sada meditirate na vrlo suptilnom objektu, vrlo suptilnom objektu. Osoba se kreće, divna osoba se kreće - posmatrajte osobu. A kada ona ode, sada posmatrajte odsustvo; ona je ostavila nešto. Njena energija je promenila sobu; to više nije ista soba.

Kada je Buda umirao, Ananda ga je pitao... jecao je, lio suze i rekao: "Šta će sada biti s nama? Bili ste ovde a mi nismo mogli postići.¹⁵ Sada više nećete biti ovde, šta ćemo mi raditi?" Kaže se da je Buda odgovorio: "Sada volite moje odsustvo, budite pažljivi prema mom odsustvu." Za pet stotina godina nikakve statue nisu pravljene, tako da se odsustvo moglo osećati. A umesto statua samo *bodhi* drvo je bilo naslikano. Hramovi su postojali, ali ne sa Budinom statuom; samo *bodhi* drvo, kame-
no *bodhi* drvo, u njegovom podnožju je

¹⁵ Ostvariti prosvetljenje.

odsustvo Bude, a ljudi bi dolazili i sedeli, posmatrali drvo, i pokušali da opaze odsustvo Bude ispod drveta. Mnogi su dostigli vrlo duboku tišinu i meditaciju. Onda, ubrzo je suptilni oblik bio izgubljen i ljudi su počeli da govore: "O čemu meditiramo? Samo drvo postoji, ali gde je Buda?" Jer da bi se osetio Buda u njegovom odsustvu potrebna je vrlo, vrlo duboka bistrina i pažljivost. Onda, osećajući da više ljudi ne mogu meditirati na suptilnom odsustvu, stvorene su statue.

Ovo možete činiti sa svakim svojim čulom, jer ljudi imaju različite sposobnosti i senzibilitnosti. Na primer, ako imate muzičko uho, onda je dobro da posmatrate i da budete pažljivi sa pesmom ptice. Za nekoliko sekundi ona postoji, a onda nestaje. Onda posmatrajte odsustvo. I bićete ushićeni, ako budete mogli posmatrati odsustvo. Odjednom je objekat postao vrlo suptilan. On će zahtevati više pažnje i više svesnosti nego stvarna pesma ptice.

Ako imate dobar njuh... vrlo mali broj ljudi to ima; čovečanstvo je gotovo potpuno izgubilo njuh. Životinje su bolje, njihovo čulo mirisa je daleko osetljivije, sposobnije od čovečijeg. Nešto se dogodilo

čovekovom nosu, nešto je krenulo loše; mali broj ljudi ima prijemljiv nos; inače, ako vi imate - onda budite blizu cveta, pustite da vas miris ispuni. Ubrzo, kada se udaljite daleko od cveta, vrlo polako, ipak nastavite da budete pažljivi prema mirisu, aromi. Kako se udaljavate, miris će postati sve suptilniji i suptilniji, i trebaće vam više svesnosti da osećate to. Postanite njih. Zaboravite o celom telu; dovedite svu svoju energiju u nos, kao da samo nos postoji. A uskoro, ako izgubite trag mirisa, krenite napred nekoliko koraka bliže; opet obuhvatite miris, onda natrag, krećite se unatrag. Ubrzo ćete biti sposobni da mirišete sa vrlo, vrlo velike distance - niko neće moći da miriše taj cvet odatle. A onda nastavite da se krećete. Na vrlo jednostavan način činite objekat suptilnim. A onda će doći momenat kada nećete biti sposobni da omirišete miris; sada mirišete odsustvo. Sada mirišete odsustvo, gde je trenutak ranije bio miris, a više nije tu. To je drugi deo njegovog postojanja, odsutan deo, tamni deo. Ako možete mirisati odsustvo mirisa, ako ga možete osetiti, to će načiniti razliku; to čini razliku, onda je objekat postao vrlo suptilan. Dakle, to je stizanje blizu *nirvičara* stanja, (do)

stanja *samadhija* bez misli.

Muhamed je koristio - samo jedna prosvetljena osoba - miris kao objekat za meditaciju. Islam je to načinio objektom meditacije. To je lepo.

Zašto je miris iščezao od ljudi? Ima mnogo složenih stvari uključenih u to, ali ja vam ih želim reći samo usput, tako da ih možete zapamtiti. A ako pređete ove barijere, odjednom će se sposobnost mirisa povratiti natrag. Ona je potisnuta.

Morate znati da miris ima jako udelela u seksu. Potiskivanje seksa je postalo potiskivanje mirisa. Životinje prvo mirišu telo pre nego što vode ljubav. Zapravo one mirišu seks centar pre nego što vode ljubav. Ako im seks centar da signal: "Da, prihvaćen si, dozvoljeno je" - samo onda oni vode ljubav, inače na drugi način ne.

Ljudsko telo takođe daje mirise - mamljenja, odbijanja, privlačnosti. Telo ima svoj vlastiti jezik i simbole, ali u društvu je vrlo teško da ga omirišete. Ako razgovarate sa svojim prijateljem i njegova žena počne da vas miriše i upućuje vam poziv na seks, šta ćete uraditi? To će biti opasno. Dakle jedini način da civilizacija izađe na kraj s tim je da potpuno uništi

miris, jer je to pojava povezana sa seksom. Idete ulicom i žena prolazi; možda nije svesno zainteresovana za vas, ali ona odaje miris, mameći miris. Šta da se radi? Vi želite da vodite ljubav sa svojom ženom. Ona je vaša žena, stoga naravno kada vi želite da vodite ljubav ona mora da vodi ljubav, ali vam njeno telo daje signal o nemanju ljubavi, nemanju pozivanja, o antipatiji - šta ćete uraditi? A tela su neobuzdana; ne možete ih kontrolisati potpuno pomoću uma. Miris postaje opasan; on postaje seksualan. On je seksualan.

Zbog toga su na parfemima sva imena seksualna. Otidite u prodavnicu i pogledajte nalepnice na parfemima - svi su seksualni. Parfem je seksualan, a nos je potpuno zatvoren. Zato što islam ne zabranjuje seks, prihvata ga, i islam ne poriče seks, prihvata ga, i islam se ne odriče sveta seksa, zbog toga islam može dati malo slobode osetljivosti mirisa. Nijedna druga religija u svetu ne može to učiniti.

Inače miris može postati vrlo, vrlo lep ako ga naćinite objektom meditacije. To je vrlo suptilna pojava, i ubrzo možete ići do najsuptilnijeg.

Hindusi su takođe koristili određene

vrste mirisa, naročite insense¹⁶ u hramovima, ali njihov insens je drugačiji. Isto kao što postoje seksualni mirisi, postoje i spiritualni, a oba su povezana zajedno. Posle vrlo dugog traganja hindusi su otkrili naročite mirise koji nisu seksualni. Upravo suprotno, energija se kreće naviše, a ne naniže. Insens postaje vrlo, vrlo važan. Oni su ga koristili u hramovima; to pomaže isto kao što ima muzike koja vas može učiniti seksualnim, i postoji muzika koja vas može učiniti spiritualnim. Naročito je moderna muzika vrlo seksualna; klasična muzika je vrlo spiritualna. Isto postoji kod svih čula; postoje slike koje mogu biti spiritualne, seksualne; zvuci, mirisi, koji mogu biti seksualni, spiritualni. Svako čulo ima dve mogućnosti; ako energija pada kroz njega na dole, onda je ono seksualno; ako se energija uzdiže naviše, onda je ono spiritualno.

Možete učiniti to sa insensom. Zapalite insens, meditirajte na njemu, osećajte ga, mirišite ga, budite ispunjeni s njim, a onda se udaljite, daleko od njega. I nastavite da meditirate na njemu; neka pos-

¹⁶ Kod nas je to odomaćen izraz za indijske mirišljave štapiće od sandalovine ili ruže.

tane sve suptilniji i suptilniji. Dolazi trenutak kada možete osećati odsustvo određene stvari. Onda ste došli do vrlo duboke svesnosti.

U toku postizanja najviše čistote nirvičara stanja samadhija, javlja se duhovna svetlost.

Ali kada objekat potpuno iščezne, prisustvo objekta iščezne i odsustvo objekta iščezne, misao iščezne i nemanje misli iščezne, um iščezne i ideja o nemanju uma iščezne, samo onda možete dostići najviše. Dakle, to je trenutak kada se odjednom milost spušta na vas. To je trenutak kada vas obasipa cveće. To je trenutak kada ste povezani sa izvorom života i postojanja. To je trenutak kada više niste prosjak; postali ste car. To je trenutak kada ste krunisani. Pre toga bili ste na krstu; ovo je trenutak kada krst iščezava a vi ste krunisani.

... u nirvičara samadiu svesnost je ispunjena istinom.

Dakle, istina nije zaključak koji treba biti postignut; istina je iskustvo koje

treba da se postigne. Istina nije nešto o čemu možete misliti; to je nešto što vi možete biti. *Istina je iskustvo sebe kao totalno samog, bez ikakvog objekta. Istina jeste vi u vašoj najvišoj čistoti.* Istina nije filozofski zaključak. Nikakav silogizam¹⁷ vam ne može dati istinu. Nikakva teorija, nikakve hipoteze vam ne mogu dati istinu. Istina vam dolazi kada um iščezne. Istina je već tu skrivena u umu, a um vam ne dozvoljava da pogledate u nju, jer um uvek izlazi van i pomaže vam da gledate u objekte.

U nirvićara samadiu svest je ispunjena istinom.

Ritambhara je vrlo lepa reč, to je isto kao *Tao*. Reč istina ne može je potpuno objasniti. U *Vedama* ona se naziva *rit*. *Rit* označava sam temelj kosmosa. *Rit* označava sam zakon egzistencije. To nije samo istina; istina je previše suva reč i nosi u sebi mnogo od logičkog kvaliteta. Mi kažemo: "Ovo je istina, a ono je neistina," i odlučujemo koja teorija je istinita a koja je neistinita. Istina nosi mnogo logike u sebi. To je logična reč. *Rit* označava zakon kosmičke har-

¹⁷ Logički zaključak, posredni zaključak.

monije, zakon koji pokreće zvezde, zakon kroz koji godišnja doba dolaze i odlaze, sunce se rađa i zalazi. Noć sledi dan, i smrt sledi rođenje. Um kreira svet, a nemanje uma vam omogućava da znate ono što jeste. *Ritam* označava kosmički zakon, najdublju srž egzistencije.¹⁸

Bolje nego da se naziva istinom je da se zove samom osnovom postojanja ili bića. Izgleda kao da je istina udaljena stvar, nešto što postoji odvojeno od vas. *Ritam* je vaše najdublje biće, najdublje biće svega, *ritambhara*. U *nirvićara samadhiu* svest je ispunjena *ritambharom*, kosmičkom harmonijom. Ne postoji nesklad, nema konflikta; sve se pokazuje kao savršeno. Čak i pogrešno se apsorbuje, ne odbacuje se; čak i rđavo se apsorbuje; čak i otrov se apsorbuje, ne odbacuje se; ništa se ne odbacuje.

U istini, neistina se odbacuje. U *ritambhari*, celina je prihvaćena, a celina je takva harmonična pojava da čak i otrov u njoj igra svoju ulogu. Ne samo život, nego takođe i smrt - sve se vidi u novom svetlu.

¹⁸ Sanskritska reč *rtam* znači i poredak, tok ili shema zbivanja. To je ključna reč u Vedama kojom se sve svodi na implicitni kosmički poredak kao zakon kome su i bogovi podložni.

Čak i patnja, *dukha*, uzima u tome novi kvalitet. Čak i ružno postaje lepo, jer u momentu svitanja, ili javljanja *ritambhare*, vi razumete po prvi put zašto suprotnosti postoje. A suprotnosti više nisu suprotnosti; one su sve postale nadopune, pomažu jedna drugoj.

Sada nemate nikakvu žalbu, nikakvu žalbu protiv egzistencije. Sada razumete zašto su stvari kakve jesu, zašto smrt postoji. Sada znate da život ne može postojati bez smrti. Šta bi život bio bez smrti? Život bi jednostavno bio nepodnošljiv bez smrti, i život bi jednostavno bio ružan bez smrti - samo zamislite!

Postoji priča o Aleksandru Velikom, koji je tragao da pronade nešto što ga može učiniti besmrtnim. Svako traga za nečim sličnim tome, a kada je Aleksandar tragao, on bi to našao. Bio je tako moćan čovek. Tražio je, tražio i jednom je došao do pećine gde mu je jedan mudar čovek rekao: "Ako piješ vodu iz te pećine - u toj pećini je bila rečica - postaćeš besmrtan!" Aleksandar mora da je bio nepromišljen. Svi Aleksandri su nepromišljeni, inače on je trebao da pita mudraca da li je on pio sa rečice ili ne. Nije pitao; bio je u tako velikoj žurbi.

Ko zna? Možda ne bi mogao ni da stigne do pećine pre nego što umre... stoga je pojurio.

Stigao je do pećine. U njoj je bio vrlo srećan; kristalno bistra voda se nalazila; nikada nije video takvu vodu. Upravo je hteo da pije vodu... odjednom je graknuo gavran koja je sedeo u pećini: "Stani. Ne čini to. Ja sam uradio to i patim. Aleksandar je pogledao gavrana i rekao: "Šta kažeš? Pio si, i od čega patiš?" On je odgovorio: "Sada ne mogu umreti, a želim da umrem. Sve je završeno. Saznao sam sve što život može dati. Upoznao sam ljubav i izrastao sam izvan nje. Upoznao sam uspeh; bio sam kralj vrana, a sada sam sit svega, saznao sam sve što se može saznati. Svako koga sam znao umro je; vratili su se natrag na odmor, a ja se ne mogu odmoriti. Na sve načine sam pokušavao da se ubijem, ali ni sa čim nisam uspeo. Ne mogu umreti jer sam pio u ovoj proklesoj pećini. Bolje je da niko ne zna za to. Pre nego što budeš pio, meditiraj o mom stanju - onda možeš piti." Kaže se da je Aleksandar po prvi put razmislio o tome, i vratio se natrag a da nije pio vodu na rečici iz te pećine.

Život bi bio jednostavno nepodnošljiv, ako ne bi bilo smrti. Ljubav bi bila

nepodnošljiva, ako ne bi bilo njene suprotnosti. Ako se ne možete odvojiti od svoje voljene, to bi bilo nepodnošljivo; cela stvar bi bila tako monotona, to bi stvorilo dosadu. Život postoji sa suprotnostima - zbog toga je tako interesantan. Sastajanje i udaljavanje, opet prilaženje i udaljavanje; uzdizanje i padanje. Zamislite samo talas na okeanu koji se podigao i ne može pasti, samo zamislite sunce koje se uzdiglo a ne može zaći. Kretanje od jednog polariteta do drugog tajna je života, koji nastavlja da bude interesantan. Kada se upozna *ritambhara*, osnovni zakon svega, sam temelj svega, sve se popravlja i čovek razume. Onda se ne žali. Čovek prihvata: sve što jeste, lepo je.

Zbog toga svi koji su spoznali kažu da je život savršen; vi ga ne možete popraviti.

U nirvičara samadiu svest je ispunjena istinom.

Nazovite to *Tao*... *Tao* daje značenje *ritambhare* mnogo ispravnije; ali još uvek možete ostati s rečju *ritambhara*, to će biti mnogo lepše. Neka ona ostane tu. Čak i njen zvuk - *ritambhara* ima neki kvalitet

harmonije. Istina je previše suva, logički koncept. Ako možete načiniti nešto iz istine s ljubavlju, to će biti bliže *ritambhari*. To je skrivena harmonija Heraklitova, ali to se dešava samo kada je objekat potpuno iščezao. Vi ste samo sa svojom svesnošću i nema nikog drugog. Ogledalo bez odraza...

Poglavlje 8

MAJSTOR SE POJAVLJUJE

8. marta 1975. u Buddha dvorani

Prvo pitanje:

Kako prosvetljena osoba poput Krišnamurtija ne može uvideti da ne pomaže ljudima? Ako je prosvetljen zar ne bi bio u stanju da vidi sve? Vi kažete da ste u stanju da pomognete svim vrstama ljudi, ali takođe kažete da ste kontradiktorni sa svrhom; tako da će neki ljudi otići. Ako ste u stanju da pomognete svima, zašto neki treba da odu?

Osoba kao Krišnamurti može da vidi, da zna. Nema prepreke, nema smetnje, ona vidi sve što se dešava oko nje. Ali prosvetljena osoba ne može da uradi sve. Ona treba da bude kakva jeste, nevezana i prirodna. Činjenje donosi napetost, i činjenje vas čini neprirodnim. Onda plovite protiv struje. Krišnamurti zna šta se događa, ali on ne može učiniti ništa. On mora dopustiti to da se desi. Na taj način celina to hoće. Ništa se s tim ne može učiniti. Činilac je uvek u

neznanju. Činilac se nikada ne nalazi kada je čovek probuđen. Kada je čovek probuđen, on prihvata apsolutno sve kako jeste.

Stoga ne mislite da Krišnamurti ne zna. On savršeno zna, ali ovo je način kako se to dešava. Tako se to događa. A nema nikog unutra da sudi, da li to ovako treba da se dogodi ili drugačije. Ništa se ne može uraditi. Ružin cvet je ružin cvet, a mango drvo je mango drvo. Mango drvo ne može dati ružu, biljka ruža ne može dati mango plodove. Ovo je način kako to jeste - totalno prihvatanje.

A kada kažem "totalno prihvatanje," to je upravo da bih vam objasnio. Inače, u prosvetljenoj svesti nema prihvatanja jer nema ni odbacivanja. Zbog toga ja to nazivam totalnim. To je najviša predanost celini. Sve je dobro. Bilo da vam ja mogu pomoći ili ne, to nije na meni da odlučim. Celina odlučuje, i celina koristi mene. To zavisi od nje. Ako je dobro da se ljudi ne pomognu, onda celina neće dozvoliti meni da pomognem ljudima, ali ja nisam nigde u tome. To je stanje prosvetljenja. Vi ne možete razumeti to jer uvek mislite u terminima počinilaca. Prosvetljena osoba zap-

ravo ne postoji; ona nije tu.¹⁹ To je ogromna praznina; tako, šta god da se dogodi, dogodi se; šta god da se ne dogodi, ne dogodi se.

Vi me pitate:

Kažete da ste u stanju da pomognete svim vrstama ljudi, ali takođe kažete da ste kontradiktorni sa svrhom; tako da će neki ljudi otići. Ako ste u stanju da pomognete svima, zašto neki treba da odu?

Da, tako je to. Svima mogu pomoći. Kada kažem da svi mogu dobiti pomoć kroz mene, ne mislim da svi treba da se pomognu, jer to nije do mene. To takođe zavisi od osobe koja će biti pomognuta. To je polapola. Reka teče i ja mogu piti iz nje, ali treba li ja da pijem? To nije sigurno; nekoliko će otići. Možda za njih nije pravo vreme, a nikome se ne može pomoći kada nije pravo vreme. Sve se događa u svoje sopstveno vreme.

Nekima se ne može pomoći jer su zatvoreni. Ne možete ih prisiliti, ne možete biti nasilni. Duhovna pojava se događa u

¹⁹ Ne postoji kao osoba, kao činilac. Prosvetljen čovek je sama celina koja čini sve.

dubokoj pasivnosti, kada je sledbenik pasivan, samo onda se to događa. Ako nađem da ste previše aktivni sa svoje strane, ili ako otkrijem da ste previše zatvoreni, ili ako nađem da nije pravo vreme za vas, najbolje što se može dogoditi je da odete od mene... jer biste jednostavno gubili svoje vreme - ne moje, jer ja nemam vreme - jednostavno ćete gubiti svoje vreme.

U međuvremenu, vi ste poremećeni. Trebali ste da budete negde drugde u svetu, na tržnici. Trebali ste biti na nekom drugom mestu, jer tamo bi se vaša zrelost dogodila. Ovde gubite svoje vreme, ako nije za vas pravo vreme. Bolje je da odete. Treba vam još vremena da se krećete po svetu. Još niste spremni, još niste zreli, a zrelost je sve, jer majstor ne može učiniti ništa; on nije počinilac. Ako ste vi zreli i majstor je prisutan, nešto od celine teče kroz majstora i doseže do vas, i zrelo voće pada na zemlju. Ali nezrelo voće neće opasti, i dobro je da ne opadne.

Dakle, kada kažem da sam kontradiktoran, podrazumevam da je određena vrsta situacije uvek stvorena, ne od mene, već pomoću celine kroz mene. Tako da ljudima koji još nisu spremni nije dozvoljeno

da gube svoje vreme. Moraju otići i naučiti lekciju, proći kroz patnju u životu, postići određenu zrelost, i onda doći k meni. Ja možda neću biti ovde - onda će neko drugi biti ovde. Jer to nije pitanje mene ili nekog drugog; sve prosvetljene osobe su iste. Ako ja nisam ovde, u ovom telu, neko drugo telo možda deluje za celinu, stoga nije potrebno žuriti. Egzistencija može čekati za večnost. Ali ako ste nezreli, vama se ne može pomoći.

Postoje učitelji - ja ih ne nazivam majstorima jer oni nisu probuđeni, oni su učitelji - oni neće dopustiti čak ni nezreloj osobi da ode. Oni će stvoriti takvu vrstu situacije u kojoj osoba ne može pobeći. Oni su opasni, jer ako osoba nije zrela, oni je poremete. Ako osoba nije zrela, i nešto joj se dâ izvan pravog vremena sazrevanja, ona neće biti kreativna, biće destruktivna.

To je isto kao kada malo dete počnete učiti o seksu, a ono ne zna šta je to, i njegova pobuda se još nije probudila; vi uništavate njegov um. Kada se želja pojavi, kada postoji pobuda, onda će ono biti otvoreno, spremno da razume.

Duhovnost je isto kao seks. Seks traži određenu zrelost; oko četrnaeste godi-

ne dete će biti spremno. Njegova vlastita pobuda će postojati. Ono će početi da pita, traži, i želeće da zna sve više i više o tome. Samo onda postoji mogućnost da mu se objasne određene stvari. Isto se događa sa duhovnošću; pri određenoj zrelosti pobuda se javlja; tražite Boga. Sa svetom je gotovo; živeli ste u njemu sasvim, videli ste sve što je bilo potrebno. To je završeno; to nema privlačnosti; to nema značaja. Sada se pojavila pobuda da znate značaj same egzistencije. Igrali ste sve igre, a sada znate da su one igre. Sada vas nijedna igra ne privlači, svet je izgubio značaj - onda ste zreli.

Sada će vam trebati majstor,²⁰ majstori su uvek tu, stoga nema žurbe. Majstor može da ne bude u ovoj formi, u ovom telu - drugom telu - forme nisu od važnosti, tela su irelevantna. Unutrašnji kvalitet majstora uvek je isti, nepromenjen, jednak. Buda stalno govori: "Okusite morsku vodu bilo gde; ona je uvek slana." Slično tome, majstor je uvek istog okusa. Okus je okus svesti. Uvek postoje majstori; uvek će postojati; stoga nema žurbe.

Ali ako niste završili s ovim svetom, ako i dalje postoji želja da se upozna seks,

²⁰ Duhovni učitelj, guru.

da se sazna šta novac može doneti, da se zna šta moć može dati, onda niste spremni. Duhovna pobuda nije samo jedna pobuda među drugim pobudama, ne. Kada sve druge pobude izgube svoj značaj, onda se ona javlja. Duhovna pobuda ne može postojati sa drugim pobudama - to nije moguće. Ona zaposeda kompletno vaše biće, do najvećeg stepena.

To postaje jedina čovekova želja. Samo vam onda majstor može biti od neke pomoći.

Inače učitelja ima. Oni bi želeli da se čvrsto držite njih i oni će da se prilepe uz vas; oni će kreirati takvu situaciju u kojoj, ako pobegnute, uvek ćete se osećati krivi. Majstor ima takvu atmosferu oko sebe u kojoj, ako živite, živećete po svojim vlastitim odlukama. Ako odustanete, vi ćete otići svojom vlastitom odlukom. A kada odete, majstor neće hteti da osećate krivicu zbog toga, tako da on daje takav ton situaciji da osećate: "Ovaj majstor nije majstor," ili "Ovaj majstor nije za nas," ili "On je tako kontradiktoran, da je apsurdan." On preuzima svu odgovornost, tako da se ne osećate krivim. Vi jednostavno odete od njega, potpuno očišćeni i oprani od njega.

Zbog toga sam ja kontradiktoran. A kada kažem "sa svrhom", to ne znači da ja to činim; to je upravo kakav jesam. Inače "sa svrhom" ima značenje, a značenje je: Neću hteti da vi, kad god da me napustite, osećate krivicu zbog toga. Hoću da preuzmem svu odgovornost. Želeo bih da osećate: "Ovaj čovek je nepodesan," i zbog toga odlazite. Ne da ste vi nepodesni, jer ako to osećanje uđe u vaše biće, da ste nepodesni i da nije bilo dobro, opet će to biti destruktivno, destruktivno seme u vama.

Majstor nikada ne poseduje vas. Možete biti s njim, možete otići, ali u tome nema posesivnosti. On vam dozvoljava potpunu slobodu da budete s njim ili da odete. To je ono šta ja podrazumevam da ste vi ovde; slavite sa mnom; šta god da sam ja, delite sa mnom. Inače ako u određenom momentu osetite da treba da odete, okrenite svoja leđa i nikada ponovo ne gledajte prema meni, ne mislite o meni, i ne osećajte krivicu.

U tome su obuhvaćeni duboki problemi. Ako osećate krivicu, možete otići od mene, ali da biste se oslobodili krivice govorićete protiv mene. Inače kako ćete se osloboditi krivice? Nastavićete da krivite

mene. To znači da ste otišli, a da još niste svršili svoje. Negativno ste sa mnom, a to je mnogo opasnije. Ako morate biti sa mnom, budite pozitivno sa mnom. Inače, jednostavno zaboravite me, "ovaj čovek više ne postoji" - zašto biste nastavljali da me okrivljujete? Ali ako se osećate krivi, moraćete da stvorite ravnotežu. Ako osećate krivicu, krivica je teška i želećete da me okrivite. Kretaćete se sa mojom senkom. To opet traći vaše vreme i život, vašu energiju. Stoga kada kažem da sa svrhom stvaram situaciju... kad god osetim da neka osoba nije spremna, određena osoba nije zrela, određenoj osobi treba još malo sazrevanja u svetu, ili određena osoba je previše intelektualna i ne može uliti poverenje, treba učitelja a ne majstora, ili je određena osoba došla kod mene bez ikakve namere sa svoje strane, samo je nabasala kao slučajno...

Vi možete dolutati. Prijatelj dolazi da me vidi, a usput vi ste ga takođe sledili. Onda vi bivate uhvaćeni i zakačeni - a nikada niste nameravali da budete ovde; odlazili ste negde drugde - slučajno. Kada osetim da ste ovde slučajno, ja bih želeo da odete, jer ovo nije pravo mesto za vas. Ne bih voleo da niko bude ometan na njegovoj

stazi. Ako na svojoj stazi ne možete sresti mene, dobro. Ako je susret prirodan, on će se dogoditi, on je predodređen, vi ste postajali spremniji i spremniji i to se dogodilo, onda je to lepo. Inače na drugi način ne bih želeo da gubite svoje vreme. U međuvremenu, mogli ste naučiti mnoge stvari.

Ili kada ja osećam da je neko došao kod mene iz nekog razloga, koji nije ispravan razlog... mnogi ljudi dolaze iz pogrešnih razloga. Neko je možda došao samo da oseti rast novog ega u sebi, ego koji religija može dati, ego koji *sannyas* može dati. Možete se osećati vrlo posebnim, naročitim, kroz religiju. Ako osetim da je neko došao zbog toga, onda to nije ispravan razlog da bude u mojoj blizini, jer ego ne može biti zasnovan na meni.

Neko može biti privučen mojim idejama - to je takođe pogrešan razlog. Moje ideje mogu biti privlačne vašem intelektu, ali intelekt nije ništa. On ostaje strani element za vaše celo biće. Dok ne budete privučeni prema meni, ne onim šta ja kažem, vi ste ovde iz pogrešnih razloga. Ja nisam filozof, i ja ne podučavam neko učenje. Zbog toga imam takvu slobodu da budem nedosledan, jer ako propovedate

učenje vi ne možete podneti da budete nedosledni. Ja ništa ne propovedam. Ja nemam učenje da vas prisiljavam. Moji govori upućeni vama nisu podučavanje. Zbog toga sam slobodan, potpuno slobodan da protivrečim sebi. Šta god da sam rekao juče, sutra mogu opovrgnuti. Sve što kažem danas, sutra mogu opovrgnuti. Ja sam kao pesnik, i ako možete razumeti moju pesmu, onda ste ovde iz pravog razloga. Ako razumete moj ritam, onda ste iz pravog razloga ovde. Ako razumete mene, ne šta ja kažem - moje prisustvo - samo onda je dobro da budete ovde.

Inače idite; svet je prostran; zašto da budete vezani ovde. Uvek imajte na umu: ako ste ovde iz pogrešnog razloga, na bilo koji način, uvek ćete biti vezani, kao da se nešto dogodilo što nije trebalo da se dogodi. Uvek ćete se osećati mučno u lagodnosti, lakoći, u miru. Ja vam neću dolaziti kući. Ja ću postati jedna tamnica, a ja ne bih želeo ni za koga da postanem tamnica. Ako vam išta mogu dati, išta što vredi, to je sloboda; zbog toga kažem (da sam kontradiktoran) "sa svrhom". Nemojte me pogrešno razumeti; to nije nešto što ja radim, to je način na koji ja jesam. Ne mogu to zaustaviti čak

i ako bih želeo, ni Krišnamurti to ne može uraditi, čak i ako želi to. On je, na svoj sopstveni način, cvetanje - ja sam na svoj sopstveni način.

To se jednom dogodilo; prispela je poruka od zajedničkog prijatelja, koji je moj prijatelj, a takođe i Krišnamurtijev... Poruka je došla od Krišnamurtija, da bi želeo da se sretne sa mnom. Ja sam rekao glasniku da je to sasvim apsurdno; mi smo odvojeni polovi. Ili možemo sedeti tiho - to bi bilou redu - ili možemo nastaviti sa raspravom večno bez dostizanja ikakvog zaključka. Mi nismo jedan protiv drugog, mi smo jednostavno različiti. A ja kažem Krišnamurti je jedan od najvećih ikada rođenih prosvetljenih ljudi. On ima svoju sopstvenu jedinstvenost.

Ovo mesto treba dobro da se razume. To će biti malo teško. Neprosvetljeni ljudi su gotovo uvek isti. Nema velike razlike, ne može je biti. Tama ih čini istim, neznanje ih čini gotovo istim. Oni su kopije jedan drugog, a ne možete naći original; svi su grafitne kopije. U neznanju osobe nisu mnogo različite, ne mogu biti. Neznanje je kao crni pokrov koji pokriva sve. Kakva razlika postoji? Možda razlika u stepenu, ali

nema razlike u jedinstvenosti. Obično ljudi neznalice postoje kao obična gomila. Jednom kada neko postane prosvetljen on je apsolutno jedinstven. Onda ne možete naći drugog sličnog njemu, ne u ovom momentu istorije, nikada. Ni u prošlosti, niti u budućnosti, nikada opet neće biti čoveka kao što je Krišnamurti, nikada ga nije ni bilo. Ja neću biti ponovljen opet. Buda je Buda, Mahavira je Mahavira - jedinstveno cvetanje.

Prosvetljene osobe su slične vrhovima planina. Obične neznalice su slične dolini, sve je ravno, isto. Čak i razlike ako postoje, one su slične ovome: da vi imate mala kola a neko ima velika kola, i vi ste neobrazovani a neko je obrazovan; vi ste siromašni a neko je bogat... Ovo nije ništa, ovo nisu zaista razlike. Vi možete biti na vlasti a neko je siromah i prosjak na ulici, ali ovo nisu razlike, ovo nisu jedinstvenosti. Ako vam se sve stvari oduzmu, i vaše obrazovanje i vaša vlast, onda će vaši predsednici i vaši prosjaci izgledati isto.

Jedan od najvećih psihoanalitičara na Zapadu je Viktor Frankl. On je razvio novi pravac u psihoanalizi; on ga naziva logoterapija. On je bio u koncentracionim

logorima Adolfa Hitlera, i objašnjava u jednoj od svojih knjiga, da kada je ulazio u koncentracioni logor sa stotinama ljudi, sve im je oduzimano na vratima, sve - satovi, sve. Odjednom, bogati ljudi, siromašni ljudi, svi su postali jednaki. Kada se prošlo kroz vrata, morali ste da prođete kroz ispitivanje i svako je bio potpuno nag. A ne samo to, glave svih su bile obrijane. Frankl se seća da su hiljade ljudi bili obrijani, goli - odjednom sve razlike su iščezle; to je bila obična masa. Vaša frizura, vaša kola, skupa odela, naša hipi odeća: to su razlike.

Obično čovečanstvo postoji kao gomila. U stvari, vi nemate duše, vi ste isto deo gomile, parče nje, štamparska kopija do kopije, imitirate jedno drugo. Vi imitirate suseda, a sused imitira vas, i to se nastavlja.

Ljudi koji su izučavali drveće, insekte i leptire, kažu da se u prirodi događa neprekidno kopiranje. Leptiri kopiraju cvet, a cvet kopira leptira. Insekti kopiraju drvo, a drvo kopira insekte. Tako postoje insekti koji se mogu sakriti u drveću iste boje, a kada drvo promeni svoju boju oni takođe promene boju. Sada oni kažu da u celoj prirodi, jedni druge neprekidno imitiraju.

Čovek koji je postao prosvetljen je

kao vrh, kao Everest. Drugi prosvetljeni čovek je takođe kao vrh, drugi Everest. Duboko u sebi postižu isto, ali su jedinstveni. Ništa zajedničko ne postoji među prosvetljenim ljudima - to je paradoks. Oni su sprovodnici iste celine, ali ništa zajedničko ne postoji; oni su jedinstveni sprovodnici.

Ovo je stvorilo veliki problem religioznim ljudima, jer Isus je Isus i uopšte ne izgleda kao Buda, uopšte ne izgleda kao Krišna. Ljudi koji su impresionirani Krišnom će misliti da Budi nešto nedostaje. Ljudi koji su dirnuti Budom, uvek će misliti da je Krišna nešto pogrešno. Zato što imate izvestan ideal i ocenjujete pomoću tog ideala, a prosvetljene osobe su jednostavno pojedinci, individue. Ne možete načiniti nikakav standard; ne možete suditi o njima na osnovu nekih ideja. Oni imaju zajedničku stvar unutar sebe, a to je božanstvenost, to je da se bude sredstvo za celinu, i to je sve. Oni pevaju svoje različite pesme.

Inače ako možete zapamtiti ovo, bićete mnogo sposobniji da razumete najviši vrhunac evolucije koji jedna prosvetljena osoba jeste. I ne očekujte ništa od njega; on ne može učiniti ništa. On je jednostavno taj put. Nevezan i prirodan, on živi svoje pos-

tojanje. Ako osećate neku naklonost prema njemu, krenite prema njemu i slavite s njegovim postojanjem, budite s njim. Ako ne osećate nikakvu privlačnost, ne stvarajte nikakvo neprijateljstvo; jednostavno krenite negde drugde. Negde drugde neko mora da postoji za vas. Sa nekim ćete se osećati usklađeno.

Ne brinite onda ako ne osećate usklađenost sa Muhamedom. Zašto stvarati nepotrebne brige? Pustite Muhameda da bude Muhamed i neka radi svoju stvar. Ne brinite se oko toga. Ako se osećate usaglašeni sa Budom, Buda je za vas; odbacite svako razmišljanje. Ako se osećate usklađeni sa mnom, onda sam ja jedina prosvetljena osoba za vas. Buda, Mahavira, Krišna... odbacite ih u korpu za smeće. Ako ne osećate usaglašenost sa mnom, onda mene odbacite u korpu za smeće i krenite po svojoj prirodi. Negde, neki majstor mora da postoji za vas. Kada je čovek žedan, voda postoji. Kada je čovek gladan hrana postoji. Kada čovek ima duboki impuls za ljubavlju, voljena postoji. Kada se duhovna želja probudi - ona se zaista ne može javiti da nema onoga ko će je ispuniti.

Ovo je duboka harmonija, *rtambha-*

ra. Ovo je skrivena harmonija. U stvari - ako mi dozvolite da kažem, jer će to izgledati apsurdno - ako nema prosvetljenog čoveka koji će ispuniti vašu težnju, težnja vam se ne može ni javiti. Jer celina je jedna: na jednom delu težnja nastaje, na drugom delu ispunjenje (težnje) čeka. Oni nastaju zajedno; istovremen je rast sledbenika i majstora... ali ovo će biti previše. Kada sam tražio svoje prosvetljenje, vi ste tražili svoje sledbeništvo... Ništa se ne može dogoditi a da istovremeno celina ne kreira situaciju za njeno ispunjenje. Sve je povezano. Tako je duboko povezano da se čovek može opustiti, nije potrebno da brine. Ako se zaista vaš impuls probudio, ne treba čak ni da tražite majstora, majstor će doći vama. Ili sledbenik ide njemu, ili mu majstor dolazi.

Muhamed je rekao: "Ako planina ne dođe Muhamedu, onda će Muhamed morati da ode na planinu." Inače susret je nužan; to je predodređeno.

U *Kuranu* se kaže da *fakir*, *sannyasin*, čovek koji se odrekao sveta, ne treba da ide u mesta kraljeva, moćnih, i bogatih. Međutim, dogodilo se da je jedan od najvećih *sufija*, Jalaludin Rumi, obično odlazio u carevu palatu. Sumnja se probudi-

la. Ljudi su se okupili i rekli: "Ovo nije dobro, a ti si jedan prosvetljen čovek. Zašto odlaziš u carsku palatu, dok je u *Kuranu* zapisano... ?" Muslimani su zavisnici od *Kurana*, ne možete naći nijedne druge ljude koji su tako opsednuti knjigom. "Ako tako piše u *Kuranu* onda je to pogrešno. Vi niste pravi musliman. Kakav je vaš odgovor? Koji biste odgovor dali? *Kuran* kaže da čovek koji se odrekao sveta ne treba da ide kod ljudi koji su bogati i moćni. Ako imaju nužnu potrebu, oni treba da dođu." Jalaludin se smejaio i rekao: "Ako možete razumeti, onda je ovo moj odgovor: bilo da idem u palatu kod kralja, ili kralj dolazi meni, šta god da se dogodi, uvek je kralj taj koji dolazi kod mene. Čak i ako odem u palatu, uvek kralj dolazi kod mene. To je moj odgovor. Ako možete razumeti, vi razumite. Inače zaboravite na to. A ja nisam ovde da sledim *Kuran*, ali vam kažem, kakav god da je slučaj, bilo da Rumi ode u palatu ili kralj dođe Rumiju, uvek je kralj onaj koji dolazi Rumiju, jer on je žedan, a ja sam voda koja će ugasiti njegovu žeđ." Onda je rekao: "Ponekad se dogodi da je pacijent tako bolestan da doktor mora da ode do njega - a naravno, kralj je vrlo, vrlo

bolestan, gotovo je na samrtnoj postelji."

Ako vi ne dođete, ja ću doći vama, ali to će se dogoditi. Ja ne mogu biti izbegnut, jer smo oboje rasli zajedno u suptilnoj skrivenoj harmoniji. Ali kada se to dogodi, kada se sledbenik i majstor sretnu i osećaju usklađenost, to je jedan od najmuzikalnijih trenutaka u celoj egzistenciji. Onda njihova srca kucaju u istom ritmu, onda njihove svesti teku u istom ritmu; oni postaju deo jedan drugoga, članovi jedan drugoga.

Ako se ovo ne dogodi, ne ostajte. Zaboravite na mene. Mislite o tome kao o snu. Bežite od mene što pre možete. A ja ću vam pomoći na svaki način da pobegnete, jer ja nisam za vas. Neko drugi vas negde očekuje, i vi treba da odete kod njega, ili će on doći kod vas. Stara egipatska tradicija kaže: "Kada je učenik spreman, majstor se pojavljuje."

Jedan od velikih *sufi* mistika, Zunan, obično je govorio: "Kada sam dostigao najviše ostvarenje, rekao sam božanskom: 'Tražio sam te toliko dugo, toliko dugo, čitavu večnost'. A božansko je odgovorilo: 'Pre nego što si započeo da me tražiš već si me imao, jer da me nisi imao ostvarenog, ne bi mogao da me tražiš'."

Ove stvari izgledaju paradoksalne, ali ako uđete dublje, otkrićete vrlo duboku skrivenu istinu u njima. Upravo je tako: čak i pre nego što ste čuli za mene, ja sam stigao do vas - ne da ja pokušavam da stignem; to se tako dešava. Vi ste ovde ne samo zbog sebe, ja sam ovde ne samo zbog sebe. Određeno zajedništvo se događa. Određeno zajedništvo postoji. Jednom kada razumete to zajedništvo, samo tada majstor JESTE majstor. Inače zbog ovoga se stvara nepotrebno mnogo fanatizma.

Hrišćanin kaže: "Isus je jedini rođeni sin božji." To je savršeno istinito; ako se usklađenost dogodila, onda je Isus jednorodni božji sin - za vas, ne za svakoga.

Ananda stalno govori o Budi, da niko nije nikada postigao tako krajnje, najviše prosvetljenje kao Buda - *anuttar samyak sambodhi* - nikada ranije niko nije to postigao. To je savršeno istinito. Ne da niko to nije ranije dostigao; milioni su to ranije dostigli, ali za Anandu je savršena istina. Za Anandu ne postoji nijedan drugi majstor, samo ovaj Buda.

U ljubavi, jedna žena postaje sav ženski rod, jedan čovek postaje čitavo čovečanstvo. A u predanosti, koja je najviši

oblik ljubavi, majstor postaje jedini Bog. Zbog toga sledbenike ne mogu razumeti oni koji su neupućeni. Oni govore različitim jezicima, oni imaju različite jezike. Ako me zovete "Bhagavan", to ne mogu razumeti oni koji su neupućeni: oni će se jednostavno smejati. Za njih ja nisam Bhagavan, i oni su savršeno u pravu; a i vi ste takođe savršeno u pravu. Ako ste osetili usklađenost sa mnom, u toj usaglašenosti ja sam za vas postao Bhagavan. To je odnos uzajamne ljubavi, i najdublja unutrašnja usklađenost.

Drugo pitanje:

Neke bhakti sekte uče meditaciju na višim aspektima ljubavi; prvo da se voli jedna obična osoba, onda guru, onda Bog, et cetera. Hoćete li nam govoriti o ovoj metodi?

Ljubav nije metod. To je razlika između svih drugih tehnika i staze *bhakti*, staze predanosti i obožavanja. Staza predanosti nema metode. *Joga* ima metode; *bhakti* nema nijednu. Ljubav nije metod - nazvati je metodom znači nazvati je pogrešnim imenom.

Ljubav je prirodna; ona već postoji

u vašem srcu, spremna da plane. Jedina stvar koja treba da se uradi je da joj se dozvoli. Vi stvarate sve vrste smetnji i prepreka. Vi je ne dozvoljavate. Ona već postoji - samo se malo opustite i ona će doći, buknuti, procvetati. A kada procveta za običnu osobu, odmah obično postaje neobično. Ljubav čini svakog izuzetnim; to je takva alhemija. Obična žena odmah se preobrazi kada je volite. Ona nije više obična, ona je najizvanrednija žena koja je ikada postojala. Niste vi slepi, kao što će drugi reći. Zapravo, vi ste videli neobično koje je uvek skriveno u svakoj običnosti. Ljubav je jedino oko, jedino viđenje, jedina jasnoća. Vi ste videli u običnoj ženi čitavu ženstvenost - prošlu, sadašnju i buduću - sve žene spojene zajedno. Kada volite ženu, vi ste realizovali samu žensku dušu u njoj. Odjednom ona postaje izvanredna, neobična. Ljubav čini svakoga izuzetnim.

Ako uđete dublje u svoju ljubav... jer ima teškoća da se uđe dublje u ljubav, jer što idete dublje, više gubite sebe, javlja se strah, hvata vas drhtavica. Započinjete da izbegavate dubinu ljubavi, jer ponor ljubavi je isto kao smrt. Stvarate prepreke između sebe i voljene, jer žena izgleda nalik ambisu

- i možete biti upijeni u njemu - a ona to jeste. Vi ste nastali iz žene; ona vas može i apsorbovati: otuda strah. Ona je materica, ponor, i kada vam može dati rođenje, zašto ne i smrt? U stvari, samo ono što vam daje rođenje može vam dati i smrt, stoga strah postoji. Žena je opasna, vrlo misteriozna. Ne možete živeti bez nje, a ne možete živeti ni s njom. Ne možete sasvim otići od nje, jer što dalje odlazite, odjednom postajete običniji. A ne možete joj doći vrlo blizu, jer što joj bliže dolazite... vi iščezavate.

Ovakav je konflikt u svakoj ljubavi. Stoga čovek mora da pravi kompromis: da se previše ne udaljavate, da ne prilazite suviše blizu. Stojite baš negde u sredini, balansirajući, uravnotežujući sebe. Ali onda ljubav ne može ići duboko. Dubina se postiže samo kada odbacite sve strahove i skočite naglavačke. Opasnost postoji, i opasnost je prava: da će ljubav ubiti vaš ego. Ljubav je otrov za vaš ego - život za vas, ali smrt za ego. Čovek mora da načini skok. Ako dopustite intimnosti da raste, ako dolazite sve bliže i bliže i rastvorite se u biću žene, sada ona neće biti samo izuzetna, ona će postati božanska, jer će postati kapija za večnost. Što bliže priđete ženi, to više ose-

ćate da je ona kapija nečega s one strane.

Isto se događa ženi sa muškarcem. Ona ima svoje sopstvene probleme. Problem je da ako ona dođe bliže muškarcu, što priđe bliže, čovek započinje da beži. Jer što bliže žena priđe, muškarac postaje sve više uplašen. Najbliže kad žena priđe, muškarac počinje da beži od nje, nalazeći hiljadu i jedno opravdanje da bude udaljen. Stoga žena mora da čeka; a ako čeka, onda opet postoji problem; ako ne preuzima inicijativu izgleda nezainteresovana, a ravnodušnost može ubiti ljubav. Ništa nije opasnije za ljubav od nezainteresovanosti. Čak i mržnja je dobra, jer bar imate neku vrstu odnosa s osobom koju mrzite. Ljubav može preživeti mržnju, ali ne može preživeti ravnodušnost. A žena je uvek u teškoći... ako preuzme inicijativu, muškarac jednostavno pobegne. Nijedan muškarac ne može tolerisati ženu koja uzima inicijativu. To znači da ambis od nje same prilazi blizu vas - pre nego što je prekasno, vi pobegnute.

Tako su stvoreni Don Žuani. Oni idu od jedne žene do druge. Oni žive u dohvati-i-beži činu, ako ste previše tu, onda će vas ambis uvući. Don Žuani nisu ljubavnici, uopšte nisu. Oni izgledaju kao ljubav-

nici, jer su neprekidno u pokretu - svakog dana nova žena. Ali oni su ljudi u dubokom strahu, jer ako ostanu s jednom ženom za dugo, intimnost će rasti, rasti, i oni će dolaziti sve bliže, a ko zna šta se može dogoditi? Stoga oni jednostavno tako žive određeno vreme; i pre nego što je prekasno, pobjegnu.

Pesnik Bajron je voleo skoro stotine žena u svom kratkom životu. On je arhetip Don Žuana. On nikada nije upoznao ljubav. Kako možete upoznati ljubav kada se krećete od jedne do druge, i opet druge, i opet druge? Ljubavi treba sazrevanje; potrebno joj je vreme da se naseli; ona traži intimnost; ona traži duboko poverenje; njoj treba vera. Žena je uvek u nevolji - "Šta da radi?" Ako ona preduzme inicijativu, muškarac pobjegne. Ako ostane, kao da je nezainteresovana, onda muškarac takođe pobjegne jer je nezainteresovana. Stoga ona treba da izabere srednji put: zajedno, malo inicijative i malo ravnodušnosti, mešovina. A oboje su u lošim prilikama, jer ovi kompromisi vam neće dozvoliti da rastete.

Kompromis nikada ne dozvoljava nikome da raste. Ustupak je proračun, lukavstvo, to je poput biznisa, nije kao lju-

bav. Kada se ljubavnici ne plaše jedan drugog, i odbacuju ego, uskaču jedan u drugog naglavačke. Uskaču tako duboko da postaju jedno drugo. Oni zapravo postaju jedno, a kada se to jedinstvo dogodi, onda se ljubav preobražava u molitvu. Kada se ovo jedinstvo dogodi, onda iznenada religijski kvalitet ulazi u ljubav.

Prvo ljubav ima kvalitet seksa. Ako je ona plitka, biće svedena na seks, u stvari to neće biti ljubav. Ako ljubav postane dublja, onda će ona imati kvalitet duhovnosti, kvalitet božanstvenosti. Dakle, ljubav je most između ovog sveta i onog, seksa i *samadhija*. Zbog toga ja pozivam na putovanje, od seksa do nadsvesnosti. Ljubav je isto most. Ako se ne krećete na mostu, seks će biti vaš život, čitav vaš život, vrlo običan, vrlo ružan. Seks može biti lep, ali samo s ljubavlju i kao deo ljubavi. Sam po sebi on je ružan. To isto kao ovo: vaše oči su lepe, ali ako su izvađene iz vaših očnih duplji, one će postati ružne. Najlepše oči će postati ružne ako se izvade iz tela.

To se dogodilo Van Gogu; niko njega nije voleo, jer je imao malo ružno telo. Onda prostitutka, samo da ga oraspoloži, ne nalazeći ništa drugo kako da ceni njegovo

telo, opaža njegove uši: "Ti imaš najlepše uši." Ljubavnici nikada ne govore o ušima jer ima mnogo drugih stvari da se opažaju, vrednuju. Ali nije bilo ničega, telo je bilo vrlo, vrlo ružno i stoga je prostitutka rekla: "Ti imaš vrlo lepe uši." Vratio se kući. Niko nikada nije ništa cenio na njegovom telu, niko nije prihvatao njegovo telo; ovo je bilo po prvi put, i on je bio tako uzbuđen da je odsekao svoje vlastito uho, vratio se natrag prostitutki i poklonio joj uho. Sada je uho bilo sasvim ružno.

Seks je deo ljubavi, velike celine. Ljubav mu daje lepotu, inače to je jedan od najružnijih činova. Zbog toga ljudi ulaze u seks u mraku; čak ni sebe ne vole da vide u tom činu, koji izvode noću. Vidite da sve životinje vode ljubav danju, izuzev čoveka. Nijedna životinja se ne dosađuje niti sekira noću - noć je za odmor. Sve životinje se vole danju; samo čovek voli noću. Izvestan strah da je čin ljubavi malo ružan... Nijedna žena ne vodi ljubav sa otvorenim očima, jer one imaju veći estetski osećaj od muškaraca. One uvek vole sa zatvorenim očima, ništa da ne vide. Žene nisu pornografske, samo je muškarac.

Zbog toga ima tako mnogo nagih

ženskih slika, crteža; samo muškarac je zainteresovan da vidi telo. Žene nisu zainteresovane, one imaju viši estetski osećaj, jer telo je animalno. Dok ono ne postane božansko, nema šta da se vidi u njemu. Ljubav može dati seksu novu dušu. Onda se seks preobražava - on postaje lep; to više nije seks - to je nešto više od njega. On postaje most. Vi možete voleti osobu, jer vas osoba zadovoljava u seksu. To nije ljubav, samo dobar posao, nagodba. Možete voditi ljubav s osobom jer volite, onda seks sledi isto kao senka, deo je ljubavi. Onda je to lepo; onda to više nije animalni svet. Onda je nešto izvan već ušlo, a ako nastavite duboko da volite osobu, ubrzo seks iščezava. Intimnost postaje tako ispunjavajuća, onda nema potrebe za seksom, ljubav je dovoljna u samoj sebi. Kada dođe takav trenutak, onda postoji mogućnost da se molitva javi u vama.

Kada su dvoje ljubavnika u tako dubokoj ljubavi onda je ljubav dovoljna, a seks je jednostavno otpao, ne da je on bio potisnut, ne; on je jednostavno iščezao iz vaše svesti, ne ostavljajući čak ni ožiljak iza sebe - onda su dvoje ljubavnika u tako potpunom jedinstvu... Jer seks deli. Sama reč

"seks" dolazi iz korena koji označava deobu, polarizaciju. Ljubav ujedinjuje, seks razdvaja. Seks je osnovni uzrok deljenja.

Kada imate seks sa osobom, ženom ili muškarcem, vi mislite da vas to ujedinjuje. Za trenutak vam daje iluziju jedinstva, a onda iznenada nastupa velika podela. Zbog toga posle svakog seksualnog čina uvlači se frustracija, depresija. Čovek oseća da je toliko udaljen od voljene. Seks razdvaja, a kada ljubav uđe dublje i dublje, ona ujedinjuje sve više i više, i nema potrebe za seksom. Vaše unutrašnje energije se mogu sreći bez seksa, i vi živite u takvom jedinstvu.

Možete videti dvoje ljubavnika kada njihov seks iščezava; možete videti sjaj koji dolazi u dvoje ljubavnika kada seks iščezne; oni postoje kao dva tela u jednoj duši. Duša ih okružuje, ona postaje njihova zajednička svetlost, a spolja su njihova tela. Ali se to retko dešava.

Ljudi završavaju sa seksom. Uglavnom, živeći zajedno najčešće započinju da budu srdačni, ljubazni jedno prema drugom. Ali ljubav nije jednostavno srdačnost; to je jedinstvo duša - dve energije se susreću i postaju celina. Kada se ovo dogodi, samo onda je moguća molitva. Onda se oboje

ljubavnika u svom jedinstvu osećaju tako ispunjeni, tako savršeno, da se javlja zahvalnost; započinju molitvu.

Ljubav je najveća stvar u celoj egzistenciji. U stvari, sve je u ljubavi sa svim drugim. Kad god dođete do vrhunca, vi ćete moći da vidite da je sve u ljubavi sa svim drugim. Čak i kada ne možete naći ništa slično ljubavi, vi osećate mržnju - mržnja jednostavno označava da je ljubav krenula nepravilno, ništa drugo - kada osećate ravnodušnost... ravnodušnost samo znači da ljubav nije bila dovoljno hrabra da bukne. Kada osećate zatvorenu osobu, to samo označava mnogo straha, da mnogo nesigurnosti ona oseća, da nije sposobna da načini prvi korak. Inače sve je ljubav.

Čak i kada jedna životinja skoči na drugu životinju i pojede je - tigar skoči na jelena i pojede ga - to je ljubav. To vam izgleda kao nasilje, jer ne znate. To je ljubav. Životinja, tigar apsorbuje jelena u sebe... vrlo surovo naravno, vrlo, vrlo surovo i primitivno, životinji nalik, ali još uvek je ljubav. Ljubavnici jedu jedno drugo, oni apsorbuju jedno drugo. Životinja to čini na vrlo okrutan način, to je sve.

Čitava egzistencija je u ljubavi:

drveće voli zemlju, zemlja voli drveće - inače, kako bi oni mogli postojati zajedno? Ko će ih sprečiti? Mora postojati zajednička veza. Nije to samo do korenja, jer ako zemlja nije u jakoj ljubavi s drvetom, čak ni korenje neće pomoći. Postoji duboka nevidljiva ljubav. Cela egzistencija, čitav kosmos se okreće oko ljubavi. Ljubav je *ritambhara*. Zbog toga sam rekao juče: Istina plus ljubav jeste *ritambhara*. Istina sama je previše suvoparna.

Ako možete razumeti... Upravo sada to može da bude intelektualno razumevanje, ali imajte to u svom pamćenju. Jednog dana to će postati egzistencijalno iskustvo. Tako ja osećam.

Neprijatelji vole jedan drugoga, inače zašto bi brinuli jedan za drugoga? Čak i čovek koji kaže da nema Boga, voli Boga, jer on neprekidno kazuje da nema Boga. On je opsednut, fasciniran, inače čemu briga? Ateista celog svog života pokušava dokazati da nema Boga. On je u takvoj ljubavi, i tako se mnogo boji Boga, jer ako on postoji biće ogromnog preobražaja u njegovom biću. Tako uplašen on nastavlja da pokušava: "Nema Boga." U njegovom naporu da dokaže da nema Boga, on pokazuje jak

strah da ga Bog poziva. Ako Bog postoji, onda on ne može ostati isti.

To je isto kao kada se monah kreće ulicom sa zatvorenim očima, ili poluzatvorenim očima, tako da ne bi mogao videti ženu. On nastavlja da govori sebi: "Žena nije žena. To je *maya*, iluzija. Ovo je isto kao san." Ali zašto nastavljati s pokušavanjem da se dokaže da ne postoji ljubavni objekat kada je to isto kao san? Inače manastir bi nestao, monaštvo bi nestalo; čitav njegov obrazac života bi bio poljuljan.

Sve je ljubav, i ljubav je sve. On najgrubljeg do najvišeg, od stene do Boga, to je ljubav... mnogo slojeva, mnogo koraka, mnogo stepena, ali to je ljubav. Ako možete voleti ženu bićete sposobni da volite majstora. Ako volite majstora bićete sposobni da volite Boga. Voljenje žene je voljenje tela. Telo je lepo - ništa nije pogrešno u tome - zaista je čudo. Inače ako možete voleti, onda ljubav može da raste.

Dogodilo se da je jedan od najvećih poklonika iz Indije, Ramanuđa, prolazio kroz grad. Prišao mu je čovek koji mora da je bio od one vrste koju obično privlači religija: asketski tip, čovek koji pokušava da živi bez ljubavi. Niko nikada nije uspeo.

Niko nikada neće uspeti, jer ljubav je osnovna energija života i egzistencije. Niko ne može da uspe protiv nje. Čovek je pitao Ramanuđu: "Želeo bih da me inicirate. Kako mogu naći Boga? Želeo bih da budem prihvaćen kao učenik." Ramanuđa je pogledao u čoveka; i vi možete videti kada je čovek protiv ljubavi; on je kao mrtva stena, kompletno sasušen, bez srca. Ramanuđa je rekao: "Prvo mi kaži nekoliko stvari: jesi li ikada voleo ikoga?" Čovek je bio šokiran što osoba kao Ramanuđa govori o ljubavi, o tako običnim svetovnim stvarima. On je rekao: "Šta kažete? Ja sam religiozan čovek. Ja nikoga nisam voleo." Ramanuđa je nastavio. Rekao je: "Samo zatvorite svoje oči i razmislite malo. Mora da ste voleli, čak i ako ste protiv. Možda niste voleli u stvarnosti, ali u mašti... Čovek je rekao: "Ja sam apsolutno protiv ljubavi, jer cela ljubav je odraz *maye*, iluzije, a ja želim da izađem iz ovog sveta, a ljubav je uzrok što ljudi ne mogu izaći iz ovog sveta, ljubav prouzrokuje da ne mogu izaći iz njega. Ne, ne čak ni u mašti!" Ramanuđa je uporno nastavio: "Samo pogledajte unutra. Možda se objekat ljubavi ponekad pojavio." Čovek je rekao: "Zbog toga ja ne spavam mnogo! Ali ja

nisam ovde da bih bio naučen ljubavi, ovde sam da bih bio naučen molitvi." Ramanuđa se rastužio i rekao je: "Ne mogu vam pomoći, jer čovek koji nije upoznao ljubav, kako može znati molitvu?"

Zato što je molitva najprofinjenija ljubav, suštinska ljubav; kao da je telo nestalo, samo je duh ljubavi ostao; kao kada više nema lampe, samo svetlost; kao da je cvet nestao u zemlji, ali miris je rasplinut u vazduhu - to je molitva. Seks je telo ljubavi, ljubav je duša; onda, ljubav je telo molitve, molitva je duša. Možete nacrtati koncentrične krugove: prvi krug seks, drugi krug ljubav, a treći krug koji je centar, jeste molitva. Kroz seks vi otkrivajte telo drugog, a kroz otkrivanje tela drugog vi otkrivajte svoje sopstveno telo.

Čovek koji nikada nije bio u seksualnom odnosu sa nekim nema osećaj svog sopstvenog tela, jer ko će vam dati osećaj? Niko nije dodirnuo vaše telo s ljubavnim rukama, niko nije milovao vaše telo s ljubavnim rukama, niko nije grlio vaše telo; kako možete osećati svoje telo? Vi postojite kao avet. Ne znate gde se vaše telo završava, a telo drugoga započinje.

Samo u ljubavnom zagrljaju po prvi

put telo uzima oblik; voljena daje oblik vašem telu. Ona oblikuje vas, ona formira vas, ona vas okružuje svuda okolo i daje vam definiciju vašeg tela. Bez voljene vi ne znate koju ste vrstu tela dobili, gde su oaze u pustinji vašeg tela, gde su cvetovi, gde je vaše telo najživlje, a gde je mrtvo. Ne znate, ostajete neiskusni. Ko će vam dati to iskustvo? Zapravo, kada se zaljubite i neko voli vaše telo, po prvi put postajete svesni svog tela, da imate telo.

Ljubavnici pomažu jedno drugo da upoznaju svoja tela. Seks vam pomaže da razumete telo drugoga, a preko drugoga da imate osećanje i definiciju svog sopstvenog tela. Seks vas čini otelovljenim, ukorenjenim u telu, a onda ljubav čini da osećate sebe, duh, dušu, *atman* - drugi krug. A onda vam molitva pomaže da osećate ne-sebe, *brahman*, ili Boga.

Ovo su tri koraka: od seksa do ljubavi, od ljubavi do molitve. Postoje mnoge dimenzije ljubavi, jer ako je čitava energija ljubav, onda će biti mnogo dimenzija ljubavi. Vi volite ženu ili muškarca - vi postajete upoznati sa svojim telom. Vi volite majstora - postajete upoznati sa svojim *Jastvom*, svojim bićem, i kroz to upoznavanje, odje-

dnom upadate u ljubav sa celinom. Žena postaje kapija za majstora, majstor postaje kapija za božansko. Odjednom upadate u celinu, i upoznajete najdublju srž cele egzistencije.

Isus ispravno kaže: "Ljubav je Bog," jer ljubav je energija koja pokreće zvezde, koja pokreće oblake, koja dozvoljava semenu da klija, koja vama dopušta da budete ovde. Ljubav je najmisterioznija pojava. To je *ritambhara*.

Treće pitanje:

Da li majstori ikada alapljivo žude za čim?

Da, oni alapljivo žude, alapljivo žude za totalnošću. To je razlika između prosvetljene osobe i neprosvetljene osobe. Vi volite - samo deo vas voli; vi spavate - samo deo vas spava; vi jedete - samo deo vas jede; vi alapljivo žudite, samo deo vas alapljivo žudi, drugi deo je protiv toga, kontroliše to. Majstor voli totalno, bilo šta. Ako jede, on totalno jede; nema nikog drugog da jede. On hoda... on pešači; pešak ne postoji. Pešak ne postoji jer gde će pešak postojati? Hodanje je tako totalno. Kada vi alapljivo

žudite, vi ste tu. Kada majstor alapljivo žudi, samo alapljiva žudnja postoji.

A ako niste ubeđeni, možete pitati Vivek; to će biti dokaz. Možete pitati svedoka.

PAD IDIOTA

9. mart 1975. pre podne u Buddha dvorani

I,49: *śrutanumanaprajnabhyamanyaviśaya viśeṣarthatvat.*

Ova "spoznaja" nema isti domen kao "slovesnost" (*śruta*) ili [logičko] zaključivanje (*anumana*) i smisao (*arthatva*) joj je različit.

I,50: *tajjāhsamskaro'nyasamskarapratibandhi.*

Odatle stvorena "predisponiranost" (*samskara*) [tj. ona koja preostaje posle *nirvicarasamadhi*] predupređuje [sve] druge "tendencije" (*samskara*).

I, 51: *tasyapi nirodhe sarvanirodhannirbijah samadhih.*

Kad i ona iščezne budući da je sve [iz sveta dualiteta koji rađa pokret] obustavljeno - sledi [takozvana] "usredsređenost (*samadhi*) bez klice [nesavršenstva]".

Znanje je indirektno, spoznaja je direktna. Znanje se postiže kroz mnoge medijume; ono nije pouzdano. Spoznaja je neposredna, bez ikakvog medijuma. Samo neposredna spoznaja može biti pouzdana.

Ova razlika se mora zapamtiti. Znanje je kao kada glasnik dođe i nešto vam kaže; glasnik je možda pogrešno razumeo poruku; glasnik je možda dodao nešto svoje poruci; glasnik je možda izostavio nešto iz poruke; možda je zaboravio nešto iz poruke; možda je preneo svoju vlastitu interpretaciju poruke; ili je glasnik jednostavno lukav i lažljiv. A vi morate da se pouzdate u glasnika. Nemate nijedan direktan pristup izvoru poruke - to je znanje.

Znanje nije pouzdano, i nije samo jedan glasnik uključen u znanju, već četiri. Čovek je iza mnogih vrata zatvoren. Prvo znanje dolazi čulima; onda ga čula prenose kroz nervni sistem, ono stiže do mozga, a onda ga mozak isporučuje umu, a onda ga um isporučuje vama, svesti. To je dug proces, a vi nemate nikakav direktan pristup izvoru znanja.

Dogodilo se u drugom svetskom ratu; vojnik je bio teško ranjen u nozi i trpeo je velike bolove u nožnom prstu.

Toliko je bol bila jaka da se vojnik onesvestio. Hirurg je odlučio da ukloni celu nogu. Nije se mogla spasiti, toliko je bila smrskana, stoga su je odsekli. Vojnik nije bio svestan, stoga nije znao šta se dogodilo.

Sledećeg jutra kada mu se vratila svest, opet se žalio na bolove u nožnom prstu. Dakle to je smešno; kada noge nije bilo, nožni prst je potpuno uklonjen sa celom nogom, kako bol može postojati u nožnom prstu koji ne postoji? Medicinska sestra se nasmejala i rekla; "Vi uobražavate, ili ste u halucinaciji." Podigla je cebe i pokazala vojniku: "Vaša noga je potpuno uklonjena, stoga u nožnom prstu sada bola ne može biti, jer prst ne postoji." Ali vojnik je bio uporan: "Vidim da noga nije tu i razumem vaše gledište, i da sam smešan - ali ipak bol je žestok i nepodnošljiv."

Doktori su pozvani, hirurzi su se međusobno savetovali. To je bilo sasvim apsurdno! Onda je celo telo snimljeno rendgenom, iz čega se došlo do zaključka da živac, koji prenosi poruku o bolu u nožnom prstu, još prenosi tu poruku. On je radio na isti način kao što je trebalo da radi kada je postojao nožni prst i bolovi su bili u njemu.

A kada živac prenosi poruku, nara-

vno mozak mora da je dekodira. Mozak nema način da proveriti da li živac prenosi ispravnu poruku, pogrešnu poruku, realnu, nerealnu. Mozak ne može izaći van i proveriti živac. Mozak mora da zavisi od živca, i mozak ga dekodira umu. Sada um nema načina da proveriti mozak - jednostavno čovek mora verovati njemu - a um isporučuje znanje svesti. Tako svest pati zbog prsta koji ne postoji.

Hindusi to zovu *maya*. "Svet ne postoji," hindusi kažu: "a vi patite užasno, patite za nečim što ne postoji." To je način kako funkcioniše mehanizam znanja. Vrlo je teško u ovom procesu bilo šta nadzirati ako ne izađete iz sebe. Um ne može to činiti, jer um ne može postojati izvan tela. On mora da zavisi od mozga, on je ukorenjen u mozgu. Mozak ne može činiti to, jer mozak je ukorenjen u nervnom sistemu, on ne može izaći van. Samo na jednom mestu postoji mogućnost da se kontroliše, a to je svest.

Svest nije ukorenjena u telu; telo je samo prebivalište. Kao što možete izaći iz svoje kuće i ući unutra, svest može izaći iz prebivališta i ući unutra. Samo svest može izaći van iz celog ovog mehanizma i gledati

u stvari, šta se događa.

U *nirvićara samadhiju* se ovo događa - misli prestaju. Veza između uma i svesti je presečena, jer misao je veza. Bez misli nemate nikakav um, a kada nemate nikakav um, veza sa mozgom se prekida. A kada nemate nikakav um i veza sa mozgom je prekinuta, veza sa nervnim sistemom se prekida. Vaša svest sada može teći unutra i van; sva vrata su otvorena. U *nirvićara samadhiju*, kada se misli obustave, svest je slobodna da se kreće i plovi. Ona postaje slična oblaku bez ikakvog uporišta, bez ikakvog doma. Ona postaje slobodna od mehanizma s kojim ste živeli. Ona može izaći van, može ući unutra; nema smetnje na njenom putu.

Sada je moguće direktno znanje. Direktno znanje je spoznaja. Sada možete videti odmah, bez ikakvog glasnika između vas i izvora znanja. Silna je pojava kada vaša svest izađe i gleda u cvet. Vi to ne možete zamisliti, jer to nije deo imaginacije; ne možete poverovati šta se događa! Kada svest može pogledati direktno u cvet, u prvo vreme saznaje se cvet, a zatim ne samo cvet, već kroz cvet i cela egzistencija. U tom malom obliku sve je skriveno; u

malom listu koji pleše na vetru, celina pleše. U malom cvetu pokraj puta, celina se osmehuje.

Kada izađete iz zatvora svojih čula, nervnog sistema, mozga, uma, slojeva i slojeva zidova, odjednom individue nestaju. Samo neizmerna energija u milionima oblika... a svaki oblik ukazuje na bezoblično, i svaka forma se rastapa i rastvara u druge forme - neizmeran okean bezoblične lepote, istine, dobrote. Hindusi to nazivaju *sat-chit-ananda*; ono što jeste, ono što je lepo, ono što je dobro, ono što je blaženo. Ovo je direktna percepcija, *aparokshanubhuti*, neposredna spoznaja.

Inače svo vaše saznavanje je indirektno, zavisi od glasnika koji nisu pouzdani - ne mogu biti. Sama njihova priroda je nepouzdana. Zašto? Vaše ruke dodiruju nešto; dakle ruka je jedna nesvesna stvar. Od samog početka jedan nesvesni deo vas preuzima poruku. Inteligencija je skrivena u pozadini, a na vratima sedi jedan idiot, i on prima poruku. Idiot je recepcioner. Ruka nije svesna, a ona dodiruje nešto i prima poruku. Onda kroz živce poruka putuje. Živci nisu svesni; oni nemaju nikakvu inteligenciju - dakle sada se poruka predaje od

jednog idiota do drugog. Od prvog idiota do drugog, mnogo se mora promeniti.

Na prvom mestu, idiot ne može biti sto posto ispravan, jer on ne može razumeti; razumevanje ne postoji. Ruka je tupa, vrlo tupa. Ona obavlja posao na mehanički način, poput robota. Poruka koja se isporučuje već je mnogo izmenjena. Nervi je prenose do mozga, a mozak je dekodira. Mozak takođe nije mnogo inteligentan, jer mozak je deo tela, on je drugi kraj ruke.

Ako znate nešto iz psihologije, morate znati da je desna ruka povezana sa levom hemisferom mozga, a leva sa desnom hemisferom mozga. Vaše dve ruke su dva prihvatna kraja mozga. One deluju za mozak, one su produženi mozak. Vaša desna ruka nosi poruku levom delu mozga, a leva ruka desnom. Mozak takođe nije budan, mozak je isto sličan kompjuteru - nešto mu je dato, i on to dekodira; to je mehanizam. Pre ili kasnije moći ćemo da stvorimo plastične mozgove, jer će oni biti jeftini, trajaće više i stvaraće manje problema. A s njima se može operisati vrlo lako i delovi se mogu menjati; takođe uvek možete imati rezervne delove kod sebe. Mozak je mehanizam, a otkrićem kompjute-

ra, postalo je savršeno jasno da je mozak mehanizam; on nema inteligencije u sebi. Onda mozak akumulira sve informacije, dekodira ih, daje poruke umu. Vaš um ima malo inteligencije; vrlo malo da, takođe... jer vaš um nije budan. Vaša ruka je mehanička; vaš mozak je mehanički; vaš nervni sistem je mehanički, i vaš um je uspavan kao da je pijan. Tako od jednog idiota do drugog i poruka konačno stiže do pijanice!

Gurđijev je imao običaj da priređuje svojim sledbenicima obilne ručkove, a prva zdravica je uvek bila za idiote. Ovi su idioti.

A onda su ovi pijanci, poluuspavani, polubudni umovi tumačili to u skladu s prošlošću, jer ne postoji drugi način. Saobrazno prošlosti, um tumači sadašnjost. Sve ide pogrešno jer sadašnjost je uvek nova, a um je uvek star. Ali ne postoji drugi način; um ne može učiniti ništa drugo. On je akumulirao mnogo znanja u prošlosti kroz ove iste idiote, isto tako nesigurno kao sve drugo, i ta prošlost je donesena u sadašnjost, i tako se sadašnjost razume kroz prošlost. Sve ide pogrešno. Gotovo je nemoguće znati išta kroz ovaj proces.

Zbog toga hindusi smatraju da se

čitav svet zna kroz proces *maye*, iluzije, slično sanjanju; to jeste tako. Vi još niste upoznali realnost. Ova četiri glasnika vam neće dozvoliti, a vi ne znate kako da izbegnete te glasnike, ili kako da izađete na otvoreno. Situacija je kao da ste zatvoreni u tamnoj ćeliji i samo kroz ključaonicu gledate napolje, a ključaonica nije pasivna, ključaonica je aktivna - ona objašnjava, kaže: "Ne, vi grešite; to nije tako, to je ovako." Vaše ruke objašnjavaju, vaš nervni sistem objašnjava, vaš mozak objašnjava, na kraju pijanica objašnjava. Ta interpretacija vam se daje, i vi živite kroz tu interpretaciju. To je stanje neznačajnog uma, stanje neprosvećenog.

U *nirvičara samadhiju* cela ova situacija je razbijena. Vi najednom izlazite iz celog tog mehanizma. Više uopšte ne računate na njega, jednostavno potpuno odbacujete ceo taj mehanizam. Dolazite direktno do izvora spoznaje; vidite cvet neposredno.

Ovo je moguće. Ovo je moguće samo u najvišem stanju meditacije, *nirvičara*, kada misli prestanu. Misao je veza, sporna. Kada misli prestanu, ceo mehanizam se obustavlja, a vi ste izdvojeni. Odjednom

više niste zatvoreni. Ne gledate kroz ključaonicu. Izašli ste u svet ispod neba, na otvoreno. Gledate na stvari kakve jesu, i videćete da stvari ne postoje; one su vaše interpretacije. Samo bića postoje; nema stvari u svetu. Čak i kamen je biće, ma koliko je čvrsto uspavano, hrčući; kamen je biće jer najviši izvor svega je biće. Svi njegovi delovi su bića, duše. Drvo je biće i ptica je biće, kamen je biće. Iznenada svet stvari nestaje. "Stvar" je interpretacija onih idiota i pijanih umova. Jer u ovom procesu sve postaje tupo. Jer se u ovom procesu samo površina dodiruje. Jer u ovom procesu vi propuštate realnost; živite u snu.

Vi na ovaj način možete kreirati san. Samo probajte jednog dana: dok vaša žena spava, ili vaš suprug, ili vaše dete - samo protrljajte kockom leda stopala uspavane osobe. Uradite to samo malo, ne previše, inače osoba će se probuditi - samo malo i uklonite (kocku leda). Odmah ćete uočiti da se oči ispod očnih kapaka brzo pokreću, što psiholozi nazivaju, REM fazom sna,²¹ brzo kretanje oka. Kada se oči kreću brzo, san je započeo. Zato što osoba vidi nešto, zbog toga se oči brzo pokreću. Onda baš usred

²¹ REM, rapid eye movement; brzo kretanje oka.

sna, probudite osobu i pitajte šta je videla. Ili je videla da prelazi kroz reku koja je vrlo hladna, ledeno hladna, ili hoda po snegu, ili je stigla do Gourishankara; sanjaće nešto slično tome. Vi ste kreirali san jer ste obmanuli prvog idiota, dodirnuli ste spopalo ledom. Odmah idiot počinje da deluje, drugom idiotu je predata poruka, treći idiot je dekodirao; četvrti, pijanica - koji je takođe uspavan sada - odmah započinje da sanja.

Vi možete kreirati snove; vi kreirate mnoge stvari, ne znajući. Obe vaše ruke su na grudima i ležite na krevetu, i osećate da neko sedi na vašim grudima, monstrum. Kada otvorite svoje oči, nikoga nema tu - vaše sopstvene ruke, ili jastuk.

Isto se događa kada ste budni. Nema razlike, jer mehanizam je isti; bilo da su oči otvorene ili zatvorene nema velike razlike, jer proces se ne može kontrolisati. Čak i ako želite da ga nadzirete, moraćete lično da prođete kroz ceo proces. Kako možete to ispitati ukoliko ne možete izaći van i videti šta se dešava?

Ova mogućnost predstavlja čitav svet duhovnosti: da krajnja svest može izaći. Napustite čitav mehanizam, pogledajte u

stvari direktno: "stvari" nestaju. Zbog toga hindusi kažu da ovaj svet nije realan, i za pravog saznavaoaca on nestaje. To ne znači da stene neće biti tu i drveće neće postojati, oni će biti tu čak još prisutniji, ali više neće biti "drveće", niti "stene"; oni će biti bića. Vaš um okreće bića u stvari; vaša žena je stvar za korišćenje; vaš sluga je stvar da se eksploatiše; vaš poslodavac je stvar da se vara. Um zbog ovog čitavog idiotskog procesa preokreće svako biće u stvar. Kada izađete iz uma i pogledate ispod otvorenog neba, odjednom uopšte nema ničega. "Stvarnost stvari" nestaje.

Kada misli nestanu, drugo što treba da se ostavi jesu stvari po sebi. Odjednom čitav svet je pun bića, lepih bića, jer ona učestvuju u najvećem krajnjem biću Boga. Definicije nestaju - ne možete izdvajati. Svo razdvajanje je postojalo zbog mehanizma uma. Odjednom vidite drvo se kreće iz zemlje, ne odvaja se - susreće se s nebom, ne razdvaja, sve je spojeno zajedno; sve je pripadnik svega drugog. Čitav svet postaje mreža svesti, blistavih bezbrojnih oblika svesti, osvetljenih iznutra, svaka kuća je osvetljena. Tela nestaju jer tela pripadaju svetu posebnih stvari. Oblici postoje, ali oni

nisu materijalni, oni su oblici kretanja energije, i nastavljaju da se menjaju. To je ono što se dešava.

Vi ste bili dete, sada ste mladi, zatim ste stari. Šta se dešava? Nemate fiksiranu formu. Oblik neprekidno teče i menja se. Dete postaje mlad čovek, čovek postaje starac, starac kreće u smrt.

Onda iznenada vidite da rođenje nije rođenje, smrt nije smrt. Postoje promene oblika, a bezoblično ostaje isto. Možete videti da bezoblična svetlost života uvek ostaje ista, kreće se usred miliona oblika, menja, a ipak se ne menja; kreće se, a ipak se ne kreće; postaje sve drugo a ipak ostaje ista. A to je lepota i misterija; onda je život jedan - neizmeran okean života. Onda vi ne vidite živa bića i mrtva bića, ne, jer smrt ne postoji. To je zbog mehanizma uma, pogrešne interpretacije.

Ne postoji rođenje niti postoji smrt. Ono što postoji je neradajuće i neumiruće, večno. Ali tako izgleda samo kada izađete iz uma.

Pokušajmo sada duboko da prodremo u Patanjđalijeve sutre.

U stanju nirvičara samadhija, obje-

kat se doživljava u njegovoj potpunoj perspektivi, jer u ovom stanju znanje se stiče direktno bez upotrebe čula.

Kada se čula ne koriste, kada se ključaonica ne koristi za gledanje u nebo - jer ključaonica će dati svoj delić neba i poništiće sve od neba što je veće od ključaonice, neće dozvoliti ništa veće. Kako može vaša perspektiva biti veća nego što su vaše oči? Kako dodir može biti veći nego što su vaše ruke, i kako zvuk može biti snažniji nego što vaše uši dopuštaju? Nemoguće! Oči, uši, nos jesu ključaonice; kroz njih možete gledati u realnost. I odjednom iskočite iz sebe, u *nirvičari*; po prvi put širina, beskonačnost se spoznaje. Sada je dostignuta potpuna perspektiva. Početak ne postoji, kraj ne postoji. Nema granica u egzistenciji. Ona je neograničena; ne postoje ograničenja. Ograničenja pripadaju vašim čulima; njih daju čula. Sama egzistencija je beskonačna; u svim pravcima idete sve dalje i dalje. Tome nema kraja.

Kada se postigne puna perspektiva, onda po prvi put najsuptilniji ego, koji vam je uvek prijanjao, nestaje. Kada je egzistencija tako ogromna - kako možete prionuti

uz mali zakržljali ego?

Dogodilo se da je veliki egoista, vrlo bogat čovek, političar, došao kod Sokrata. On je imao najveću, najlepšu palatu u Atini, zapravo u celoj Grčkoj. A možete videti kada egoista hoda, možete videti kada egoista kaže nešto, ego je uvek tu, pomešan u svemu. On je hodao na ohol način. Sokrat je govorio nekoliko minuta i rekao: "Čekajte. Dakle postoji preka potreba koja prvo treba da se reši, onda ćemo govoriti" - i zatražio je od učenika da donese mapu sveta. Bogat čovek, političar, egoista, pitao se čemu odjednom ta hitnost, i nije razumeo zahtev da se donese mapa sveta. Ali ubrzo je shvatio kada je stvar bila tu. Sokrat je pitao: "Gde je Grčka u ovoj velikoj mapi sveta? - samo malo mesto. Gde je Atina? - samo tačka." Onda je Sokrat pitao: "Gde je vaše mesto? Atina je tačka. Gde je vaše mesto i gde ste vi? Ova mapa predstavlja samo zemlju, a zemlja je ništa. Sunce je šezdeset hiljada puta veće, a naše sunce je osrednje sunce. Milioni puta veća sunca postoje u univerzumu. Gde će biti naša zemlja, ako načinimo mapu solar-nog sistema? U jednoj galaksiji su milioni sunaca i milioni solarnih sistema. Gde će

biti naša zemlja ako izradimo mapu galaksije kojoj mi pripadamo? Gde će biti naš solarni sistem? Gde će biti naše sunce?

A sada naučnici kažu nema kraja - nastavljaju se galaksije za galaksijama. Gde god se krećemo, izgleda da tome nema kraja. S takvom ogromnošću, kako možete da se vežete uz ego? On jednostavno nestaje kao kap jutarnje rose, kada se sunce digne. Kada se širina pojavi i perspektiva je totalna, vaš ego jednostavno nestaje poput kapi rose. Nije čak ni toliko velik. To je pogrešno razumevanje koje daju idioti glasnici. Zbog malih otvora čula, vi izgledate tako veliki u poređenju s njima. Kada dođete ispod neba, odjednom ego nestaje. To je bila tvorevina ključaonice, jer ključaonica je bila tako mala, i kroz nju je ceo svet izgledao mali, a vi ste izgledali tako veliki iza nje. Pod nebom to jednostavno nestaje.

Sokrat je rekao: "Gde je vaše mesto na ovoj mapi? Gde ste vi?" Čovek nije mogao razumeti to, pa je pitao: "Zašto je to hitno?" Sokrat je rekao: "Hitno je jer bez razumevanja ovoga nema mogućnosti ni za kakav dijalog; vi traćite moje vreme, svoje vreme. Sada, ako ste shvatili poentu, onda postoji mogućnost za dijalog. Možete odlo-

žiti na stranu ovaj ego; on nije od važnosti.
"

Pod ovim ogromnim nebom vaš ego jednostavno postaje nevažan. On otpada sam od sebe. Čak i da se on ostavi izgleda besmisleno; nije čak ni vredan toga. Kada je perspektiva potpuna, vi nestajete; ovo je stvar koju treba razumeti. Vi jeste jer je perspektiva uska. Što je uža perspektiva, veći je ego; što čovek slabije vidi, veći mu je ego... Ako nema perspektive, tu postoji savršeni ego. Kada vidik raste, ego postaje sve manji i manji. Kada je perspektiva savršena, ego se jednostavno ne može naći.

Čitav moj napor ovde je da načinim vidik tako potpunim da ego nestane. Zbog toga iz mnogih uglova ja nastavljam da gađam zid vašeg uma, tako da se u početku mogu barem načiniti nekoliko ključaonica više. Kroz Budu nova ključaonica se otvara, kroz Patanjđalija duga, kroz Tilopu još jedna. To je ono šta ja radim. Ja ne želim da vi postanete sledbenik Bude, Tilope ili Patanjđalija, ne, jer sledbenik nikada ne može imati veću perspektivu - njegovo učenje je njegova ključaonica. Uzimajući okolo tako mnogo gledišta, šta ja pokušavam da učinim? Pokušavam samo ovo: da vam dam

širi vidik. Kada ima više ključaonica u zidu možete gledati prema istoku, možete gledati prema zapadu, možete gledati prema severu; i gledajući na istok nećete reći: "To je jedini pravac," jer znate da drugi pravci postoje. Pogledavši na istok vi ne kažete: "Ovo je jedino istinito učenje," jer tako perspektiva postaje uska. Ja govorim o tako mnogo učenja da biste bili oslobođeni od svih usmeravanja i svih učenja.

Sloboda dolazi kroz razumevanje. Što više razumete, više postajete slobodni. A ubrzo kada saznate da su kroz toliko mnogo rupa, vaše stare ključaonice postale zastarele, da nisu značajne, onda se u vama javi podsticaj: šta će se dogoditi ako srušite sve te zidove i jednostavno istrčite van? Čak i jedna jedina nova rupa i cela perspektiva se menja, i saznajete stvari koje nikada niste znali, niste čak ni maštali, niti ste čak sanjali. Šta će se dogoditi kada svi zidovi nestanu, i vi ste direktno suočeni licem u lice sa realnošću pod otvorenim nebom?

A kada kažem pod otvorenim nebom, zapamtite da nebo nije stvar, to je nepostojanje. To je svuda, ali to nigde ne možete naći, to je nepostojanje. To je jednostavno neizmerno. Stoga ja nikada ne

kažem Bog je velik - Bog je neizmeran. Egzistencija nije velika, jer čak i ogromna egzistencija će imati ograničenja. Ma koliko ogromna, negde granica mora postojati. Egzistencija je neizmerna.

To je *hindu* koncepcija *brahme*. *Brahma* znači: ono što nastavlja da se širi. Sama reč *brahma* znači ono što nastavlja sa širenjem. Ekspanzija je *brahma*. U engleskom ne postoji reč; ne možete *brahmu* nazvati Bogom jer Bog je ograničen, to je koncept. *Brahma* nije Bog. Zbog toga u Indiji mi nemamo koncepciju jednog Boga, već mnogo Bogova. Bogova je mnogo; *brahma* je jedan. A pomoću *brahme*... sama reč jednostavno označava bezmerno; širenje; ne možete iscrpsti to.

To znači kada ja kažem ispod neba, otvorenog neba, bez zidova oko toga, nema čula, nema misli, nema uma; vi ste jednostavno izvan mehanizma, po prvi put nagi, licem u lice s realnošću. Onda njegova potpuna perspektiva... jedan objekat se doživljava u njegovoj potpunoj perspektivi, a da se iskusi jedan objekat u njegovoj punoj perspektivi znači da objekat jednostavno nestaje i postaje ogromno prostranstvo. To može da bude usredsređivanje energije.

To je slično kao kada gledate u bunar. Izvesna količina vode se nalazi u bunaru; ako iscrpите vodu napolje, više vode se snabdeva kroz podzemni izvor. Vi ne vidite izvor. Nastavljate da izvlačíte vodu, a nova voda neprekidno utiče. Bunar je kao rupa prema okeanu. Mnogi skriveni izvori unose vodu svuda okolo. Ako uđete u bunar; bunar nije ništa; zaista ovi izvori su bitni, prave stvari. Bunar nije skladište, jer u skladištu nema izvora. Skladište je mrtvo; izvor je živ. Skladište je stvar; izvor je osoba. Krećíte se sada sa izvorima, i na kraju ćete stići do okeana. Ako se krećete kroz sve izvore, onda iz svih pravaca okean će uticati u bunar; to je sve jedno.

Ako pogledate u objekat sa potpunom perspektivom, objekat je svakim svojim delom spojen sa beskonačnim; ne može postojati bez toga. Nijedan objekat ne postoji nezavisno. Ne postoji individualnost. Individualnost je upravo jedna interpretacija. Svuda postoji samo celina. Ako načinite deo od celine, vi ste zavedeni. To je tačka gledišta neznanja - onda vi stvarate delove kao da su zasebne celine. Kada gledate u deo i sva celina se pojavljuje u njemu, to je

gledište probuđene svesti.²²

Objekat se doživljava u svojoj punoj perspektivi u stanju nirvičara samadhija, jer u tom stanju znanje se stiče direktno, bez upotrebe čula.

Nikakvi medijumi se ne koriste; onda mnoge nove stvari odjednom postaju moguće. Ove nove stvari su *siddhiji*, moći. Kada niste zavisni od čula, telepatija jednostavno postaje moguća. Zbog čula telepatija

²² "Ništa nije samo spolja; ništa nije samo iznutra. Sve što je spolja, iznutra je (Tabula smaragdina)". Um je taj koji deli celinu da zasebne delove, objekte. Zbog njega vidimo da je nešto "spolja", a nešto "unutra". Celina ne postoji samo spolja kao kosmos, a da su pojedini objekti "u njoj". Ona je po paradoksalnom hologramskom modelu takođe sva sadržana u svemu što vidimo kao poseban objekt. Svaki atom sadrži sav kosmos. Celina je sva prisutna u svemu što postoji. Nigde nije podeljena jer tada ne bi ni bila celina. Zato je pri takvom uvidu, u *nirvičara samadhiju*, sveto sve što postoji na bilo koji način i sve se doživljava kao izraz Božanske ljubavi koja je u svemu i sve omogućava. Takođe tada i vreme nestaje jer biće-u-vremenu postoji samo kada se biće kroz um podeli na zasebne objekte u celini. Sama celina je bezvremena. Tako je čovek prisutan u Stvarnosti, u bezvremenom ovde-i-sada.

nije moguća. Vidovitost jednostavno postaje moguća. Čuda postaju obična stvar. Možete čitati svačije misli; nije potrebno da neko nešto govori, nije potrebno da saopštava to. Sa potpunom perspektivom, sve postaje otkriveno, svi velovi se podižu. Više sada nema velova; čitava realnost je pred vama. Materijalizacija stvari postaje moguća. Jednostavno, šta god da poželite, odmah se to događa; delovanje nije potrebno. Delovanje je bilo potrebno zbog tela. To je Lao Ce mislio kada je govorio: "Mudrac živi u neaktivnosti i sve se događa." Milioni stvari se događaju oko mudraca a da on ništa ne čini. On vas gleda i odjednom nastupa preobražaj - odjednom više niste telo; dok vas gleda vi ste postali svest.

Naravno, to s vama ne može biti trajno, jer kada se njegov pogled pomeri vi ste opet telo. Samo time što ste pored njega vi postajete građani istog nepoznatog sveta. Vi kroz njega imate ukus nepoznatog, jer je sada on sam neizmerno nebo. Ne čineći ništa, mnoge stvari se događaju. Ali kada te stvari postanu moguće... želje mudraca su nestale pre nego što su ove stvari postale moguće, tako da mudrac nikada ne čini neka čuda. Oni koji izvode čuda nisu mud-

raci, jer počinilac u mudracu nije prisutan i takva čuda nisu prava čuda; takva čuda su obični magijski trikovi. Oni zaludjuju ljude i obmanjuju ih.

Čudo se dešava - ne može da se vrši. Ono se dešava pored mudraca. Ne, on ne proizvodi švajcarske satove... mudrac koji proizvodi švajcarske satove jeste budala. Šta vi radite? U stvari ne postoje čuda, jer nijedan Satya Sai Baba nije spreman da čini svoja čuda pod naučnim posmatranjem. On ne može to učiniti, jer švajcarski časovnici mora da se kupe u prodavnici, mora da se sakriju u dugačkoj odori ili u frizuri afro-stila! Pod naučnim posmatranjem nijedan Satya Sai Baba nije spreman da išta učini, a ako su ti ljudi zaista istiniti, oni prvo treba da rade pod naučnim posmatranjem. To su samo obični magijski trikovi. Kada ih madžioničar izvede vi mislite: "Samo je to trik," a kada Baba to izvede to postaje čudo. Trik je isti.

Čuda se dešavaju jedino kada se postigne *nirvičara samadhi*, i vi izađete iz svog tela, ali se ona nikada ne čine. To je osnovni kvalitet čuda - to se nikada ne radi, ono se dešava, a kada se dešava, nikada ne proizvodi švajcarske satove. Da se postigne

nirvičara samadhi, a onda da se proizvode švajcarski satovi, to nema nikakvog smisla! Dešavanje čuda preobražava bića; to pomaže drugima da stignu do najvišeg.

Kroz mudraca možete postati mnogo pažljiviji, ali nećete dobiti švajcarski časovnik! Pažljivost se dešava; on vas čini više svesnim, budnim. On vam ne daje vreme, daje vam bezvremenost. Ali ove stvari se dešavaju, niko ih ne čini, jer počinilac je otišao. Samo onda je moguć *nirvikalpa samadhi*. Sa počiniocem, kako možete prestati da mislite? Počinilac je mislilac. U stvari, pre nego što išta učinite morate misliti; mislilac dolazi prvo, činilac sledi. Kada oboje, mislilac i činilac nestanu, a samo svedočenje, samo svest ostane, onda mnoge stvari jednostavno postaju moguće, one se događaju.

Kada se Buda kreće, mnoge stvari se događaju, ali nisu tako vidljive. Samo nekoliko ljudi će biti sposobno da razume šta se događa jer oni pripadaju nepoznatom svetu. Nemate nikakav jezik za to, nemate koncepte za to, i ne možete videti to dok se to vama ne dogodi.

...u tom stanju znanje se stiče direktno, bez upotrebe čula.

Um je otišao, a sa umom svi asistenti, svi idioti. Oni ne funkcionišu, oni vas ne odvrćaju, ne ometaju vašu percepciju, ne stvaraju nikakvu vrstu prepreka, ne projektuju, ne tumače. Cela stvar više nije tu. Jednostavno svest je tu ispred realnosti. A kada se ovo dogodi, svest gleda u svest, jer tu ne postoji materija.

Najlepša metafora koju sam ja čuo je kada se ogledalo ogleda u drugo ogledalo. Šta se tada događa? Jedno ogledalo se ogleda u drugom ogledalu, a drugo ogledalo u prvom, i nema ničega u ogledalu, samo ogledanja se reflektuju milionima puta jedno u drugom. Sav svet postaje milioni ogledala - i vi ste isto tako jedno ogledalo - i sva su ogledala prazna, jer nema ničeg drugog što bi odražavala, pa ni okvir ogledala. To je najčudesniji trenutak, najblaženiji; milost se spušta, cveće pljušti, celina slavi da je još jedan dostigao, još jedan putnik je stigao kući.

Percepcija stečena u nirvićara samadhiju transcendira sve normalne percepcije, kako u opsegu tako i u jaćini.

Ove dve reći su vrlo sadržajne;

"opseg" i "jačina, prodornost". Kada gledate svet kroz čula, mozak i um, svet je vrlo tup. Nema sjaja u sebi, prašnjav, ubrzo postaje dosadan, i čovek se oseća zasićeno; isto drveće, isti ljudi, iste akcije - sve je samo kolotečina. To nije tako.

Ponekad sa LSD, marihuanom ili hašišom, odjednom drvo postaje zelenije. Nikada niste upoznali da je drvo tako zeleno ili ruža tako ružičasta.

Kada je Aldous Huxley prvi put uzeo LSD, sedeo je ispred stolice. Odjednom je stolica postala jedna od najlepših stvari na svetu, a ta stolica je stajala u njegovoj sobi godinama a on je nikada nije pogledao. Izgledala je kao prizma, mnogo senki, mnogo boja je izlazilo iz nje; bila je kao dijamant. Stolica nije više bila ista. Huxley je bio fasciniran stolicom. Nje mogao da veruje šta se događa kada čovek uzme drogu.

Droga je silovit napor da se probude idioti. Stoga ih vi šokirate, a oni upravo otvore malo svoje oči, i samo pogledaju... "Da!" Tada svet postaje tako lep, neverovatno lep, a onda ste vi upecani, jer onda mislite da je zbog droge svet tako lep. Onda, kada se vratite natrag i izlet je završen, svet

će izgledati čak prljaviji i tmurniji nego ikada, jer sada imate poređenje u umu. Za vreme određenih trenutaka to je postalo lepa pojava; to je bio sam raj. Čak i osoba kao Aldous Huxley je postala opijena i ošamućena, počeo je da misli da je to *samadhi* o kome govori Patanjđali, da je to *samadhi* koji su postigli Kabir, Buda i svi mistici sveta.

Droge vam mogu dati lažan osećaj *samadhija*, ali ste još uvek u tamnici. Samo usled udara droge vaš mehanizam funkcioniše s budnošću, ali te budnosti neće biti za dugo. Ako je koristite više i više, onda količina droge mora da se povećava sve više i više, jer sa istim iznosom ne možete udariti idiote opet. Oni postaju prilagođeni tome, onda je potrebna sve veća i veća količina. Droge isključivo deluju tako.

Jednom je Mula Nasrudin kupio mazgu, a ona se nije htela ni pomeriti, i on je učinio sve... Čovek od koga je kupio rekao mu je da ne bije mulu jer je vrlo osetljiva. Stoga je on molio, nagovarao i činio sve, sve što je mogao da čini; ona se nije ni pomerila, nije ni slušala. Stoga je pozvao čoveka i rekao: "Kakvu si mi vrstu mazge prodao?" Čovek prišao s štapom i lupio

mazgu jako po glavi. Nasrudin je rekao: "To je previše! Rekli ste mi da je ne udaram." Čovek je odgovorio: "Ja je ne udaram. Upravo zadobijam njenu pažnju..." Mazga je odmah krenula.

Idioti postoje, a LSD udara slično štapu. Za nekoliko trenutaka vi zadobijate njihovu pažnju, vi ste ih potresli, uzbudili. Čitav svet postaje lep. Ali to nije ništa, apsolutno ništa. Ako možete dostići za jedan trenutak *nirvičaru*, onda ćete biti sposobni da saznate. Svet postaje milionima puta lepši nego što vam letimično viđenje može dati LSD. Nije to zato što ste udarili mazgu po glavi, nego je jednostavno zato što niste više unutar mazge, izašli ste van, odbacili ste idiote. Suočili ste se s realnošću u svojoj totalnoj nagosti.

Bez misli vi ste nagi. Ko ste vi bez misli: hindus, musliman, hrišćanin, komunist? Ko ste vi bez misli: muškarac ili žena? Religiozni, nereligiozni? Niste niko bez misli. Odeća je ostavljena. Vi ste jednostavno nagost, čistota, jedna praznina. Onda je percepcija jasna, a sa tom jasnoćom dolazi opseg i jačina. Sada možete gledati u neizmerno širenje egzistencije. Sada nema prepreke za vašu percepciju; vaše oči su

postale beskonačne.

I prodorne: možete sagledati svaki događaj, svaku osobu, jer stvari više ne postoje. Čak i cvetovi su sada osobe, drveća su prijatelji, stene uspavane duše. Sada se prodornost dešava; možete gledati direktno celom širinom. Kada možete posmatrati cvet uzduž i popreko, onda ćete biti sposobni da razumete šta su mistici govorili, i pesnici.

Tenison kaže: "Ako bih mogao razumeti cvet, mali cvet u njegovoj celokupnosti, mogao bih da razumem sve." Ispravno, apsolutno ispravno! Ako možete razumeti deo, vi ćete razumeti celinu, jer deo je celina. Kada pokušate da razumete deo, ubrzo, nesvesno vi ćete se premestiti do celine, jer deo je organski u celini. Jednom su velikog mistika Ekharta pitali: "Zašto ne pišete svoju biografiju? Vaša autobiografija bi bila vrlo, vrlo korisna za ljude." On je rekao: "Teško, nemoguće - jer ako napišem svoju autobiografiju to će biti autobiografija celine, jer sve je povezano. A to bi bilo previše, kako možete napisati autobiografiju celine?"

Zbog toga su se uvek opirali oni koji su spoznali; nikada nisu napisali autobio-

grafije - osim tog čoveka, Paramahansa Joganande, koji je napisao *Autobiografiju jednog jogija*. On uopšte nije jogi. Inače jogi ne može napisati autobiografiju - to je nemoguće, jednostavno nemoguće, jer kada neko postigne *nirvićara samadhi*, onda je on jogi, tada je čist savršeni beskraj... Sada je on postao sve. Ako zaista želite da napišete autobiografiju, to će biti autobiografija celine od početka - a nema početka - do kraja - a nema kraja.

U sebi, ja sam postao svestan, celina kulminira. Ja ne započinjem sa svojim rođenjem, ja počinjem od samog početka, a nema početka, i ja ću nastaviti do samog kraja, a kraja nema. Ja sam potpuno obuhvaćen celinom. Ovih nekoliko godina koliko sam ja ovde, nisu sve. Bio sam pre nego što sam bio rođen, i biću posle moje smrti, stoga kako da pišem? Biće to samo deo, jedna strana, ne autobiografija, a strana je potpuno apsurdna i izvan konteksta, jer druge strane će nedostajati.

Nekoliko prijatelja su došli kod mene i rekli su: "Zašto da ne? Treba da napišete nešto o sebi," a ja znam teškoću Maister Ekharta. To nije moguće, jer odakle da se započne? Svaki početak će biti proiz-

voljan i lažan. A između dve lažne stvari - lažnog početka i lažnog kraja - kako istina može biti sprovedena? Nije moguće. Joganda je uradio nešto što nije moguće. Uradio je nešto što političar može učiniti, ali ne *jogi*.

Prodornost postaje tako jaka da ako gledate u kamenčić, kroz kamenčiće na putu vi se krećete u celinu, i kroz kamenčić možete ući u najviše misterije. Svuda su vrata; i ako kucate svuda ste prihvaćeni, dobrodošli. Odakle god da uđete, ulazite u beskonačno jer sva vrata su vrata celine. Individue mogu biti tu kao vrata. Volite osobu i ulazite u beskonačno. Pogledajte cvet i hram se otvara. Legnite na pesak, svaka čestica peska je ogromna celina. Ovo je viša matematika religije.

Obična matematika kaže da deo nikada ne može postati celina. To je jedna od maksima obične matematike kojom se započinje na univerzitetima; deo nikada ne može biti celina, i deo je uvek manji od celine, deo nikada ne može postati veći od celine. Ovo su jednostavna načela matematike, svako će se složiti da je to tako.

Ali onda postoji viša matematika. Kada izađete iz čula nastaje svet više

matematike, i ovo su načela: deo je uvek celina; deo nikada, nikada nije manji od celine, i - apsurdnost apsurdnosti - ponekad je deo veći od celine.

Sada vam ja to ne mogu objasniti. Niko ne može objasniti. Ali takvi su principi. Jednom kada ste izvan svog zatvora videćete kakve su stvari. Oblutak je deo, vrlo mali deo, ali ako gledate u njega sa umom bez misli, s jednostavnom svesnošću, direktno, odjednom oblutak postaje celina - jer samo Jedno postoji. Jer nijedan deo zapravo nije deo, ili odvojen; deo zavisi od celine, celina zavisi od dela. Ne samo kada se sunce rađa da se cveće otvara; druga strana je takođe istinita - kada se cveće otvara, sunce se rađa. Ako ne bi bilo cveća, za koga bi sunce sijalo? Druga strana je isto tako istinita kao ova - jer se odnosi na sve drugo; sve je isprepletено sa svim drugim. Čak i ako jedan list nestane, celini će on nedostajati, celina onda neće biti cela.

U jednoj od svojih molitvi, Maister Eckhart je rekao... a on je jedan od najređih ljudi koje je hrišćanstvo proizvelo. U stvari, on izgleda kao stranac u hrišćanskom svetu. On je trebao da se rodi u Japanu kao *zen* majstor; njegov uvid je tako jasan, tako

dubok, tako izvan dogme.

On kaže u jednoj svojoj molitvi: "Da, ja zavisim od tebe, Bože, ali ti takođe zavisiš od mene. Da ja nisam ovde, ko bi te obožavao i ko bi ti se molio? Ja bih ti nedostajao." On je u pravu; to nije iz nekog ega, to je jednostavno činjenica. Znam, mora da je Bog, u tom momentu to odobrio klimanjem glave: "Ti si u pravu, Ekhart, jer da ti nisi tu, ni ja ne bih bio ovde."

Obožavalac i obožavano postoje zajedno; ljubavnik i voljena postoje zajedno. Jedno ne može da postoji bez drugog, i to je misterija egzistencije: sve postoji zajedno. Ovo zajedništvo je Bog. Bog nije osoba; ovo zajedništvo svega jeste Bog.

Percepcija stečena u nirvičara samadhiju transcendira sve normalne percepcije, kako u opsegu tako i u jačini.

Odasvud se ogromno prostranstvo otvara, dubina... Pogledajte u cvet, i tamo je ambis. Možete upasti u cvet i nestati. To se dogodilo. Apsurdno je istinito. Na vama je da verujete u to ili ne.

Dogodilo se u Kini da je car pozvao velikog slikara da izradi neku sliku u palati.

Slikar je došao i naslikao pogled na Himalaje, vrlo lepo. Trebale su mu godine za to, a on nikome nije dozvolio da je vidi dok ne završi. Jednog dana je rekao caru: "Sada je gotova i možete doći."

I car je došao sa svojim ministrima, generalima i dvoranima, i oni su jednostavno bili zadivljeni. Nikada nisu videli tako nešto - bilo je tako stvarno. Vrhovi su bili isti kao stvarni, a bila je krivudava staza oko vrhova i staza je iščezavala negde. Car je pitao: "Gde ovaj put vodi?" Slikar je odgovorio: "Nisam putovao njime, kako onda mogu znati?" Car je insistirao pošto to uopšte nije bilo pitanje putovanja: "Ti si naslikao to!" Zato je slikar rekao: "Pričekajte. Pustite me da odem i vidim." Kaže se da je otišao i nestao u slici, nikada se nije vratio da ispriča priču gde ona vodi.

To se ne može dogoditi, to znamo; ali u *nirvićari* to se dešava. U cvetu je ambis. Usled vaše prodornosti, dok gledate u cvet tamo je dubina, možete pasti u cvet i zauvek iščeznuti. Pogledate u lepo lice sa *nirvićarom* i u lepoti je ambis; možete biti zauvek i za sva vremena izgubljeni; možete upasti u njega.²³ Sve postaje kapija, sve! Sa

²³ To se i dešava onima koji upadnu u stanje *nirvića-*

silinom vašeg pogleda, sva vrata vam se otvaraju.

Kada je ovo kontrolisanje svih drugih kontrola transcendirano, postiže se samadhi bez klice, a s njim, oslobođenje od života i smrti.

Ovde sve staze kulminiraju, sve Bude se susreću; *tantra i joga, zen i hassid, sufi i baul* - sve staze. Staze mogu biti različite - i jesu - ali sada ovo dolazi, vrhunac, ovde staze iščezavaju. *Kada je ovo kontrolisanje svih drugih kontrola transcendirano...* jer Patanjđali kaže da je to još uvek kontrolisano stanje. Misli su nestale, sada možete opažati egzistenciju, ali još su tu opažalac i percepcija, objekat i subjekat... S telom, znanje je bilo indirektno. Sada je ono direktno, ali još je saznavalac različit od znanog. Postoji poslednja barijera, podela. Kada čak i ovo otpadne, kada je ova kontrola transcendirana, i slikar iščezne u slici a ljubavnik iščezne u ljubavi, objekat i subje-

ra samadhija bez dovoljno objektivnog znanja i objektivne svesti o celom procesu toga što im se događa. To su poznati slučajevi ludija ili "božanskih ludaka", "opijenih Bogom".

kat iščezavaju. Nema znalca i nema znanog.

Kada je ovo kontrolisanje svih drugih kontrola transcendirano...

Ovo je zadnja kontrola, *nirvičara samadhi*, *samadhi* gde su misli prestale. Ovo je posljednja kontrola. Još uvek vi jeste, ne kao ego, ali kao vi sami. Još uvek ste odvojeni od znanog - samo vrlo providnim velom, ali on postoji - i ako se prilepíte uz njega bićete rođeni, jer podela još uvek nije transcendirana; još niste postigli nedvojnost. Seme dualizma je još uvek tu, i iz tog semena će iznići novi životi i točak života i smrti će nastaviti da se okreće.

Kada je ovo kontrolisanje svih drugih kontrola transcendirano, postiže se samadhi bez klice, a s njim, oslobođenje od života i smrti.

Onda se točak za vas zaustavlja. Onda nema vremena, nema prostora. Oboje, i život i smrt su iščezli kao san. Kako da se transcendira ova zadnja kontrola? To je najteže. Da se stigne do *nirvičare* vrlo je naporno, ali to nije ništa u poređenju sa

napuštanjem poslednje kontrole, jer je to vrlo suptilno. Kako to da se uradi? Čak ni "kako" nije od važnosti na ovom stupnju. Jednostavno čovek mora budno da posmatra, uživa, bude opušten i prirodan. Ovde Tilopa postaje značajan.

Zato što su ljudi kao Tilopa *zen* majstori i oni govore o cilju: živi opušteno i prirodno, ne radeći ništa, ne čini ništa da transcendiraš kontrolu. Jer ako radite nešto, to će opet biti kontrola. Vaše delovanje će biti poništavanje. Opušten i prirodan - to je tačka gde deseta slika o čuvanju bika²⁴ postaje značajna: vraćanje natrag u svet, i ne samo vraćanje natrag u svet... nošenje boce s vinom. Uživanje, slavljenje, bivanje jednostavnim - to je značenje. Ništa sada ne može da se uradi. Sve što ste mogli da uradite, vi ste uradili. Sada jednostavno postanite opušteni i prirodni i zaboravite sve o *jogi*, kontroli, *sadhani*, traganju, ispitivanju. Zaboravite sve o tome, jer sada, ako nešto učinite, onda će se kontrola nastaviti, a sa kontrolom nema slobode. Morate čekati, i samo biti opušteni i prirodni.

Neko je pitao Lin Chia: "Šta radite

²⁴ "Deset slika o čuvanju bika" je poznata zen metafora o napredovanju u probuđenju.

danas?" On je odgovorio: "Cepam drva, nosim vodu iz bunara - ništa drugo." Capanje drva, nošenje vode s bunara...

Lin Chi mora da je bio na tom nivou kada je odgovorio ovako. On je dospeo do poslednje kontrole. Tu ništa ne preostaje da se uradi, stoga je seckao drva. Zima dolazi i drva su potrebna, a ljudi kažu da će biti vrlo hladna zima, stoga on cepa drva; naravno oseća i žeđ, stoga nosi vodu, zaliva baštu, povrće. Sasvim obično... ne traga, ne ispituje, ne ide nikuda.

To je stanje gde Zenerin kaže: "Sedeći smireno, sedeći tiho, ne radeći ništa, proleće dolazi i trava raste sama od sebe." Dalje od ovoga reči ne mogu objasniti. Čovek mora stići do *nirvičare* i onda čekati na *samadhi* bez klice. To dolazi samo od sebe, kao što trava raste sama od sebe. Onda je poslednja kontrola transcendirana, i nema nikoga ko je transcendira. Ona je jednostavno transcendirana. Nema nikoga ko je transcendira, jer ako nekog ima da je transcendira, opet postoji kontrola. Stoga vi ne možete ništa učiniti oko toga.

Zbog toga Patanjđali ovde jednostavno završava: to je takođe *samadhi*.

Ovde se završava poglavlje o

samadhiju - nema šta više da se kaže. On ne kaže ništa kako to da se radi. Na tom mestu se Krišnamurti veoma razljuti, kada ljudi pitaju, "kako?" Nema pitanja, nema metode, nema tehnike, jer ako je ikakva tehnika tu moguća, onda će ostati kontrola. Kontrola se transcendira, ali nema nikoga ko je transcendira. Ostajući opušten i prirodan, cepajući drva i noseći vodu, sedeći smireno, proleće dolazi, trava raste sama od sebe.

Stoga ne brinite za *samadhi* bez kliče. Jednostavno se usredsredite na *nirvičara samadhiju*, *samadhiju* gde misli prestaju. Dotle postoji traganje. Izvan toga je zemlja bez traganja. Kada postanete *nirvičara*, onda, samo onda ćete razumeti šta da radite. Sve što je moglo da se uradi, vi ste uradili.

Poslednja prepreka postoji. Poslednja prepreka se stvara vašim delovanjem; to je vrlo prozirno. To je kao da sedite iza staklenog zida, vrlo lepog i čistog stakla, i možete videti sve isto tako jasno kao i bez zida, ali stakleni zid postoji, i ako pokušate da prođete kroz njega, udarićete ga i bićete odbačeni natrag.

Dakle *nirvičara samadhi* nije poslednja stvar, to je "poslednja osim jedne." A ta pretposlednja je krajnji domet. Posle

toga, čitajte Zenerina, Tilopu, Lin Chia; sedite mirno i pustite da trava raste sama od sebe. Posle toga možete živeti na tržnici, jer tržnica je lepa kao manastir. Posle možete činiti sve što osećate da želite činiti - možete raditi svoj posao - ali ne pre toga. Možete se opustiti, traganje je završeno. U toj opuštenosti dolazi momenat unutrašnjeg usklađivanja sa kosmosom, i zid nestaje. Zato što je stvoren vašim vlastitim delovanjem, kada ne delujete, on nestaje. On se hrani vašim delovanjem. Kada ne delate, vi ste transcendirali svu kontrolu, onda nema života ni smrti, jer život nastaje od činioca, smrt nastaje od činioca.

Sada vas nema više; vi ste rastvoreni. Vi ste rastvoreni kao što se grudva soli bačena u okean rastvara, i ne možete otkriti gde je nestala. Možete li naći grudvu soli koja se rastvorila u okeanu? Postala je jedno sa okeanom. Možete okusiti okean, ali ne možete naći grudvu.

Zbog toga, kada su stalno ljudi zapitkivali Buda: "Šta će se dogoditi kada Buda umre? Šta će se desiti kada Buda umre?" Buda je ćutao, nikada na to nije odgovarao. To je bilo vrlo uporno pitanje: "Šta se dešava kada Buda umre?" Buda je ćutao, jer

vama izgleda kao da on postoji, ali za njega samog - njega više nije bilo. Iznutra njega više nije bilo. Unutra, spolja postaji su jedno; deo i celina su postali jedno; poklonik i Bog postali su jedno; ljubavnik se rastvorio u voljenom.

Onda šta ostaje? Ljubav ostaje: ljubavnika više nema, voljenog više nema, saznavaoća više nema, znanog više nema - spoznaja preostaje. Čista svest preostaje, bez nekog centra, kao beskraj postojanja, dubina postojanja, misterija postojanja. Ali ničega što bi se moglo učiniti.

Kada dospete do te tačke jednog dana - ako marljivo tražite, doći ćete; ako marljivo tražite doći ćete do *nirvičara samadhija* - onda ne nosite stare navike delovanja, ne nosite stari obrazac delovanja, onda ne pitate "kako?". Onda jednostavno budete opušteni i prirodni i puštate da se stvari dešavaju. Prihvatate sve što se događa; slavite šta god da se događa. Cepate drva, nosite vodu, sedite mirno i puštate da trava raste.

Poglavlje 10

POSTOJANOST POSTOJANJA

10, mart 1975. u dvorani Buddha

Prvo pitanje:

*Šta se dogodilo Radžnišu 21 marta?
Da li je on postigao samadhi sa ili bez kli-
ce?*

Ovo nije samo vaše pitanje, moje je takođe! Otada, ja sam se takođe pitao šta se dogodilo momku Radžnišu? Te noći, jednog trenutka je on bio tu, a sledećeg trenutka nije bio tu. Otada sam ga tražio unutra i napolju; za sobom nije ostavio nikakav trag, nema ni otisaka stopala. Ako ga ikada nađem, setiću se vašeg pitanja. Ili, ako se dogodi da ga sretnete negde, možete mu takođe postaviti pitanje s moje strane.

To je kao san. Ujutru se probudite, pogledate okolo, tražite po postelji, ispod kreveta, a on nije tu. Ne možete verovati - pre jednog momenta san je bio tu, tako živopisan, tako realan, a iznenada se uopšte ne može naći, i ne postoji način da se nađe. On je samo pojava; nije bio realnost, bio je

samo san. Čovek se probudi i san iščezne. Ništa se ne događa snu.

Radžnišu se takođe ništa nije dogodilo, on pre svega nikada nije ni bio tu. Ja sam spavao, zbog toga je on bio tamo. Probudio sam se, i nisam ga mogao naći, a to se dogodilo tako neočekivano, da nisam imao vremena da ga pitam. Jednostavno momak je iščezao, i izgleda da nije moguće da ga opet nađem, jer je to moguće samo na jedan način: ako se ja ponovo uspavam, samo onda ga mogu naći - a to je nemoguće.

Jednom kada ste potpuno svesni, sam koren vaše nesvesnosti je presečen. Seme je spaljeno. Ne možete opet pasti u nesvesno.

Svakog dana možete upasti u nesvesno u noći, jer nesvesno je tu. Ali onda čitavo vaše biće postaje svesno; nema mesta u vama, nema tamnog ugla gde možete otići i spavati - a bez spavanja nema sna.

Radžniš je bio san koji se desio meni. Ništa se ne može dogoditi Radžnišu. Šta se može dogoditi snu? Ili on postoji ako spavate, ili ne postoji kada ste budni. Ništa se ne može dogoditi snu. San može da se dogodi realnosti; realnost ne može da se

dogodi snu. Radžniš se desio meni kao san.

Dakle, ovo je takođe moje pitanje. Ako imate uši, slušajte, a ako imate oči možete videti. Jednog dana stari čovek se više ne može naći u kući - samo praznina, nikog nema. Krećete se, tragate; nikoga nema, samo neizmerno prostiranje svesti bez centra, bez granica. A kada ličnost nestane - a sva imena pripadaju ličnosti - onda se po prvi put univerzalno javlja u vama. Svet od *nama-rupa*, imena i obličja, nestaje, i odjednom je tu bezoblično.

To će se dogoditi takođe vama. Pre nego što se dogodi, ako imate ikakva pitanja da postavite, pitajte svoju ličnost. Jer jednom kada se to dogodi, onda ne možete pitati. Nema ko da pita. Jednog dana, iznenada ćete nestati. Pre nego što se jednom to dogodi, možete pitati, ali je i to takođe teško, jer pre nego što se to dogodi, tako ste čvrsto uspavani - ko će pitati? Pre nego što se to dogodi nema nikoga da pita,²⁵ a i kada se to dogodi nema nikoga da pita.²⁶

²⁵ Jer spava nesvestan.

²⁶ Jer samo čista svest jedinstva postoji i ničeg posebnog u njoj.

Drugo pitanje:

Molimo da objasnite kako se klica sprži u konačnom samadhjuu?

Vi uvek prijanjate uz reči! Ja znam da je to prirodno. Kada čujete reči "*samadhi*," "*samadhi* bez klice," "seme je sprženo; sada više nema semena," vi čujete reči i onda se pitanja javljaju u vašem umu. Ali ako mene razumete, ova pitanja će onda postati nevažna. "Seme je spaljeno" ne znači da se nešto tako stvarno dešava. Ono što se dešava jeste jednostavno, prosto ovo: kada se *nirvikalpa samadhi* postigne, misli prestaju. Odjednom nema semena da bi se spržilo. Nikada ga nije ni bilo; bili ste u halucinaciji.

To je metafora, a religije govore u metaforama jer ne postoji drugi način da se govori o stvarima koje pripadaju nepoznatom. To je metafora. Kada se kaže da je seme spaljeno, jedino značenje toga je da tada ne postoji želja da se bude rođen, da nema želje da se umre, niti želje da se ne umre; jednostavno ne postoji želja. Želja je seme, a kako želja može postojati kada su misli prestale? Želja može postojati samo kroz mišljenje, u formi misli. Kada misli

nema, vi ste bez želja. Kada ste bez želja, rođenje i umiranje iščezava. S vašom željom seme se spaljuje. Ne postoji neka vatra s kojom vi spaljujete seme... Ne budite neozbiljni. Mnogi su postali žrtve metafora. One su pesnički način kazivanja određenih stvari, kroz prenosno značenje.

Samo razumite glavnu stvar. Glavna stvar je da vas želja vodi u vreme, u ovaj svet. Vi biste želeli da budete ovo i ono, želeli biste da postignete ovo i ono; budućnost se stvara. Vreme se stvara pomoću želje. Vreme nije ništa do senka želje. Nema vremena u egzistenciji. Egzistencija je bezvremena; nikada nije znala za neko vreme. Vreme stvara vašu želja, jer želji treba prostor da se kreće. Inače, ako nema budućnosti, gde će se želja kretati? Bićete uvek naspram zida, stoga vi stvarate budućnost. Vaš um stvara dimenziju vremena, a onda konji želje mogu brzo galopirati. Zbog želje vi stvarate budućnost, ne samo u ovom životu nego takođe i u budućim životima, jer, znate, želja je tako mnogo... Želje su takve da ne mogu biti ispunjene: ovaj život neće biti dovoljan - potrebno je više života. Ako je samo ovo život, onda je previše kratko vreme, previše toga ima da se

uradi, a tako je kratko vreme - ništa se ne može uraditi. Tako stvarate buduće živote.

Vaša želja postaje seme, a kroz želju se krećete napred, od jednog sna do drugog. Kada se krećete od jednog života do drugog, to nije ništa drugo do kretanje od jednog sna do drugog. Kada ostanete bez misli, kada ostavite svako mišljenje, i jednostavno ostanete u sadašnjem trenutku, odjednom vreme nestaje.

Sadašnji trenutak uopšte nije deo vremena. Vi delite vreme u tri gramatička vremena; prošlo, sadašnje, buduće. To je pogrešno. Prošlost i budućnost su vreme, ali sadašnjost nije deo vremena, sadašnjost je deo egzistencije. Prošlost je u umu; ako je vaše pamćenje neizmerno, gde će biti prošlost? Budućnost je u umu; ako se vaša mašta odbaci, gde će biti budućnost? Međutim sadašnjost će biti tu. Ona ne zavisi od vas i vašeg uma. Sadašnjost je egzistencijalna. Samo ovaj trenutak je istinit; svi drugi trenuci ili pripadaju prošlosti ili budućnosti. Prošlost je otišla, nema je više, a budućnost još nije došla. Obe nisu egzistencijalne. Samo sadašnjost je realna, samo jedan trenutak sadašnjosti. Kada želje prestanu i mišljenje se obustavi, odjednom ste bačeni

u sadašnji trenutak, a iz sadašnjeg trenutka otvaraju se vrata večnosti. Klica je spržena. Sa odbacivanjem želje, klica nestaje sama od sebe - nju je stvorila želja.

Treće pitanje:

Kao srazmerno nov sannyasin ja sam malo uznemiren oko broja vrlo ozbiljnih, sannyasina oko vas koji izgledaju zabrinuti. Možete li me razuveriti u pogledu ovoga molim?

Da, mnoge stvari treba razumeti. Prvo, religiozni ljudi su uvek ozbiljni. Ja nisam religiozna osoba, ali mnoge religiozne osobe shvatajući me pogrešno, dolaze kod mene. Religiozne osobe su uvek ozbiljne, one su bolesne. Frustrirane su životom, tako mnogo frustrirane, nemajući uopšte uspeha, da su izgubili kvalitet da uživaju. U životu su prošli samo kroz muku. U životu nikada nisu mogli da slave. Postali su religiozni usled frustracije životom; onda su ozbiljni, i imaju držanje da čine nešto vrlo veliko. Pokušavaju da uteše svoje egoe; možda nisu uspeli u životu, ali uspevaju u religiji; nisu možda uspeli u spoljašnjem svetu, ali u unutrašnjem svetu su postali

uzor. U svetu stvari možda nisu uspeli, ali njihova *kundalini* se uzdiže, *čakre* se otvaraju. A onda oni vrše kompenzaciju, započinju da gledaju u druge sa osuđujućim okom. Njihovo je držanje "svetije nego vaše"; svi su grešnici. Samo će oni biti spašeni, svi drugi će biti bačeni u pakao. Ovi religiozni ljudi su stvorili pakao za druge, stvorili su ga čak i za sebe. Oni žive u kompenzatorskom životu - ne u realnom, već u životu mašte. Takvi ljudi će biti ozbiljni, teški.

Ja nemam šta da radim s njima. Inače, misleći da sam ja takođe takva vrsta religioznog čoveka, ponekad budu upecani mojim posredstvom. Ja sam potpuno drugačiji tip religioznog čoveka, ako uopšte sebe mogu nazvati religioznim. Za mene je religija zabava. Za mene je religioznost slavlje. Za mene je religija radost. Ja religiju nazivam "radosnom dimenzijom". To nije za 'religiozne' ljude, za ozbiljne ljude. Za ozbiljne ljude postoji psihoterapija; oni su bolesni; oni ne obmanjuju nikog do same sebe.

Za mene, religija ima potpuno drugačiji kvalitet. Ne postajete religiozni zato što ste propali u životu, nego zato što ste postali zreli kroz život. Čak i vaši neuspe-

si... Postoje neuspesi, ali neuspesi nisu zbog života, neuspesi su usled vaših želja. Vi ste postali frustrirani - nije život frustrirajući - samo zato što ste se nadali previše. Život je lep; vaš um je stvorio nevolju. Vaša ambicija je bila prevelika. Čak ni ovaj lepi i neizmerni život nije mogao da je ispuni.

Običan religiozan čovek napušta svet; zaista religiozan čovek ostavlja ambiciju, napušta nadanje, ostavlja maštu. Znajući iz iskustva da svaka nada dolazi do tačke gde ona postaje beznadežnost, i svaki san dolazi do tačke gde postaje noćna mora, a svaka želja dolazi do tačke gde ništa ne preostaje u vama osim nezadovoljstva - znajući ovo kroz iskustvo, čovek postaje dozreo, razvijen. U svesti de događa rast. Iz ovog rasta čovek odbacuje ambiciju, ili ambicija otpada sama iz tog rasta. Onda osoba postaje religiozna.

Ona se ne odriče sveta; svet je lep! Nema čega da se odriče - samo se odriče svih očekivanja. A kada nema nadanja, kako može biti frustracije? I kada ne postoji traženje, kako može biti neispunjenja? Kada ne postoji ambicija, kako može biti ikakve noćne more? Čovek jednostavno postaje opušten i prirodan. On živi u sadašnjici i ne

brine za sutra. Živi sadašnjost tako potpuno, jer nema nade i želje za budućnost. Unosi celo svoje biće u sadašnjost, a onda je ceo život preobražen. To je zabava, veselje, to je slavlje. Onda možete plesati, možete se smejati i pevati, a za mene takva treba da bude religiozna svest - plešuća svest, više nalik deci, manje nalik mrtvim leševima. Vaše crkve, vaši hramovi, vaše džamije su kao groblja - previše su ozbiljni.

Dakle, naravno, oko mene ima mnogo ljudi koji su ozbiljni; oni me uopšte nisu razumeli. Oni možda projektuju svoje umove na mene, možda interpretiraju sve što ja kažem prema svojim vlastitim umovima, ali me nisu razumeli. Oni su nepodesni ljudi. Oni će morati ili da se promene, ili da odu. Konačno, samo oni ljudi će biti sa mnom, koji mogu slaviti život tako potpuno, bez negodovanja, bez neraspoloženja i zlopamćenja. Drugi će otići, što pre odu to bolje. Ali ovo se dešava: misleći da sam ja religiozan, stari religiozni tipovi ljudi takođe ponekad dolaze kod mene, a jednom kada dođu oni nose sa sobom svoje vlastite umove i pokušavaju ovde takođe da budu ozbiljni.

Došao je kod mene jedan stari

čovjek. Bio je poznati indijski političar. Jednom je posetio kamp i video nekoliko *sannyasina* kako igraju karte. Odmah je došao kod mene i rekao: "Ovo je previše, *sannyasini* igraju karte!" Ja sam rekao: "Šta je pogrešno u tome? Karte su lepe, a oni ne prave nikome štetu - samo uživaju igrajući karte. A ovaj čovek je bio političar, igrao je kartama u politici i kockanju, ali to nije mogao da razume. Upravo kada ljudi igraju karte to je prosto slavljenje trenutka. A ovaj čovek u čitavom svom životu je igrao karte, vrlo opasne karte, čineći sve što političar može da čini. Ali o sebi je mislio da je religiozan. A siroti *sannyasini* - upravo igrajući karte, bili su osuđeni, ukoreni. On je rekao: "Nikada to nisam očekivao." Rekao sam mu da za mene u tome nema ničega pogrešnog.

Nema ničega neumesnog kada nikoga ne povređujete. Kada povredite nekoga, onda je to grešno. Ponekad stvari koje mislite da su pogrešne i nisu toliko pogrešne. Na primer, govorite besmislice nekoj osobi, i bacate smeće na njenu glavu - a samo smeće možete baciti, nemate ništa drugo - to je u redu. Ali osoba koja sedi u uglu i puši cigaretu - je li to pogrešno? Ona barem ne baca smeće na nečiju glavu, niti u

nečiju glavu. Ona je našla zamenu za usne; ne govori već puši. Ona možda povređuje sebe, ali ne povređuje nikoga. Može biti budala, ali nije grešnik.

Uvek pokušajte da mislite u smeru, da ako povređujete nekoga, samo onda je nešto nepravedno, pogrešno. Ako ne povređujete nikoga i ako ste malo svesni - u "nikoga" vi ćete takođe biti uključeni - ako ne povređujete nikoga, uključujući sebe, sve je lepo. Onda možete raditi svoju stvar.

Sannyas za mene nije ozbiljna stvar. U stvari to je baš suprotno: to je skok u neozbiljnost. Ozbiljno ste živeli za mnogo života. Šta ste stekli? Čitav svet vas uči da budete ozbiljni, da vršite svoju dužnost, da budete moralni, da budete ovo, da budete ono. Ja vas učim humoru, razonodi; učim vas da budete veseli. Ne učim vas ničemu do slavljenju. Samo zapamtite jednu stvar: vaše slavlje ne treba da bude štetno za nekog drugog, to je sve.

Međutim, ego je problem. Ako uzmete život kao zabavu, i slavite ga kao svetkovinu, onda će vaš ego nestati. Ego može postojati samo kada ste ozbiljni. A ako ste bezazleni, detinjasti, ego onda nestaje. Zato imate sujetan izgled, hodate uteg-

nuti; radite nešto vrlo ozbiljno što niko drugi ne može; pokušavate da pomognete ceo svet, i da ga reformišete. Uzimate na svoja leđa breme celog sveta. Svako je nemoralan, samo ste vi moralni. Svako čini greh, samo ste vi čestiti. Onda se ego oseća vrlo dobro.

U slavljeničkom raspoloženju, ego ne može postojati. Ako slavljenje postane prava klima vašeg bića, ego će nestati. Kako možete održavati svoj ego smejući se, plešući, uživajući? To je teško. Možete održavati svoj ego dok radite *shirshasan*, stajanje na vašoj glavi, ili radeći teške, besmislene položaje. Onda možete održavati ego; onda ste veliki *jogi*! Ili sedite u hramu, ili u crkvi sa drugim mrtvacima oko sebe, možete se osećati vrlo, vrlo velikim, značajnim, prvorazrednim.

Zapamtite, moja *sanyasa* nije za ovu vrstu ljudi, ali oni dolaze. Ništa nije pogrešno u tome što mi dolaze. Ili će se oni promeniti, ili će morati da odu. Ne brinite o njima. Uveravam vas da ja nisam ozbiljan.

Ja sam iskren, ali ne kritičan, ozbiljan; iskrenost je potpuno drugačiji kvalitet. Ozbiljnost ili kritičnost je bolest ega, a iskrenost je kvalitet srca. Da se bude iskren,

znači da se bude istinit. Da se bude iskren, znači da se bude autentičan. Šta god da činite, činite s punim svojim srcem. Šta god da radite ne radite kao dužnost, nego kao svoju ljubav. *Sanyasa* nije dužnost, to je vaša ljubav. Ako naćinite skok, učinite to iz svoje ljubavi, iz svoje autentićnosti. Bićete iskreni u tome, ali ne ozbiljni. Iskrena osoba je uvek radosna. Samo neiskrena osoba postaje ųalosna, jer ona zapada u neprijatnost. Ako ste neiskreni, svaka obmana će vas voditi do druge neiskrenosti. Ako zavisićte od laųi, moraćete zavisićti od viųe laųi. Ubrzo gomila laųi je oko vas. Guųite se u svojim vlastitim obmanama, onda postajete tuųni. Onda ųivot izgleda kao zbrka. Onda ne moųete uųivati u njemu jer ste uniųtili svu njegovu lepotu. Izuzev vaųeg laųnog uma, niųta nije ruųno u egzistenciji, sve je lepo.

Budite iskreni, budite autentićni i istiniti, a ųta god da radite, radite to iz ljubavi. Inaće, ne radite to. Ako ųelite da budete *sannyasin*, budite to iz ljubavi. Inaće, ne skaćite - ćekajte, pustite da doće pravi trenutak. Ali ne budite promiųljeni oko toga. To nije niųta; to nije niųta nalik ozbiljnosti. Za mene, ozbiljnost je bolest, bolest

običnog, nižeg uma koji nije uspeo u životu. A on nije uspeo jer je osrednji. *Sanyasa* treba da bude vrhunac vaše zrelosti; neuspeha, uspeha, svega što ste videli i živeli i kroz šta ste izrasli. Sada treba da razumete više, a kada razumete više, možete uživati više.

Isus je religiozan, hrišćani nisu. Isus može biti radostan; hrišćani ne mogu biti. U crkvi morate nositi vrlo ozbiljno lice, turobno. Zašto? Jer krst je postao simbol religije. Krst ne bi trebao biti simbol; smrt ne bi trebala da bude simbol religije. Religiozna osoba živi tako duboko, da ona ne zna za smrt; nije preostalo energije da se zna smrt; nema nikoga ko zna smrt. Kada živite život tako duboko, smrt nestaje. Smrt postoji samo ako živite na površini. Kada živite duboko, čak i smrt postaje život. Kada živite na površini, čak i život postaje smrt. Krst ne treba da bude simbol.

U Indiji mi nikada nismo načinili krstu slične stvari za simbole. Imamo Krišninu flautu, ili Šivin ples kao simbole. Ako biste ikada želeli da razumete kako religijska svest treba da raste, onda pokušajte da razumete Krišnu. On je radostan, slavi i pleše. On je zaljubljen u život, sa flautom

na svojim usnama i s pesmom. Hrist je zaista bio kao Krišna. U stvari, sama reč Hrist dolazi od Krišna. Isus je njegovo ime; Isus Krišna, Isus Hrist. Krišna ima mnogo formi. U Bengaluu, u Indiji, ima formu koja je *christo*. Od *Christo*, u grčkom to je postalo *christos*, a odatle je krenulo i postalo *Christ*. Isus mora da je bio čovek kao Krišna, ali hrišćani kažu da se nikada nije smejao. To izgleda apsurdno. Ako se Isus nije mogao smejati, ko će se smejati? Oni su ga naslikali s takvom ozbiljnošću. On mora da se smejao! Zapravo, on je voleo žene, vino; to je bio problem, zbog toga su ga Jevreji razapeli na krst. On je voleo žene, Mariju Magdalenu i druge, a Marija Magdalena je bila prostitutka.²⁷ Voleo je da jede, uvek je uživao na gozbama. A gozba sa Hristom mora da je bilo nešto iz drugog sveta.

Desilo se: Hrist je umro na krstu. Onda je rečeno da je posle tri dana vaskrsao - vrlo lepa priča. On je vaskrsao, a Marija Magdalena ga je prva videla. Zašto? Jer

²⁷ Ovo je crkvena dezinformacija koja Oshou nije bila poznata. Marija Magdalena nije bila prostitutka već plemenitog roda i najbliži učenik Hristov, prva među apostolima. Osho tačno navodi da je bila u intimnoj vezi sa Isusom.

samo oči ljubavi mogu razumeti uskrsnuće, jer oči ljubavi mogu videti unutrašnje, besmrtno. Muškarci sledbenici su prolazili pored Isusa koji je stajao tamo, i oni ga nisu videli. Simbolika je divna: samo ljubav može videti ono nutarnje, besmrtno. A kada je Marija Magdalena otišla u grad i rekla ljudima, oni su mislili da je ona poludela. Ko veruje ženi? Ljudi kažu ljubav je slepa, ljubav je slepa - niko neće verovati. Čak i apostoli, Isusovi najbliži učenici, i oni su se čak smejali i govorili: "Jesi li poludela? Verovaćemo samo kada mi vidimo."

Onda se desilo da su dva učenika išla u drugi grad, a Isus ih je sledio, razgovarao s njima, i oni su govorili o Isusovom raspeću, i šta se sve dogodilo. Bili su u nevolji, a Isus je hodao s njima i razgovarao s njima, a oni ga nisu prepoznali. Onda su stigli do grada. Pozvali su stranca da s njima jede, i kada je Isus prelomio hleb odjednom su ga prepoznali; jer niko nije lomio hleb na taj način - samo Isus.

Ovu priču sam mnogo voleo. Razgovarali su i nisu ga prepoznali; hodali su miljama zajedno, i nisu ga mogli prepoznati, ali sam gest Isusovog lomljenja hleba, iznenada... jer nisu znali nijednog čoveka

koji lomi hleb s takvim radosnim raspoloženjem, da slavi hranu - nikada nisu poznavali nekog takvog čoveka. Iznenada, prepoznali su ga i rekli: "Zašto nisi rekao da si vaskrsli Isus?" Pokreti...

Hrišćani kažu da se taj čovek nikada nije smejao. Hrišćani su potpuno uništili Isusa, iskrivili, i ako se on ikada vrati - a ja se bojim da neće doći zbog ovih hrišćana - oni mu neće dozvoliti pristup u crkvama.

Isto je moguće i sa mnom, takođe. Jednom kada odem, ozbiljni ljudi će postati opasni. Oni mogu uzeti posed, jer oni teže da stvari uzmu u posed. Oni mogu postati moji naslednici, a onda će moje nasleđe uništiti. Dakle, zapamtite ovo: čak i neznalica može postati moj naslednik, ali mora biti sposoban da se smeje i slavi. Čak i ako neko tvrdi da je prosvetljen, samo pogledajte njegovo lice; ako je ozbiljan on neće biti moj naslednik! Neka to bude kriterijum; čak i budala će to učiniti, ali treba da bude sposobna da se smeje i slavi život. Inače, ozbiljni ljudi su uvek u potrazi za vlašću. Ljudi koji se mogu smejati nisu zabrinuti za vlast - to je problem. Život je tako dobar, ko mari da postane papa? Jednostavni ljudi, srećni na njihov jednostavan način, ne mare

za politiku.

Odmah, čim prosvetljena osoba nestane iz tela, ljudi koji su ozbiljni bore se da postanu naslednici. A oni su uvek uništavali, jer su neumesni, nemoralni ljudi, ali uvek ambiciozni. Samo pravedni, ispravni ljudi nisu ambiciozni, jer život daje tako mnogo, nema potrebe za ambicijom da se postane naslednik, ili da se postane papa, ili da se postane ovo ili ono. Život je tako lep, da se više ne traži. Ali ljudi koji nemaju uživanje, uživaju u moći; ljudi koji su propustili ljubav, uživaju u prestižu; ljudi koji su na neki način propustili slavljenje života i ples, želeli bi da budu pape - visoki moćnici, ljudi koji kontrolišu. Čuvajte se njih; oni su uvek biti rušitelji, trovači. Oni su uništili Budu, uništili Hrista, oni su uništili Muhameda. Uvek su okolo, teško je osloboditi ih se, vrlo, vrlo teško, jer oni su tako ozbiljni ovde... ne možete ih se osloboditi.

Međutim, ja vas uveravam da sam uvek za sreću, radost, život plesa i pesme, uživanja, jer za mene je to jedina molitva. Kada ste srećni, preplavljeni srećom, ima molitve. Nema druge molitve. Egzistencija sluša samo vaš egzistencijalni odgovor, ne vašu verbalnu komunikaciju. Nije važno šta

vi kažete, već šta vi jeste... Ako stvarno osećate da Bog jeste, onda slavite. Onda nije poenta u gubljenju nijednog jedinog trenutka. Plešite ako osećate da Bog jeste, s vašim čitavim bićem, jer samo kada plešete, pevate i srećni ste - ili čak ako sedite smireno - sama klima vašeg bivanja daje tako smireno, duboko zadovoljstvo sa životom. To je molitva; vi zahvaljujete. Vaša zahvalnost je vaša molitva. Ozbiljni ljudi? Nikada nisam čuo da su ozbiljni ljudi ikada ušli u raj. Oni to ne mogu.

Jednom se dogodilo da je grešnik umro i otišao na nebo. Svetac je umro istog dana, i glasnici su počeli da ga vode prema paklu. Svetac je rekao "Čekajte, nešto je negde krenulo pogrešno. Vi uzimate tog grešnika, a ja njega znam dobro! Ja sam dvadeset četiri sata meditirao i molio se Bogu, a odveden sam u pakao. Želeo bih da pitam samog Boga šta je to, je li to pravda?" Stoga je on odveden samom Bogu, i čovek na koga se žalio, i on je rekao: "Ovo je jednostavno neverovatno - da ovaj grešnik... ja njega znam dobro, on je bio moj sused. Nikada se nije molio, nikada nije uzeo nijednom tvoje ime u životu, a ja sam se dvadeset četiri sata molio...Čak i u svom

spavanju ja nastavljam da ponavljam *Ram, Ram, Ram* - a šta se događa?" Kaže se da mu je Bog odgovorio: "Zato što si me ubio sa svojim dosadnim, neprekidnim *Ram*, gotovo si me ubio, ne bih želeo da mi budeš u blizini. Samo zamisli, dvadeset četiri sata! Nisi mi dao nijedan trenutak odmora. Ovaj čovek je dobar, barem mi nikada nije smetao, a ja znam da se nikada nije molio, jer čitav njegov život je bio molitva. On tebi izgleda kao grešnik, jer misliš da samo u molitvi i verbalnoj besmislici ima vrline. On je živeo i živeo srećno. Možda nije bio uvek dobar, ali je bio uvek srećan i uvek blažen. Možda je grešio ovde i onde, jer je ljudsko da se greši, ali nije bio jedan egoista. Nikada se nije molio, ali u najdubljoj srži njegovog bića uvek je bilo zahvalnosti. Uživao je život i bio je zahvalan za to."

Zapamtite, svi ozbiljni ljudi su u paklu; đavo jako mnogo voli ozbiljnost. Nebo nije kao crkva, a da jeste, onda niko ko ima ikakvu čulnost nikada ne bi otišao na nebo. Onda je bolje da ide u pakao. Nebo je život, život mnogostruki.

Isus je rekao svojim učenicima: "Dođite k meni i daću vam život u izobilju." Nebo je poezija, neprekidna pesma,

kao tečenje reke, kontinuirano slavljenje bez prekida. Kada ste ovde sa mnom, zapamtite, propustićete me ako ste ozbiljni, jer neće biti kontakta. Samo kada ste srećni možete biti pored mene. Kroz sreću gradi se most. Kroz ozbiljnost, svi mostovi se ruše, vi postajete kao ostrvo, nepristupačni.

Četvrto pitanje:

Ponekad se osećam svestan, a ponekad ne. Svesnost izgleda da pulsira. Da li ovo pulsiranje polako iščezava ili odlazi iznenada?

U životu sve je ritam. Vi ste srećni, a onda sledi nesreća. Noć i dan, leto i zima; život je ritam između dve suprotnosti. Kada pokušavate da budete svesni, isti ritam će biti prisutan; ponekad ste svesni, a ponekad niste.

Stoga ne stvarajte problem, jer ste takvi eksperti u stvaranju problema da iz ničega možete stvoriti problem. A jednom kada stvorite problem, onda želite da ga rešite. A onda postoje ljudi koji će vas snabdevati sa odgovorima. Na pogrešan problem uvek se odgovara pogrešnim odgovo-

rom. A onda to može ići *ad infinitum*;²⁸ onda pogrešan odgovor opet stvara pitanje. Od samog početka čovek mora biti svestan da ne stvara pogrešan problem. Inače čitav život nastavlja da se odvija u pogrešnom pravcu. Uvek pokušajte da razumete, a ne da stvarate problem. Sve pulsira u ritmu, a kada kažem sve, ja mislim sve. Ljubav, i tu je mržnja; svesnost i tu je nesvesnost. Ne stvarajte nikakav problem: uživajte u oboje.

Dok ste svesni uživajte u svesnosti, a za vreme dok ste nesvesni uživajte u nesvesnosti - ništa nije nepravilno, jer nesvesnost je slična odmoru. Inače svesnost će postati napetost. Ako ste svesni dvadeset četiri sata, koliko dana mislite da možete tako da živite? Bez hrane, čovek može živeti tri meseca; bez spavanja za tri nedelje on će poludeti, i pokušaće da izvrši samoubistvo. Danju ste budni, noću ste opušteni, a ta relaksacija vam pomaže danju da budete opet više budni, sveži. Energije su prošle kroz period odmora, one su još življe opet ujutru.

Isto se događa u meditaciji: nekoliko trenutaka vi ste savršeno svesni, na vrhu; nekoliko trenutaka ste u dolini, odmarate se

²⁸ Lat.: u beskrajno ponavljanje.

- svesnost je iščezla, vi ste u zaboravu. Inače, šta je pogrešno u tome? To je jednostavno. Kroz nesvesnost će se opet probuditi svesnost, sveža, mlada, isto će se nastaviti dalje. A ako možete uživati oboje, vi postajete treće, a to je tačka koju treba razumeti. Ako možete uživati oboje, to znači da vi niste - niste ni svesnost ni nesvesnost; vi ste onaj koji uživa oboje. Nešto ulazi izvan. U stvari, ovo je pravi svedok. Uživajte u sreći - šta je pogrešno kada sreća nestane, a vi ste postali tužni? Šta je pogrešno u žalosti? Uživajte u tome. A jednom kada postanete sposobni da uživajte i u žalosti, onda niste ni jedno ni drugo.

I kažem vam: ako tako uživajte, žalost će imati svoje vlastite lepote. Sreća je malo plitka; tuga je vrlo duboka, ona ima dubinu u sebi. Čovek koji nikada nije bio tužan biće plitak, samo na površini. Tuga je slična tamnoj noći - vrlo je duboka. Tama ima tišinu u sebi, tuga takođe. Sreća žubori, u njoj ima zvuka. Ona je kao reka u planinama: bučna. Ali planinska reka nikada ne može biti duboka; ona je uvek plitka. Kada reka dođe do ravnice ona postaje duboka, ali zvuk prestaje. Ona se kreće, kao da se ne kreće. Tuga ima dubinu.

Zašto stvarati nevolju? Dok ste srećni, budite srećni, uživajte u tome. Ne postajte identifikovani s tim. Kada kažem budite srećni, mislim uživajte u tome. Pustite da to bude klima koja će se kretati i menjati. Jutro se menja u podne, podne se menja u večer, a onda dolazi noć. Neka sreća bude klima oko vas. Uživajte u tome, a onda dolazi tuga... uživajte u tome takođe. Ja vas učim uživanju, kakav god da je slučaj. Sediti mirno i uživajte u žalosti, i odjednom tuga više nije tuga; ona postaje tih, smiren trenutak, lep u sebi, ničega nema pogrešnog u tome.

A onda dolazi najviša alhemija, tačka gde vi iznenada realizujete da niste nijedno - ni sreća niti tuga. Vi ste posmatrač - posmatrate vrhove, posmatrate doline; vi niste nijedno.

Kada se jednom dostigne ta tačka, možete nastaviti da slavite sve. Slavite život i slavite smrt. Slavite sreću, slavite nesreću. Slavite sve. Onda niste identifikovani ni sa jednim polaritetom. Oba polariteta su vam zajedno postala dostupna, i možete se lako kretati od jednog do drugog. Postali ste poput tečnosti, vi tečete. Onda možete koristiti oboje, i oboje vam mogu pomoći u

vašem rastu.

Zapamtite ovo: ne stvarajte probleme. Pokušajte da razumete situaciju, pokušajte da razumete polaritet života. Leti je toplo, zimi je hladno - stoga gde je problem? Zimi uživajte u hladnoći, leti uživajte u toploti. Leti uživajte u suncu; noću uživajte u zvezdama i tami, danju u suncu i svetlosti. Načinite svoje uživanje neprekidnim, šta god da se dogodi. Uprkos svega nastavite da uživajte. Pokušajte to, i odjednom sve će biti preobraženo i savršeno.

Peto pitanje:

Jednom ste nedavno rekli da čovek ako ne može da voli, onda će vas meditacija odvesti do ljubavi, a ako čovek ne može da meditira, onda će vas ljubav odvesti do meditacije. Izgleda da ste se predomislili.

Nisam imao ništa da menjam. Vi možete promeniti ako imate; inače kako to možete promeniti ako nemate?

Nikada ne pokušavajte da uporedite dva trenutka, jer svaki trenutak je jedinstven u sebi. Da, nekih dana ja volim zimu, a nekih dana volim leto, ali se nisam predomislio - nisam imao ništa da menjam.

Ovako se to događa: vi postavite pitanje, a ja nemam spreman odgovor na njega. Postavite pitanje i ja odgovaram. Ne razmišljam da li sam dosledan s mojim ranijim kazivanjem ili ne. Ja ne živim u prošlosti i ne živim u budućnosti. - tako, šta god da kažem, da mogu biti sposoban u budućnosti takođe da kažem istu stvar. Ne, nema prošlosti i nema budućnosti.

Upravo ovog momenta vi postavite pitanje, i šta god da se dogodi, dogodi se; ja odgovaram. To je jednostavna reakcija, to nije jedan odgovor. Sledećeg dana opet postavite isto pitanje, ali ja neću reagovati na isti način. Ništa ne mogu učiniti s tim. Nemam spremne gotove odgovore. Ja sam kao ogledalo: koje god lice mu prinesete, ono ga odražava. Ako ste ljuti, ono odražava ljutnju, ako ste srećni ono odražava sreću. Ne možete reći ogledalu: "Šta se to događa? Juče sam bio ovde i ti si reflektovalo jedno ljutito lice; i danas sam ovde a ti reflektuješ srećno lice. Šta je s tobom? Jesi li se predomislilo?" Ogledalo nema um, ne može se predomisliti; ono jednostavno reflektuje vas.

Vaše pitanje je važnije od odgovora. U stvari, vaše pitanje stvara odgovor u

meni. Pola snabdevate vi, druga polovina je upravo eho. Dakle to zavisi - to će zavisiti od vas, to će zavisiti od drveća koje vas okružuje, to će zavisite od klime ovde, to će zavisiti od egzistencije u njenoj totalnosti. Vi postavite pitanje, a ja nisam ništa ovde, samo sam sprovodnik - kao da vam celina odgovara. Kakva god je vaša potreba, odgovori vam dolaze. I ne pokušavajte da ih upoređujete, inače ćete zapasti u zbrku.

Nikada ne pokušavajte da upoređujete. Kad god osetite da vam nešto odgovara, jednostavno sledite to, radite to. A ako radite to, bićete sposobni da razumete šta god kasnije dođe. Vaše delovanje će pomoći, poređenje neće pomoći. Potpuno ćete poludeti ako nastavite da upoređujete. Svakog trenutka ja govorim nešto.

Kasnije, pošto sam govorio čitavog svog života, oni koji će izučavati to, i oni koji će pokušavati da srede šta sam mislio, jednostavno će poludeti; neće biti sposobni to da urade. Jer tako se to sada dešava... Oni su filozofi; ja nisam filozof. Oni imaju posebnu ideju da vam nature, stalno nastoje da insistiraju na istoj ideji. Imaju nešto u šta žele da vas nauče. Želeli bi da uslove vaš um u određenoj filozofiji. Oni vas uče

nečemu.

Ja nisam učitelj. Ne učim vas ničemu. Tačnije rečeno, upravo suprotno tome, pokušam da vam pomognem da se odučite, da zaboravite ono što ste naučili.

Šta god da vam odgovara, sledite to. Ne mislite da li je to dosledno ili ne. Ako vam odgovara, to je dobro za vas, i ako sledite to, ubrzo ćete biti sposobni da razumete unutrašnju doslednost svih molih nedoslednosti. Ja sam dosledan, moje kazivanje možda nije. Jer ona dolaze iz istog izvora, ona dolaze iz mene, stoga moraju biti dosledna. Kako je to moguće da bude drugačije? Ona dolaze iz istog izvora. Njihovi oblici se mogu razlikovati, reči se mogu razlikovati; duboko dole mora teći doslednost, ali za to ćete biti sposobni samo kada uđete duboko u sebe...

Dakle, šta god vam odgovara, jednostavno ne marite bilo da sam rekao nešto protiv toga ili ne. Jednostavno se krećite, radite to. Ako činite to, osetićete moju doslednost. Ako jednostavno razmišljate, nikada nećete biti sposobni da naćinite ikakav korak, jer ću svakog dana ja nastavljati da menjam. Ne mogu učiniti ništa drugo, jer nemam ćvrst um, nalik kamenu, koji je

uvek isti.

Ja sam kao klima, ne kao kamen. Ali vaš um će stalno misliti, ja sam rekao ovo, a onda sam rekao ono - šta je ispravno? Ispravno je ono što je za vas lako. Lako je ispravno; ono što vam odgovara uvek je ispravno.

Pokušavajte uvek da mislite u terminima vašeg bića i mojeg kazivanja, bilo da ona odgovaraju ili ne. Ako ona ne odgovaraju, ne brinite. Ne mislite o njima, ne gubite vreme; idite napred. Nešto će doći što će vam odgovarati.

A vas ima mnogo, stoga moram govoriti za mnoge. Njihove potrebe su različite, njihovi zahtevi su različiti, njihove ličnosti su različite, njihova prošla *karma* je različita. Ja moram govoriti za mnoge. Ne govorim samo za vas, vi ste samo jedno opravdanje. Kroz vas ja govorim celom svetu. Stoga ću govoriti u mnogim bojama, i slikaću na mnogo načina, i pevaću mnogo pesama. Vi jednostavno mislite o sebi - šta god da vam odgovara, vi pevušite tu pesmu i zaboravite druge. Pevušeći tu pesmu, ubrzo, nešto će se naseliti unutra u vama; harmonija će se podići, a kroz tu harmoniju bićete sposobni da razumete moju dosled-

nost kroz sve nedoslednosti.

Nedoslednosti mogu samo biti na površini, ali moja doslednost je različitog kvaliteta. Filozof je dosledan na površini. Šta god on kaže, on gleda u prošlost povezuje je sa svojim kazivanjem, gleda u budućnost, povezuje je sa budućnošću - stvara lanac na površini. Taj tip doslednosti nećete naći kod mene. Različit kvalitet doslednosti koji je teško razumeti dok ne živite to...

Onda, ubrzo, nestaju talasi koji su bili nedosledni, i vi ulazite u dubinu okeana gde tišina počiva, uvek dosledna, bilo da na površini ima oluje ili ne, velikih talasa, velikog meteža, ili tišine, bez talasa, bez ikakvog talasića. Bilo da je to plima ili oseka, nema razlike; duboko dole okean je dosledan.

Moja doslednost je doslednost bića, a ne reči. Ali kada se vi spustite u svoj vlastiti unutarnji okean, onda ćete biti sposobni da razumete to. Zato, sada ne brinite.

Kada vam određene cipele odgovaraju, kupite ih i nosite. Ne marite za druge cipele u prodavnici. One vam ne pristaju; nije potrebno da brinete o njima. One nisu namenjene vama, ali ima drugih ljudi, molim vas, setite se njih takođe. Nekima će

te cipele pristajati. Vi samo obratite pažnju na svoje vlastite noge i na svoje vlastite cipele. I osećajte, jer to je pitanje samo osećanja, ne intelekta.

Kada idete u prodavnicu cipela, šta činite? Postoje dva načina: možete izmeriti svoje noge i možete izmeriti cipele - to će biti intelektualni napor, matematički napor bilo da on pristaje ili ne. Drugi je: jednostavno stavite cipelu na svoju nogu; hodajte i osetite da li vam pristaje ili ne. Ako je taman, ona odgovara. Sve je u redu; možete zaboraviti na to. Matematičko merenje može biti savršeno, a cipela može da ne pristaje, jer cipele ne znaju za matematiku. One su potpuno neobrazovane. Ne brinite oko toga.

Sećam se da se dogodilo: čovek koji je otkrio matematički zakon srednje vrednosti, veliki matematičar, bio je Grk, tako je bio ispunjen svojim vlastitim otkrićem zakona srednje vrednosti, i jednog dana otišao na izlet sa svojom ženom i sedmoro dece. Morali su da pređu reku, stoga je on rekao: "Čekajte." ušao je u reku na četiri, pet mesta i izmerio dubinu reke, negde je bila jednu stopu duboka, negde tri, a negde je bila samo šest inča. Reke nisu u skladu sa

matematikom. Računao je na pesku, našao je sredinu; jedna i po stopa. Izmerio je svoju decu i našao srednju vrednost dve stope. Rekao je: "Ne brini, pusti ih da idu, reka je jedna i po stope, a deca su dve stope." Savršeno što se matematike tiče, ali ni deca, ni reka ne mare za matematiku.

Žena je bila malo uplašena, jer žene nikada nisu matematičari. I dobro je da nisu, jer one daju ravnotežu - inače čovek bi poludeo. Ona je bila malo zabrinuta. Rekla je: "Ne razumem tvoj zakon srednje vrednosti, ali meni izgleda da su neka deca previše mala, a reka izgleda da je duboka." On je rekao: "Ne brini. Ja sam dokazao zakon srednje vrednosti velikim matematičarima. Ko si ti da bi stvarala sumnju u to? Samo gledaj kako to deluje."

Matematičar je pošao napred. Žena, uplašena, krenula je otpozadi, tako da bi mogla videti šta se događa deci jer se brinula... Nekoliko dece, male, počelo je hodati ispod vode. Kriknula je: "Pogledaj, dete se davi." Kada je matematičar izašao na pesak druge obale, rekao je: "Mora da je nešto bilo pogrešno u mojoj računici." Ne za dete koje se davilo... žena je dojurila do druge obale: "Ne budi matematičar sa mnom! Ja

nisam matematičar, i ne verujem ni u kakav zakon srednje vrednosti."

Svaki pojedinac je individualan, i za ljude ne postoji aritmetička sredina. Ja govorim mnogima, a kroz vas, milionima. Mogu uraditi dve stvari: bilo da nađem princip aritmetičke sredine, onda ću uvek biti dosledan, uvek ću govoriti o dve noge. Ali ja vidim, neki su sa sedam nogu, nekoliko ih je sa samo četiri noge, a ja moram da upravljam mnogim tipovima cipela i mnogim tipovima tehnika. Vi jednostavno tražite za svoje vlastite noge; nađite cipele i zaboravite na celu prodavnicu. Samo onda ćete jednog dana moći da razumete doslednost koja postoji u meni. Inače, ja sam najnedosledniji čovek na zemlji.

Poslednje, šesto pitanje:

Jednom ste rekli da, ako je potrebno ponovo ćete se roditi. Ali ako ste već postigli samadhi bez klice, kako se možete roditi još jednom? Ne treba da mislite da je ovo bitno lično pitanje, ali ceneći kako se brzo odvija moj duhovni rast, jeste!

Da, jednom sam rekao da, ako je potrebno, ja ću se vratiti natrag. Ali sada kažem da je to nemoguće. Stoga molim vas

usporite malo. Ne čekajte na moj ponovni dolazak. Ja sam ovde samo još za kratko. Ako ste zaista iskreni, onda ubrzajte, ne odlažite. Jednom sam rekao... Rekao sam ljudima koji nisu bili spremni u tom momentu. Ja uvek odgovaram; rekao sam ljudima koji još nisu bili spremni. Da sam im rekao da ne dolazim, oni bi jednostavno ostavili ceo projekat. Oni bi mislili: "Onda to nije izvodljivo." Oni ne mogu uraditi u jednom životu a ja ne dolazim u sledećem, stoga je bolje da se ne započinje. To je prevelika stvar da se postigne u jednom životu. Ali sada, vama kažem da više ne dolazim, jer to nije moguće - nadajući se da ste sada spremni da razumete to i ubrzate.

Vi ste već započeli putovanje; vi ste upravo... Svakog trenutka, ako ubrzate, možete dostići najviše. Svakog trenutka je to moguće. Sada će odlaganje biti opasno. Mислеći da ću ja doći opet, vaš um se može opustiti i odložiti. Sada kažem, ja ne dolazim.

Ispričaću vam jednu priču: jednom se to dogodilo, Mula Nasrudin je rekao svom sinu: "Jednom sam otišao u šumu da lovim i deset lavova, ne jedan, skočili su na mene." Dečak je rekao: "Čekaj tata. Prošle

godine si rekao pet lavova, a ove godine kažeš deset lavova." Mula Nasrudin je odgovorio: "Da, prošle godine nisi bio dovoljno zreo, i mnogo bi se uplašio od deset lavova. Sada ti kažem istinu. Odrastao si i zato ti tako kažem."

Prvo sam vam rekao da ću doći - vi niste bili dovoljno odrasli. Ali sada ste malo odrasli, i mogu vam reći istinu. Mnogo puta moram kazati laž zbog vas, jer nećete razumeti istinu. Što više rastete, više mogu odbaciti laži i više mogu biti iskren. Kada stvarno odrastete, onda ću vam jednostavno reći istinu; onda nema potrebe za lažima. Ako niste dorasli, onda će istina biti destruktivna.

Vama trebaju laži, baš kao što deci trebaju igračke. Igračke su laži. Trebaju vam laži, ako niste odrasli. A ako postoji saosećanje, onda osoba koja ima duboko saosećanje ne mari da li kazuje laž ili istinu. Celo njeno biće bi da vam pomogne, da bude korisno, da bude korisno vama. Sve Bude su lagale; morali su, jer su tako saosećajni. I nijedan Buda ne može reći apsolutnu istinu, jer kome će reći? Samo drugom Budi se to može reći, ali drugom Budi to neće trebati.

Kraj treće knjige